

Algemeen Ambtsbericht Democratische Republiek Congo

Oktober 2021

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Afdeling Ambtsberichten (DAF/AB)

Inhoudsopgave

Colofon	2	
Inhoudsopgave	3	
Inleiding	5	
1	Politieke ontwikkelingen	7
1.1	Inleiding	7
1.2	Politieke spanningen	8
1.3	Politieke crisis	9
1.3.1	Politieke en maatschappelijke consultaties en ontbinding regeringscoalitie	9
1.3.2	Vorming van de Union Sacrée de la Nation	10
1.4	Nieuwe regering	11
1.5	Toekomstige verkiezingen	12
1.5.1	CENI	12
1.5.2	Congolité	13
1.6	Bestrijding van corruptie	13
1.7	Machtspositie Kabila en aanhangers	14
1.8	Politieke ontwikkelingen ten aanzien van de conflictgebieden	16
1.8.1	“Balkanisering”	16
1.8.2	Staat van beleg	16
1.9	Covid-19	17
2	Veiligheidssituatie	19
2.1	Inleiding	19
2.1.1	Algemene ontwikkelingen ten aanzien van de veiligheidssituatie	20
2.1.2	Staat van beleg	20
2.1.3	Geleidelijk vertrek van MONUSCO	21
2.2	Noord-Kivu	21
2.2.1	Grand Nord – Beni en Lubero	24
2.2.2	Petit Nord	27
2.2.3	Demonstraties tegen MONUSCO	31
2.2.4	Vulkaanuitbarsting Nyiragongo	32
2.3	Ituri	32
2.4	Zuid-Kivu	38
2.5	Tshopo	46
2.6	Maniema	46
2.7	Haut- en Bas Uélé	47
2.8	Tanganyika	48
2.9	Haut-Katanga	52
2.10	Kasai-provincies	53
2.11	Mai-Ndombe	54
2.12	Sankuru en Kwilu	54
2.13	Kinshasa en Congo-Central	55
2.14	Gedwongen rekrutering	56
2.15	Bewegingsvrijheid	58
2.16	Ebola	58
3	Identiteit, Nationaliteit en Documenten	60
3.1	Identiteit en identiteitsdocumenten	60
3.1.1	Reisdocumenten	63

3.2	Nationaliteit	64
3.3	Identiteitsbewijzen van militairen	64
4	Mensenrechten	66
4.1	Positie van specifieke groepen.....	66
4.1.1	Etnische groepen.....	66
4.1.2	Religieuze groepen	70
4.1.3	Dienstplichtweigeraars en deserteurs	70
4.1.4	Leden van oppositiepartijen / politieke activisten.....	71
4.1.5	LHBT.....	72
4.1.6	Vrouwen.....	75
4.1.7	(Alleenstaande) minderjarigen	80
4.2	Naleving en schendingen	83
4.2.1	Vrijheid van meningsuiting	84
4.2.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	88
4.2.3	Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging	90
4.3	Toezicht en rechtsbescherming	91
4.3.1	Mogelijkheden tot aangifte.....	91
4.3.2	Rechtsgang.....	93
4.3.3	Mishandeling en foltering.....	95
4.3.4	Verdwijningen en ontvoeringen	95
4.3.5	Buitengerechtigde executies en moorden	96
5	Vluchtelingen en ontheemden	97
5.1	Ontheemden	97
5.1.1	Congolese vluchtelingen en asielzoekers in het buitenland	99
5.2	Vluchtelingen	100
6	Terugkeer	103
7	Bijlagen	104
7.1	Literatuurlijst	104
7.2	Kaart van de Democratische Republiek Congo	110
7.3	Lijst met afkortingen.....	111

Figuren

Figuur 1.	Gebieden van invloed van gewapende groepen in Noord-Kivu.....	23
Figuur 2.	Gebieden van invloed van gewapende groepen in Ituri	34
Figuur 3.	Gebieden van invloed van gewapende groepen in Zuid-Kivu	39
Figuur 4.	Gebieden van invloed van gewapende groepen in Tanganyika	49

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de vragen en aandachtspunten zoals gesteld in de door het Ministerie van Justitie en Veiligheid opgestelde *Terms of Reference* (ToR). De ToR voor het onderhavige ambtsbericht is vastgesteld op 23 maart 2021. Een geanonimiseerde versie van deze ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid.

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in de Democratische Republiek Congo (DRC) beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielaanvragen van personen die afkomstig zijn uit dit land en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Congolese asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van het algemeen ambtsbericht DRC van december 2019. De verslagperiode beslaat de periode januari 2020 tot en met september 2021. Relevante ontwikkelingen van belang voor de beantwoording van de gestelde vragen in de ToR zijn op hoofdlijnen meegenomen tot aan de publicatiedatum. Dit ambtsbericht betreft een feitelijke, neutrale en objectieve weergave van de bevindingen gedurende de onderzochte periode en biedt geen beleidsaanbevelingen.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen waarbij gebruik is gemaakt van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij de opstelling is onder meer gebruik gemaakt van informatie van niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur, berichtgeving in de media en relevante overheidsinstanties. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de literatuurlijst.

In dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van interviews met relevante en deskundige bronnen. Deze interviews zijn veelal online gehouden tijdens het onderzoek ten behoeve van de informatievergaring voor dit ambtsbericht. Daarnaast is gebruik gemaakt van vertrouwelijke informatie afkomstig van de diplomatieke vertegenwoordiging van Nederland in de DRC. De op vertrouwelijke basis ingewonnen informatie is voornamelijk gebruikt ter ondersteuning en aanvulling van passages die zijn gebaseerd op openbare informatie. De vertrouwelijke bronnen zijn in het voetnotenapparaat aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum.

Hoofdstuk één behandelt de politieke ontwikkelingen in de Democratische Republiek Congo. Hoofdstuk twee gaat in op de veiligheidssituatie. In hoofdstuk drie wordt ingegaan op documenten, identiteit en nationaliteit. De stand van zaken met betrekking tot naleving en schending van mensenrechten komt in hoofdstuk vier aan bod. Hoofdstuk vijf behandelt de situatie van ontheemden en vluchtelingen in de DRC. Dit ambtsbericht wordt afgesloten met een hoofdstuk over terugkeer.

1 Politieke ontwikkelingen

1.1 Inleiding

Tijdens de verslagperiode viel de regering van de DRC. President Félix Tshisekedi slaagde er stapsgewijs in de controle over de nationale politieke instellingen (kamer, senaat, premierschap) te veroveren en steun te krijgen van de meeste provinciebesturen. Tshisekedi maakte zich zo los van zijn voorganger, Joseph Kabila en diens partij.¹ In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de politieke ontwikkelingen die leidden tot de val van het kabinet en de samenstelling van een nieuwe regering.

Politieke ontwikkelingen voorafgaand aan dit ambtsbericht

In december 2018 vonden presidentsverkiezingen plaats in de DRC. Toenmalig president Joseph Kabila besloot onder internationale druk niet deel te nemen aan de verkiezingen. Hij richtte het *Front Commun pour le Congo* (FCC) op met als doel om Emmanuel Ramazani Shadary naar voren te schuiven als nieuwe president. De oppositiepartijen *Union pour la Démocratie et le Progrès Social* (UDPS) van Tshisekedi en de *Union pour la Nation Congolaise* (UNC) onder leiding van Vital Kamerhe richtten in aanloop naar de verkiezingen destijds samen de *Cap pour le Changement* (CACH) op. De UNC was bereid zich achter Tshisekedi te scharen op voorwaarde dat Vital Kamerhe bij de verkiezingen van 2023 presidentskandidaat zou worden. Op 10 januari 2019 maakte de kiescommissie de overwinning van Tshisekedi bekend. De uitslag van de verkiezingen werd betwist door oppositiepartijen en lokale waarnemers. De ministers van Buitenlandse Zaken van België, Duitsland en Frankrijk uitten twijfels over de geloofwaardigheid van de resultaten. Desondanks werd Tshisekedi ingehuldigd. Het FCC van Kabila behield in de gelijktijdige gehouden parlementsverkiezingen de overgrote meerderheid, net als bij de provinciale verkiezingen.² De overwinningen van het FCC maakten het mogelijk voor Kabila om zijn bondgenoten hoge functies toe te spelen bij de belangrijkste instituten en ministeries, zowel op provinciaal als nationaal niveau. Vanwege de meerderheid van het FCC in de *Assemblée nationale* (de Tweede Kamer, hierna Nationale Assemblée) moest Tshisekedi een premier benoemen uit het FCC. Dat werd Sylvestre Ilunga Ilunkamba van de *Parti du Peuple pour la Reconstruction et la Démocratie* (PPRD), een van de grotere partijen binnen het FCC. In juli 2019 tekenden CACH en FCC een regeerakkoord. De onderhandelingen voor dit akkoord, die zes maanden in beslag namen, toonden de diepe verdeeldheid tussen FCC en CACH. Het FCC slaagde erin de belangrijkste ministeries naar zich toe te trekken zoals het ministerie van Defensie, het ministerie van Justitie en het ministerie van Mijnbouw.³

Met minder dan vijftig van de vijfhonderd zetels in de Nationale Assemblée was het voor Tshisekedi feitelijk onmogelijk om te regeren. Hoewel FCC en CACH herhaaldelijk de wens uitspraken hun coalitie te continueren, waren spanningen merkbaar sinds eind 2019 en bleven deze aanhouden gedurende 2020. Eind 2020 en begin 2021 kwam het tot een politieke crisis die uiteindelijk in april 2021 leidde tot

¹ Vertrouwelijke bron, 15 december 2020; France24, *How DR Congo's Tshisekedi loosened Kabila's grip on power*, 7 februari 2021; UNSC, *S/2020/214*, p. 2, 18 maart 2020; UNSC, *S/2020/554*, p. 2, 18 juni 2020; UNSC, *S/2020/919*, p. 1, 21 september 2020.

² Zo had het FCC in de Nationale Assemblée 330 van de 500 zetels; In de provinciale parlementen verkreeg het FCC de meerderheid in 23 van de 26 provincies; tweederde van de senaatzetels ging naar het FCC en slechts één naar de UDPS op een totaal van 108 zetels. Ook de verkiezingen van nieuwe gouverneurs werden met overmacht gewonnen door het FCC met 23 gouverneursposten en slechts één gouverneurspost voor het UDPS.

³ Algemeen Ambtsbericht DRC, december 2019; International Crisis Group (ICG), *DR Congo: No Grace Period for the New Government*, 5 mei 2021.

de aanstelling van een nieuwe regering.⁴ In onderstaande paragrafen wordt ingegaan op de spanningen en de stappen die geleid hebben tot een nieuwe regering in de DRC.

1.2 Politieke spanningen

In de eerste maanden van 2020 kregen de partijen uit de regeringscoalitie meermaals onenigheid over belangrijke bestuurlijke onderwerpen. Zo waren er onder andere meningsverschillen over de samenstelling van het nieuwe bestuur van de verkiezingscommissie *Commission Electorale Nationale Independante* (hierna CENI, zie ook paragraaf 1.5.1), de staatsbegroting en onafhankelijkheid van de rechtspraak.⁵ In januari 2020 stelde Tshisekedi dat het zijn recht was om de Nationale Assemblée te ontbinden en ministers te ontslaan in het geval dat zijn beleid zou worden belemmerd. De voorzitter van de Nationale Assemblée en een bondgenoot van Kabila, Jeanine Mabunda, stelde dat dit voorrecht beperkt was tot situaties van aanhoudende crisis tussen de regering en de Nationale Assemblée. Ze stelde voorts dat ontbinding van de Nationale Assemblée bij afwezigheid van een dergelijke crisis tot vervolging zou kunnen leiden voor landverraad.⁶ Op 25 mei 2020 stemde een meerderheid in de Nationale Assemblée voor het ontslag van de eerste vicevoorzitter van het bestuur van de Nationale Assemblée, Jean Marc Kabund van de UDPS, onderdeel van CACH. Hiermee verloor Tshisekedi een strategische bondgenoot in de Nationale Assemblée.⁷

Spanningen over benoemingen aan het Constitutioneel hof

Op 17 juli 2020 verving Tshisekedi verschillende personen in functies bij civiele, militaire en rechterlijke instanties. Zo verving hij Generaal John Numbi, hoofd van het leger, door Generaal Gabriel Amisi Kumba.⁸ Ook benoemde Tshisekedi drie nieuwe leden aan het Constitutioneel Hof. De premier trok de geldigheid van deze benoemingen in twijfel omdat ze tijdens diens afwezigheid waren ondertekend door de vicepremier van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het FCC stelde dat de benoemingen ongrondwettig waren. Desondanks werden ze doorgezet.⁹ De spanningen hierover tussen FCC en CACH duurden maandenlang voort. In oktober 2020 uitten Jeanine Mabunda en Alexis Thambwe Mwamba, voorzitter van de

⁴ UNSC, *S/2020/214*, p. 2, 18 maart 2020; UNSC, *S/2020/554*, p. 2, 18 juni 2020; UNSC, *S/2020/919*, p. 1, 21 september 2020; Vertrouwelijke bron, 16 november 2020; International Crisis Group (ICG), *DR Congo: No Grace Period for the New Government*, 5 mei 2021; Le Monde, *Crise politique en RDC: après les "humiliations", Félix Tshisekedi veut un nouveau gouvernement*, 15 december 2020; BBC News, *Kabila-Tshisekedi: 6 choses à savoir pour comprendre la crise politique en RDC*, 9 december 2020; France24, *How DR Congo's Tshisekedi loosened Kabila's grip on power*, 7 februari 2021.

⁵ Vertrouwelijke bron, 2020.

⁶ UNSC, *S/2020/214*, p. 2, 18 maart 2020 ; OFPRA, *Le bilan du début de mandat de Félix Tshisekedi*, p. 5, 30 april 2020.

⁷ Jean-Jacques Mamba (MLC), die de petitie voor het ontslag van Kabund indiende, beschuldigde hem van het aantasten van het imago van de Nationale Assemblée door het verspreiden van leugens. Kabund had zich verzet tegen de organisatie van een congres van de Nationale Assemblée en de Senaat aangaande de aankondiging van de noodtoestand in verband met de Covid-19 pandemie. Kabund stelde dat het organiseren van dit congres 7 miljoen USD zou kosten. Mamba had hem gevraagd hierover bewijsstukken aan te leveren maar dat gebeurde niet. Mamba besloot daarom de petitie voor het ontslag van Kabund in te dienen. UNSC, *S/2020/554*, p. 2, 18 juni 2020; Jeune Afrique, *RDC: Kabund destitué au terme d'une séance agitée à l'Assemblée*, 26 mei 2020 ; DW, *RDC : les raisons de la destitution de Jean-Marc Kabund*, 26 mei 2020.

⁸ Tegen zowel Numbi als Kumba waren internationale sancties uitgevaardigd door de Europese Unie en de Verenigde Staten. Deze sancties werden opgelegd voor repressie en mensenrechtenschendingen in de tijd van de regering van Joseph Kabila, gericht tegen leden van de oppositie en demonstranten. Reuters, *Congo replaces sanctioned army chief with deputy also sanctioned for rights abuses*, 17 juli 2020; UNSC, *S/2020/919*, p. 1-2, 21 september 2020.

⁹ Reuters, *Congo replaces sanctioned army chief with deputy also sanctioned for rights abuses*, 17 juli 2020; UNSC, *S/2020/919*, p. 1-2, 21 september 2020.

senaat, hun bedenkingen over de benoemingen in een gesprek met Tshisekedi. Een delegatie van de Hoge Justitiële Raad stelde echter dat de benoeming van de drie rechters rechtmatig en conform de Grondwet was uitgevoerd. Op 21 oktober 2020 werden de rechters beëdigd tijdens een ceremonie in de Nationale Assemblée. Met de aanstelling van deze rechters slaagde Tshisekedi erin een meerderheid van de leden van het Constitutionele Hof aan zijn kant te hebben.¹⁰

Tussen 5 en 7 december 2020 namen de spanningen binnen en buiten de Nationale Assemblée toe nadat een groep Kamerleden een petitie indiende voor het vertrek van de voorzitter van de Nationale Assemblée, Jeanine Mabunda, en haar bestuur. Binnen de kamer raakten Kamerleden slaags en er vielen drie gewonden nadat Mabunda aanvankelijk weigerde een plenaire sessie bijeen te roepen om hierover te stemmen. De politie greep in bij confrontaties tussen aanhangers van CACH en FCC vlakbij de Nationale Assemblée. Op 10 december 2020 kwam de motie toch ter stemming en stemden 281 van de 483 aanwezige Kamerleden voor het ontslag van Mabunda en de leden van haar bestuur.¹¹

1.3 Politieke crisis

1.3.1

Politieke en maatschappelijke consultaties en ontbinding regeringscoalitie

In een toespraak voor het volk op 23 oktober 2020 drukte Tshisekedi zijn zorgen uit over de voortdurende spanningen binnen de regerende coalitie. Hij kondigde zijn voornemen aan om consultaties te houden met politieke actoren en actoren uit het maatschappelijk middenveld. Op 2 november 2020 begonnen deze consultaties en vonden separate bijeenkomsten plaats met organisaties uit het maatschappelijk middenveld, religieuze en traditionele leiders, oppositiepartijen, provinciale gouverneurs, voormalig presidentskandidaten, voormalig premiers en politieke leiders.¹²

Op 6 december 2020 sprak Tshisekedi opnieuw tot het volk en beschreef de uitkomsten van de consultaties. In overeenkomst met artikel 78 van de Grondwet, kondigde hij de benoeming van een informateur aan. Met de aanstelling van een informateur werd de regeringscoalitie *de facto* ontbonden. Op 1 januari 2021 werd senator Modeste Bahati Lukwebo aangesteld als informateur om een nieuwe regering te vormen. Hiervoor was een andere meerderheid in de Nationale Assemblée nodig.¹³

Het einde van de CACH-FCC coalitie werd ondersteund door 24 van de 26 provinciale gouverneurs, aldus een rapport van de VN-missie in de DRC, *Mission de l'Organisation des Nations Unies pour la stabilisation en République Démocratique du Congo* (MONUSCO). De gouverneurs spraken hun steun uit aan de visie en prioriteiten van de president tijdens een gouverneursconferentie op 28 en 29 december 2020. Op 3 januari 2021 veroordeelden de leden van het FCC platform de

¹⁰ Het Constitutioneel Hof beslist over de benoeming van presidentskandidaten en de verkiezingsuitslagen en is zodoende cruciaal voor een eventuele herverkiezing. UNSC, *S/2020/1150*, p. 1, 30 november 2020; International Crisis Group (ICG), *DR Congo: No Grace Period for the New Government*, 5 mei 2021; Vertrouwelijke bron, 16 november 2020.

¹¹ UNSC, *S/2021/274*, p. 2, 18 maart 2021; Vertrouwelijke bron, 15 december 2020; BBC News, *Kabila-Tshisekedi: 6 choses à savoir pour comprendre la crise politique en RDC*, 9 december 2020.

¹² UNSC, *S/2020/1150*, p. 2, 30 november 2020; International Crisis Group (ICG), *DR Congo: No Grace Period for the New Government*, 5 mei 2021; Vertrouwelijke bron, 16 november 2020.

¹³ UNSC, *S/2021/274*, p. 1, 18 maart 2021; Jeune Afrique, *Crise politique en RDC : Jeanine Mabunda destituée de la présidence de l'Assemblée nationale*, 10 december 2020 ; RFI, *RDC : Félix Tshisekedi annonce la fin de la coalition FCC-Cach*, 6 december 2020.

eenzijdige aanstelling van een informateur om een nieuwe meerderheid vast te stellen. Volgens hen was de meerderheid van het FCC reeds vastgesteld bij de verkiezingen in 2018 en was de aanstelling van een informateur in strijd met de Grondwet.¹⁴

1.3.2

Vorming van de Union Sacrée de la Nation

Het Constitutioneel Hof stond toe dat Kamerleden hun voormalige politieke groepen zouden verlaten en aansluiting zochten bij andere politieke groeperingen. Deze beslissing gaf Kamerleden de mogelijkheid om nieuwe bondgenootschappen aan te gaan zonder het risico op zetelverlies.¹⁵ Door deze optie kon Tshisekedi veel Kamerleden van het FCC platform overtuigen om zich bij de *Union Sacrée de la Nation* (USN) te voegen, net zoals de belangrijke oppositieleiders Moïse Katumbi en Jean-Pierre Bemba. Tshisekedi had bovendien in zijn speech op 6 december 2020 gedreigd met ontbinding van de Nationale Assemblée als hij geen meerderheid zou krijgen. Kamerleden zouden dan hun zetels verliezen. Er circuleerden vele geruchten die spraken van corruptie bij het overtuigen van Kamerleden om zich te voegen bij de USN.¹⁶

Ontslag kabinet en nieuwe meerderheid in het parlement

Op 27 januari 2021 stemden 367 van de 377 aanwezige leden van de Nationale Assemblée voor een motie van afkeuring tegen premier Sylvestre Ilunga Ilunkamba. Ilunkamba diende op 29 januari 2021 ontslag in voor hemzelf en zijn kabinet. Op dezelfde dag rapporteerde informateur Lukwebo aan Tshisekedi over een akkoord met 391 Kamerleden, onder wie tweederde van de voormalige FCC-leden, om een nieuwe meerderheid te vormen verzameld in de USN.¹⁷ Op 3 februari 2021 werd Christophe Mboso N'kodia Pwanga (*Alliance des bâtisseurs pour un Congo émergent, ABCE*¹⁸) gekozen als voorzitter van het permanente bestuur en voorzitter van de Nationale Assemblée. Jean Marc Kabund werd hersteld in zijn functie als eerste vicevoorzitter van het permanente bestuur van de Nationale Assemblée. De functie van plaatsvervangend rapporteur binnen het permanent bestuur van de Nationale Assemblée, de enige functie voor de oppositie, werd behouden voor het FCC. Op 3 februari 2021 werd Colette Tshomba Tundu gekozen voor deze functie.¹⁹ De nieuwe meerderheid in de Nationale Assemblée maakte het voor Tshisekedi mogelijk om een regering te vormen.²⁰

Op 5 februari 2021 diende de president van de senaat, Alexis Thambwe Mwamba, zijn ontslag in nadat verschillende senatoren hiertoe petitie hadden ingediend. Op 2

¹⁴ UNSC, S/2021/274, p. 2, 18 maart 2021 ; Radio Okapi, RDC: le FCC condamne « la désignation d'un informateur chargé d'identifier une majorité qui existe déjà », 4 januari 2021.

¹⁵ Het tijdelijk bestuur van de Nationale Assemblée had het Constitutioneel Hof geraadpleegd ten aanzien van de grondwettelijke mogelijkheden voor kamerleden om van partij of politiek platform te wisselen. Het FCC argumenteerde, op grond van het interne reglement van de Nationale Assemblée, namelijk dat dit niet mogelijk zou zijn zonder zetelverlies. Het Constitutioneel Hof oordeelde dat het interne reglement van de Nationale Assemblée in strijd was met de grondwet. Jeune Afrique, RDC: l'arrêt de la Cour constitutionnelle qui affaiblit Kabila, 19 januari 2021; Radio Okapi, Nouvelle majorité parlementaire en RDC: la Cour constitutionnelle donne le feu vert, 16 januari 2021 ; Vertrouwelijke bron, 15 december 2020; France24, How DR Congo's Tshisekedi loosened Kabila's grip on power, 7 februari 2021.

¹⁶ International Crisis Group (ICG), DR Congo: No Grace Period for the New Government, 5 mei 2021; Vertrouwelijke bron, 15 december 2020; France24, How DR Congo's Tshisekedi loosened Kabila's grip on power, 7 februari 2021

¹⁷ De regeringscoalitie bestond uit 24 politieke partijen of groepen waaronder de volgende partijen: UDPS (Tshisekedi), UNC (Kamerhe) , Mouvement pour Libération du Congo (MLC, Bemba), Parti Lumumbiste Unifié (PALU), Alliance des forces démocratiques du Congo (AFDC, Lukwebo).

¹⁸ ABCE was onderdeel van het FCC-platform en voegde zich in januari 2021 tot de USN. Actualité.cd, RDC: fort de ses 12 députés, l'ABCE officialise son adhésion à l'union sacrée, 23 januari 2021 ; UNSC, S/2021/274, p. 2, 18 maart 2021.

¹⁹ UNSC, S/2021/274, p. 2, 18 maart 2021; Vertrouwelijke bron, 7 mei 2021.

²⁰ Jeune Afrique, Crise politique en RDC: Jeanine Mabunda destituée de la présidence de l'Assemblée nationale, 10 december 2020.

maart 2021 werd hij vervangen door Lukwebo van de *Alliance des Forces Démocratiques du Congo et alliés* (onderdeel van de USN). De meerderheid van de functies binnen het bestuur van de senaat werd bekleed door vertegenwoordigers van de nieuwe coalitie.²¹

1.4 Nieuwe regering

Nieuwe premier

Op 14 februari 2021 vaardigde Tshisekedi een decreet uit voor de benoeming van Jean-Michel Sama Lukonde Kyenge, van *Avenir du Congo*, als premier.²² Lukonde komt van oorsprong uit Grand-Katanga en is een voormalig algemeen directeur van het grootste Congolese mijnbouwbedrijf, Gécamines. *Avenir du Congo* is een kleine politieke partij die geen zetels in de Nationale Assemblée heeft. Volgens een artikel van de *International Crisis Group* heeft Lukonde geen politieke slagkracht en geen ambities voor de verkiezingen in 2023. De nieuwe premier zou daarom waarschijnlijk in de schaduw van de president werken en hem zijn beleid laten doorvoeren.²³

Nieuw kabinet en regeringsprogramma

Op 12 april 2021 kondigde Lukonde de samenstelling van zijn nieuwe regering aan. Deze bestaat uit 56 ministers en staatssecretarissen (naast de premier), een afname ten opzichte van de vorige regering die uit 67 leden bestond. Tachtig procent van de ministers en staatssecretarissen was niet eerder bewindspersoon geweest. Dit in tegenstelling tot het eerdere kabinet dat deels bestond uit ministers die gediend hadden onder Joseph Kabila, zijn voorganger Laurent Kabila en zelfs onder Mobutu. Vijftien ministersposten (27%) werden toegekend aan vrouwen. In het nieuwe kabinet verkreeg de partij van Tshisekedi elf ministerposten en daarmee meer invloed dan in het vorige kabinet. Het FCC nam geen deel aan het nieuwe kabinet. Op 15 april 2021 dreigden 130 Kamerleden de inhuldiging van het nieuwe kabinet te blokkeren. Zij stelden dat er sprake was van politieke en geografische onevenwichtigheid in het voordeel van de UDPS. Desalniettemin stemden 410 van 412 aanwezige Kamerleden op 26 april 2021 voor het nieuwe regeringsprogramma voor 2021-2023. In dit programma komen onder andere de volgende acties aan bod: aankondiging van de noodtoestand in de conflictgebieden in het oosten van de DRC (zie paragraaf 1.8.2 en 2.1.2); invoer van een programma voor ontwapening, demobilisatie, re-integratie en stabilisatie; implementatie van justitiële en administratieve hervormingen en, op consensus gebaseerde, constitutionele hervormingen; het houden van lokale en nationale verkiezingen in 2023.²⁴

Volgens een artikel van de *International Crisis Group* bestaat de nieuwe regering uit een brede coalitie van politieke partijen die zich achter de USN schaarden om de macht van Kabila te beëindigen. De coalitie zou echter geen gedeelde politieke agenda hebben. De kritiek op het door Lukonde aangekondigde kabinet toonde al de politieke diversiteit en spanningen binnen de coalitie. Oppositieleden zoals Eve Bazaiba (*Mouvement pour Libération du Congo*) en Christophe Lutundula (*Ensemble pour la libération du Congo*) kregen belangrijke functies binnen het kabinet

²¹ UNSC, S/2021/274, p. 2, 18 maart 2021.

²² UNSC, S/2021/274, p. 2, 18 maart 2021.

²³ International Crisis Group (ICG), *DR Congo: No Grace Period for the New Government*, 5 mei 2021.

²⁴ International Crisis Group (ICG), *DR Congo: No Grace Period for the New Government*, 5 mei 2021; Vertrouwelijke bron, 7 mei 2021; Vertrouwelijke bron, 30 april 2021; Al Jazeera, *DR Congo names new cabinet, cements president's power*, 12 april 2021; UNSC, S/2021/587, p. 1, 21 juni 2021; Radio Okapi, *RDC: Le FCC boycotte le gouvernement de Sama Lukonde*, 25 maart 2021.

toegekend. Deze personen en andere politieke partijen van de USN zullen de vrijheid van handelen van Tshisekedi inperken.²⁵

1.5 Toekomstige verkiezingen

1.5.1 CENI

Tijdens de verslagperiode vond een hervorming van de CENI, die de organisatie van verkiezingen op zich neemt, plaats. De verwerving van controle over de CENI is in de loop van de tijd een belangrijke voorwaarde voor politici geworden om de macht te kunnen behouden of verkrijgen.²⁶ In augustus 2019 had Christophe Lutundula, parlamentslid van de oppositie, een wetsvoorstel ingediend voor de hervorming van de CENI.²⁷ Het doel van het wetsvoorstel was om een meer onafhankelijke en transparante CENI te creëren. Maatschappelijke organisaties, inclusief de kerken, wilden dat de politieke partijen hun zetels in de commissie zouden opgeven, zodat de CENI volledig in handen zou komen van het maatschappelijk middenveld. Het wetsvoorstel werd echter door een serie amendementen van de Nationale Assemblée uitgekleeft. Op 11 juni 2021 nam de senaat de wet ten aanzien van de nieuwe kiescommissie aan. De nieuwe kiescommissie bestaat uit vijftien leden. Tien zetels worden gereserveerd voor leden van de politieke partijen, waarvan zes voor de meerderheid en vier voor de oppositie. De overige vijf zetels komen toe aan het maatschappelijk middenveld ten opzichte van drie in de vorige kiescommissie. Het dagelijks bestuur van de CENI telt voortaan zeven leden waarvan vier van de politieke meerderheid, twee van de oppositie en een van het maatschappelijk middenveld. De onafhankelijkheid en neutraliteit van de CENI bleef hierdoor in het geding. Oppositieleden en het maatschappelijk middenveld stelden dat er sprake was van (verdere) politisering van de kiescommissie. Bovendien waarschuwden zij voor de mogelijkheid van oneerlijke verkiezingen en gemanipuleerde resultaten bij de verkiezingen van 2023.²⁸ Corneille Nangaa Yobeluo, die in 2015 benoemd was tot voorzitter van de CENI bleef in de tussentijd zijn functie uitoefenen. Begin oktober 2021 was nog geen consensus bereikt over de benoeming van een nieuwe voorzitter van de CENI.²⁹

Eerder in de verslagperiode, in juni 2020, braken er in het hele land demonstraties uit nadat de Nationale Assemblée de benoeming van Ronsard Malonda als bestuurslid van CENI en mogelijk toekomstige president van de kiescommissie bevestigde. Het voorstel voor de benoeming wordt normaliter ingediend nadat de acht erkende religieuze gemeenschappen overeenstemming hebben gevonden over een kandidaat. In dit geval was geen overeenstemming gevonden maar leverden zes van de acht gemeenschappen alsnog een voorstel in voor de benoeming van Malonda. Malonda was reeds bestuurslid van de CENI en was dus ook betrokken bij de veel bekritiseerde verkiezingen van 2018. Ondanks de coronamaatregelen namen organisaties uit het maatschappelijk middenveld, religieuze organisaties, CACH en

²⁵ International Crisis Group (ICG), *DR Congo: No Grace Period for the New Government*, 5 mei 2021.

²⁶ Vertrouwelijke bron, 1 juni 2021; Groupe d'étude sur le Congo, *Réforme de la CENI en RDC, De nécessaires gardes-fous à l'impossible dépolitisation*, januari 2021.

²⁷ Zie Algemeen Ambtsbericht DRC, p. 18, december 2019.

²⁸ Vertrouwelijke bron, 1 juni 2021; Vertrouwelijke bron, 1 juli 2021; UNSC, *S/2021/587*, p. 2, 21 juni 2021; Politico.cd, *RDC: Félix Tshisekedi promulgue la loi sur la CENI*, 7 juli 2021; RFI, *En RDC, la réforme de la Ceni adoptée, mais toujours contestée*, 12 juni 2021; Radio Okapi, *Réactions après la promulgation de la nouvelle loi sur la CENI*, 8 juli 2021; UNSC, *S/2020/1150*, p. 2, 30 november 2020.

²⁹ Radio Okapi, *Désignation du président de la CENI: pas de consensus entre les confessions religieuses*, 2 oktober 2021; RFI, *Désignation du président de la Ceni en RDC : catholiques et protestants haussent le ton*, 8 oktober 2021.

het Lamuka platform³⁰ actief deel aan de politiek door grootschalige demonstraties te organiseren tegen de benoeming van de nieuwe president van de CENI. In antwoord hierop gaf Tshisekedi aan de benoeming van Malonda niet te zullen bekrachtigen.³¹

1.5.2

Congolité

In juli 2021 diende een aantal Kamerleden een wetsvoorstel in om kandidaten die een niet-Congolese ouder hebben uit te sluiten van deelname aan verkiezingen. Het wetsvoorstel leidde tot een verhit maatschappelijk debat. De initiatiefnemer van de wet (een partijlid van de UDPS) noemde politieke figuren als Muyambo en Katumbi, beide afstammelingen van buitenlandse vaders, respectievelijk Poolse en Italiaanse jood. Tegenstanders van Tshisekedi verdachten hem ervan op deze manier de invloedrijke Katumbi³² uit te willen sluiten van de verkiezingen in 2023. De partij van Katumbi, *Ensemble pour la République*, stelde dat het wetsvoorstel aanzette tot racisme en vreemdelingenhaat en dreigde de USN coalitie te verlaten wanneer het wetsvoorstel op de agenda van de Nationale Assemblée zou komen.³³ Eind september 2021 berichtte onder andere het mediakanaal RFI dat het onderzoeksbureau van de Nationale Assemblée het wetsvoorstel niet-ontvankelijk had verklaard. De initiatiefnemers van het voorstel stelden echter dat enkel de Nationale Assemblée zelf het wetsvoorstel kon weigeren.³⁴

1.6

Bestrijding van corruptie

Tijdens de verslagperiode zette de Congolese regering enkele stappen in de bestrijding van straffeloosheid van corruptie. In februari 2020 verving Tshisekedi onder andere enkele hardliners van de partij van Kabila die functies bekleedden binnen de Hoge Raad voor Magistratuur³⁵. Onder hen bevond zich openbaar aanklager Flory Kanange Numbi, die zich verzette tegen het aanspannen van zaken tegen corruptie. Hij werd vervangen door Kitika Kisula Adler, een tegenstander van corruptie die niet aarzde om strafrechtelijke vervolging in te zetten van een aantal belangrijke personen. In maart 2020 creëerde Tshisekedi een agentschap voor de preventie en bestrijding van corruptie. Gedurende de verslagperiode werden verschillende hooggeplaatste figuren, onder wie directeuren van private en publieke bedrijven, bankiers en politici, gehoord of vervolgd in corruptie zaken.³⁶ Zo spanden de Congolese autoriteiten een gerechtelijke procedure aan tegen twee senior figuren

³⁰ Het Lamuka platform werd in 2018 opgericht door oppositiepartijen met als doel een gezamenlijke presidentskandidaat te presenteren. Martin Fayulu was in 2018 de kandidaat van het platform voor de verkiezingen van december 2018. De volgende politieke partijen waren (onder andere) lid van het Lamuka platform: *Engagement pour la Citoyenneté et le Développement* (ECiDé, onder leiding van Martin Fayulu), *Mouvement pour la Libération du Congo* (MLC, onder leiding van Jean Pierre Bemba), *Ensemble pour le Changement* (onder leiding van Moïse Katumbi), *Nouvel Elan* (onder leiding van Adolphe Muzito).

³¹ UNSC, *S/2020/919*, p. 2, 21 september 2020; Groupe d'étude sur le Congo, *Réforme de la CENI en RDC, De nécessaires gardes-fous à l'impossible dépolitisation*, p. 14, januari 2021.

³² Moïse Katumbi heeft een Grieks-Italiaanse vader en een Congolese moeder. Hij was in 2018 de favoriete kandidaat bij de presidentsverkiezingen maar werd na een gefabriceerde aanklacht uitgesloten van de verkiezingen.

³³ Radio Okapi, *RDC: la loi sur la nationalité congolaise met à mal l'unité et la cohésion nationales, selon Ensemble*, 9 juli 2021; Politico.cd, *Loi sur la congolité : le Parti de Katumbi menace de quitter Félix Tshisekedi*, 9 juli 2021; Reuters, *Congo bill to limit presidential eligibility prompts backlash*, 9 juli 2021; Vertrouwelijke bron, 1 juni 2021; Vertrouwelijke bron, 1 juli 2021; UNSC, *S/2021/807*, p. 2, 17 september 2021.

³⁴ RFI, *RDC: le Parlement abandonne le projet de loi sur la « Congolité »*, 28 september 2021; Politico.cd, *Noël Tshiani : « La loi sur la congolité n'a pas été déclarée irrecevable par le bureau d'étude de l'Assemblée nationale »*, 27 september 2021; Vertrouwelijke bron, 27 september 2021.

³⁵ De Hoge Raad voor Magistratuur beheert de rechterlijke macht in de DRC en is verantwoordelijk voor de aanstelling, benoeming en pensionering van rechters, officieren van justitie en de griffiers. De Hoge Raad voor Magistratuur benoemt tevens drie leden aan het Constitutioneel Hof.

³⁶ Vertrouwelijke bron, 30 april 2020; US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 27-29, 30 maart 2021.

van de veiligheidsdiensten, Kalev Mutond en Delphin Kahimbi, beiden onder internationale sancties. Kalev Mutond, voormalig hoofd van de nationale inlichtingendienst *Agence Nationale de Renseignements* (ANR) en een vertrouweling van Kabila, kreeg op 12 februari 2020 een uitreisverbod opgelegd. In maart 2021 dook Mutond onder nadat een arrestatiebevel tegen hem was uitgevaardigd.³⁷ Op 27 februari 2020 werd generaal Delphin Kahimbi geschorst uit zijn functie als hoofd van de militaire inlichtingendienst van het leger, de *Forces Armées de la République Démocratique du Congo* (FARDC). Kahimbi werd kort daarna dood gevonden in zijn huis.³⁸

De stappen in de bestrijding van straffeloosheid van corruptie werden verwelkomd als de eerste tekenen van een effectiever en efficiënter justitieel systeem. Tegelijkertijd waren de aangespannen zaken mogelijk een poging om deelname van bepaalde individuen aan toekomstige verkiezingen te belemmeren, aldus vertrouwelijke bronnen. Potentiële presidentskandidaten, zoals Vital Kamerhe en Matata Ponyo, werden mogelijk vervolgd om de concurrentie voor Tshisekedi te verkleinen.³⁹ Op 8 april 2020 werd kabinetschef en leider van de UNC, Vital Kamerhe, gearresteerd en vervolgens beschuldigd van verduistering van ongeveer USD 51 miljoen, wat hij ontkende. Kamerleden van de UNC stelden dat hun partijleider willekeurig gearresteerd en gedetineerd werd.⁴⁰ In juni 2020 veroordeelde de rechtbank Kamerhe tot twintig jaar gevangenisstraf en tien jaar uitsluiting van de verkiezingen. De UNC beschouwde het proces nog steeds als oneerlijk en politiek gemotiveerd. Maatschappelijke organisaties bleven het echter beschrijven als een welkome stap en mijlpaal in de strijd tegen corruptie.⁴¹ In juni 2021 beschuldigde de openbaar aanklager Matata Ponyo, voormalig premier onder Kabila, van corruptie bij een landbouwproject waarbij tweehonderd miljoen USD verdwenen zou zijn. Om Ponyo strafrechtelijk te kunnen vervolgen was het nodig zijn immuniteit op te laten heffen door de senaat. De senaat weigerde dit in eerste instantie maar stemde begin juli 2021 alsnog toe.⁴²

1.7 Macht positie Kabila en aanhangers

Joseph Kabila werd na zijn aftreden als president benoemd tot senator voor het leven, met de daarbij behorende wettelijke onschendbaarheid. Ook na het aantreden

³⁷ UNSC, S/2020/214, p. 3, 18 maart 2020; Jeune Afrique, *RDC : comment le pouvoir de Félix Tshisekedi maintient la pression sur Kalev Mutond*, 11 maart 2021.

³⁸ De doodsoorzaak is onduidelijk. Het zou mogelijk gaan om zelfmoord. Een aantal familieleden, waaronder de weduwe van Kahimbi, werden herhaaldelijk gearresteerd en beschuldigd van de moord op Kahimbi. UNSC, S/2020/214, p. 3, 18 maart 2020 ; Radio Okapi, *Meurtre du général Kahimbi: la peine de mort requise contre la veuve et la belle-mère de l'officier*, 28 mei 2021 ; Radio Okapi, *Kinshasa : la veuve du général Delphin Kahimbi et sa tante en détention à la prison centrale de Makala*, 11 juni 2021 ; RFI, *RDC : suicide ou meurtre, la fin brutale du général Delphin Kahimbi*, 26 mei 2021 ; Human Rights Watch, *Democratic Republic of Congo, Events of 2020*, geraadpleegd op 18 juli 2021.

³⁹ Vertrouwelijke bron, 1 juli 2021; Vertrouwelijke bron, 30 april 2020; UNSC, S/2021/807, p. 2, 17 september 2021.

⁴⁰ Op 26 mei 2020 kwam de president van de behandelende rechtbank van de zaak van Kamerhe, Raphaël Yanyi, in Kinshasa om. De autoriteiten starten een onderzoek om de daders te vinden en te veroordelen. Uit de autopsie zou blijken dat Yanyi overleed door hoofdletsel veroorzaakt door slagen op het hoofd. Hoewel de uitslag van het onderzoek in september 2021 nog niet bekend was noemden verschillende bronnen kort na de dood van Yanyi een mogelijk verband de dood met de zaak tegen Vital Kamerhe. BBC News, *Raphael Yanyi Ovungu: le magistrat congolais victime d'un «traumatisme crânien»*, 17 juni 2020 ; UNSC, S/2020/554, p. 2, 18 juni 2020 ; Jeune Afrique, *Procès Kamerhe : l'étrange meurtre du juge Raphaël Yanyi*, 18 juni 2020.

⁴¹ UNSC, S/2020/919, p. 2, 21 september 2020.

⁴² Vertrouwelijke bron, 1 juli 2021; Reuters, *Former Congo PM has immunity lifted over corruption allegations*, 6 juli 2021; Radio Okapi, *Me Laurent Onyemba: "La procédure judiciaire contre Matata Ponyo est politiquement motivée pour l'écartier de la Présidentielle 2023"*, 8 juli 2021; Jeune Afrique, *RDC – Affaire Matata Ponyo: le Sénat autorise les poursuites contre l'Ancien Premier Ministre*, 5 juli 2021.

van de nieuwe regering in april 2021 behield Kabila deze positie. Tijdens de verslagperiode was Kabila een enkele keer aanwezig bij een zitting van de Senaat.⁴³

Tijdens de verslagperiode werd een aantal vertrouwelingen van Kabila beschuldigd van corruptie (zie ook paragraaf 1.6) of andere misdaden en opgepakt. Zo zat voormalig adviseur Kimbembe Mazunga vast op verdenking van verduistering van zes miljoen USD. Abdallah Bilenge, directeur-generaal van de *Airways Authority* wordt verdacht van verduistering van pensioenbijdragen van werknemers ter waarde van vijftien miljoen dollar.⁴⁴ Volgens een vertrouwelijke bron had waarschijnlijk vooraf afstemming met Kabila plaatsgevonden over de arrestatie en vervolging van deze vertrouwelingen.⁴⁵ Ook in 2021 werden vertrouwelingen van Kabila opgepakt of vervolgd. Zo werden er onder andere zaken opgestart tegen Matata Ponyo (zie paragraaf 1.6) en John Numbi. Generaal John Numbi, voormalig hoofdcommissaris van de politie en vertrouweling van Kabila is de belangrijkste verdachte van de dubbele moord op twee mensenrechtenverdedigers, Floribert Chebeya en Fidèle Bazana. De moorden vonden in 2010 plaats. In 2021 werd Numbi officieel aangemerkt als deserteur waardoor het mogelijk werd om hem strafrechtelijk te vervolgen voor de moorden. Mogelijk zou Numbi naar Zimbabwe zijn gevlucht.⁴⁶ In januari 2021 werd Ngoy Mulunda, pastoor, voormalig president van de CENI en vertrouweling van Kabila, veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf nadat hij in januari 2021 een kerk een toespraak had gegeven waarin hij dreigde met een mogelijke afscheiding van de regio Katanga.⁴⁷

Het netwerk van Kabila brokkelde eind 2020- begin 2021 snel af toen politieke partijen het FCC-platform verlieten om zich aan te sluiten bij de Union Sacrée van Tshisekedi. In december 2020 verlieten onder andere de minister van Industrie en de minister van Stedenbouw het FCC. Ook informateur Lukwebo was een voormalig bondgenoot van Kabila. Ongeveer tweehonderd Kamerleden van het FCC stapten binnen een maand over naar de Union Sacrée (Zie paragraaf 1.3.2). Kabila trok zich in december 2020 terug in Lubumbashi (Haut-Katanga). Van daaruit voerde hij gesprekken over de stappen die de partij zou moeten ondernemen. Er werd onder andere gesproken over een reorganisatie.⁴⁸ Op 6 mei 2021 werd Zoé Kabila, gouverneur van Tanganyika en een broer van Kabila afgezet door het provinciale parlement. Zoé Kabila was de laatste gouverneur die zich niet achter de Union Sacrée had geschaard.⁴⁹ Het FCC vormde, na de aankondiging van de nieuwe regering, met ongeveer honderd Kamerleden de belangrijkste oppositiegroep in de DRC. Het FCC kondigde tevens aan als doel te hebben om bij de verkiezingen in

⁴³ AA, *RDC: rentrée en vedette de Kabila, premier « sénateur à vie »*, 15 september 2020 ; RFI, *RDC : la rentrée remarquée de Joseph Kabila en tant que sénateur*, 16 september 2020. Zie ook Algemeen Ambtsbericht DRC, p. 16, december 2019.

⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 15 december 2020.

⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 30 april 2020.

⁴⁶ Politico, *Affaire Chebeya et Bazana: John Numbi déclaré déserteur par l'armée, bientôt la réouverture d'un nouveau procès*, 2 juni 2021 ; RFI, *Assassinat de Floribert Chebeya et Fidèle Bazana en RDC : John Numbi officiellement déclaré déserteur*, 2 juni 2021 ; Jeune Afrique, *RDC : John Numbi officiellement poursuivi pour l'assassinat de Floribert Chebeya*, 21 april 2021.

⁴⁷ Hij werd veroordeeld voor het aanzetten tot tribale haat, verspreiding van nepnieuws en het ondermijnen van de staatsveiligheid. Jeune Afrique, *RDC : le pasteur Daniel Ngoy Mulunda condamné à trois ans de prison ferme*, 27 januari 2021 ; RFI, *RDC : l'ancien président de la Céni Daniel Ngoy Mulunda, condamné à 3 ans de prison*, 29 januari 2021.

⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 15 december 2020; Vertrouwelijke bron, 3 februari 2021; France24, *How DR Congo's Tshisekedi loosened Kabila's grip on power*, 7 februari 2021; Jeune Afrique, *RDC: au sein du FCC de Joseph Kabila, une délicate réorganisation s'amorce*, 31 maart 2021.

⁴⁹ Jeune Afrique, *RDC : pourquoi Zoé Kabila a été destitué de son poste de gouverneur du Tanganyika*, 6 mei 2021 ; Radio Okapi, *Tanganyika : destitution du gouverneur Zoé Kabila*, 6 mei 2021.

2023 opnieuw aan de macht te komen.⁵⁰ Kabila blijft, ondanks de afname van politieke macht, een machtig persoon in de DRC. De Kabila familie bezit meer dan tachtig bedrijven in allerlei economische sectoren.⁵¹

1.8 Politieke ontwikkelingen ten aanzien van de conflictgebieden

1.8.1 "Balkanisering"

Tijdens de verslagperiode lieten meerdere Congolese persoonlijkheden, onder wie de Kardinaal, de President, oppositieleider Fayulu en voormalig Kamerleden zich uit over de "balkanisering" van oostelijk DRC. Volgens sommige politici zouden de buurlanden Rwanda en Burundi ambities hebben om delen van de oostelijke provincies te annexeren. Het balkanisering discours gaat hand in hand met twijfels over de Congolese nationaliteit van personen uit de Banyamulenge gemeenschap⁵² (zie ook paragraaf 4.1.1.1). In september 2020 werd de oprichting van de gemeente Minembwe (Zuid-Kivu), met aan het hoofd een burgemeester afkomstig uit de Banyamulenge gemeenschap, opgeschort nadat de benoemingsceremonie het debat over balkanisering opnieuw deed oplaaien. De oprichting van de gemeente werd gezien als een stap van de Banyamulenge gemeenschap om de lokale macht in het gebied naar zich toe te trekken. Het zou daarmee een eerste stap zijn in het annexeren van delen van de DRC ten behoeve van Rwanda. Buurlanden ontkenden de beschuldigingen van het in de hand werken van balkanisering van het oosten van de DRC. De Congolese regering, waaronder de president, benadrukte het belang van het bewaken van de nationale eenheid en een vreedzaam publiek debat om verslechtering van intercommunale spanningen te voorkomen. In Zuid-Kivu vonden tijdens de verslagperiode ernstige veiligheidsincidenten plaats tussen gewapende groepen van de Banyamulenge gemeenschap enerzijds en Banyindu, Babembe en Bafuliru gemeenschappen anderzijds (zie paragraaf 2.4).⁵³

1.8.2 Staat van beleg

Op 3 mei 2021 ondertekende de president twee verordeningen voor het instellen van de staat van beleg in de provincies Ituri en Noord-Kivu. De staat van beleg ging in op 6 mei 2021 voor een initiële periode van dertig dagen met de mogelijkheid van verlenging per periode van vijftien dagen. Op 7 mei 2021 besloot het Constitutionele Hof dat de verordeningen in overeenstemming waren met de Grondwet. Op 3 en 4 juni 2021 werd de eerste verlenging van de staat van beleg goedgekeurd door het parlement.⁵⁴ Op 1 september 2021 werd de staat van beleg voor de zevende keer verlengd.⁵⁵ Voor meer informatie over de staat van beleg voor de veiligheidssituatie, zie paragraaf 2.1.2.

⁵⁰ France24, *How DR Congo's Tshisekedi loosened Kabila's grip on power*, 7 februari 2021; Jeune Afrique, *RDC: entre Lamuka et kabilistes, Félix Tshisekedi face à une double opposition*, 7 juni 2021; Actualité.cd, *RDC: « Le FCC prépare réellement les élections de 2023 » (André Atundu)*, 21 mei 2021.

⁵¹ France24, *How DR Congo's Tshisekedi loosened Kabila's grip on power*, 7 februari 2021; Vertrouwelijke bron, 15 juli 2021.

⁵² De Banyamulenge zijn een Tutsi-gemeenschap in de DRC. Het zijn grotendeels Congolese veehouders van Rwandese afkomst die door hun etnische buren vaak als Rwandezen worden gezien, maar die al eeuwen op het grondgebied wonen dat nu binnen de DRC valt.

⁵³ UNSC, *S/2020/214*, p. 2, 18 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2020; The Africa Report, *DRC: opportunistic use of 'balkanisation' theory in Minembwe*, 2 november 2020; Radio Okapi, *Martin Fayulu: "On a l'impression que le projet de la balkanisation s'est accéléré"*, 13 januari 2020; Kivu Security Tracker, *"Balkanization," Regional tensions or State Weakness: The Real Threats to Stability in the Kivus*, 3 februari 2020.

⁵⁴ UNSC, *S/2021/587*, p. 2, 21 juni 2021.

⁵⁵ Actualité.cd, *RDC: Félix Tshisekedi promulgue la loi prorogant pour la troisième fois l'état de siège au Nord-Kivu et en Ituri*, 5 juli 2021; Radio Okapi, *RDC : 4e prorogation de l'état de siège dans les provinces de l'Ituri et du Nord-Kivu*, 17 juli 2021; UNSC, *S/2021/807*, p. 2, 17 september 2021.

Als uitzonderlijke en tijdelijke maatregel werden, gedurende de staat van beleg, de civiele autoriteiten van Ituri en Noord-Kivu vervangen door een militaire gouverneur en een plaatsvervanger afkomstig van de politie. De provinciale regeringen van de twee provincies werden tijdelijk opgeschort, maar provinciale ambtenaren bleven werkzaam. De militaire en politieautoriteiten kregen grotere bevoegdheden toegewezen ten aanzien van arrestaties en huiszoekingen, het inperken van de bewegingsvrijheid en vrijheid van meningsuiting en vergadering, handhaving van de openbare orde en besluitvorming. Militaire rechtbanken namen de strafrechtelijke vervolging van burgers over van burgerlijke rechtbanken. Van bepaalde fundamentele rechten en vrijheden, waaronder het recht op leven en het recht gevrijwaard te zijn van foltering en van wreedaardige, onmenselijke of vernederende behandelingen of straffen, werd vastgesteld dat daarvan niet mocht worden afgeweken.⁵⁶

1.9 Covid-19

Op 10 maart 2020 werd in Kinshasa de eerste persoon in de DRC positief getest op Covid-19. Volgens de officiële statistieken waren er tussen maart 2020 en juli 2021 ongeveer 49.000 bevestigde gevallen van Covid-19 en kwamen er ongeveer duizend mensen om. Eind juli 2021 waren ongeveer tachtigduizend vaccinaties gezet.⁵⁷ In eerste instantie probeerden de autoriteiten de verspreiding van het virus tegen te gaan door positief geteste personen te isoleren en door reizigers in luchthavens zorgvuldiger te controleren op temperatuur. Op 18 maart 2020 stelde Tshisekedi de eerste maatregelen in om de verspreiding van het virus tegen te gaan. Op 24 maart 2020 kondigde de president de noodtoestand af. De maatregelen verschilden per provincie en bestonden onder andere uit de invoer van een avondklok, sluiting van scholen en universiteiten, sluiting van internationale grenzen, binnenlandse reisbeperkingen, verboden op openbare bijeenkomsten, feesten en religieuze diensten en de sluiting van de horeca. Humanitaire organisaties hadden een speciale reistoestemming nodig. Deze maatregelen werden in ieder geval aangehouden tot het eind van de noodtoestand, op 22 juli 2020. Vanaf deze datum werden stapsgewijs versoepelingen doorgevoerd. Op 22 juli 2020 gingen winkels en horeca weer open en waren openbare bijeenkomsten weer toegestaan. Op 3 augustus 2020 mochten scholen en universiteiten hun deuren weer openen. Op 15 augustus werden de internationale grenzen geopend en mochten Congolezen weer binnenlandse reizen maken. In antwoord op de tweede golf werd op 20 december 2020 opnieuw een avondklok ingesteld in Kinshasa. De pandemie en opvolgende maatregelen hadden een significante impact op de middelen van bestaan van kwetsbare gezinnen in de DRC. Door armoede kon de bevolking bovendien niet altijd gehoor geven aan de maatregelen.⁵⁸ De Covid-19 maatregelen legden ook de bewegingsvrijheid van humanitaire organisaties aan banden. Humanitaire hulpverleners hadden een speciale reistoestemming nodig.⁵⁹ Uit verschillende bronnen blijkt dat de handhaving

⁵⁶ UNSC, *S/2021/587*, p. 2, 21 juni 2021.

⁵⁷ WHO, *COVID-19 Response Fund, Democratic Republic of the Congo*, [link](#), geraadpleegd op 29 juli 2021. Het daadwerkelijke aantal besmettingen en het aantal doden kan aanzienlijk hoger zijn dan hier weergegeven. De capaciteit om besmettingen vast te stellen was beperkt. Zie UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 28, december 2020.

⁵⁸ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 30-33, 27 januari 2021 ; UNSC, *S/2020/554*, 18 juni 2020 ; RFI, *DRC president signals end of Covid-19 health emergency, urges continued caution*, 22 juli 2020 ; UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 8-9, december 2020 ; African Centre for the Constructive Resolution of Disputes, *An overview on the Democratic Republic of Congo in times of COVID-19*, 14 april 2021.

⁵⁹ BCNUDH, *Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020*, p. 5, augustus 2020 ; US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 22, 30 maart 2021.

van de Covid-19-maatregelen gepaard ging met (ernstige) mensenrechtenschendingen gepleegd door staatsveiligheidstroepen (Zie paragraaf 4.2).⁶⁰

⁶⁰ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 30-33, 27 januari 2021 ; US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, 30 maart 2021.

2 Veiligheidssituatie

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de veiligheidssituatie per provincie besproken. Een aantal provincies komt niet of slechts kort aan bod. Dit zijn provincies waar geen of weinig incidenten speelden tijdens de verslagperiode. De *Bureau Conjoint des Nations Unies pour les Droits de l'Homme* (BCNUDH)⁶¹ stelt in haar rapport over het jaar 2020 de volgende provincies niet mee te rekenen als provincies die getroffen zijn door conflict: Equateur, Haut-Katanga, Haut-Lomami, Lomami, Kinshasa, Kongo Central, Kwango, Kwilu, Lualaba, Maï-Ndombe, Mongala, Noord-Ubangi, Zuid-Ubangi, Sankuru, Tshopo en Tshuapa.⁶² Sommige van deze provincies worden alsnog kort besproken.

In onderstaande paragrafen is gebruik gemaakt van verschillende bronnen voor wat betreft aantallen geweldsincidenten en aantallen dodelijke slachtoffers. Voor Noord- en Zuid-Kivu is, onder andere, gebruik gemaakt van cijfers van de *Kivu Security Tracker*.⁶³ In maart 2021 begon de Kivu Security Tracker ook gegevens bij te houden van Ituri. Deze beslaan zodoende niet de gehele verslagperiode van dit ambtsbericht. Waar mogelijk zijn ook gegevens uit de VN-kwartaalrapporten van MONUSCO toegevoegd. In deze rapporten neemt de VN niet standaard cijfers van geweldsincidenten en aantallen doden, gesplitst naar provincie en grondgebied⁶⁴, op. Ten laatste zijn in verschillende paragrafen cijfers van ACLED gebruikt. De cijfers van ACLED van 2020 konden niet vergeleken worden met cijfers uit eerdere jaren. Tot en met 2019 maakte ACLED gebruik van de oude provinciale indeling van de DRC (elf provincies in plaats van 26 provincies). Gegevens van ACLED zijn gebaseerd op openbare secundaire bronnen. Dit kan leiden tot een onderschatting van het aantal incidenten en het aantal dodelijke slachtoffers.⁶⁵ In sommige paragrafen zijn cijfers opgenomen van het aantal mensenrechtenschendingen zoals geregistreerd door BCNUDH. BCNUDH waarschuwt dat de gegevens geen compleet overzicht geven van het aantal mensenrechtenschendingen. Het gaat enkel om geregistreerde en door BCNUDH geverifieerde gevallen.⁶⁶

⁶¹ De BCNUDH is het Mensenrechtenbureau van Monusco in de DRC. De Engelse benaming is *United Nations Joint Human Rights Office* (UNJHRO).

⁶² BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 6, 27 januari 2021.

⁶³ Op 7 december 2017 introduceerden Human Rights Watch en de Congo Research Group van de universiteit van New York gezamenlijk de nieuwe *Kivu Security Tracker*. Dit project biedt een overzicht van gewelddadigheden in Noord-Kivu, Zuid-Kivu en Ituri door middel van kaarten, grafieken en analytische rapporten. Zie: <https://kivusecurity.org>. De Kivu Security Tracker heeft onderzoekers op elk grondgebied van de provincies Noord-Kivu en Zuid-Kivu (onduidelijk voor Ituri). De organisatie stelt dat de onderzoekers een breed netwerk hebben van betrouwbare bronnen van informatie, status hebben binnen hun gemeenschap en vergelijkbare werkervaring hadden. Onderzoekers worden getraind. Incidenten worden, voordat ze worden opgenomen in de database geverifieerd aan de hand van verschillende bronnen. De Kivu Security Tracker rapporteert incidenten door gewapende groepen of strijdkrachten die aan de volgende voorwaarden voldoen: de gewapende groep of strijdkracht heeft een structuur en identiteit, de groep of strijdkracht tracht controle uit te oefenen over een gedefinieerd gebied en de groep of strijdkracht gebruikt regelmatig geweld. De Kivu Security Tracker rapporteert incidenten van burgerdoden door geweld, ontvoeringen (voor losgeld, gedwongen rekrutering, gedwongen arbeid en voor onbekende redenen), gewelddadige confrontaties, massale verkrachtingen (meer dan vijf personen verkracht door dezelfde groep bij een incident), vernieling van bezittingen en politieke repressie.

⁶⁴ De DRC is administratief onderverdeeld in 26 provincies. De provincies zijn weer onderverdeeld in steden en *territoires* (hierna: grondgebied). Grondgebieden bestaan uit *communes*, *secteurs* en *chefferie*.

⁶⁵ Data over dodelijke slachtoffers in secundaire berichten is vaak subjectief en onnauwkeurig weergegeven. ACLED gebruikt de meest conservatieve schatting van het doden aantal. Wanneer het exacte aantal doden niet wordt weergegeven in de bron gebruikt ACLED de tekst om een inschatting te maken van het aantal doden ("10" voor "tientallen doden", "100" voor "honderden doden", etc). Voor meer informatie over de methodologie van ACLED, zie [Methodology | ACLED \(acleddata.com\)](https://www.acleddata.com/methodology/).

⁶⁶ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 1, 27 januari 2021.

2.1.1

Algemene ontwikkelingen ten aanzien van de veiligheidssituatie

De veiligheidssituatie in de provincies Ituri, Noord-Kivu, Zuid-Kivu en Tanganyika verslechterde gedurende de verslagperiode. In de eerste helft van 2020 vielen drie keer zoveel burgerdoden als in de eerste helft van 2019. Volgens de *Kivu Security Tracker* nam het aantal burgerdoden in Noord- en Zuid-Kivu toe van 914 in 2018, naar ongeveer 1070 in 2019 en bijna 1569 in 2020. Het aantal mensenrechtenschendingen nam in 2020 met 21% toe ten opzichte van 2019. In Noord-Kivu, Zuid-Kivu en Ituri nam het aantal mensenrechtenschendingen door gewapende groepen toe met 46%. Met name gewapende groepen behorende tot de *Coopérative de Développement Economique du Congo* (CODECO), de *Allied Democratic Forces* (ADF), de *Forces Démocratiques de Libération du Rwanda* (FDLR), *Nduma Defense du Congo-Rénové* (NDC-R) en Nyatura⁶⁷ groepen in Noord-Kivu bleven burgers aanvallen op hun landbouwgrond, in de dorpen en op doorgaande wegen. Ook staatsveiligheidsstroepen maakten zich schuldig aan ernstige mensenrechtenschendingen, met name in het oosten van de DRC. De pogingen van de Congolese autoriteiten en andere organisaties om het geweld in te dammen waren onvoldoende. Het geweld, gevoed door intercommunale spanningen, conflicten over toegang tot land, plunderingen, de illegale exploitatie van natuurlijke grondstoffen en de conflicten over gebiedscontrole voor het heffen van belastingen, duurde voort.⁶⁸ De hinderlaag, ontvoering en het doden van leden van een diplomatieke missie, onder wie de Italiaanse ambassadeur in de DRC, op 22 februari 2021 was voorts een aanwijzing van de voortdurende onveiligheid in het oosten van de DRC.⁶⁹

2.1.2

Staat van beleg

Op 6 mei 2021 stelde de Congolese regering, in de provincies van Ituri en Noord-Kivu, een staat van beleg in (zie ook paragraaf 1.8.2). Hoewel het leger (hierna het leger, de *Forces Armées de la République Démocratique du Congo* (FARDC)) en de Congolese regering positief stonden tegenover de geboekte resultaten waren waarnemers kritisch. In augustus drongen Kamerleden aan op onderzoek naar de effectiviteit van de staat van beleg in de oostelijke provincies. In algemene zin kwamen er in de eerste maand van de staat van beleg meer burgers om dan in de maand daarvoor. Hoewel sommige gewapende groepen zich overgaven aan de FARDC bestreden andere gewapende groepen de militaire operaties met aanvallen op burgers. Zo voerde de ADF in toenemende mate vergeldingsaanvallen op burgers uit. Zo kon de staat van beleg bijvoorbeeld niet voorkomen dat de ADF op 30 mei 2021 twee nachtelijke aanvallen uitvoerde op twee dorpen op de grens van Noord-Kivu en Ituri. Bij deze aanvallen kwamen meer dan vijftig burgers om. Het aantal burgers dat omkwam door geweld van de FARDC steeg eveneens, van 17 burgers in april 2021 tot 32 in mei 2021. Op 28 juni 2021 stelden de autoriteiten in Beni (Noord-Kivu) een avondklok in voor de gehele provincie, nadat drie onafhankelijke bomaanvallen leidden tot twee gewonden onder burgers.⁷⁰ De UNHCR registreerde

⁶⁷ Nyatura militias bestaan grotendeels uit leden van de Hutu-gemeenschap. De meeste Nyatura groepen zeggen zich in te zetten voor de bescherming van Congolese Hutu's tegen Mai-Mai groepen of de FARDC. Zie ook kader in paragraaf 2.2.2.

⁶⁸ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 8, december 2020 ; Kivu Security Tracker, *Is the « state of siege » a step in the right direction ?*, 11 mei 2021; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 1-2, 27 januari 2021 ; Human Rights Watch, *World Report 2021, Democratic Republic of Congo, Events of 2020*, geraadpleegd op 16 juli 2021.

⁶⁹ UNSC, *S/2021/560*, p. 19-20, 10 juni 2021; Reuters, *Italy's envoy to Congo killed in attack on U.N. convoy*, 22 februari 2021.

⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 1 juni 2021; Al Jazeera, *At least 50 killed in attacks on two DR Congo villages*, 31 mei 2021; Kivu Security Tracker, *Has the State of Siege Improved Security in the Eastern DRC?*, 15 juni 2021; Radio Okapi, *Etat de siege: le premier mois n'a pas donné le résultat attend au Nord-Kivu, selon la société civile*, 8 juni 2021; Radio Okapi, *RDC: la société civile dénonce la persistance de l'insécurité en Ituri*, 18 juli 2021; RFI, *RDC: couvre-feu décrété à Beni après l'explosion d'une deuxième bombe*, 27 juni 2021; Al Jazeera, *DR Congo imposes curfew*

in 2021 meer dan 1.200 burgerdoden en 1.100 verkrachtingen in Noord-Kivu en Ituri. Ook registreerde de VN-organisatie meer dan 25.000 mensenrechtenschendingen in 2021.⁷¹

2.1.3 Geleidelijk vertrek van MONUSCO

Tijdens de verslagperiode voerden MONUSCO en de Congolese regering gesprekken ten aanzien van het toekomstige vertrek van de VN-missie. In oktober 2020 kwamen de VN-missie en de Congolese regering tot een akkoord over een gezamenlijke strategie voor de progressieve en gefaseerde terugtrekking van MONUSCO. Voorafgaand aan het akkoord trok MONUSCO zich reeds terug uit de provincies Equateur, Congo-Central, Tshopo, Haut-Uélé, Haut-Lomami, Kasai-Oriental, Katanga en Maniema.⁷² Hoewel de VN-Veilighedsraad geen deadline bekend maakte voor het vertrek van MONUSCO, stelde de raad wel dat het geleidelijke vertrek minimaal drie jaar in beslag zou nemen. De verwezenlijking van deze termijn was afhankelijk van de implementatie van hervormingen door de Congolese regering ten aanzien van de structurele oorzaken van conflict. De voorlopige tijdlijn diende flexibel te blijven en rekening te houden met de veiligheidssituatie.⁷³ Eind juni 2021 trok MONUSCO zich terug uit de Kasai provincies. Het vertrek uit de provincie Tanganyika stond gepland voor juni 2022.⁷⁴ In december 2020 werd het mandaat van MONUSCO verlengd tot en met 20 december 2021. De troepenmacht van MONUSCO, met een troepenplafond van onder andere veertienduizend militairen en 591 politie personeel bleef gelijk.⁷⁵ De gezamenlijke strategie voor de progressieve en gefaseerde terugtrekking van MONUSCO voorziet in een geleidelijke consolidering van de troepenmacht in de provincies Noord-Kivu, Zuid-Kivu en Ituri.⁷⁶

2.2 Noord-Kivu

In Noord-Kivu zijn meer dan veertig gewapende groepen actief waaronder verschillende Mai-Mai groepen⁷⁷, verschillende Nyatura groepen, de ADF, de NDC-R en de FDLR-FOCA (zie kaders in paragrafen 2.1.1. en 2.1.2). In een artikel van Radio Okapi stelt een lokale functionaris dat de groepen bij elkaar uit ongeveer tienduizend strijders bestaan. Gewapende groepen werkten samen in wisselende coalities. Deze groepen maakten zich schuldig aan mensenrechtenschendingen, richtten illegale wegversperringen op waar zij heffingen inden en lieten lokale gemeenschappen belastingen betalen. Bovendien waren verschillende groepen betrokken bij de (illegale) mijnbouw of illegale handel in mineralen en andere

in Beni after weekend bombings, 28 juni 2021; UNHCR, *Millions need urgent humanitarian assistance in eastern DR Congo*, 10 september 2021; UNSC, *S/2021/807*, p. 2, 17 september 2021.

⁷¹ UNHCR, *Millions need urgent humanitarian assistance in eastern DR Congo*, 10 september 2021.

⁷² UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 17, december 2020; UNSC, *New strategy for Mission Withdrawal from Democratic Republic of Congo Tailored to Provinces' Security Needs, Special Representative Tells Security Council*, 7 december 2020; UNSC, *S/2020/1150*, p. 12, 30 november 2020.

⁷³ UNSC, *S/RES/2556 (2020)*, p. 15, 18 december 2020; France 24, *UN Security Council extends DR Congo peacekeeping mission for one year*, 19 december 2020.

⁷⁴ UNSC, *S/2021/807*, p. 12-13, 17 september 2021.

⁷⁵ UNSC, *S/RES/2556 (2020)*, p. 8, 18 december 2020; UNSC, *S/RES/2502 (2019)*, p. 8, 19 december 2019.

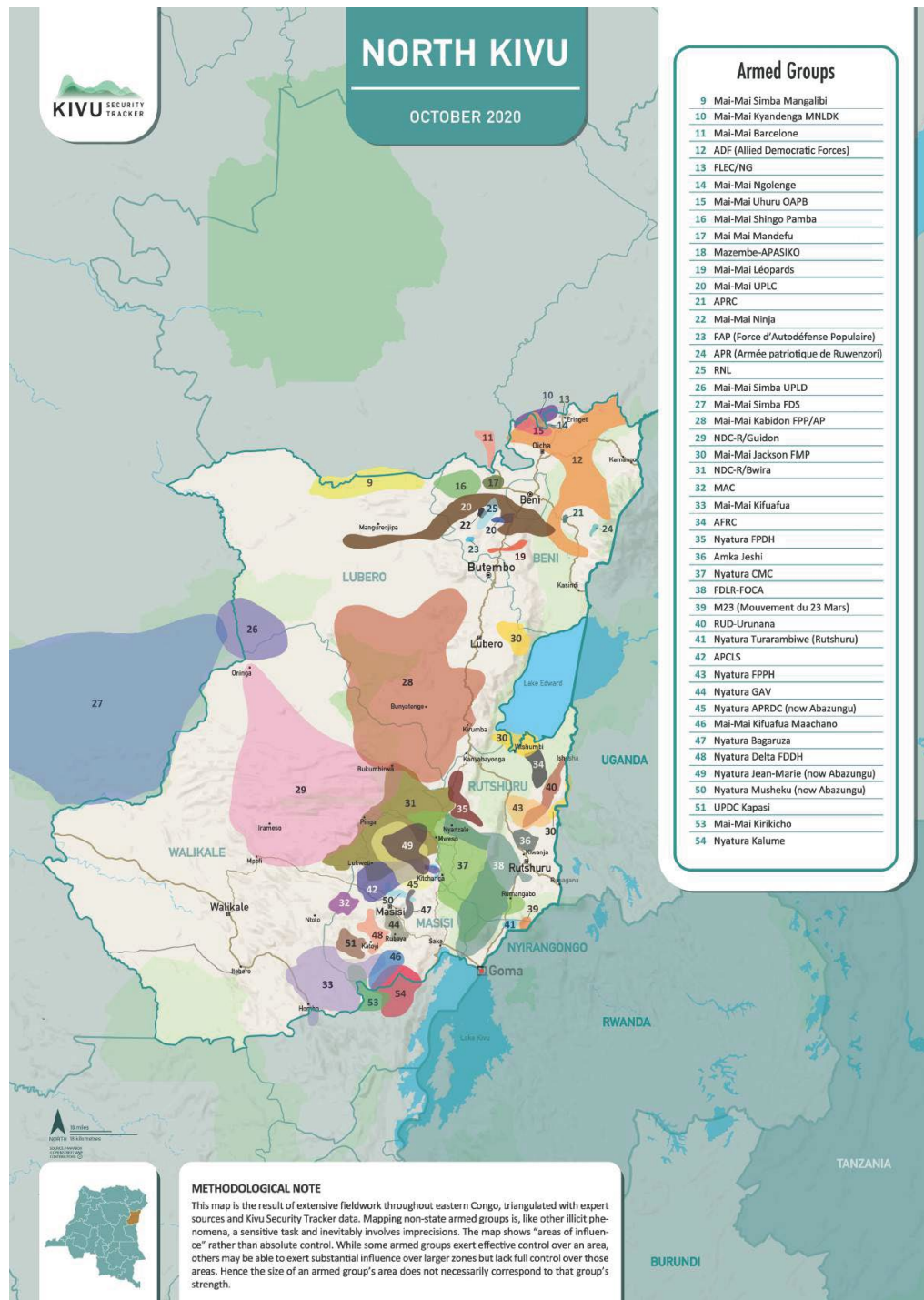
⁷⁶ UNSC, *S/RES/2556 (2020)*, p. 16, 18 december 2020; AP News, *UN chief has plan for eventual peacekeeping exit from Congo*, 30 oktober 2020.

⁷⁷ Mai-Mai is een verzamelnaam voor lokale gewapende groeperingen, die elk op hun manier en met hun eigen doel actief zijn. Mai-Mai groepen ontstonden veelal in de jaren '90 en baseerden hun bestaan op claims van zelfverdediging tegen "buitenlanders". De groepen stellen veelal dat zij de oorspronkelijke bewoners waren van een bepaald gebied.

criminele handelingen voor economisch gewin zoals illegale houtkap.⁷⁸ De Kivu Security Tracker bracht in februari 2021 een rapport uit waarin in kaart was gebracht in welke gebieden gewapende groepen actief waren en invloed uitoefenden (zie figuur 1). Volgens de onderzoekers hebben sommige gewapende groepen effectief controle over een bepaald gebied terwijl andere groepen een belangrijke mate van invloed hebben in het aangegeven gebied maar niet de volledige controle.⁷⁹ In onderstaande alinea's wordt met name ingegaan op de activiteiten van gewapende groepen die de meeste impact hadden op de veiligheidssituatie in Noord-Kivu. Daarnaast zijn andere groepen medeverantwoordelijk voor (dodelijk) geweld en andere mensenrechtenschendingen.

⁷⁸ Kivu Security Tracker, *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies*, februari 2021; Radio Okapi, *RDC: au moins 40 groupes armés opèrent dans la province du Nord-Kivu (cartographie)*, 7 juli 2021; UNSC, *S/2021/560*, 10 juni 2021.

⁷⁹ Kivu Security Tracker, *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies*, februari 2021.

Figuur 1. Gebieden van invloed van gewapende groepen in Noord-Kivu samengesteld door de Kivu Security tracker in oktober 2020. ⁸⁰

In de geraadpleegde bronnen voor dit hoofdstuk wordt frequent onderscheid gemaakt tussen *Grand-Nord*, de grondgebieden van Lubero en Beni, en *Petit-Nord*, de grondgebieden van Walikale, Masisi en Rutshuru. In onderstaande paragrafen wordt de veiligheidssituatie beschreven volgens deze verdeling van Noord-Kivu.

⁸⁰ Kivu Security Tracker, *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies*, februari 2021.

2.2.1

Grand Nord – Beni en Lubero

In Beni en Lubero waren de ADF actief naast een aantal Mai-Mai milities. Met name het grondgebied van Beni werd tijdens de verslagperiode geraakt door (vermeende) ADF aanvallen. In onderstaande tabel wordt het aantal veiligheidsincidenten, confrontaties en (dodelijke) slachtoffers weergegeven op basis van gegevens van de Kivu Security Tracker.

	# incidenten van geweld	# slachtoffers	# gewelddadige confrontaties	# doden
2019	359	994	142	504
2020	385	1123	166	708
2021 (tot 30-09)	209	762	81	560

Tabel 1. Aantallen geweldsincidenten, slachtoffers, gewelddadige confrontaties en aantal doden in Grand-Nord op basis van gegevens van de Kivu Security Tracker. ⁸¹

Gewapende groepen in Grand-Nord, Noord-Kivu

De **ADF** is een gewapende groep die oorspronkelijk ontstond als oppositiegroep tegen de Ugandese regering. De groep hervormde zich vervolgens, vestigde zich in Congo en voegde zich samen met de *National Army for the Liberation of Uganda* (NALU). De ADF is een geheime organisatie die haar doelstellingen niet openlijk deelt. Seka Baluku (onder VN-sancties) leidt de ADF. De groep bestaat uit een aantal verspreide eenheden op het grondgebied van Beni (Noord-Kivu) en op het grondgebied van Irumu (Ituri). Gedurende de verslagperiode rekruteerde de ADF in toenemende mate als gevolg van intensieve FARDC operaties tegen hen. Hierbij maakte de groep gebruik van vrijwillige en gedwongen rekrutering. In toenemende mate maakte de groep gebruik van explosieven bij aanvallen op de FARDC en op burgers. Hoewel de ADF regelmatig geassocieerd werd met de Islamitische Staat en IS ook aanslagen van de ADF in de DRC opeiste, vond het UN Panel of Experts geen aanwijzingen van directe banden tussen de groepen.⁸² In maart 2021 plaatsten de Verenigde Staten de ADF op de lijst van buitenlandse terreurorganisaties.⁸³

Verschillende **Mai-Mai milities** zijn actief in de Grand Nord, waaronder bijvoorbeeld Mai-Mai Simba Mangalibi, Mai-Mai groepen van de *Union Patriotique pour la Libération du Congo*⁸⁴ (**UPLC**) en de *Forces Patriotiques Populaires – armée du peuple* (**FPP/AP** of **Mai-Mai Kabido**, zie paragraaf 2.1.2).

Tijdens de verslagperiode bleef de ADF een ernstige bedreiging op het grondgebied van Beni en in toenemende mate ook in de aangrenzende Ituri provincie (zie ook

⁸¹ Onder incidenten van geweld verstaat de Kivu Security Tracker gewelddadige dood (het slachtoffer is een burger die met geweld is omgekomen en de dader is lid van een gewapende groep of van de veiligheidstroepen), ontvoering (voor losgeld), confrontaties, massale verkrachting, vernieling van bezittingen en politieke repressie. Confrontaties wordt gedefinieerd als elke gewelddadige confrontatie tussen twee gewapende groepen of tussen een gewapende groep en de veiligheidstroepen maar ook confrontaties binnen gewapende groepen. Deze geweldsincidenten constitueren niet per se schendingen van het internationaal humanitair recht, aldus de Kivu Security Tracker. Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 10 oktober 2021, <https://kivusecurity.org>

⁸² UNSC, *S/2021/560*, p. 2, 10 juni 2021; Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 17 juli 2021, <https://kivusecurity.org>; BBC, *Allied Democratic Forces: The Ugandan rebels working with IS in DR Congo*, 14 juni 2021.

⁸³ US Department of State, *State Department Terrorist Designations of ISIS Affiliates and Leader in the Democratic Republic of the Congo and Mozambique*, 10 maart 2021.

⁸⁴ Deze groep staat ook wel bekend als de Mai-Mai Kilalo en stond in 2019 onder leiding van Kambale Mayani (alias Kapitula). In 2019 bestond de UPLC naar schatting uit ongeveer vierhonderd strijders. UNSC, *S/2019/469*, p. 22, 7 juni 2019.

paragraaf 2.3).⁸⁵ Eind 2019 begon de FARDC een offensief tegen de ADF. Volgens FARDC-bronnen van de *UN Panel of Experts* werden tussen oktober 2019 en oktober 2020 meer dan 370 ADF strijders gedood en zeventig strijders gevangen genomen.⁸⁶ Tussen november 2019 en november 2020 kwamen bij confrontaties tussen de ADF en de FARDC minstens 135 FARDC soldaten om en raakten tientallen soldaten gewond.⁸⁷ Op 9 januari 2020 nam de FARDC het zogenoemde Madina kamp van de ADF over. Dit kamp lag in het driehoekgebied tussen Beni, Erengeti en Semuliki. Als gevolg hiervan splitste de ADF zich op in drie kleinere mobiele eenheden. Volgens het UN Panel of Experts concentreerden deze eenheden zich voornamelijk in Rwenzori, nabij de Mbau-Kamongo weg in het noorden van het grondgebied van Beni en in het zuiden van Ituri op het grondgebied van Irumu. De opsplitsing en mobiliteit van de groep zorgde ervoor dat acties en bewegingen in toenemende mate onvoorspelbaar werden. Bovendien werd het gebied waarin de ADF acties uitvoerde groter. Ondanks de fragmentatie behield de groep het vermogen om dodelijke aanvallen uit te voeren op burgers, FARDC posities en MONUSCO.⁸⁸ Tussen september en november 2020 nam het aantal confrontaties tussen de FARDC en de ADF toe. Op 20 oktober 2020 vielen vermeende ADF-strijders de gevangenis van Beni aan. Ongeveer 1.300 gevangenen, waaronder ADF-strijders en Maï-Maï strijders, ontsnapten. De autoriteiten slaagden er, met hulp van MONUSCO, in om ongeveer vierhonderd gevangenen terug te brengen naar de gevangenis.⁸⁹

Locaties van aanvallen

In de vorige verslagperiode waren veel van de incidenten geconcentreerd op de as tussen Beni en Erengeti. Na de overname van het kamp Madina vonden incidenten in toenemende mate plaats op het grensgebied van Noord-Kivu en Ituri. De troepeninzet van de FARDC was in deze verafgelegen gebieden in eerste instantie beperkt maar werd eind december 2019 en begin 2020 opgeschaald met aanvullende patrouilles en twee tijdelijk opgerichte basissen. Vanaf de tweede helft van 2020 werd de ADF ook in toenemende mate gesignaleerd in de gebieden van Rwenzori, op de wegen Mbau-Kamongo en Beni-Kasindi die naar Uganda leiden.⁹⁰ In Noord-Kivu was de ADF verspreid over de vier gebieden van het grondgebied Beni. Op 28 december 2020 bezette de ADF de plaats Loselose. Bij de bezetting vielen zeven burgerdoden en kwamen twaalf FARDC-soldaten om. De bezetting was opvallend omdat de ADF meestal gebruik maakte van *hit-and-run* technieken. Op 1 januari 2021 heroverde de FARDC, met hulp van MONUSCO, Loselose. De ADF viel ook de plaatsen Lulo en Kyvikere aan, respectievelijk op 3 en 4 januari 2021. Hierbij kwamen 39 burgers om.⁹¹

Aanvallen op burgers

Tijdens de verslagperiode bleef de ADF een ernstige bedreiging voor burgers. Bij de aanvallen op burgers maakte de ADF zich schuldig aan moorden, plunderingen,

⁸⁵ UNSC, S/2020/214, p. 4, 18 maart 2020; UNSC, S/2020/554, p. 3, 18 juni 2020; UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020; UNSC, S/2021/274, p. 3-4, 18 maart 2021.

⁸⁶ UNSC, S/2020/1283, p. 6, 23 december 2020.

⁸⁷ UNSC, S/2020/214, p. 4, 18 maart 2020; UNSC, S/2020/554, p. 3, 18 juni 2020; UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020; UNSC, S/2020/1283, p. 6, 23 december 2020.

⁸⁸ UNSC, S/2020/214, p. 4, 18 maart 2020; UNSC, S/2020/1283, p. 6, 23 december 2020; UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020.

⁸⁹ UNSC, S/2020/1150, p. 3, 30 november 2020; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 36, 27 januari 2021; Radio Okapi, *RDC : évasion d'environ 1300 détenus de la prison centrale de Beni*, 20 oktober 2020; Jeune Afrique, *RDC : l'État islamique revendique l'évasion spectaculaire à la prison de Beni-Kangbayi, après une attaque de présumés ADF*, 20 oktober 2020; UNSC, S/2021/560 p. 11, 10 juni 2021.

⁹⁰ UNSC, S/2020/214, p. 4, 18 maart 2020; UNSC, S/2020/1150, p. 3, 30 november 2020; UNSC, S/2021/560, p. 2, 10 juni 2021; UNSC, S/2021/587, p. 4, 21 juni 2021.

⁹¹ UNSC, S/2021/274, p. 3-4, 18 maart 2021; UNSC, S/2021/560, p. 10, 10 juni 2021.

ontvoeringen, seksueel geweld en het platbranden van huizen. Mogelijk werkten zij in sommige gevallen samen met lokale Maï-Maï groepen.⁹² Vanaf juni 2020 voerde de ADF aanvallen uit op burgers in het gebied van Rwenzori, een gebied dat eerder vrij van geweld was. Van juni 2020 tot juli 2021 vonden minstens vijftig aanvallen plaats met meer dan 250 burgerdoden en duizenden ontheemden als gevolg.⁹³ De ADF was in 2020 verantwoordelijk voor meer dan een derde van het totaal aantal doden door conflict in de DRC. De meeste dodelijke incidenten vonden plaats in Beni (Noord-Kivu) maar de groep was ook actief op de grondgebieden van Irumu en Mambasa in Ituri (zie ook paragraaf 2.3 en figuur 2). In 2020 werd de ADF verantwoordelijk gehouden voor de dood van honderden burgers (waaronder vrouwen en kinderen), aldus BCNUDH.⁹⁴ In onderstaande tabel is op basis van de rapporten van de VN-Veiligheidsraad het aantal aanvallen en dodelijke burgerslachtoffers als gevolg van aanvallen van de ADF in Grand Nord inzichtelijk gemaakt.

	<i>Aantal incidenten</i>	<i>Aantal burgerdoden</i>
<i>Nov. 2019- maart 2020</i>	--	300
<i>Maart 2020 – juni 2020</i>	30	89
<i>Juni 2020 – sept. 2020</i>	25	73
<i>Sept 2020 – nov. 2020</i>	30	174
<i>Nov. 2020 – maart 2021</i>	44	178
<i>Maart 2021 – mei 2021</i>	45	157
<i>Juni 2021 – sept. 2021</i>	32	121

Tabel 2. Aantal incidenten en dodelijke burgerslachtoffers als gevolg van aanvallen van de ADF op basis van de kwartaalrapporten van de VN-Veiligheidsraad.⁹⁵

Als gevolg van de aanhoudende aanvallen door de ADF werd de roep om zelfbeschermingsinitiatieven sterker en de steun voor lokale Maï-Maï groepen die tegen de ADF vechten groter.⁹⁶ De ernstige veiligheidssituatie en opzweepende uitspraken door lokale opinieleiders tastten het vertrouwen in de Congolese veiligheidstroepen (verder) aan. Als gevolg hiervan speelde de lokale bevolking tussen december 2020 en maart 2021 in toenemende mate voor eigen rechter als het ging om vermeende ADF-strijders. Dit type incident leidde onder andere tot de dood van negen FARDC-soldaten in zeven verschillende incidenten. Zo doodde de bevolking van Bulongo op 26 december 2020 twee FARDC soldaten en een van hun echtgenotes nadat zij waren aangezien voor ADF-strijders. Op 8 januari 2021 vielen bewoners van Lume een konvooi van een FARDC-officier aan en staken zijn voertuig in brand. Op 16 januari 2021 doodden bewoners van Lume Aeen FARDC officier en een voormalig lid van een Maï-Maï groep tijdens een demobilisatie-campagne in het gebied.⁹⁷

⁹² UNSC, S/2020/554, p. 3, 18 juni 2020; UNSC, S/2020/1150, p. 3, 30 november 2020 ; UNSC, S/2021/587, p. 4, 21 juni 2021; ; UNSC, S/2021/560, p. 2, 10 juni 2021 ; USAID, DRC Complex Emergency, Factsheet #4, 8 juli 2021.

⁹³ UNSC, S/2021/560, p. 10, 10 juni 2021.

⁹⁴ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 4, 27 januari 2021 ; UNSC, S/2020/214, p. 4, 18 maart 2020; UNSC, S/2020/554, p. 3, 18 juni 2020; UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020. UNSC, S/2020/1283, p. 6, 23 december 2020; UNSC, S/2021/274, p. 3-4, 18 maart 2021; UNSC, S/2021/587, p. 4, 21 juni 2021.

⁹⁵ In de rapporten wordt gesproken van een minimaal aantal aanvallen en burgerslachtoffers. Mogelijk zijn de aantallen hoger. UNSC, S/2020/214, p. 4, 18 maart 2020; UNSC, S/2020/554, p. 3, 18 juni 2020; UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020. UNSC, S/2020/1283, p. 6, 23 december 2020; UNSC, S/2021/274, p. 3-4, 18 maart 2021; UNSC, S/2021/587, p. 4, 21 juni 2021.

⁹⁶ UNSC, S/2020/554, p. 3, 18 juni 2020.

⁹⁷ UNSC, S/2021/274, p. 3-4, 18 maart 2021.

Maï-Maï groepen

Maï-Maï facties vielen posities van de FARDC en van de politie op het grondgebied van Lubero aan. De Maï-Maï milities hieven ook illegale belastingen bij burgers. In de rapporten van MONUSCO werd weinig informatie gedeeld over de activiteiten van Maï-Maï groepen op de grondgebieden van Beni en Lubero. Wel maakt een rapport melding van 26 incidenten van geweld waarbij Maï-Maï strijders betrokken waren tussen 19 maart 2021 en 27 mei 2021. Bij deze aanvallen kwamen minstens vier burgers om en raakten vijftien burgers gewond.⁹⁸

2.2.2

Petit Nord

In de Petit Nord, met name op de grondgebieden van Masisi en Rutshuru, bleven tijdens de verslagperiode onderlinge confrontaties bestaan tussen gewapende groepen. Met name de NDC-R, FDLR, de *Alliance des Patriotes pour un Congo Libre et Souverain* (APCLS) en Nyatura milities zijn actief in deze gebieden. De FARDC voerde op sommige momenten acties tegen deze gewapende groepen. Naast de confrontaties tussen gewapende groepen zorgden ook deze ingrepen van de FARDC voor burgerslachtoffers en ontheemding.⁹⁹ De oorzaak voor confrontaties en vergeldingsacties in Petit Nord ligt in conflicten over territoriale macht. De grondgebieden van Masisi, Rutshuru, (het zuiden van) Lubero en Walikale zijn mineraalrijke gebieden.¹⁰⁰

Gewapende groepen in Petit Nord, Noord-Kivu

De *Nduma défense du Congo-Rénové* (**NDC-R**) is een factie van de oorspronkelijke NDC Sheka. De NDC Sheka werd opgericht op het grondgebied van Walikale door Ntabo Ntaberi Sheka, een voormalig handelaar in mineralen. Het was een van de belangrijkste Maï-Maï groepen uit de Nyanga gemeenschap. De NDC Sheka stond reeds bekend voor ernstige mensenrechtenschendingen. In 2015 scheidde Sheka's plaatsvervanger, Guidon Shimiray Mwissa (hierna: Guidon), zich af van de groep en nam daarbij het grootste deel van de strijders met zich mee. Deze groep vormde de NDC-R. De NDC-R heeft controle over vele mijnbouwlocaties en staat bekend om zijn illegale heffingen onder burgers. De groep werd bovendien gesteund door officieren van de FARDC. De FARDC zette de NDC-R regelmatig in als *proxy*-militie.¹⁰¹ Op 8 juli 2020 splitste de NDC-R in twee facties. De eerste ging door onder leiding van NDC-R leider Guidon. De tweede factie kwam onder leiding van zijn tweede man te staan, Gilbert Bwira Chuo (hierna: Bwira). De splitsing kwam tot stand na maanden van spanningen binnen de groep en het verlies van steun van onder andere de FARDC aan Guidon.¹⁰² Op 18 augustus 2020 gaven enkele honderden NDC-R Bwira strijders zich over aan de FARDC en leverden zij negentig wapens in.¹⁰³ Uit verschillende bronnen blijkt dat de NDC-R voor de splitsing in juli 2020 een van de grootste en belangrijkste gewapende groepen was in de DRC. Voor de splitsing had de NDC-R administratieve controle over grote delen van de grondgebieden van Walikale, Lubero, Masisi en Rutshuru.¹⁰⁴ Eind december 2020 schatte het UN Panel of Experts het aantal strijders onder leiding van Guidon op

⁹⁸ UNSC, S/2021/587, p. 4, 21 juni 2021.

⁹⁹ UNSC, S/2020/214, p. 4, 18 maart 2020; UNSC, S/2020/554, p. 3, 18 juni 2020; UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020; UNSC, S/2020/1150, p. 3, 30 november 2020; UNSC, S/2021/274, p. 3-4, 18 maart 2021.

¹⁰⁰ UNSC, S/2021/560, p. 14, 10 juni 2021.

¹⁰¹ HRW, *DR Congo: Wanted Warlord preys on civilians*, 20 oktober 2020; Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 27 augustus 2021, <https://kivusecurity.org>

¹⁰² UNSC, S/2020/1283, p. 9-10, 23 december 2020; UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020.

¹⁰³ UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020.

¹⁰⁴ HRW, *DR Congo: Wanted Warlord preys on civilians*, 20 oktober 2020; Congo Research Group, *For the army, with the army, like the army?, The rise of Guidon Shimiray and the NDC-Rénové in Eastern Congo*, 13 mei 2020.

twee- tot driehonderd.¹⁰⁵ Op 31 augustus 2021 zou Guidon zich, samen met tientallen strijders, hebben overgegeven aan de FARDC.¹⁰⁶

FDLR (ook wel FDLR-FOCA) werd in de jaren 2000 opgericht door Rwandese Hutu's van het Rwandese bevrijdingsleger, de *Armée pour la Libération du Rwanda* (ALiR) en de Hutu-verzetsbeweging in Kinshasa. De FDLR is de politieke tak van de organisatie en de *Forces combattantes Abacunguzi* (FOCA) de gewapende tak. In 2020 werd geschat dat de FDLR bestond uit vijfhonderd tot duizend strijders onder leiding van Omega en Gaby Ruhinda.¹⁰⁷ Volgens de website van MONUSCO heeft de FDLR zich als formeel doel gesteld om, middels militaire druk, een 'inter-Rwandese dialoog' op gang te brengen met de Rwandese regering. Het daadwerkelijke doel van de groep zou de val van de Rwandese regering zijn.¹⁰⁸ Militairen uit het Rwandese leger, de *Rwanda Defence Force*, voerden tussen juli 2019 en oktober 2020 operaties uit in Noord-Kivu tegen de FDLR en andere Rwandese groepen.¹⁰⁹

De *Alliance des Patriotes pour un Congo Libre et Souverain* (**APCLS**) is een Maï-Maï groep die voortkomt uit een van de drie takken van de *Coalition des patriotes résistants congolais* (PARECO) en staat onder leiding van 'generaal' Janvier Karairi. De APCLS claimt op te komen voor de belangen van de etnische groep, de Hunde. De APCLS heeft tevens een kleine onafhankelijke tak onder leiding van 'colonel' Kambuzi. In 2019 vond een belangrijke splitsing plaats binnen de APCLS waardoor de groep verzwakte.¹¹⁰ Na de splitsing van de NDC-R in juli 2020 toonde de APCLS zich weer vaker actief in het gebied van Masisi. De Kambuzi groep is actief in het grensgebied tussen Masisi en Walikale.¹¹¹

Nyatara milities, 'zij die hard slaan' in Kinyarwanda, bestaan grotendeels uit leden van de Hutu-gemeenschap en zijn actief op het grondgebied van Rutshuru en Masisi. In oktober 2020 waren een tiental Nyatara groepen actief in Noord-Kivu. Hoewel sommige groepen in 2016 en daarna werden opgericht, vinden de meeste Nyatara-groepen hun oorsprong in voormalige gewapende groeperingen zoals de PARECO. De meeste Nyatara groepen zeggen zich in te zetten voor de bescherming van Congolese Hutu's tegen Maï-Maï groepen of de FARDC. Sommige Nyatara groepen opereren zelfstandig terwijl andere groepen onderdeel waren van coalities zoals de *Alliance des Patriotes pour la Restauration de la Démocratie au Congo* (APRDC) onder leiding van Benjamin Ndikuyeze of de *Coalition des mouvements pour le changement* (CMC) onder leiding van Dominique Ndaruhutse (alias "Domi") en Jean-Claude Habyarimana.¹¹² Bronnen van het UN Panel of Experts stelden in juni 2020 dat de grootste gewapende groep van de CMC, onder leiding van Domi, uit ongeveer vijfhonderd strijders bestond.¹¹³

FPP/AP (of **Maï-Maï Kabido**) is een afsplitsing van de Maï-Maï Mazembe en staat onder leiding van Kasereka Kasyano, alias Kabido. De groep bestaat sinds mid-2018

¹⁰⁵ UNSC, *S/2020/1283*, p. 49, 23 december 2020. In juni 2020 werd het aantal NDC-R strijders geschat op ongeveer vijfduizend. UNSC, *S/2020/482*, p. 8, 2 juni 2020.

¹⁰⁶ Politico, *Etat de siège au Nord-Kivu: reddition du responsable du groupe armé Nduma defense of Congo, Guidon Shemiray*, 1 september 2021 ; Radio Okapi, *Nord-Kivu : reddition des dizaines de combattants de Guidon à Walikale*, 1 september 2021.

¹⁰⁷ Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 25 mei 2021, <https://kivusecurity.org>

¹⁰⁸ MONUSCO, *The Foreign Armed Groups*, link, geraadpleegd op 2 september 2021.

¹⁰⁹ UNSC, *S/2021/1283*, p. 11, 23 december 2020; Vertrouwelijke bron, 6 mei 2021; The Africa Report, *Kagame denies Rwandan military presence in eastern DRC*, 30 april 2020.

¹¹⁰ Zie ook het Algemeen Ambtsbericht DRC van December 2019.

¹¹¹ Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 17 juli 2021, <https://kivusecurity.org>

¹¹² Algemeen Ambtsbericht DRC, december 2019; Kivu Security Tracker, *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies*, februari 2021.

¹¹³ UNSC, *S/2020/482*, p. 6, 2 juni 2020.

en gaf in 2020 aan bereid te zijn om te demobiliseren. Eind 2020 en begin 2021 ontwikkelde de groep zich echter tot de machtigste gewapende groep in het zuiden van het grondgebied van Lubero waar de FPP/AP verschillende mijnbouwlocaties overnam, onder andere na de splitsing van de NDC-R. Het aantal strijders werd door de UN Panel of Experts geschat op twee- tot driehonderd.¹¹⁴

In de Petit Nord nam het aantal geweldsincidenten, gewelddadige confrontaties en slachtoffers, waaronder dodelijk slachtoffers, in 2020 aanzienlijk toe, ten opzichte van 2019. Ook in 2021 bleef het geweld aanhouden. In maart 2021, na een piek van activiteiten door gewapende groepen, meldde de VN-Veiligheidsraad een verslechterde veiligheidssituatie op de meeste grondgebieden van de Petit Nord, met name in Masisi en Rutshuru. De groepen streden om controle over gebieden, die in handen waren van een factie van de NDC-R.¹¹⁵ Tussen 19 maart 2021 en 16 juni 2021 rapporteerde MONUSCO 133 veiligheidsincidenten waarbij 65 burgers omkwamen, waaronder elf vrouwen en vijf kinderen.¹¹⁶ In onderstaande tabel is het aantal geweldsincidenten, (dodelijke) slachtoffers en gewelddadige confrontaties in de Petit Nord, op basis van gegevens van de Kivu Security Tracker, inzichtelijk gemaakt.¹¹⁷

	# incidenten van geweld	# slachtoffers	# gewelddadige confrontaties	# doden
2019	532	1022	188	328
2020	844	1482	353	526
2021 (tot 30-09)	566	735	273	221

Tabel 3. Aantallen geweldsincidenten, slachtoffers, gewelddadige confrontaties en aantal doden in Petit-Nord op basis van gegevens van de Kivu Security Tracker. ¹¹⁸

Tijdens de verslagperiode botsten de NDC-R regelmatig met een coalitie van de APCLS, de FDLR en Nyatura milities. Deze confrontaties vonden met name plaats op de grondgebieden van Masisi en Rutshuru. Bij deze confrontaties kwamen tussen november 2019 en maart 2020 43 burgers om. Bij vergeldingsaanvallen door de FDLR kwamen zestien burgers om.¹¹⁹ Tussen maart en juni 2020 waren er deze groepen verantwoordelijk voor ongeveer tweehonderd afzonderlijke incidenten (confrontaties en wandaden) waarbij meer dan 160 burgers omkwamen. De NDC-R pleegde in deze gebieden de meeste mensenrechtenschendingen, waaronder conflict-gerelateerd seksueel geweld. De militair aanklager van Noord-Kivu vaardigde, om die reden, een arrestatiebevel uit voor NDC-R leider Guidon Shimiray Mwissa.¹²⁰

¹¹⁴ UNSC, S/2021/560, p. 121, 10 juni 2021; Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 17 juli 2021, <https://kivusecurity.org>

¹¹⁵ UNSC, S/2021/274, p. 3-4, 18 maart 2021.g

¹¹⁶ UNSC, S/2021/587, p. 4, 21 juni 2021.

¹¹⁷ Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 25 mei 2021, <https://kivusecurity.org>

¹¹⁸ Onder incidenten van geweld verstaat de Kivu Security Tracker gewelddadige dood (het slachtoffer is een burger die met geweld is omgekomen en de dader is lid van een gewapende groep of van de veiligheidstroepen), ontvoering (voor losgeld), confrontaties, massale verkrachting, vernieling van bezittingen en politieke repressie. Confrontaties wordt gedefinieerd als elke gewelddadige confrontatie tussen twee gewapende groepen of tussen een gewapende groep en de veiligheidstroepen maar ook confrontaties binnen gewapende groepen. Deze geweldsincidenten constitueren niet per se schendingen van het internationaal humanitair recht, aldus de Kivu Security Tracker. Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 17 juli 2021, <https://kivusecurity.org>

¹¹⁹ UNSC, S/2020/214, p. 4, 18 maart 2020; UNSC, S/2020/554, p. 3, 18 juni 2020.

¹²⁰ UNSC, S/2020/554, p. 3, 18 juni 2020.

Eind 2019 en begin 2020 leidde een serie onderhandelingen van de FARDC met gewapende groepen tot de overgave van vijfhonderd strijders. Er werden geen details gedeeld over de voorwaarden van demobilisatie.¹²¹ In de eerste maanden van 2021 nam de FARDC in toenemende mate actie tegen de gewapende groepen in Rutshuru en Masisi, zoals tegen de APCLS en Nyatura groepen. Deze groepen voerden, in antwoord op de operaties, vergeldingsaanvallen op burgers uit. Tussen eind november 2020 en half maart 2021 kwamen bij deze acties minstens veertien burgers om en raakten sommige burgers ontheemd. Op 1 februari 2021 kwam bij een operatie van de FARDC tegen de APCLS in het dorp Showa (grondgebied van Masisi) een FARDC-soldaat om. Tweehonderdvijftig gezinnen raakten door de operatie ontheemd. Op 23 januari 2021 botsten FARDC soldaten met Maï-Maï FPP-AP bij een versperring in Buleusa in het noorden van het grondgebied Walikale. Twee minderjarige burgers, drie FARDC soldaten en twee strijders van gewapende groepen kwamen om.¹²² Eind maart 2021 schortte de FARDC haar acties tegen de Nyatura/CMC en de FDLR op. Verschillende dorpen die door de FARDC waren ingenomen tijdens de acties vielen weer in handen van de FDLR en Nyatura/CMC. Hierdoor hielden deze groepen controle over grote gebieden van Rutshuru, waaronder het *Virunga National Park*.¹²³

Veiligheidssituatie in de gebieden onder controle van de NDC-R

De splitsing en verzwakking van de NDC-R leidden niet tot een verbeterde veiligheidssituatie. Tussen juli en november 2020 vonden tientallen confrontaties en geweldsincidenten plaats tussen de twee facties van de NDC-R. Hierdoor verslechterde de veiligheidssituatie in het gebied van Pinga op het grondgebied van Walikale waar de confrontaties plaats vonden. Rivaliserende gewapende groepen, waaronder de FDLR en Nyatura milities trachtten bovendien de door de NDC-R verlaten gebieden in te nemen.¹²⁴ MONUSCO registreerde tussen 19 september en 30 november 2020 minstens 113 incidenten waarbij 85 burgerdoden vielen. Dit betrof een toename van 12% in het aantal doden ten opzichte van de periode 17 juni tot 18 september 2020. MONUSCO rapporteerde tevens drie verkrachtingen en de ontheemding van vijfduizend gezinnen in september en oktober 2020.¹²⁵

In de gebieden rond Pinga verbeterde de veiligheidssituatie eind 2020 en begin 2021. De NDC-R Guidon factie bewoog richting het noorden van het grondgebied van Walikale. Er was een afname van 67% in het aantal veiligheidsincidenten tussen december en maart 2021 ten opzichte van de periode september tot en met december 2020. Er werden negentien aanvallen gemeld, waarbij tien burgers omkwamen. Eind januari 2021 ging de FARDC van start met een operatie tegen de NDC-R Guidon factie. In samenwerking met de Maï-Maï Simba Mando viel de NDC-R Guidon FARDC posities aan nabij Mundjuli en Irameso op het grondgebied van Walikale.¹²⁶

Ondanks de verbeterde veiligheidssituatie rond Pinga, verslechterde de algehele veiligheidssituatie in Masisi en Rutshuru begin 2021. In januari 2021 leidden sporadische confrontaties tussen de Maï-Maï *Forces Patriotiques Populaires – armée du peuple* (FPP-AP) en de NDC-R Guidon tot de ontheemding van drieduizend personen op het grondgebied van Lubero (Grand-Nord). Confrontaties tussen de NDC-R Bwira factie en een coalitie van gewapende groepen (waaronder Nyatura,

¹²¹ UNSC, S/2020/214, p. 4, 18 maart 2020.

¹²² UNSC, S/2021/274, p. 3-4, 18 maart 2021; UNSC, S/2021/587, p. 4, 21 juni 2021.

¹²³ UNSC, S/2021/587, p. 4, 21 juni 2021.

¹²⁴ UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020.

¹²⁵ UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020; UNSC, S/2020/1150, p. 3, 30 november 2020.

¹²⁶ UNSC, S/2021/274, p. 3-4, 18 maart 2021.

APCLS en FDLR) namen toe op het grondgebied van Masisi nadat de Bwira-factie eerder verloren terreinen probeerde terug te claimen. Hierbij vielen minstens negen burgerdoden en raakten drie personen gewond. Op 2 februari 2021 waren er naar verluidt ook aanvallen van de NDC-R Bwira op de Nyatura/CMC in Matenge.¹²⁷ Op 10 januari 2021 doodden vermeende strijders van de Maï-Maï Jackson zes rangers van het Congolese instituut voor natuurconservatie in Nyamitwiwi.¹²⁸ Tussen 22 en 24 mei 2021 vonden confrontaties plaats tussen de twee NDC-R facties aangaande controle over mijnbouwlocaties. Ten minste achttien burgers werden ontvoerd. De Guidon-factie van de NDC-R kreeg in toenemende mate controle over delen van het grondgebied Walikale en kreeg hierdoor ruimte om te rekruteren en te reorganiseren.¹²⁹

FDLR

In Nyiragongo en Rutshuru was tussen maart en juni 2020 sprake van een toename van aanvallen toegekend aan de FDLR. Bij deze aanvallen vielen in deze periode minstens 21 burgerdoden. In april 2020 greep de FARDC in tegen de FDLR. Dit leidde tot een onbekend aantal burgerdoden en ontheemden. De FDLR reageerde met een vergeldingsaanval waarbij minstens zeven doden vielen en tientallen huizen in brand werden gestoken. Op 24 april 2020 zetten vermeende FDLR-strijders een hinderlaag op en doodden zij dertien rangers van het *Institut Congolais pour la Conservation de la Nature* en vier burgers in het Nationaal Park Virunga.¹³⁰ Na de interne splitsing van de NDC-R trachtte de FDLR om gebieden onder controle te krijgen die door de NDC-R facties waren verlaten.¹³¹

2.2.3

Demonstraties tegen MONUSCO

De toename van aanvallen tegen burgers in Noord-Kivu leidde bij sommige leden van de lokale bevolking tot sterke gevoelens tegen MONUSCO, internationale ngo's en de Congolese autoriteiten. Tijdens de verslagperiode vonden (gewelddadige) demonstraties plaats waarin geprotesteerd werd tegen het vermeende gebrek aan effectief optreden om aanvallen door de ADF te voorkomen. Demonstraties vonden vooral plaats in de gebieden van Beni en Butembo waar demonstranten MONUSCO vroegen te vertrekken. Tussen september en november 2020 vonden in de stad Beni en in Mbau en Oicha zeven vreedzame demonstraties plaats door verschillende groepen waaronder La Lutte pour le Changement (LUCHA) en organisaties uit het maatschappelijk middenveld. In december 2020 werden acht leden van LUCHA opgepakt vanwege hun deelname aan demonstraties.¹³² Op 20 januari 2021 werden de demonstranten van LUCHA vrijgesproken.¹³³ In april 2021 gingen demonstranten in Beni gedurende meerdere dagen opnieuw de straat op en blokkeerden demonstranten doorgaande wegen. De veiligheidstroepen grepen in, arresteerden tientallen demonstranten en doodden een demonstrant, naar eigen zeggen door een verdwaalde kogel. De demonstraties leidden tot het oplaaieren van latente etnische en politieke spanningen, met name tussen Kumu en Nande. Tussen deze gemeenschappen bestaan spanningen ten aanzien van controle over land en politieke macht. In de week van 11 tot 16 april 2021 leidden oppositionele standpunten van de Kumu en de Nande over de aanwezigheid van MONUSCO tot de

¹²⁷ UNSC, S/2021/274, p. 3-4, 18 maart 2021.

¹²⁸ UNSC, S/2021/274, p. 3-4, 18 maart 2021.

¹²⁹ UNSC, S/2021/587, p. 4, 21 juni 2021.

¹³⁰ UNSC, S/2020/554, p. 3, 18 juni 2020; Vertrouwelijke bron, 6 mei 2020.

¹³¹ UNSC, S/2020/1150, p. 3, 30 november 2020.

¹³² UNSC, S/2020/1150, p. 3, 30 november 2020; UNSC, S/2020/214, p. 4, 18 maart 2020; France 24, *Manifestations anti-ONU en RD Congo: Beni s'enfoncé dans la violence*, 3 december 2019; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 4, 27 januari 2021; Actualité.cd, *RDC : 8 militants de la lucha arrêtés à Beni dans une manifestation anti-MONUSCO*, 19 december 2020.

¹³³ HRW, *Acquittement de huit activistes de la LUCHA en RD Congo*, 21 januari 2021.

dood van een persoon van de Kumu gemeenschap in Goma. In een vergeldingsaanval doodden Kumu een tiental burgers, verwonden tientallen personen, zetten zij tientallen huizen in brand en plunderden winkels. De FARDC voerde een interventie uit om het intercommunaal geweld te stoppen. Bij deze interventie op 13 april 2020 kwamen vijf Nande en drie Kumu om. Als gevolg van het geweld verbood de gouverneur van Noord-Kivu alle demonstraties. Ondanks het verbod bleven demonstraties voorkomen.¹³⁴

2.2.4 *Vulkaanuitbarsting Nyiragongo*

Op 22 mei 2021 barste de Nyiragongo vulkaan ten noorden van de stad Goma in Noord-Kivu uit. De reeds moeilijke humanitaire situatie verslechterde hierdoor. De vulkaanuitbarsting en gebeurtenissen rondom de evacuatie leidden tot minstens 32 doden en 230.000 personen raakten (tijdelijk) ontheemd. Meer dan vierduizend woningen werden verwoest waardoor twintigduizend personen geen onderdak meer hadden. Humanitaire toegang bleef, vanwege de volatiele veiligheidssituatie, een uitdaging.¹³⁵

2.3 **Ituri**

In 2020 en 2021 nam het geweld in Ituri aanzienlijk toe. Er zijn ruim tien verschillende gewapende groepen actief in de provincie.¹³⁶ In Ituri is sprake van interetnisch geweld¹³⁷, met name door gewapende milities uit de Walendu gemeenschap en gericht tegen de Hema en Alur gemeenschappen. Tot deze gewapende milities die voornamelijk gelieerd zijn aan de Walendu gemeenschap horen de *Forces de résistance patriotique de l'Ituri* (FRPI), *Coopérative de Développement Economique du Congo* (CODECO), en *Union des Révolutionnaires pour la Défense du Peuple Congolais* (URPDC). De *Force Patriotique et Intégrationniste du Congo* (FPIC) bestaat met name uit leden afkomstig uit de Bira gemeenschap. Tussen de Bira en Hema gemeenschappen bestaan ook spanningen. In januari 2020 stelde de VN dat het geweld tegen de Hema gemeenschap in Ituri mogelijk misdaden tegen de menselijkheid waren. In 2020 voerde ook de ADF in toenemende mate aanvallen uit in het zuiden van Ituri.¹³⁸ Ondanks de staat van beleg verslechterde de veiligheidssituatie in Ituri tussen mei en september 2021.¹³⁹ De Kivu Security Tracker registreerde tussen maart 2021 en september 2021 327 incidenten van geweld met 1176 slachtoffers. In deze periode kwamen 616 burgers om.¹⁴⁰

¹³⁴ Vertrouwelijke bron, 26 april 2021; Reuters, *Ten killed in inter-communal violence amid protests in eastern Congo*, 13 april 2021; UNSC, *S/2021/587*, p. 4, 21 juni 2021; Reuters, *At least one killed in anti-UN protest in eastern Congo*, 15 april 2021; RFI, *Les manifestations anti-MONUSCO se poursuivent dans les villes de l'est de la RDC*, 22 april 2021.

¹³⁵ Security Council Report, *July 2021 Monthly Forecast, Democratic Republic of the Congo*, 30 juni 2021.

¹³⁶ Kivu Security Tracker, *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies*, februari 2021; Radio Okapi, *RDC, l'Ituri compte environ 12 groupes armés actifs*, 3 mei 2021; UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 36, december 2020.

¹³⁷ Sommige bronnen hebben vraagtekens gezet bij de etnische verklaring voor het geweld in Ituri. Deze bronnen wezen op electorale en politieke spanningen, de immigratie van Hutu's vanuit Noord-Kivu, de uitbreiding van het geweld vanuit andere conflictzones in de DRC of de spanningen die zijn aangewakkerd vanuit buurlanden als oorzaken van het geweld in Ituri. Zie het Algemeen Ambtsbericht DRC van december 2019.

¹³⁸ International Crisis Group, *DR Congo: Ending the Cycle of Violence in Ituri*, 15 juli 2020; The New Humanitarian, *Rebel splits and failed peace talks drive new violence in Congo's Ituri*, 5 mei 2020; HRW, *Unrelenting Killings in Congo's Ituri Province*, 22 juni 2020.

¹³⁹ UNSC, *S/2021/807*, p. 3, 17 september 2021

¹⁴⁰ Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 10 oktober 2021, <https://kivusecurity.org>

Oorzaken van het interetnisch geweld

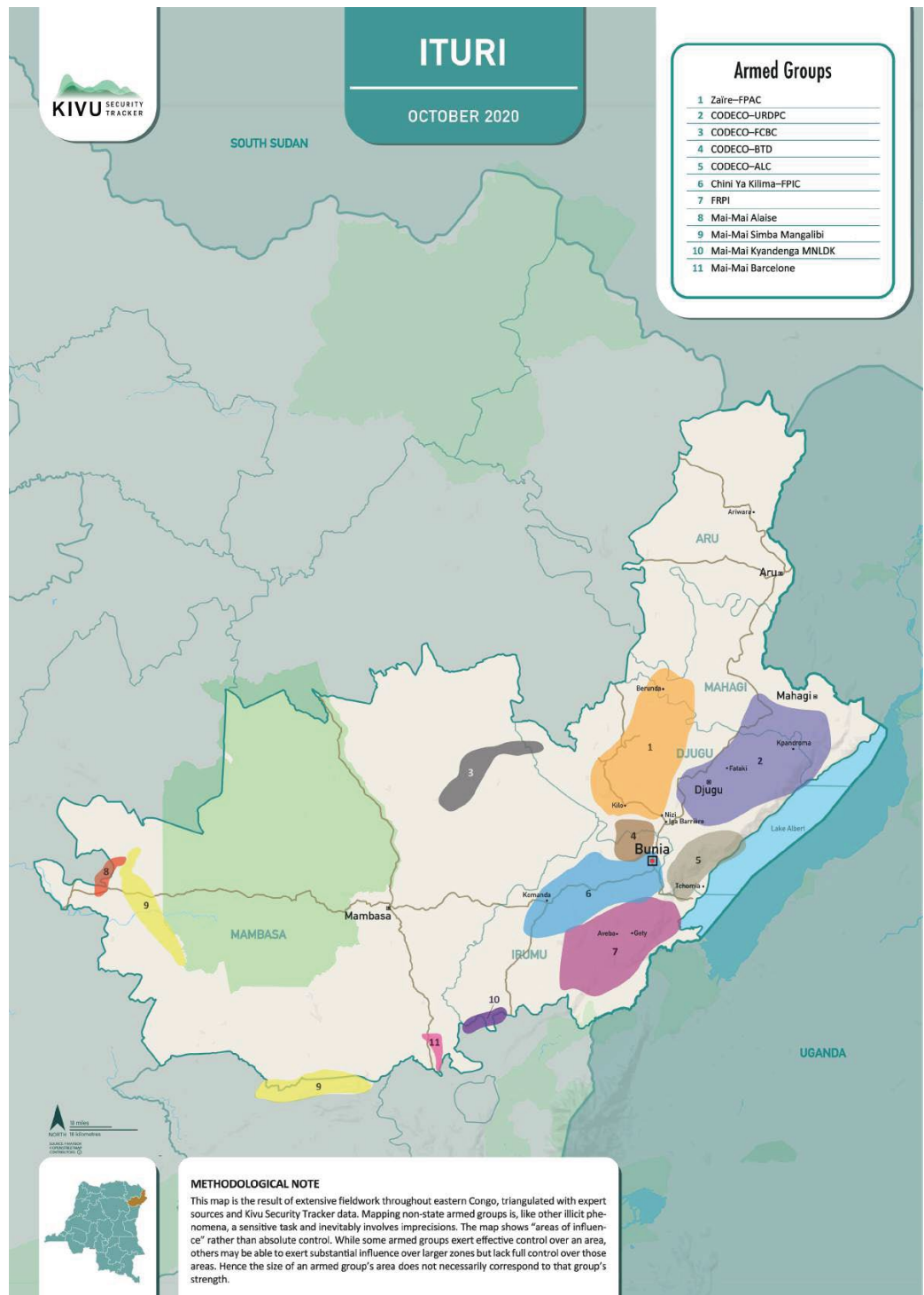
Tussen de Lendu (voornamelijk landbouwers) en de Hema (voornamelijk veehouders) bestaan van oorsprong geschillen over land. De etnische verdeeldheid tussen de Hema en de Lendu alsmede de spanningen tussen hen namen toe onder het Belgische koloniale regime door een reorganisatie van de traditionele *chefferies* en politiek beleid in het voordeel van de Hema. De Hema kregen volledige zeggenschap over hun gemeenschappen: de *collectivités-chefferies*. Deze werden bestuurd door monarchen in troonopvolging. De Lendu daarentegen werden georganiseerd onder *collectivités-secteurs* die werden bestuurd door gekozen functionarissen. Tussen 1999 en 2003 vonden in Ituri heftige confrontaties en slachtingen plaats tussen de Lendu en de Hema. Deze periode werd ook wel aangeduid als de 'oorlog van Ituri'. Eind 2017 laaide het geweld tussen de twee gemeenschappen weer op, op het grondgebied van Djugu. Tussen september 2018 en mei 2019 vonden vervolgens in toenemende mate aanvallen plaats door Lendu-milities op FARDC posities. Vanaf juni 2019 vielen Lendu-milities dorpen en nederzettingen van ontheemden (Hema uit het grondgebied van Djugu) aan buiten het grondgebied van Djugu. Hierbij kwamen ook burgers van de Alur-gemeenschap om. Het belangrijkste doel bij deze aanvallen is de controle over land te verkrijgen. De Lendu beschouwen het land op het grondgebied van Djugu als hun eigendom en eisen een duidelijke grens tussen hen en de Hema-gemeenschappen. Volgens een rapport van de BCNUDH werden de aanvallen gekenmerkt door wreedheid (onder andere, onthoofding van vrouwen en kinderen met kapmessen, amputaties en het meenemen van lichaamsdelen als oorlogstroeën). Volgens de VN-organisatie toonde dit aan dat de aanvallers de Hema-slachtoffers langdurig wilden traumatiseren om hen te verdrijven uit hun dorpen.¹⁴¹

Gewapende groepen in Ituri en gebieden van invloed

De Kivu Security Tracker bracht in februari 2021 een rapport uit waarin in kaart was gebracht in welke gebieden gewapende groepen actief waren en invloed uitoefenden (zie figuur 2). Volgens de onderzoekers hebben sommige gewapende groepen effectief controle over een bepaald gebied terwijl andere groepen een belangrijke mate van invloed hebben in het aangegeven gebied maar niet de volledige controle.¹⁴²

¹⁴¹ BCNUDH, *Rapport public sur les conflits en territoire de Djugu, province de l'Ituri, Décembre 2017 à septembre 2019*, januari 2020; Zie ook het Algemeen Ambtsbericht DRC van december 2019.

¹⁴² Kivu Security Tracker, *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies*, februari 2021.

¹⁴³ Kivu Security Tracker, *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies*, februari 2021.

Gewapende groepen in Ituri

CODECO is een alliantie van zes gewapende groepen die voornamelijk bestaan uit Lendu-strijders. In juni 2019 verklaarde de leider van CODECO Justin Ngudjolo dat hij aan het hoofd stond van een groep van 2350 getrainde strijders. Sinds leider Justin Ngudjolo in maart 2020 werd gedood door de FARDC werken de groepen onafhankelijk van elkaar en bestaat er geen overkoepelende commandostructuur meer. De facties van CODECO zijn verspreid over Ituri. Verschillende CODECO-groepen tekenden een eenzijdig staakt-het-vuren in 2020. Bij gebrek aan voortgang ten aanzien van ontwapening, demobilisatie en reïntegratie, bleven de CODECO-groepen een bedreiging voor burgers van verschillende gemeenschappen. Sinds februari 2021 veroorzaakten de groepen een verslechterde humanitaire en veiligheidssituatie op het grondgebied van Djugu. CODECO maakte zich schuldig aan belastingheffing op wegen en markten, afgedwongen contributies, diefstal en illegale goudexploitatie. Interne rivaliteit en competitie over toegang tot inkomstenbronnen zorgden voor onderlinge confrontaties met als gevolg de vernieling van huizen en gezondheidsposten, plunderingen, moorden en ontheemding. CODECO-groepen maakten zich ook schuldig aan seksueel geweld (waaronder groepsverkrachtingen, seksuele slavernij en gedwongen huwelijken) en moord op vrouwen en kinderen.¹⁴⁴

De **FRPI** was sinds de jaren 2000 met name actief op het grondgebied van Irumu. De groep bestaat voornamelijk uit Lendu-jongeren en ontstond als gevolg van de intercommunale spanningen met de Hema. De groep stelt de Lendu-gemeenschap te beschermen. In januari 2020 ondertekenden de FRPI en de Congolese regering een vredesakkoord waarin, onder andere, afspraken gemaakt waren over demobilisatie en ontwapening van 1.200 strijders. Door het gebrek aan voortgang in het vredesproces bleven, tijdens de verslagperiode, confrontaties tussen de FRPI en de FARDC en aanvallen op burgers voorkomen.¹⁴⁵

FPIC, ook wel bekend onder de naam *Chini ya Kilima*, is een nieuwe gewapende groep die in 2019 ontstond op het grondgebied van Irumu. FPIC bestaat met name uit strijders uit de Bira-gemeenschap en was tijdens de verslagperiode een van de meest actieve groepen op het grondgebied van Irumu. De groep verzet zich tegen de vermeende marginalisatie van de Bira-gemeenschap, het gebrek aan vertegenwoordiging op provinciaal niveau en tegen de inname van land door de Hema-gemeenschap. In toenemende mate voerde de groep gewapende activiteiten uit tegen de veiligheidstroepen en tegen burgers. Volgens het UN Panel of Experts is de structuur van de groep onduidelijk. Radjabho Tababho Soborabo, een voormalig presidentskandidaat van de politieke partij *Congolais Unis pour le Changement* zou de groep mogelijk hebben opgericht. De groep richtte zich in haar aanvallen met name op niet-Bira, veelal op Hema. Leden van de Bira-gemeenschap werden geacht de FPIC te financieren en te steunen. Bira-burgers die de groep weigerden te steunen werden beschouwd als verraders en liepen het risico op vergeldingsaanvallen. Verschillende vrouwen zijn lid van FPIC en de groep zette kinderen van vijftien jaar en ouder in als strijders.¹⁴⁶

Zaire is een zelfverdedigingsgroep. Een meerderheid bestaat uit Hema-strijders. Volgens de Kivu Security Tracker zijn de leden van Zaire echter afkomstig uit bijna

¹⁴⁴ UNSC, S/2021/560, p. 24-25, 10 juni 2021; The New Humanitarian, *Rebel splits and failed peace talks drive new violence in Congo's Ituri*, 5 mei 2020; Kivu Security Tracker, *Armed Groups*, geraadpleegd op 17 juli 2021, [link](#); BCNUDH, *Rapport public sur les conflits en territoire de Djugu, province de l'Ituri, Décembre 2017 à septembre 2019*, januari 2020.

¹⁴⁵ Kivu Security Tracker, *Armed Groups*, geraadpleegd op 17 juli 2021, [link](#); UNSC, S/2021/560, p. 24-25, 10 juni 2021.

¹⁴⁶ UNSC, S/2020/1283, p. 117, 23 december 2020; Kivu Security Tracker, *Armed Groups*, geraadpleegd op 17 juli 2021, [link](#); UNSC, S/2021/560, p. 24-25, 10 juni 2021; BCNUDH, *Mise à jour sur la situation dans les territoires de Djugu, Irumu et Mahagi, province de l'Ituri, du 1er mai u 31 décembre 2020*, p. 9, januari 2021.

elke gemeenschap in Noord-Ituri. De groep hield zich doelbewust gedeisd. Ondanks een toegenomen aantal gewapende activiteiten in 2020 en 2021 op de grondgebieden van Djugu en Irumu bleef de organisatiestructuur van de groep onduidelijk. De groep wordt geleid door 'Zawadi', een artisanale gouddeuver, en had bolwerken in Sota en Shari (Irumu) en Dala, Mbidjo en Dhego (Djugu). Lendu- en Bira-burgers konden deze gebieden niet veilig betreden. In 2020 en 2021 vonden gewapende confrontaties plaats tussen Zaïre en facties van CODECO en FPIC. Zaïre is actief in de goudwinning en verdedigde haar posities bij goudmijnlocaties.¹⁴⁷

Toegenomen activiteit ADF in Ituri

De operatie tegen de ADF, die vooral actief is in Noord-Kivu (zie paragraaf 2.2.1) door de FARDC eind 2019 leidde tot het uiteenvallen van de ADF in verschillende groepen. Sommige strijders trokken vanuit Beni in Noord-Kivu richting de grondgebieden van Irumu en Mambasa in Ituri waar zij zich schuldig maakten aan aanvallen op burgers. Tussen januari en half maart 2020 raakten naar schatting 250.000 burgers ontheemd door het geweld.¹⁴⁸ Gedurende de verslagperiode vonden talloze aanvallen van (vermeende) ADF strijders op burgers plaats. Zo vielen vermeende ADF-strijders in september 2020 de dorpen Tsabi en Tondoli aan, ten zuiden van de stad Bunia. Bij het geweld kwamen tientallen burgers om.¹⁴⁹ De toegenomen aanwezigheid van de ADF en Maï-Maï-groepen in Ituri voedde onderliggende spanningen tussen de Nande, Nyali en Hutu gemeenschappen die elkaar beschuldigden van steun aan de gewapende groepen in het gebied.¹⁵⁰

De Kivu Security Tracker begon in maart 2021 naast gegevens van Noord- en Zuid-Kivu ook gegevens van veiligheidsincidenten te registreren in Ituri. Tussen maart 2021 en september 2021 registreerde de organisatie 62 geweldsincidenten waarbij de ADF betrokken was met 474 slachtoffers. Bij 37 geweldsincidenten in deze periode kwamen 232 personen om. Ook registreerde de organisatie 27 ontvoeringen door de ADF met meer dan 229 slachtoffers.¹⁵¹

Vredesakkoord met de FRPI

Op 10 januari 2020 kwamen de Congolese regering en de FRPI tot een vredesakkoord, dat op 28 februari 2020 officieel werd ondertekend. Het vredesakkoord zorgde voor een afname van geweld door de groep gedurende de verslagperiode. Desondanks bleven randelementen van de FRPI wandaden plegen tegen burgers op het grondgebied van Irumu. De ontwapening, demobilisatie en re-integratie van strijders stagneerde. De oorzaak hiervan lag deels in de Covid-19 pandemie en deels bij de voortdurende onenigheid over de vrijlating van FRPI-strijders uit Congolese gevangenissen en de toekenning van posten binnen de FARDC voor sommige leiders van de FRPI. Frustraties over het stagnerende vredesproces leidden op 30 september 2020 tot een aanval van de FRPI op de voorgestelde locaties van ontwapening en demobilisatie in Karatsi en Kazana. De locaties werden geplunderd en apparatuur werd vernield.¹⁵² Ook daarna bleven FRPI-strijders betrokken bij veiligheidsincidenten, zij het minder vaak en op kleinere

¹⁴⁷ Kivu Security Tracker, *Armed Groups*, geraadpleegd op 17 juli 2021, [link](#); UNSC, S/2021/560, p. 24-25, 10 juni 2021.

¹⁴⁸ UNSC, S/2020/214, p. 5, 18 maart 2020.

¹⁴⁹ Reuters, *Suspected Islamists kill at least 53 in eastern Congo*, 10 september 2020; UNSC, S/2021/807, p. 3, 17 september 2021

¹⁵⁰ UNSC, S/2020/1150, p. 4, 30 november 2020.

¹⁵¹ Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 10 oktober 2021, <https://kivusecurity.org>

¹⁵² UNSC, S/2020/214, p. 5, 18 maart 2020; UNSC, S/2020/554, p. 4, 18 juni 2020; UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020; UNSC, S/2020/1150, p. 4, 30 november 2020; UNSC, S/2021/274, p. 3, 18 maart 2021; UNSC, S/2021/560, p. 24-25, 10 juni 2021; RFI, *RDC: signature d'un accord de paix entre les autorités et le FRPI*, 29 februari 2020.

schaal. In het zuiden van Irumu zorgden intercommunale spanningen tussen juni en september 2021 voor toegenomen rekrutering door de FRPI.¹⁵³

Interetnisch geweld in Djugu, Mahagi en Irumu

Tijdens de verslagperiode verslechterde de veiligheidssituatie op de grondgebieden van Djugu en Mahagi in Ituri. In deze gebieden voerden gewapende groepen gelieerd aan de Lendu-gemeenschap, waaronder CODECO (Veelal leden uit de Lendu-gemeenschap) en FPIC (veelal personen van de Bira-gemeenschap), in toenemende mate aanvallen uit op burgers en staatsveiligheidstroepen. De onderlinge strijd over de controle van verschillende goudmijnen in het noorden en westen van Djugu bleef voortduren. Tussen december 2019 en maart 2020 kwamen bij dit geweld minstens 39 burgers om. Tussen maart en mei 2020 kwamen minstens 333 burgers om, waaronder zeventig vrouwen en zestig kinderen. Er waren indicaties dat de aanvallers zich specifiek richtten op de Hema en Alur met als doel hen permanent uit hun gebieden te verjagen. Tussen juni en september 2020 vonden minstens 140 geweldsincidenten plaats. Op 8 juli 2020 vond een grote aanval plaats op het dorp Bunzenzele, waarbij 37 burgers omkwamen. Tussen juni en september 2020 kwamen ook elf FARDC-krachten om.¹⁵⁴

Tussen augustus en november 2020 nam het geweld in Djugu en Mahagi enigszins af. In augustus 2020 zetten verschillende traditionele leiders van de Walendu en Alur gemeenschappen zich in voor vrede en tekenden hiervoor een vredesgeloofte. De Congolese regering onderhandelde ondertussen met leiders van verschillende groepen en facties in Djugu en Mahagi. Ondanks de vredesonderhandelingen bleef MONUSCO meldingen ontvangen van gedode burgerslachtoffers, met name bij goudmijnlocaties. CODECO en andere groepen bleven burgers als doelwit nemen en maakten zich schuldig aan bedreigingen en afpersing. Tussen 3 en 9 oktober 2020 werden meer dan vijftien incidenten door elementen van CODECO gemeld. Bij deze incidenten kwamen elf burgers om waaronder drie vrouwen en twee kinderen.¹⁵⁵

Eind 2020 en begin 2021 nam het geweld op de grondgebieden van Djugu en Mahagi weer toe met aanhoudende aanvallen op burgers en veiligheidstroepen door CODECO en FPIC, onder andere aan de rand van de stad Bunia. Op 7 januari 2021 voerde de FPIC een vergeldingsaanval uit in de Lengabo wijk waarbij een burger omkwam, nadat de FARDC een zoekoperatie was gestart. Intercommunale spanningen tussen de Bira en Hema gemeenschappen bleven toenemen door aanvallen van de FPIC op burgers. Tussen 2 december 2020 en 2 februari 2021 werden 55 incidenten toegeschreven aan FPIC. Bij deze incidenten kwamen minstens 37 burgers om van wie vier vrouwen. FPIC bleef zich bovendien schuldig maken aan plunderingen, brandstichting en ontvoeringen van burgers. Ook rekruteerde de groep nieuwe leden. De geweldsincidenten veroorzaakten een toename van vergeldingsaanvallen door Zaïre (Zie kader).¹⁵⁶

Tussen 19 maart en 10 mei 2021 kwamen 159 burgers (onder wie 31 vrouwen en 15 kinderen) om, met name op de grondgebieden van Djugu en Irumu. Ook raakten 52 burgers gewond door geweld van gewapende groepen. Op het grondgebied van

¹⁵³ UNSC, S/2021/587, p. 4, 21 juni 2021; INTERSOS/UNHCR, *Rapport mensuel de monitoring de protection Ituri, Février 2021*, 16 maart 2021; UNSC, S/2021/560, p. 24-25, 10 juni 2021; UNSC, S/2021/807, p. 2, 17 september 2021.

¹⁵⁴ UNSC, S/2020/214, p. 5, 18 maart 2020; UN; SC, S/2020/554, p. 4, 18 juni 2020; UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020; UNSC, S/2021/274, p. 3, 18 maart 2021; UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 16, december 2020; International Crisis Group, *DR Congo : Ending the cycle of violence in Ituri*, 15 juli 2020.

¹⁵⁵ UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020; UNSC, S/2020/1150, p. 4, 30 november 2020.

¹⁵⁶ UNSC, S/2020/1150, p. 4, 30 november 2020; UNSC, S/2021/274, p. 3, 18 maart 2021.

Djugu nam de intensiteit van aanvallen door CODECO op de FARDC toe. Zo vonden tussen 10 en 17 april 2021 23 aanvallen plaats van CODECO op de FARDC en burgers waarbij 35 burgers omkwamen. In sommige gevallen leidden deze aanvallen tot vergeldingsaanvallen door de groep Zaïre. Naar schatting raakten vijfduizend personen ontheemd en vluchtten zij naar een tijdelijke MONUSCO basis in Fataki. Op het grondgebied van Irumu vielen FPIC en FRPI burgers aan en vonden confrontaties plaats tussen de FARDC en FPIC strijders.¹⁵⁷

Interventies door MONUSCO en FARDC

In maart 2020 ondernam de FARDC actie tegen de groepen in het oosten van het grondgebied van Djugu. Hierbij kwamen enkele leiders van de gewapende groepen om en werden anderen gearresteerd. Bij de gevechten kwamen ook veertig FARDC-soldaten om. De groepen raakten versplinterd na het verlies van verschillende belangrijke leiders maar de intensiteit van hun aanvallen verminderde er niet door.¹⁵⁸ De Congolese autoriteiten trachtten tevens om akkoorden te sluiten met verschillende groepen, waaronder met CODECO en FRPI en slaagden daar soms in met als gevolg een tijdelijke afname van geweld. Het proces van demobilisatie en ontwapening van strijders die zich hadden overgegeven stagneerde echter waardoor opnieuw aanvallen op burgers plaatsvonden.¹⁵⁹ Hoewel MONUSCO erin slaagde om verschillende aanvallen te voorkomen, bleef effectieve bescherming van burgers een belangrijke uitdaging.¹⁶⁰ In mei 2021 kondigde de Congolese regering de staat van beleg af in de provincies Ituri en Noord-Kivu (zie inleiding hoofdstuk 2).

2.4 Zuid-Kivu

In Zuid-Kivu is sprake van (interetnisch¹⁶¹) geweld tussen gewapende groepen uit de Banyamulenge gemeenschap (Twigwaneho, Ngumino) enerzijds en gewapende groepen van de Bafuliru, Babembe en Banyindu gemeenschappen (Maï-Maï groepen) anderzijds. Daarnaast zijn buitenlandse gewapende groepen actief in Zuid-Kivu waaronder de Rwandese *Conseil National pour le Renouveau et la Démocratie* (CNRD) en de Burundese groepen *Résistance pour un État de Droit – Tabara* (RED-Tabara) en *Front National de Libération* (FNL).¹⁶² In Zuid-Kivu zijn in totaal vijftig tot tachtig gewapende groepen actief. De Kivu Security Tracker bracht in februari 2021 een rapport uit waarin in kaart was gebracht in welke gebieden gewapende groepen actief waren en invloed uitoefenden (zie figuur 3). Volgens de onderzoekers hebben sommige gewapende groepen effectief controle over een bepaald gebied terwijl andere groepen een belangrijke mate van invloed hebben in het aangegeven gebied zonder dat zij over volledige controle beschikken.¹⁶³

¹⁵⁷ UNSC, S/2021/587, p. 3, 21 juni 2021.

¹⁵⁸ UNSC, S/2020/554, p. 4, 18 juni 2020.

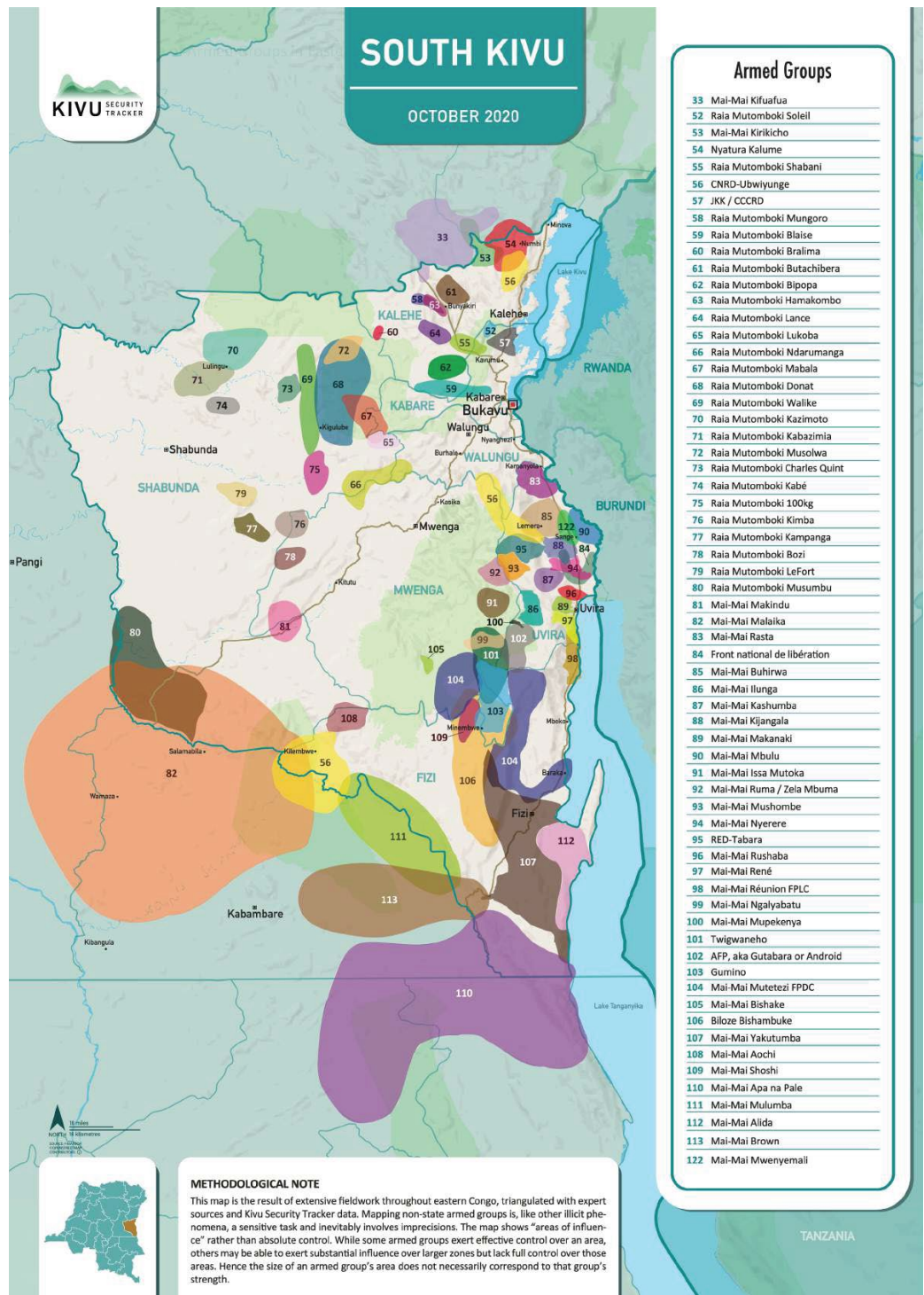
¹⁵⁹ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 16, december 2020.

¹⁶⁰ UNSC, S/2020/919, p. 3, 21 september 2020.

¹⁶¹ Diverse bronnen geven aan dat het geweld in de Hooglanden van Zuid-Kivu niet enkel te verklaren valt door etnisch of intercommunaal geweld. De situatie zou veel complexer zijn en anders beschreven moeten worden. Naast de etnische oorzaak van het conflict speelden ook toegang tot land en grondstoffen, veediefstallen en seizoensgebonden migratie van vee in rol in het aanhoudenden conflict. Etniciteit werd in toenemende mate gebruikt door de verschillende gemeenschappen om mobilisatie en het gebruik van geweld te rechtvaardigen. Kivu Security Tracker, *Why violence in South Kivu Highlands is not 'ethnic' (And other misconceptions about the crisis)*, 31 augustus 2020; UNSC, S/2021/560, p. 30, 10 juni 2021.

¹⁶² UNSC, S/2020/214, p. 4-5, 18 maart 2020.

¹⁶³ Kivu Security Tracker, *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies*, februari 2021; Radio Okapi, *Sud-Kivu: près d'une cinquantaine de groups armés encore actifs*, 7 juli 2021.

Figuur 3. Gebieden van invloed van gewapende groepen in Zuid-Kivu, samengesteld door de Kivu Security tracker in oktober 2020.¹⁶⁴

¹⁶⁴ Kivu Security Tracker, *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies*, februari 2021.

In onderstaande paragrafen ligt de focus vooral bij de activiteiten van gewapende groepen die het meeste impact hadden op de veiligheidssituatie. Desalniettemin zijn andere groepen ook verantwoordelijk voor (dodelijk) geweld en andere mensenrechtenschendingen in de provincie. In de paragrafen hieronder wordt ingegaan op het geweld.

Gewapende groepen in Zuid-Kivu

Twigwaneho (of Twirwaneho), "Laten wij onszelf verdedigen" in het Kinyamulenge, zijn 'zelf-verdediging'-milities van de Banyamulenge gemeenschap. Het UN Panel of Experts beschouwt de Twigwaneho als een georganiseerde gewapende groep, onder de huidige leiding van Commandant Michael Rukunda, alias Makanika. De groep ontstond in 2008 om de Banyamulenge gemeenschap te beschermen tegen veediefstallen door Maï-Maï groepen rond Minembwe, in de hooglanden van Zuid-Kivu, op de grondgebieden van Mwenga, Fizi en Uvira. Later beschermde de Twigwaneho ook burgers tegen het geweld van Ngumino-strijders (zie hieronder), een andere Banyamulenge groep. Volgens de Kivu Security tracker waren de Twigwaneho in 2021 de belangrijkste gewapende beweging van de Banyamulenge. De Twigwaneho rekruteerde zowel in de DRC als in buurlanden. Verschillende deserteurs uit het leger sloten zich aan bij de Twigwaneho. Er werden ook gevallen van gedwongen rekrutering van Banyamulenge jongeren gemeld.¹⁶⁵

Ngumino (of Ngomino of Gumino), "Laten wij hier blijven" in Kinyamulenge, staat onder leiding van Shyaka Nyamusaraba. Vanwege hun onderlinge samenwerking en omdat ze beide uit de Banyamulenge gemeenschap voortkomen worden de Ngumino en de Twigwaneho soms verward. De opname van een significant aantal Ngumino-strijders in 2019 en 2020 door de Twigwaneho droeg bij aan deze verwarring. Volgens het UN Panel of Experts zijn het echter twee separate groepen. De Ngumino is, net als de Twigwaneho actief in de hooglanden van Zuid-Kivu, op de grondgebieden van Mwenga, Fizi en Uvira.¹⁶⁶

Verschillende **Maï-Maï groepen** zijn actief op de verschillende grondgebieden van Zuid-Kivu. In de hooglanden gingen verschillende Maï-Maï groepen bondgenootschappen aan om tegen de Twigwaneho en de Ngumino te vechten. De belangrijkste groepen in de hooglanden waren: **Maï-Maï Biloze Bishambuke**, bestaande uit verschillende facties, ieder geleid door een eigen commandant; **Maï-Maï Ebuela Mtetezi** en **Maï-Maï Yakutumba**, onder leiding van William Amuri Yakutumba, een voormalig FARDC-officier. De **Maï-Maï Yakutumba** werd opgericht in 2006 en ontwikkelde zich tot een van de grootste gewapende groepen in Zuid-Kivu. In juni 2021 schatte het UN Panel of Experts dat de Maï-Maï Yakutumba uit vier- tot zeshonderd gewapende strijders bestond. De groep was met name actief op het grondgebied van Fizi in Zuid-Kivu en in de regio's Maniema en Tanganyika. De groep onderhoudt ook banden met RED-Tabara (zie hieronder). De Maï-Maï Yakutumba financierden hun activiteiten door middel van goudhandel. Ook controleerde de groep de handel in hout en houtskool en hief zij belasting onder de

¹⁶⁵ Kivu Security Tracker, *Will intercommunity Dialogue Restore Peace in the Highlands of South Kivu?*, 13 april 2021; BCNUDH, *Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020*, augustus 2020; UNSC, *S/2021/560*, p. 270-277, 10 juni 2021.

¹⁶⁶ BCNUDH, *Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020*, augustus 2020; Kivu Security Tracker, *Will intercommunity Dialogue Restore Peace in the Highlands of South Kivu?*, 13 april 2021; UNSC, *S/2021/560*, p. 278, 10 juni 2021.

lokale bevolking.¹⁶⁷ In Zuid-Kivu zijn meer dan twintig **Maï-Maï Raia Mutomboki** facties actief op de grondgebieden van Kalehe en Shabunda en in mindere mate op de grondgebieden van Kabare. Raia Mutomboki facties inden illegale heffingen bij de lokale gemeenschappen in ruil voor toegang tot bossen, met name op het grondgebied van Kalehe.¹⁶⁸

De **Conseil National pour le Renouveau et la Démocratie** (CNRD) is een splintergroep van de Rwandese groep *Forces Démocratiques de Libération du Rwanda* (FDLR). De CNRD nam bij de splitsing van de FDLR in 2016 de eenheden in Zuid-Kivu over. In 2019 leed de CNRD ernstige verliezen en werden verschillende leiders van de groep gearresteerd of gedood. De leider van de CNRD, Colonel Wilson Irategeka, verdween in 2019. De groep is actief op het grondgebied van Kalehe.¹⁶⁹

Résistance pour un État de Droit – Tabara (RED-Tabara) was de eerste Burundese groep die na de herverkiezing van de Burundese president Nkurunziza in 2015 een uitvalsbasis in de DRC opzette. De gewapende groep staat onder leiding van "Generaal" Kisiga Ndagizimana Gervé en bestaat uit ongeveer driehonderd strijders. Strijders bevonden zich ten noordwesten van Uvira met een hoofdkwartier in Masango. RED-Tabara is een bondgenoot van Maï-Maï Ilunga, lid van de coalitie die tegen de Twigwaneho en de Ngumino vechten.¹⁷⁰

Het **Front National de Libération** (FNL), onder leiding van « stafchef » Aloys Nzabampema, is een Burundese gewapende groep. Het FNL heeft zijn basis op de grondgebieden van Uvira en Mwenga. Eind oktober 2020 nam de FARDC het hoofdkwartier van de FNL in Nyaburanda in. Twee- tot driehonderd FNL-strijders verscholen zich in eerste instantie in de bossen van Nabombe maar keerden in februari 2021 terug naar de bossen van Nyaburanda.¹⁷¹

Eind 2019 verslechterde de veiligheidssituatie in Zuid-Kivu significant. MONUSCO meldde risico's van verspreiding van het geweld naar aangrenzende provincies. Deze trend zette zich in 2020 voort.¹⁷² De *Kivu Security Tracker* registreerde in 2020 een toename van ongeveer honderd geweldsincidenten ten opzichte van 2019. Ook de gewelddadige confrontaties tussen gewapende groepen onderling en die tussen gewapende groepen en het leger namen toe in aantal, evenals het aantal doden als gevolg van het geweld (zie ook tabel hieronder).¹⁷³

¹⁶⁷ UNSC, S/2020/1283, p. 17-18, 23 december 2020; UNSC, S/2021/560, p. 29 en 278, 10 juni 2021; Kivu Security Tracker, *In the highlands of South Kivu, a political impasse and a chain of desertions*, 23 maart 2021.

¹⁶⁸ In december 2020 meldde het UN Panel of Experts dat de Raia Mutomboki factie van Butachibera bestond uit ongeveer 120 strijders. De Raia Mutomboki factie van Hamakombo bestond uit ongeveer 150 strijders volgens bronnen van het UN Panel of Experts. Kivu Security Tracker, *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies*, februari 2021; Kivu Security Tracker, *Armed Groups*, geraadpleegd op 16 juli 2021, [link](#); UNSC, S/2020/1283, p. 3 en 19, 2 juni 2020.

¹⁶⁹ Kivu Security Tracker, *Armed Groups*, geraadpleegd op 16 juli 2021, [link](#).

¹⁷⁰ UNSC, S/2021/560, p. 35, 10 juni 2021; Kivu Security Tracker, *Armed Groups*, geraadpleegd op 16 juli 2021, [link](#).

¹⁷¹ UNSC, S/2021/560, p. 35, 10 juni 2021; Kivu Security Tracker, *Armed Groups*, geraadpleegd op 16 juli 2021, [link](#).

¹⁷² UNSC, S/2019/905, p. 5-6, 26 november 2019.

¹⁷³ Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 25 mei 2021, <https://kivusecurity.org>.

	# incidenten	# slachtoffers	# gewelddadige confrontaties	# doden
2019	480	978	153	238
2020	588	1181	248	335
2021 (tot 30-09)	442	703	196	177

Tabel 4. Aantallen geweldsincidenten, slachtoffers, gewelddadige confrontaties en aantal doden op basis van gegevens van de Kivu Security Tracker.¹⁷⁴

De hooglanden van Zuid-Kivu

Gedurende de verslagperiode duurde het interetnische geweld in Zuid-Kivu tussen de Banyamulenge en de Bafuliru, Babembe en Banyindu voort.¹⁷⁵ Als gevolg van dat geweld verslechterde de veiligheidssituatie in de hooglanden van Zuid-Kivu op de grondgebieden van Fizi, Uvira en Mwenga. De veiligheidssituatie werd gekenmerkt door aanvallen en tegenaanvallen van milities op burgers. In deze gebieden streden de Ngumino, de Twigwaneho en Mai-Mai groepen tegen elkaar waarbij gericht geweld op burgers plaatsvond op basis van hun vermeende etnische affiliatie. De Banyamulenge waren enerzijds met name slachtoffer van Mai-Mai groepen terwijl de Bafuliru, Babembe en Banyindu anderzijds slachtoffer werden van de gewapende Banyamulenge groepen, de Ngumino en de Twigwaneho. Mai-Mai groepen werden soms ondersteund door Burundese groepen. Ook leden van de FARDC werkten samen met Mai-Mai groepen bij aanvallen op Banyamulenge dorpen en bij veediefstallen.¹⁷⁶

In het gebied van Minembwe vielen tussen januari en juni 2020 dertig burgerdoden door het interetnische geweld, aldus een rapport van MONUSCO. In Bijombo op het grondgebied van Uvira vonden tussen maart en juni 2020 wekelijks gevechten plaats tussen de Twigwaneho milities en Mai-Mai strijders. Eind april 2020 vonden gedurende enkele dagen confrontaties tussen de FARDC en Mai-Mai groepen plaats in het gebied van Minembwe. Hierbij viel een onbekend aantal doden.¹⁷⁷

De voormalig FARDC kolonel Michel Rukunda, alias Mekanika, consolideerde zijn controle over de Twigwaneho en leidde verschillende aanvallen in het gebied van

¹⁷⁴ Onder incidenten van geweld verstaat de Kivu Security Tracker gewelddadige dood (het slachtoffer is een burger die met geweld is omgekomen en de dader is lid van een gewapende groep of van de veiligheidstroepen), ontvoering (voor losgeld), confrontaties, massale verkrachting, vernieling van bezittingen en politieke repressie. Confrontaties wordt gedefinieerd als elke gewelddadige confrontatie tussen twee gewapende groepen of tussen een gewapende groep en de veiligheidstroepen maar ook confrontaties binnen gewapende groepen. Deze geweldsincidenten constitueren niet per se schendingen van het internationaal humanitair recht, aldus de Kivu Security Tracker. Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 10 oktober 2021, <https://kivusecurity.org>.

¹⁷⁵ In de Hooglanden van Zuid-Kivu bestaat langdurig intercommunaal conflict tussen de Banyamulenge gemeenschap enerzijds, die traditioneel veehouders zijn, en de Bafuluru, Banyindu en Babembe gemeenschappen anderzijds. De oorzaken van het conflict zijn complex en liggen onder andere in disputen over het management van seizoensgebonden migratie van personen met vee (*transhumance*) en het gebruik van land. De Banyamulenge worden door andere gemeenschappen soms beschouwd als 'buitenlanders' en zouden geen aanspraak kunnen maken op grond in de hooglanden van Zuid-Kivu. Etniciteit werd tijdens de verslagperiode in toenemende gebuikt door de verschillende gemeenschappen om mobilisering en het gebruik van geweld te rechtvaardigen. UNSC, S/2021/560, p. 30, 10 juni 2021. Zie ook paragraaf 4.1.1.1.

¹⁷⁶ UNSC, S/2020/919, p.4, 21 september 2020; UNSC, S/2020/214, p. 4-5, 18 maart 2020; UNSC, S/2020/554, p. 3-4, 18 juni 2020; UNSC, S/2020/1150, p. 3-4, 30 november 2020; UNSC, S/2021/560, p. 30-32, 10 juni 2021; Kivu Security Tracker, *In the highlands of South Kivu, a political impasse and a chain of desertions*, 23 maart 2021; BCNUDH, *Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020*, augustus 2020.

¹⁷⁷ UNSC, S/2020/554, p. 3-4, 18 juni 2020.

Kamombo (grondgebied van Mwenga) in de periode juni tot september 2020. Hierbij kwamen zes burgers om en werden vijftien scholen en zeven gezondheidsposten vernietigd. Veel leden van de Babembe, Bafuliru en Banyindu gemeenschappen sloegen op de vlucht, aldus MONUSCO.¹⁷⁸ Eind juli 2020 was sprake van een verdere toename van het geweld in de hooglanden van Zuid-Kivu. De aanleiding was veediefstal door een Maï-Maï groep, gevolgd door een vergeldingsaanval door de Twigwaneho op Kipupu. Verscheidene bronnen spraken van een grootschalig bloedbad en stelden dat bij de aanval op Kipupu meer dan tweehonderd personen waren omgekomen. Een gezamenlijke missie van de Congolese regering en MONUSCO stelde op 29 juli 2020 vast dat bij de aanval vijftien burgers waren omgekomen, onder wie het plaatselijke dorps hoofd. Volgens een artikel van RFI, waar geciteerd wordt uit een speech van een lokale vertegenwoordiger, zouden er achttien personen zijn omgekomen, en raakten meer dan tweehonderd personen vermist.¹⁷⁹

De veiligheidssituatie in de hooglanden van Zuid-Kivu verslechterde tussen september en november 2020 door aanhoudende interetnische twisten. De hooglanden van de grondgebieden van Fizi, Mwenga en Uvira, waaronder de gebieden van Bijombo, Mikenge en Minembwe, waren de meest onveilige gebieden in Zuid-Kivu met 131 aanvallen tegen burgers tussen september en november 2020. Bij deze aanvallen kwamen 38 burgers om en raakten 22 personen gewond. De situatie ging verder achteruit na de officiële aanstelling van een lid van de Banyamulenge gemeenschap als burgemeester van Minembwe (zie ook paragraaf 1.8.1 en 4.1.1.1). Dit leidde tot demonstraties door de Babembe, Bafuliru en Banyindu gemeenschappen en uiteindelijk tot de opschorting van de oprichting van de *Commune de Minembwe*.¹⁸⁰ In Bijombo bleven ontheemden doelwit van opportunistische aanvallen door gewapende milities. Bij vijf gerichte aanvallen op ontheemden vielen acht burgerdoden en gewonden, met name vrouwen. Ook waren er achttien gevallen van verkrachting en seksueel geweld. Op het grondgebied van Fizi werden vier humanitaire hulpverleners ontvoerd.¹⁸¹

In 2021 leidden confrontaties tussen gewapende groepen van verschillende gemeenschappen in de hooglanden van Zuid-Kivu tot een toename van geweld. Eind december 2020 escaleerde het seksueel geweld in het noorden van Shabunda na confrontaties tussen verschillende Maï-Maï Raia Mutomboki facties. Op 1 januari 2021 werden meer dan vijftig burgers vermoord in Bijombo. Vijfhonderd huishoudens raakten ontheemd. Vanaf 8 april 2021 vonden confrontaties plaats tussen de Ngumino en Twigwaneho enerzijds en Maï-Maï groepen anderzijds. Naar verluidt werden de Maï-Maï groepen ondersteund door RED-Tabara strijders. Het geweld verspreidde zich van de hooglanden naar de middenlanden en de Ruzizi-vlakte. Deze gebieden waren eerder niet geraakt door het geweld. Tussen 9 en 24 april 2021 doodden gewapende groepen minstens tien burgers en staken zij zeventig dorpen in brand. Tussen juni 2021 en september 2021 nam het aantal confrontaties tussen de FARDC en de Twigwaneho toe en leidde dit tot een verslechterde veiligheidssituatie.¹⁸²

¹⁷⁸ UNSC, S/2020/919, p.4, 21 september 2020.

¹⁷⁹ UNSC, S/2020/919, p.4, 21 september 2020; RFI, *RDC: la MONUSCO se rend à Kipupu, dans le Sud-Kivu, après de violentes attaques*, 30 juli 2020; Washington Post, *Congo communities slam army, UN for failing to stop massacre*, 27 juli 2020; Actualité.cd, *RDC : des députés confirment la mort de plus de 200 civils lors d'une attaque des miliciens à Kipupu (Sud-Kivu)*, 20 juli 2020.

¹⁸⁰ UNSC, S/2020/1150, p. 3-4, 30 november 2020; Radio Okapi, *RDC : Felix Tshisekedi annule le processus de création de la commune de Minembwe*, 8 oktober 2020; Kivu Security Tracker, *In the Highlands of South Kivu, a political impasse and a chain of desertions*, 23 maart 2021.

¹⁸¹ UNSC, S/2020/1150, p. 3-4, 30 november 2020.

¹⁸² UNSC, S/2021/274, p. 4-5, 18 maart 2021; UNSC, S/2021/587, p. 5, 21 juni 2021; ACLED, *Regional Overview: Africa 24- 30 april 2021*, 5 mei 2021; UNSC, S/2021/807, p. 2, 17 september 2021.

Etnische verdeling van gebieden in de hooglanden en ontheemding

In het gebied van Minembwe verblijven naar schatting 130.000 ontheemden. Gezien de onstabiele veiligheidssituatie is de kans op terugkeer voor deze personen gering.¹⁸³ De onveiligheid beperkte de toegang tot het gebied voor humanitaire hulpverleners. Bovendien lagen gezondheidsfaciliteiten ver weg waardoor de humanitaire noden in Minembwe toenamen. Honderden ontheemden zochten de veiligheid van MONUSCO-basissen op.¹⁸⁴ Op 31 januari 2020 had MONUSCO drie tijdelijke basissen opgericht in Mikenge, Bijombo en Kipupu. Deze boden bescherming aan enkele duizenden ontheemden, zowel Banyamulenge als Babembe, Bafuliru en Banyindu. De aanwezigheid van MONUSCO bood ook soelaas in humanitaire zorgen. Zo begeleidde MONUSCO systematisch ontheemden naar hun velden en lokale markten en zorgde de VN-missie voor bescherming van humanitaire organisaties, zodat zij hun werkzaamheden konden uitvoeren.¹⁸⁵ MONUSCO greep tevens, naar eigen zeggen, meerdere keren in om aanvallen op nederzettingen van ontheemden te voorkomen.¹⁸⁶

Het geweld in de hooglanden van Zuid-Kivu resulteerde in de etnische verdeling van de geografische ruimte. Tussen februari 2019 en juni 2020 vernielden gewapende groepen in aanvallen en vergeldingsaanvallen 95 dorpen van zowel de Banyamulenge als de Babembe, Bafuliru en Banyindu. De bevolking uit deze dorpen sloeg op de vlucht en concentreerde zich steeds meer langs etnische lijnen. In 2021 concentreerde de Banyamulenge gemeenschap zich in twee plaatsen: Minembwe en het ontheemdenkamp in Mikenge. Beide plaatsen werden beschermd door de VN. In beide locaties worden vele ontheemden van de hooglanden van Zuid-Kivu opgevangen. In het ontheemdenkamp van Mikenge verbleven bijna uitsluitend Banyamulenge ontheemden die in 2019 gevlucht waren uit hun dorpen. Zowel Minembwe als Mikenge waren omringd door Maï-Maï groepen. De Banyamulenge die er verbleven genoten daarom een zeer beperkte bewegingsvrijheid en konden de hooglanden niet verlaten. In sommige gebieden van de hooglanden waren andere gemeenschappen op vergelijkbare wijze beperkt in hun bewegingsvrijheid. Babembe en Bafuliru ontheemden konden bijvoorbeeld nauwelijks het ontheemdenkamp in Bijombo verlaten zonder aangevallen te worden door Twigwaneho. Het gebrek aan bewegingsvrijheid had grote gevolgen voor de toegang tot voedsel en medische zorg.¹⁸⁷

Overige delen van Zuid-Kivu

De aanhoudende onveiligheid op de grondgebieden van Fizi, Mwenga en Uvira zorgde voor een hoge concentratie van de FARDC in deze gebieden. Dit ging ten koste van de inzet van FARDC-soldaten in andere gebieden in Zuid-Kivu. Maï-Maï Raia Mutomboki groepen konden hierdoor vrijer bewegen op de grondgebieden van Kalehe, Mwenga, Shabunda en Walungu.¹⁸⁸ Eind 2019 leidde dit al tot een verslechtering van de veiligheidssituatie en een toename van afpersing van burgers.¹⁸⁹ Deze trend zette door in 2020 en 2021. In 2020 was er in zeven van de

¹⁸³ UNSC, S/2020/554, p. 3-4, 18 juni 2020.

¹⁸⁴ UNSC, S/2019/905, p. 5-6, 26 november 2019.

¹⁸⁵ UNSC, S/2020/214, p. 4-5, 18 maart 2020.

¹⁸⁶ UNSC, S/2020/919, p.4, 21 september 2020; UNSC, S/2021/560, p. 301, 10 juni 2021.

¹⁸⁷ UNSC, S/2021/560, p. 301, 10 juni 2021; Radio Okapi, *Uvira: la présence du groupe armé Gumino dans les Haut plateaux restreint le mouvement des déplacés*, 12 januari 2021 ; bIISS, *All Black Lives Matter in the Congo*, 11 september 2020 ; BCNUDH, *Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020*, p. 3, augustus 2020.

¹⁸⁸ UNSC, S/2020/554, p. 3-4, 18 juni 2020; UNSC, S/2020/1150, p. 3-4, 30 november 2020.

¹⁸⁹ UNSC, S/2019/905, p. 5-6, 26 november 2019.

acht grondgebieden in Zuid-Kivu sprake van bedreigingen, (vee-)diefstal, verwoesting van woningen en aanvallen tegen burgers door gewapende groepen.¹⁹⁰ In Kalehe leidde de beperkte inzet van de FARDC tot de doorlopende activiteiten en rekrutering van en door gewapende groepen. In Shabunda was sprake van een toename van geweld, waaronder seksueel geweld, door Maï-Maï Raïa Mutomboki groepen. Eind december 2020 vonden ook confrontaties tussen verschillende Maï-Maï Raïa Mutomboki facties plaats in Shabunda. Op de Ruzizi vlakte waren lokale bendes en Maï-Maï Kijangala actief in veediefstallen, het opleggen van illegale belastingen en aanvallen op dorpen.¹⁹¹ Tussen 1 april 2021 en 23 april 2021 kwamen 73 personen om door geweld van Maï-Maï Raïa Mutomboki groepen en vermeende Nyatura elementen. Vijftienduizend huishoudens raakten ontheemd.¹⁹²

In het grensgebied van Zuid-Kivu, Maniema en Tanganyika verslechterde de veiligheidssituatie als gevolg van de aanwezigheid van Twa milities en Maï-Maï Apa Na Pale. Na meldingen van toegenomen seksueel geweld door deze groepen, richtte MONUSCO een tijdelijke basis op met als doel de groepen af te schrikken.¹⁹³

Buitenlandse strijdkrachten

Eind november 2019 ondernam de FARDC een operatie tegen de CNRD (zie kader) op het grondgebied van Kalehe. Deze operatie leidde tot de verspreiding van CNRD-strijders en afhankelijken¹⁹⁴ van de groep. Zeshonderd afhankelijken vluchtten naar een tijdelijke MONUSCO-basis. In december 2019 repatrieerde de FARDC enkele honderden Rwandese CNRD-strijders en bijna 1500 afhankelijken naar Rwanda.¹⁹⁵ Tussen maart en juni 2020 namen de activiteiten van de CNRD op het grondgebied van Kalehe weer toe. Ook werden ongeveer honderd CNRD-strijders gesignaleerd op de vlakte van Ruzizi op het grondgebied van Uvira.¹⁹⁶ Door de verminderde troepeninzet van de FARDC in Zuid-Kivu, kreeg ook de CNRD meer ruimte om actief te rekruteren. Dit gebeurde met name onder jongeren op het grondgebied van Kalehe.¹⁹⁷

Ook Burundese rebellengroepen – FNL, RED Tabara en de *Forces Républicaines du Burundi* (FOREBU) - waren actief in Zuid-Kivu. Deze groepen werkten soms samen met Congolese Maï-Maï groepen.¹⁹⁸ In oktober 2020 stelde het Congolese leger het bolwerk van de Burundese FNL rebellen in handen te hebben. Bij de gevechten om het bolwerk kwamen 27 FNL-strijders om en drie FARDC-soldaten.¹⁹⁹ Desondanks waren FNL-strijders ook in 2021 betrokken bij geweldsincidenten in Zuid-Kivu.²⁰⁰ Het UN Panel of Experts constateerde dat leden van de Burundese strijdkrachten, *Forces de Défense Nationale du Burundi* (FDN) en de Imbonerakure jeugdmilitie²⁰¹

¹⁹⁰ UNSC, S/2020/1150, p. 3-4, 30 november 2020.

¹⁹¹ UNSC, S/2020/1150, p. 3-4, 30 november 2020; UNSC, S/2021/274, p. 4-5, 18 maart 2021.

¹⁹² UNSC, S/2021/587, p. 5, 21 juni 2021.

¹⁹³ UNSC, S/2020/554, p. 3-4, 18 juni 2020; UNSC, S/2020/919, p.4, 21 september 2020.

¹⁹⁴ Met name vrouwen en kinderen.

¹⁹⁵ UNSC, S/2020/214, p. 4-5, 18 maart 2020; UNSC, S/2020/482, p. 9, 2 juni 2020; BBC News, *Les FARDC mettent en déroute 71 rebelles Rwandais*, 22 december 2019.

¹⁹⁶ UNSC, S/2020/554, p. 3-4, 18 juni 2020.

¹⁹⁷ UNSC, S/2020/919, p.4, 21 september 2020.

¹⁹⁸ UNSC, S/2021/560, p. 35, 10 juni 2021.

¹⁹⁹ Radio Okapi, *Sud-Kivu: 15 morts, plusieurs blessés et disparus dans de violents combats à Kipupu*, 29 juli 2020 ; Al Jazeera, *DR Congo army says Burundi rebels forced from strongholds*, 26 oktober 2020; VOA Afrique, *La principale rébellion burundaise délogée de son fief par l'armée dans l'est de la RDC*, 26 oktober 2020.

²⁰⁰ Radio Okapi, *Sud-Kivu: de violents combats opposent deux milices à Uvira*, 12 mei 2021.

²⁰¹ De Imbonerakure is een jongerenafdeling van de partij die in Burundi aan de macht is, de *Conseil national pour la défense de la démocratie-Forces pour la défense de la démocratie*. Algemeen Ambtsbericht DRC, december 2019. Volgens Human Rights Watch werden de Imbonerakure beschuldigd van moorden, verdwijningen en martelingen van daadwerkelijke of vermeende politieke opposanten en personen die vermeende banden hadden met Burundese rebellengroepen in de DRC. Human Rights Watch, *Burundi: Allegations of killings, disappearances, Torture*, 17 september 2021.

meerdere keren de grondgebieden van Fizi en Uvira binnenvielen tussen november 2019 en juli 2020. De aanwezigheid van buitenlandse strijdkrachten vormt een overtreding van de sanctieregeling van de VN die in de DRC geldt sinds 2008.²⁰² Naar verluidt werden vier Banyamulenge burgers ontvoerd door gewapende strijders uit Burundi op 17 oktober 2020.²⁰³

2.5 Tshopo

Gedurende 2020 bleven in de provincie Tshopo intercommunale spanningen aanhouden. De spanningen bleven zorgelijk, aldus UNOCHA. In april 2020 sloegen 34.000 personen op de vlucht naar aanleiding van intercommunale spanningen.²⁰⁴ ACLED registreerde gedurende 2020 26 geweldsincidenten in Tshopo (waaronder aanvallen, ontvoeringen, vernieling/plundering, demonstraties en geweld tegen burgers) waarbij negen personen omkwamen.²⁰⁵ Tshopo hoort bij de provincies die volgens de BCNUDH niet geraakt zijn door conflict. Tshopo hoort wel bij de provincies die in de gaten worden gehouden voor wat betreft seksueel geweld. Het jaarrapport van de BCNUDH voor 2020 bevat echter geen cijfers van seksueel geweld in Tshopo.²⁰⁶

2.6 Maniema

Volgens UNOCHA bleef de veiligheidssituatie in Maniema fragiel. In januari 2020 vonden gewelddadige confrontaties plaats tussen de FARDC en gewapende groepen in Salamabila, op het grondgebied van Kabambare.²⁰⁷ De provincie bleef gedurende 2020 geteisterd door de aanwezigheid van gewapende groepen.²⁰⁸ MONUSCO sloot in september 2020 de kantoren in Maniema.²⁰⁹ De humanitaire en veiligheidssituatie in het grensgebied tussen Maniema, Zuid-Kivu en Tanganyika ging tijdens de verslagperiode achteruit door activiteiten van Twa milities en Mai-Mai Apa Na Pale. Mai-Mai Malaika groepen bleven actief op de grondgebieden van Kabambare en, in mindere mate, Kasongo waardoor burgers op de vlucht sloegen. Tussen juni en september 2020 ontvluchtten meer dan 1.500 families hun thuis. Tussen december 2020 en maart 2021 vielen Twa milities, volgens lokale bronnen, zeven dorpen aan op het grondgebied van Kabambare. Bij deze aanvallen kwamen minstens 52 personen om en werden zeventig gevallen van seksueel geweld geregistreerd.²¹⁰ Begin 2021 verbeterde de veiligheidssituatie enigszins door een afname van het aantal aanvallen op burgers en een afname van het aantal mensenrechtenschendingen. Wel vonden confrontaties plaats tussen gewapende groepen van verschillende gemeenschappen in Kabambare.²¹¹ Tussen juni en september 2021 vonden onderlinge gevechten plaats tussen twee facties van de

²⁰² UNSC, S/2020/1283, p. 18-19, 23 december 2020; BCNUDH, *Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020*, augustus 2020; Kivu Security Tracker: 'Balkanisation', *tensions regionales ou faiblesse de l'Etat: les varies menaces sur la stabilité des Kiivus*, 29 januari 2020.

²⁰³ UNSC, S/2020/1150, p. 3-4, 30 november 2020.

²⁰⁴ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 36, december 2020.

²⁰⁵ ACCORD, *DRC Year 2020, Update on incidents according to ACLED*, 25 maart 2021.

²⁰⁶ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 15, 27 januari 2021.

²⁰⁷ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 17, december 2020; Radio Okapi, *RDC : Les FARDC contrôlent désormais la commune de Salamabila au Maniema*, 14 januari 2020.

²⁰⁸ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 17, december 2020.

²⁰⁹ De sluiting van het kantoor in Maniema valt binnen het kader van het geleidelijke vertrek van MONUSCO uit de DRC. Zie ook paragraaf 2.1.3. UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 17, december 2020.

²¹⁰ UNSC, S/2020/554, p. 4, 18 juni 2020; UNSC, S/2020/919, p. 4, 21 september 2020; UNSC, S/2021/274, p. 5, 18 maart 2021.

²¹¹ UNSC, S/2021/274, p. 5, 18 maart 2021.

Mai-Mai Malaika. De veiligheidssituatie bleef daarom volatiel. De onderlinge gevechten leidden ook tot een toename in conflict-gerelateerd seksueel geweld, met name in Salamabila en Machapano.²¹² ACLED registreerde gedurende 2020 44 geweldsincidenten in Maniema waarbij dertig personen omkwamen.²¹³

De mensenrechtensituatie in Maniema verbeterde in 2020 ten opzichte van de situatie in eerdere jaren. In 2020 documenteerde BCNUDH 237 schendingen ten opzichte van 647 schendingen in 2019. De meeste schendingen werden gepleegd door leden van de FARDC en de nationale politie. Gewapende groepen waren in 2020 verantwoordelijk voor 82 schendingen waarvan de meeste werden toegekend aan verschillende facties van de Maï-Maï Malaika. Buitengerechtelijke executies door militairen van de FARDC stegen van zes naar dertien gevallen van 2019 naar 2020. Het aantal door BCNUDH geregistreerde incidenten van seksueel geweld ging van 180 gevallen in 2019 naar 72 gevallen in 2020.²¹⁴ In een artikel stelt de organisatie Artsen zonder Grenzen tussen januari en november 2020 bijna duizend slachtoffers van seksueel geweld te hebben geholpen, waarvan 85% gepleegd door gewapende mannen.²¹⁵

2.7 Haut- en Bas Uélé

De provincies Haut- en Bas-Uélé horen, volgens de BCNUDH, bij de provincies die geraakt zijn door conflictgerelateerd geweld. In deze provincies is de *Lord's Resistance Army* (LRA), van oorsprong een Oegandese rebellenbeweging, actief. Het aantal mensenrechtenschendingen gepleegd door de groep nam in 2020 met 63% af ten opzichte van 2019. BCNUDH waarschuwt echter dat het geringe aantal meldingen in Haut- en Bas-Uélé wellicht gerelateerd was aan de sluiting van hun kantoor in de provincies. In 2020 registreerde BCNUDH 26 mensenrechten schendingen door de LRA, waarvan 22 in Haut-Uélé op de grondgebieden van Dungu, Faradje en Niangara en vier op het grondgebied van Bondo in Bas-Uélé. De LRA werd onder andere verantwoordelijk gehouden voor tien standrechtelijke executies, gedwongen arbeid²¹⁶ van minstens vijftig personen en zeven inbreuken op de veiligheid en vrijheid waarbij ongeveer 120 personen slachtoffer werden.²¹⁷ Ook in 2021 plunderden vermeende LRA strijders lokale dorpen in Dungu en ontvoerden zij mannen voor het transport van geplunderde goederen.²¹⁸

ACLED registreerde gedurende 2020 54 geweldsincidenten in Haut-Uélé waarbij zeventien personen omkwamen. In Bas-Uélé werden vijftig geweldsincidenten geregistreerd met veertien doden tot gevolg.²¹⁹

Tijdens de verslagperiode waren er opnieuw berichten van spanningen tussen Mbororo-herders uit de Centraal Afrikaanse Republiek en de lokale bevolking in

²¹² UNSC, S/2021/807, p. 5, 17 september 2021.

²¹³ ACCORD, DRC Year 2020, Update on incidents according to ACLED, 25 maart 2021.

²¹⁴ De organisatie stelt dat de Covid-19 pandemie een negatieve impact had op de registratie en verificatie van incidenten van seksueel geweld. BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 15, 27 januari 2021.

²¹⁵ MSF, DRC: *Ongoing violence in Salamabila*, 19 november 2020.

²¹⁶ Personen worden onder andere ingezet voor de vervoer van goederen.

²¹⁷ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 15, 27 januari 2021 ; zie ook Crisis Tracker, <https://crisistracker.org>, geraadpleegd op 4 juni 2021. Volgens deze organisatie ontvoerde de LRA in 2020 155 burgers in de DRC.

²¹⁸ Radio Okapi, *Haut-Uele: la société civile dénonce l'activisme de la LRA à Dungu*, 12 maart 2021.

²¹⁹ Deze cijfers zijn niet te vergelijken met cijfers uit eerdere jaren omdat ACLED voor de registratie van geweldsincidenten in 2019 en eerder gebruik maakte van de oude administratieve indeling van het land van vóór 2015. ACCORD, DRC Year 2020, Update on incidents according to ACLED, 25 maart 2021.

Haut- en Bas-Uélé.²²⁰ Volgens het US Department of State leidde sporadisch geweld tussen lokale gemeenschappen en Mbororo-herders tot verschillende doden gedurende 2020.²²¹

2.8 Tanganyika

In de provincie Tanganyika duurde het intercommunaal geweld tussen Twa (of Batwa) en Luba (of Baluba, in de VN rapporten wordt soms ook aan hen gerefereerd als Bantoe²²²) gemeenschappen voort. Het intercommunaal geweld vond met name plaats in het noorden van Tanganyika, op het grondgebied van Nyunzu. De grondoorzaken van de intercommunale spanningen tussen de Twa en Luba gemeenschappen over toegang tot land, verdeling van macht en langdurige en voortdurende discriminatie van de Twa gemeenschap (ook wel 'pygmeeën' genoemd, zie paragraaf 4.1.1.2) bleven tijdens de verslagperiode onveranderd en voedden het geweld.²²³ De FARDC is in beperkte mate aanwezig in de provincie.²²⁴

Naast de intercommunale confrontaties is er sprake van geweld door Twa milities en andere Maï-Maï groepen, zoals de Maï-Maï Apa Na Pale, Maï-Maï Fimbo Na Fimbo, Maï-Maï Yakutumba en Maï-Maï Kabeke (zie ook kader verderop). Mijnbouwlocaties en de dorpen eromheen werden gedurende de verslagperiode doelwit van aanvallen en plunderingen door deze groepen.²²⁵ Deze groepen botsten gedurende de verslagperiode ook met de FARDC. Zo kwamen tussen december 2019 en maart 2020 acht Maï-Maï Apa Na Pale strijders om en veertien soldaten van de FARDC.²²⁶ Op 9 maart 2020 werd een patrouille van MONUSCO aangevallen.²²⁷ Op 13 december 2020 zetten Maï-Maï Apa Na Pale een hinderlaag op voor een konvooi van de FARDC. Hierbij kwamen twee soldaten en een burger om.²²⁸ Tussen 19 maart 2021 en 3 juni 2021 kwamen 19 FARDC soldaten om op het grondgebied van Nyunzu door toedoen van Maï-Maï groepen.²²⁹ Tussen 19 juni 2021 en 5 september 2021 registreerde MONUSCO 52 incidenten in Bendera en 17 in Nyunzu. Bij deze incidenten vielen twaalf burgerdoden en vijf FARDC-militairen.²³⁰

De Kivu Security Tracker bracht in februari 2021 een rapport uit waarin in kaart was gebracht in welke gebieden gewapende groepen actief waren en invloed uitoefenden (zie figuur 4). Volgens de onderzoekers hebben sommige gewapende groepen effectief controle over een bepaald gebied terwijl andere groepen een belangrijke mate van invloed hebben in het aangegeven gebied maar niet de volledige controle.²³¹

²²⁰ Radio Okapi, *Bas-Uele: afflux massif des Mbororo à Poko*, 6 juli 2020 ; Radio Okapi, *Haut-Uélé : la société civile de Niagara exige le départ des Mbororos de leur milieu*, 21 december 2020.

²²¹ US Department of State, *Democratic Republic of Congo, 2020 International Religious Freedom report*, p. 4, mei 2021.

²²² Verreweg de meeste bevolkingsgroepen in Congo behoren tot de Bantoe-sprekende taalfamilie.

²²³ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 11 en 19, december 2020 ; UNSC, *S/2020/1030*, p. 4, 19 oktober 2020 ; UNSC, *S/2020/214*, p. 5, 18 maart 2020 ; UNSC, *S/2020/919*, p. 5, 21 september 2020.

²²⁴ UNSC, *S/2020/554*, p. 4, 18 juni 2020.

²²⁵ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 11 en 19, december 2020 ; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 12, 14, 17, 27 januari 2021 ; UNSC, *S/2020/919*, p. 5, 21 september 2020 ; Radio Okapi, *Tanganyika : la milice Twa accentue les atrocités dans les zones minières de Kisengo*, 5 juli 2021 ; UNSC, *S/2021/807*, p. 5, 17 september 2021.

²²⁶ UNSC, *S/2020/214*, p. 5, 18 maart 2020.

²²⁷ UNSC, *S/2020/214*, p. 5, 18 maart 2020.

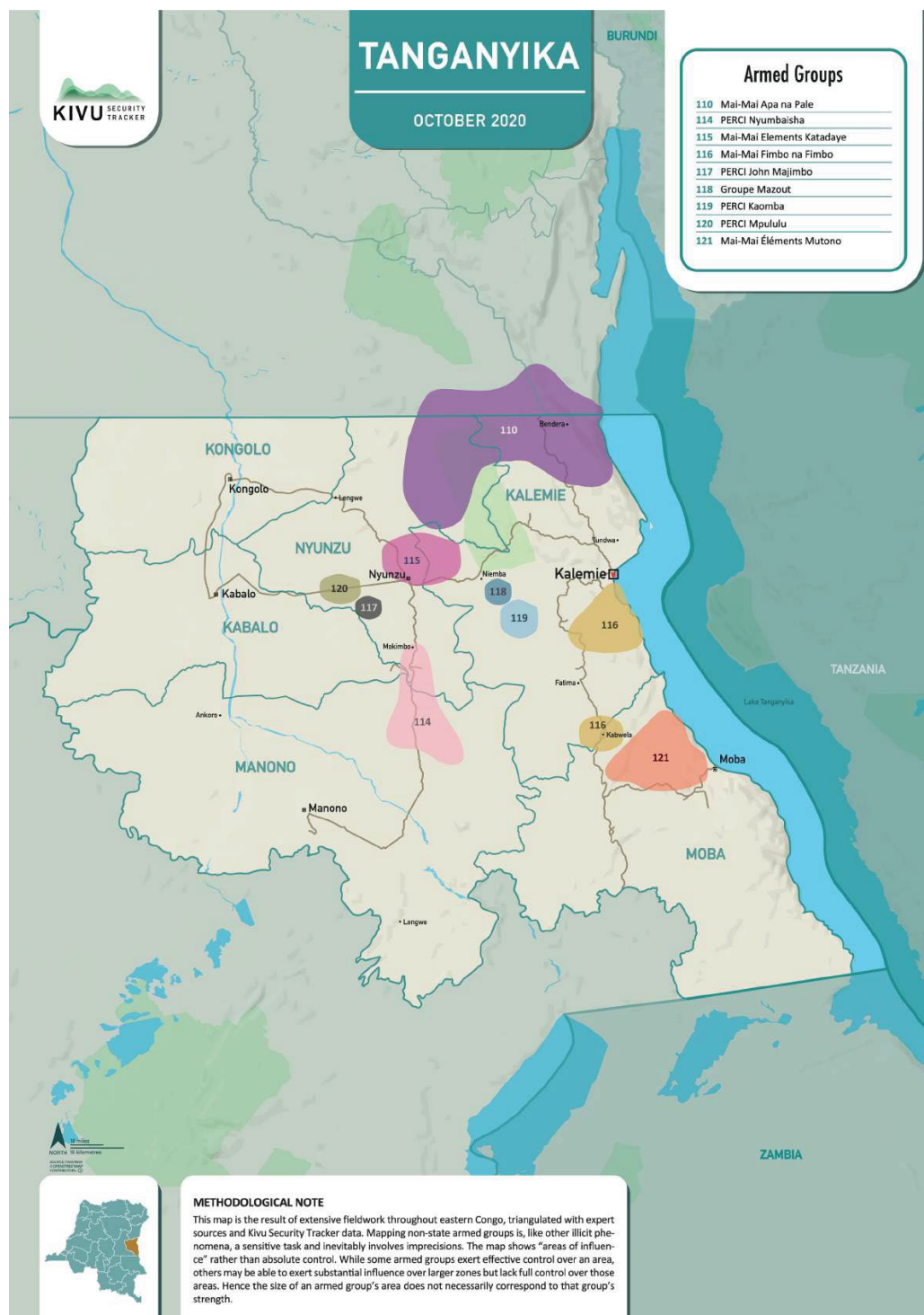
²²⁸ UNSC, *S/2021/274*, p. 5, 18 maart 2021.

²²⁹ UNSC, *S/2021/587*, p. 5, 21 juni 2021.

²³⁰ UNSC, *S/2021/807*, p. 5, 17 september 2021.

²³¹ Kivu Security Tracker, *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies*, februari 2021.

Figuur 4. Gebieden van invloed van gewapende groepen in Tanganyika, samengesteld door de Kivu Security tracker in oktober 2020. ²³²

²³² Kivu Security Tracker, *The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies*, februari 2021.

Gewapende groepen in Tanganyika

Voor de beschrijving van **Mai-Mai Yakutumba**, zie paragraaf 2.4.

De **Mai-Mai Apa Na Pale**, 'hier en daar, moeilijk te lokaliseren' in het Swahili, ontstond volgens verschillende bronnen tussen 2014 en 2017 als oppositie tegen de toenmalige president Kabila. De groep staat onder leiding van FARDC deserteur Mundus Munanga Babuyu (hierna: Mundus) en onderhoudt nauwe banden met de Mai-Mai Yakutumba. Volgens een rapport van de UN Panel of Experts richtte Mundus in 2018 de coalitie *Forces Armées pour le Changement au Congo* (FACC) op. Onder deze coalitie vallen zes kleinere groepen, allen onder zijn leiding. Het ging om de volgende groepen: Mai-Mai Kabeke (zie hieronder), Mouvement 42, Mai-Mai Kisanola, Mai-Mai Coeur de lion en Mai-Mai Fimbo Na Fimbo (zie hieronder). Gezamenlijk bestond de FACC uit ongeveer tweehonderd strijders, voornamelijk uit de Twa-gemeenschap, die niet allen gewapend waren. Het hoofdkwartier van de Mai-Mai Apa Na Pale lag in Kodo op het grondgebied van Kalemie, aan de grens met Maniema en Zuid-Kivu. De Mai-Mai Apa Na Pale waren voornamelijk actief in het noorden van Nyunzu en Kalemie (beide in Tanganyika) en in Kabambare (Maniema) en Fizi (Zuid-Kivu). De groep gebruikte geweld tegen burgers en rekruteerde kinderen.²³³

De **Mai-Mai Fimbo Na Fimbo** ontstond ook in 2017 en bestaat uit strijders met een verschillende etnische achtergrond waaronder Twa, Luba en Tabwa. Volgens de Kivu Security Tracker werd de groep geleid door 'Bitonto' en bestaat zij uit ongeveer tweehonderd leden. Onder de leden bevinden zich voormalig FARDC militairen. De Mai-Mai Fimbo Na Fimbo opereerde volgens de Kivu Security Tracker tussen Kalemie en Moba, langs de kust van het Tanganyikameer. De groep rekruteerde kinderen.²³⁴ De Mai-Mai Fimbo Na Fimbo was onderdeel van de FACC (zie hierboven).²³⁵

Over de **Mai-Mai Kabeke** was weinig informatie te vinden. Volgens artikelen van Radio Okapi is het een Twa-militie onder leiding van 'Kabeke'. De groep zou zich richten op mijnbouwlocaties in de *secteur* Bendera, ten noorden van Kalemie.²³⁶ De Mai-Mai Kabeke was onderdeel van de FACC (zie hierboven).²³⁷

In de eerste helft van 2020 nam het geweld in de provincie Tanganyika toe ten opzichte van 2019 door toegenomen intercommunale confrontaties en toegenomen activiteit van Mai-Mai groepen.²³⁸ Tussen januari en juni 2020 kwamen bij het intercommunale geweld op het grondgebied van Nyunzu meer dan honderd burgers om en raakten tienduizenden mensen ontheemd.²³⁹ In de tweede helft van 2020 was het relatief rustig en gaven strijders van milities zich over aan de FARDC. In Bendera gaven bijvoorbeeld 23 strijders van de Mai-Mai Apa Na Pale zich over nadat

²³³ UNSC, *S/2020/1030*, p. 4, 19 oktober 2020; UNSC, *S/2021/560*, p. 34, 10 juni 2021; Kivu Security Tracker, *Armed Groups*, geraadpleegd op 3 september 2021, [link](#).

²³⁴ UNSC, *S/2020/1030*, p. 4, 19 oktober 2020; Kivu Security Tracker, *Armed Groups*, geraadpleegd op 3 september 2021, [link](#); Radio Okapi, *Tanganyika: les Mai-Mai "Fimbo na Fimbo" de nouveau opérationnels à Kalemie et à Moba*, 9 juni 2020.

²³⁵ UNSC, *S/2021/560*, p. 34, 10 juni 2021.

²³⁶ Radio Okapi, *Tanganyika: la milice Twa à la base de l'insécurité dans la zone minière de Bendera*, 10 augustus 2020; Radio Okapi, *Tanganyika: Munzanza vidé de ses habitants, après l'incursion de la milice Twa*, 28 juli 2020.

²³⁷ UNSC, *S/2021/560*, p. 34, 10 juni 2021.

²³⁸ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 11 en 19, december 2020; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 12, 14, 17, 27 januari 2021.

²³⁹ UNSC, *S/2020/214*, p. 5, 18 maart 2020; UNSC, *S/2020/554*, p. 4, 18 juni 2020.

MONUSCO zich inzette voor stabilisatie van de veiligheid in het gebied.²⁴⁰ Op 5 oktober 2020 gaf een leider van de Maï-Maï Apa Na Pale zich over. Dit leidde tot een afname van geweld in het noordoostelijke deel van het grondgebied van Nyunzu.²⁴¹ Ondanks de verbeterde veiligheidssituatie in de tweede helft van het jaar kwamen tussen 19 september en 18 november 2020 zestien burgers om, raakten 27 burgers gewond en werden vier vrouwen en een meisje verkracht op de grondgebieden van Kalemie en Nyunzu. De meeste van deze incidenten werden gepleegd door vermeende Twa milities. Bendera was het gebied dat het meest geraakt werd door geweld met hinderlagen door Mai Mai Apa Na Pale en Maï-Maï Kabeke.²⁴²

In de eerste helft van 2021 nam het geweld echter opnieuw toe, rapporteerde UNOCHA. Gewapende groepen veroorzaakten veiligheidsincidenten en ontheemding, met name in het noorden op de grondgebieden van Kalemie, Kongolo en Nyunzu. Het ging hierbij om moorden, verkrachtingen en ontvoeringen van personen, onder wie burgers. Op het grondgebied van Nyunzu was sprake van een verslechterde veiligheidssituatie, aldus de VN-organisatie.²⁴³ De kwartaalrapporten van MONUSCO stelden echter dat er in algemene zin sprake was van een verbeterde veiligheidssituatie in Tanganyika met geïsoleerde geweldsincidenten door Maï-Maï groepen op de grondgebieden van Kalemie en Nyunzu. Op het grondgebied van Nyunzu was de veiligheidssituatie volatiel en zorgde dit voor beperkte humanitaire toegang, aldus MONUSCO. Op de weg van Kalemie naar Bendera werden burgers slachtoffer van aanvallen door Maï-Maï Apa Na Pale en Maï-Maï Kabeke. Op 22 december 2020 lieten Maï-Maï Kabeke strijders bijvoorbeeld zes burgers in een hinderlaag lopen. Onder hen waren drie vrouwen die naar verluidt verkracht werden.²⁴⁴ Tussen 19 maart en 3 juni 2021 kwamen 53 burgers om, van wie 12 vrouwen, door aanvallen van Maï-Maï groepen. Daarnaast raakten 42 burgers gewond.²⁴⁵

Mensenrechtensituatie

Het aantal mensenrechtenschendingen door gewapende groepen in Tanganyika verdubbelde in 2020 ten opzichte van het jaar 2019. BCNUDH registreerde in 2020 582 mensenrechtenschendingen in de provincie Tanganyika. Onder deze mensenrechtenschendingen vallen 341 ernstige schendingen van de rechten van kinderen.²⁴⁶ Twa milities pleegden minstens honderd mensenrechtenschendingen, waarvan meer dan tachtig in Tanganyika. Hieronder vielen dertig verkrachtingen en 45 standrechtelijke executies. Ook Maï-Maï groepen pleegden gedurende 2020 in toenemende mate mensenrechtenschendingen in de provincie. Zo waren met name Maï-Maï Apa na Pale groepen actief op het grondgebied van Kalemie waar ze in 2020 minstens 72 mensenrechtenschendingen pleegden met minstens 280 slachtoffers. Onder deze mensenrechtenschendingen vielen standrechtelijke executies, fysiek geweld en seksueel geweld.²⁴⁷

²⁴⁰ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 11 en 19, december 2020 ; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 12, 14, 17, 27 januari 2021 ; UNSC, *S/2020/1030*, p. 4, 19 oktober 2020 ; UNSC, *S/2020/919*, p. 5, 21 september 2020.

²⁴¹ UNSC, *S/2020/1150*, p. 4-5, 30 november 2020.

²⁴² UNSC, *S/2020/1150*, p. 4-5, 30 november 2020.

²⁴³ UNOCHA, *Note d'information humanitaire pour les provinces du Haut-Katanga, du Haut-Lomami, du Lualaba et du Tanganyika*, 15 maart 2021 ; UNOCHA, *Note d'information humanitaire pour les provinces du Haut-Katanga, du Haut-Lomami, du Lualaba et du Tanganyika*, 16 april 2021.

²⁴⁴ UNSC, *S/2021/587*, p. 5, 21 juni 2021; UNSC, *S/2021/274*, p. 5, 18 maart 2021; UNSC, *S/2021/807*, p. 5, 17 september 2021.

²⁴⁵ UNSC, *S/2021/587*, p. 5, 21 juni 2021.

²⁴⁶ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 7 en 27, 27 januari 2021.

²⁴⁷ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 12, 14, 17, 27 januari 2021.

UNOCHA registreerde in het eerste kwartaal van 2021 740 mensenrechtenschendingen. Tussen 1 januari 2021 en 10 april 2021 werden 65 ontvoeringen van burgers gemeld in Tanganyika, een toename ten opzichte van 2020 toen 49 gevallen geregistreerd werden. Vijfenvoertig procent van de ontvoeringen vond plaats op het grondgebied van Nyunzu. De meeste ontvoerders waren mannen, maar ook vrouwen en kinderen werden ontvoerd voor seksuele exploitatie en het uitvoeren van huishoudelijke taken. In de provincie werden tevens 285 gevallen van gender-gerelateerd geweld gesignaleerd, waaronder tachtig verkrachtingen. Veel vrouwen zouden zijn verkracht, onderweg naar hun landbouwgrond of bij het halen van brandhout of water. 52% van de slachtoffers van seksueel geweld bestaat uit ontheemden of terugkeerders.²⁴⁸

2.9 Haut-Katanga

Haut-Katanga hoorde in 2020 bij de provincies die BCNUDH niet kwalificeerde als geraakt door conflict. Gedurende 2020 registreerde BCNUDH 259 mensenrechtenschendingen in Haut-Katanga. De meeste van deze mensenrechtenschendingen werden gepleegd in het kader van aanvallen van de Mai-Mai Bakata-Katanga, muiterijen in gevangenissen, verkrachtingen en door repressie van demonstraties. De leider van de Mai-Mai Bakata-Katanga, Gédéon Kyungu, ontsnapte op 28 maart 2020 uit zijn woning in Lubumbashi waar hij onder toezicht verbleef. Gédéon werd in 2009 veroordeeld voor misdaden tegen de menselijkheid en werd hij ter dood veroordeeld. In 2011 ontsnapte hij maar hij gaf zich in 2016 over en werd toen onder huisarrest geplaatst. Op de dag dat hij opnieuw verdween liepen (licht) gewapende strijders van de Bakata-Katanga door de straten van Lubumbashi en andere steden. Net buiten Lubumbashi doodden de strijders een politieagent. In Likasi raakten twee leden van de veiligheidstroepen gewond. In de opvolgende dagen doodden veiligheidstroepen 43 leden van de groep en pakten zij tientallen personen op.²⁴⁹ De Mai-Mai Bakata-Katanga bleven gedurende de verslagperiode een bedreiging in Haut-Katanga met onder andere, verschillende aanvallen in Lubumbashi. Ook was de groep verantwoordelijk voor een toenemend aantal geweldsincidenten en mensenrechtenschendingen op het grondgebied van Pweto en veroorzaakten zij daar ontheemding. Op 14 februari 2021 vielen strijders van Mai-Mai Bakata-Katanga tegelijkertijd twee wapendepots van de veiligheidstroepen aan in Lubumbashi. Hierbij kwamen twaalf strijders om, drie militairen en een minderjarige burger.²⁵⁰

²⁴⁸ UNOCHA, *Note d'information humanitaire pour les provinces du Haut-Katanga, du Haut-Lomami, du Lualaba et du Tanganyika*, 15 maart 2021 ; UNOCHA, *Note d'information humanitaire pour les provinces du Haut-Katanga, du Haut-Lomami, du Lualaba et du Tanganyika*, 16 april 2021.

²⁴⁹ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 6-7, 27 januari 2021 ; UNSC, *S/2020/554*, p. 2, 18 juni 2020 ; HRW, *Convicted Congolese Warlord Escapes. Again.* 7 april 2020 ; RFI, *RDC : incursions de miliciens Mai Mai Bakata Katanga dans plusieurs villes de l'ex Katanga*, 29 maart 2020 ; Human Rights Watch, *Democratic Republic of Congo, Events of 2020*, geraadpleegd op 16 juli 2021.

²⁵⁰ Radio Okapi, *Une nouvelle attaque de Bakata Katanga à Lubumbashi fait 16 morts, 17 februari 2021* ; Actualite.cd, *Haut-Katanga, face à une nouvelle menace de miliciens Bakata Katanga, le gouvernement provincial appelle la population à dénoncer des personnes suspectes*, 26 juni 2021 ; Radio Okapi, *Lubumbashi : forte militarisation de la ville après des rumeurs sur une incursion des Bakata-Katanga*, 7 juni 2021 ; UNHCR/INTERSOS, *Analyse succincte des données de monitoring de protection – provinces Tanganyika et Haut Katanga, janvier- août 2020*, 6 november 2020.

MONUSCO sloot in 2019 haar basis in Haut-Katanga.²⁵¹ ACLED registreerde gedurende 2020 64 geweldsincidenten in Haut-Katanga waarbij 81 personen omkwamen.²⁵²

2.10 Kasai-provincies

Eind 2019 verbeterde de veiligheidssituatie in de Kasai provincies nadat voormalig leden van de Kamuina Nsapu militie zich overgaven en grotendeels terugkeerden naar hun gemeenschappen. MONUSCO beschreef de situatie tussen december 2019 en november 2020 als grotendeels stabiel en relatief kalm. Wel bleven er in deze periode spanningen bestaan tussen gemeenschappen. In juli en augustus 2020 vonden intercommunale gevechten plaats tussen de Kuba en Lulua (of Luba) op de grondgebieden van Demba en Mweka. Bij de gevechten kwamen elf burgers om en werden ongeveer 250 huizen in brand gestoken. MONUSCO faciliteerde het transport van de FARDC en de Congolese politie naar deze gebieden om de rust te doen terugkeren. Volgens een artikel van UNHCR namen de spanningen tussen de Kuba en Lulua gemeenschappen in augustus 2020 opnieuw toe naar aanleiding van conflicten over grond. Aanvallen en vergeldingsaanvallen zorgden in 2020 voor de ontheemding van ongeveer 40.000 personen.²⁵³

In maart 2021 stelde MONUSCO in haar rapport dat de veiligheidssituatie in de Kasai provincies precair bleef. Tussen december 2020 en half maart 2021 werden 28 veiligheidsincidenten gemeld waaronder vier gevallen van seksueel geweld tegen vrouwen. Op 16 januari 2021 viel een gewapende groep van de Twa gemeenschap veiligheidstroepen aan in Batwa Kadimba op het grondgebied van Mweka in Kasai. Hierbij kwamen vijf politieagenten en vijf burgers om. Op 17 januari 2021 arresteerden veiligheidstroepen twee personen van de Twa groep, waaronder de leider Katende Tshiombo. De FARDC werd ingezet in het gebied.²⁵⁴ Tussen 27 en 29 maart 2021 vonden opnieuw gewelddadige confrontaties plaats tussen de Kuba en Lulua gemeenschappen in Muanga na een dispuut over de administratieve grens tussen Kasai en Kasai-Central. Bij het geweld kwamen minstens acht vrouwen, drie mannen en drie kinderen om. Meer dan honderd huizen werden geplunderd en in brand gestoken en 21.000 personen sloegen op de vlucht. De autoriteiten slaagden erin de spanningen te doen afnemen en gevluchte personen keerden terug.²⁵⁵

Terugkeer uit Angola

In november 2019 waarschuwde MONUSCO dat er door de terugkeer van duizenden Congolezen uit Angola naar de Kasai een blijvend risico was op conflict doordat Pende en Chokwe milities nog moesten worden ontwapend.²⁵⁶ In september 2020 schatte MONUSCO dat er ongeveer 4500 Congolezen uit Angola waren teruggekeerd.²⁵⁷ Tussen juni en september 2020 vonden langs de grens met Angola confrontaties plaats tussen Angolese strijdkrachten en de FARDC. Op 16 september

²⁵¹ In de huidige verslagperiode was minder informatie beschikbaar over deze provincie via de VN-missie. UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 17, december 2020.

²⁵² Deze cijfers zijn niet te vergelijken met cijfers uit eerdere jaren omdat ACLED voor de registratie van geweldsincidenten in 2019 en eerder gebruik maakte van de oude administratieve indeling van het land van vóór 2015. ACCORD, *DRC Year 2020, Update on incidents according to ACLED*, 25 maart 2021.

²⁵³ UNHCR, *Violent attacks displace thousands in DR Congo's Kasai Region*, 16 april 2021.

²⁵⁴ UNSC, *S/2019/905*, p.5-6, 26 november 2019; UNSC, *S/2020/214*, p. 6, 18 maart 2020; UNSC, *S/2020/554*, p. 4, 18 juni 2020; UNSC, *S/2020/919*, p.5, 21 september 2020; UNSC, *S/2020/1150*, p. 5, 30 november 2020; UNSC, *S/2021/274*, p. 5, 18 maart 2021.

²⁵⁵ UNSC, *S/2021/587*, p. 5, 21 juni 2021; UNHCR, *Violent attacks displace thousands in DR Congo's Kasai Region*, 16 april 2021.

²⁵⁶ UNSC, *S/2019/905*, p.5-6, 26 november 2019.

²⁵⁷ UNSC, *S/2020/919*, p.5, 21 september 2020.

2020 ondertekenden Angola en de DRC een akkoord waarin afspraken gemaakt werden over de samenwerking op het gebied van veiligheid en openbare orde in het gezamenlijke grensgebied. Ook werd een akkoord getekend voor het verkeer van mensen en goederen.²⁵⁸

2.11 Mai-Ndombe

Gegevens van ACLED, gecompileerd door ACCORD, tonen drie geweldsincidenten in Mai-Ndombe in 2020. Bij deze incidenten vielen geen doden.²⁵⁹ Volgens MONUSCO was de veiligheidssituatie in maart 2020 grotendeels stabiel. Wel bleef de beperkte aanwezigheid van overheidsinstellingen een risicofactor voor potentieel hernieuwd geweld.²⁶⁰ In 2018 leidde een etnisch conflict tussen de Banunu- en Batende-gemeenschappen tot ten minste 535 doden op het grondgebied van Yumbi. Zestienduizend personen vluchtten naar buurland Republiek Congo. Sindsdien is ongeveer een derde daarvan teruggekeerd naar de DRC. In december 2020 berichtte Human Rights Watch dat het onderzoek naar de incidenten nog steeds gaande was. De mensenrechtenorganisatie stelde tevens geloofwaardige informatie te hebben verkregen waaruit zou blijken dat drie van de tientallen gearresteerde verdachten om onduidelijke redenen waren vrijgelaten.²⁶¹

2.12 Sankuru en Kwilu

Sankuru en Kwilu horen bij de provincies die volgens de BCNUDH niet geraakt zijn door conflict.²⁶² Gegevens van ACLED, gecompileerd door ACCORD, tonen zeven geweldsincidenten in Sankuru in 2020. Bij deze incidenten viel een dode. In Kwilu vonden vijftien geweldsincidenten plaats waarbij een dode viel, aldus gegevens van ACLED.²⁶³

In maart 2020 was de veiligheidssituatie in Sankuru grotendeels stabiel, volgens MONUSCO. Wel bleef de geringe aanwezigheid van overheidsinstellingen een risicofactor voor potentieel hernieuwd geweld.²⁶⁴ In april 2020 vonden gevechten plaats tussen bewoners van Epindu (grondgebied van Lusambo) en bewoners van Kasongo Batetela (grondgebied van Lubefu). De oorzaak van het conflict was de relatie tussen een gehuwde vrouw en een man uit een ander dorp. De betrokken man werd mishandeld, waarna een conflict tussen de bewoners ontstond waarbij lichte wapens gebruikt werden. Bij de gevechten raakten minstens tien personen ernstig gewond.²⁶⁵ In mei 2021 vonden intercommunale confrontaties plaats in Bambele en Nkoto op het grondgebied van Lusamba. Volgens een artikel van Radio Okapi kwamen twee personen om bij het geweld en werd een twintigtal huizen in

²⁵⁸ UNSC, *S/2020/919*, p.5, 21 september 2020.

²⁵⁹ ACCORD, *Democratic Republic of Congo, Year 2020: Update on incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*, 25 maart 2021.

²⁶⁰ UNSC, *S/2020/214*, p. 6, 18 maart 2020.

²⁶¹ Voor meer informatie, zie het Algemeen Ambtsbericht DRC van december 2019. HRW, *DR Congo's Yumbi Massacre Survivors Desperate for Justice*, 16 december 2020.

²⁶² BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 15, 27 januari 2021.

²⁶³ ACCORD, *Democratic Republic of Congo, Year 2020: Update on incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*, 25 maart 2021.

²⁶⁴ UNSC, *S/2020/214*, p. 6, 18 maart 2020.

²⁶⁵ Radio Okapi, *Sankuru: retour au calme après affrontements entre habitants d'Epindu et Kasongo Batetela*, 6 mei 2020.

brand gestoken. Aanleiding voor de gevechten tussen de gemeenschappen was de administratieve grens van de grond, die rijk is aan verschillende mineralen.²⁶⁶

2.13 Kinshasa en Congo-Central

ACLED registreerde gedurende 2020 29 geweldsincidenten in Congo-Central waarbij 48 personen omkwamen.²⁶⁷ In Kinshasa tonen gegevens van ACLED gedurende 2020 89 incidenten van geweld aan waarvan tien incidenten waarbij minimaal een dode viel. Bij deze incidenten vielen in totaal 24 doden, aldus de gegevens van ACLED.²⁶⁸ In 2019 vonden volgens de gegevens van ACLED 156 incidenten plaats in Kinshasa waarbij bij acht van deze incidenten in totaal zestig doden vielen.²⁶⁹ Tussen 1 januari 2021 en 16 juli 2021 registreerde ACLED zestien incidenten van geweld met drie doden in Kinshasa.²⁷⁰

Kinshasa hoort volgens BCNUDH niet bij de provincies die geraakt zijn door conflict. In Kinshasa registreerde de organisatie in 2020 128 schendingen van mensenrechten, waarvan de meerderheid gepleegd door leden veiligheidstroepen.²⁷¹ Onder deze schendingen vielen onder andere buitengerechtelijke executies met vijftig slachtoffers.²⁷²

Bij de incidenten van geweld in Kinshasa en Congo-Central hoorden onder andere de ingreep van veiligheidstroepen tegen de *Bundu Dia Kongo* beweging (zie hieronder).

In Kinshasa greep de politie onder andere in bij een demonstratie op 9 juni 2020 tegen de sluiting van een markt. Hierbij kwamen drie burgers om.²⁷³ In juli 2020 kwamen een tot zes burgers om bij demonstraties tegen de benoeming van de nieuwe voorzitter van het bestuur van de CENI.²⁷⁴ In mei 2021 greep de politie in toen twee facties van de islamitische gemeenschap *Communauté Islamique du Congo* (COMIC) botsten over de toegang tot een stadion in Kinshasa. In het stadion werd het officiële gebed gehouden voor het einde van de ramadan. Bij de ingreep door de politie zouden burgers zich tegen de politie hebben gekeerd waarbij een politieagent omkwam, tientallen agenten en enkele burgers gewond raakten en voertuigen (waaronder politievoertuigen) vernield werden.²⁷⁵

²⁶⁶ Radio Okapi, *Sankuru: environ 100 familles sans abris après affrontements intercommunautaires*, 20 mei 2021.

²⁶⁷ Deze cijfers zijn niet te vergelijken met cijfers uit eerdere jaren omdat ACLED voor de registratie van geweldsincidenten in 2019 en eerder gebruik maakte van de oude administratieve indeling van het land van vóór 2015. ACCORD, *DRC Year 2020, Update on incidents according to ACLED*, 25 maart 2021.

²⁶⁸ ACCORD, *Democratic Republic of Congo, Year 2020: Update on incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*, 25 maart 2021.

²⁶⁹ ACCORD, *Democratic Republic of Congo, Year 2019: Update on incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*, 23 juni 2020.

²⁷⁰ ACLED, *Dashboard*, geraadpleegd op 23 juli 2021, [link](#).

²⁷¹ Buiten de conflictgebieden werden 99% van de geregistreerde mensenrechtenschendingen gepleegd door leden van de veiligheidstroepen. BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 4 en 22, 27 januari 2021.

²⁷² De meeste slachtoffers van buitengerechtelijke executies vielen in maart en april 2020, met name op 24 april 2020, toen de veiligheidstroepen ingrepen tegen de *Bundu Dia Kongo* beweging (zie ook paragraaf hieronder.). BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 4 en 22, 27 januari 2021.

²⁷³ Radio Okapi, *Le potentiel: "Kinshasa: une manifestation des vendeurs du Marché central fait trois morts"*, 10 juni 2020 ; Actualité.cd, *Kinshasa : trois morts dans la manifestation contre la fermeture du marché central «Zando» (officiel)*, 9 juni 2020.

²⁷⁴ HRW, *RD Congo : l'enquête sur les corps repêchés dans la rivière Lubumbashi doit être crédible*, 12 augustus 2020 ; Radio Okapi, *Manifestation contre Malonda : l'UDPS dresse un bilan de 6 morts et charge la police*, 11 juli 2020 ; BBC News, *Un mort et plusieurs arrestations au Congo lors de manifestations contre le nouveau président de la commission électorale*, 9 juli 2020.

²⁷⁵ France 24, *RD Congo : 30 condamnations à mort après des violences en marge du ramadan*, 15 mei 2021 ; Radio Okapi, *Troubles à la fin du ramadan à Kinshasa : environ 30 musulmans condamnés à mort*, 15 mei 2021 ; RFI, *RDC : violences lors de la prière de fin de ramadan à Kinshasa*, 13 mei 2021 ; Actualité.cd, *Trouble en marge de*

Bundu Dia Congo

In 2020 gebruikte de Congolese regering geweld tegen de politiek-religieuze beweging *Bundu Dia Kongo* in Congo-Central en in Kinshasa. De *Bundu Dia Kongo* (BDK) of *Bundu Dia Mayala* (BDM) is een politieke en religieuze separatistische beweging onder leiding van Zacharie Badiengila, beter bekend onder de naam Ne Muanda Nsemi. De beweging streeft naar meer autonomie voor de provincie Congo-Central. De aanhangers van de beweging zijn Bakongo. Volgens Ne Muanda Nsemi worden zij in Congo-Central onderdrukt en hebben zij geen toegang tot overheidsfuncties op hoog niveau. Op 12 april 2020 kondigde Ne Muanda Nsemi de onafhankelijkheid van Congo-Central aan en verklaarde hij zichzelf president van de 'Federale Republiek van Centraal-Kongo'. BDK-militanten hielden verboden demonstraties, zetten wegversperringen op, zetten aan tot haat jegens niet-Bakongo, dreigden met uitzettingen van 'vreemdelingen' en vielen soms vreemdelingen aan. Tussen maart en april 2020 greep de politie met geweld in tegen aanhangers van de BDK in Congo-Central en in Kinshasa. De BDK-militanten reageerden met geweld op de veiligheidstroepen. Hierbij kwam een politieagent om en raakten negen andere politieagenten gewond. Minstens 66 personen kwamen om en 74 personen raakten gewond door excessief geweld van veiligheidstroepen. De meeste doden vielen bij twee ingrepen op 22 en 24 april 2020. Op 22 april 2020 viel de politie een kerk, gevuld met BDK-aanhangers, binnen. Hierbij kwamen vijftien personen om. Op 24 april 2020 vielen in Kinshasa minstens 33 doden bij de arrestatie van Ne Muanda Nsemi door de politie en de republikeinse garde.²⁷⁶ Ne Muanda Nsemi werd na een verblijf van vier maanden in een psychiatrisch ziekenhuis weer vrijgelaten. Militaire aanklagers lieten weten dat zij stappen ondernamen om te onderzoeken of de veiligheidstroepen niet te rechtvaardigen actie hadden ondernomen. Desondanks kondigden zij geen vervolgingen aan.²⁷⁷

2.14 Gedwongen rekrutering

Tijdens de verslagperiode waren er berichten van gedwongen rekrutering door verschillende gewapende groepen. De ADF gebruikte naast vrijwillige rekrutering ook gedwongen rekrutering door aanvallen op burgers en door valse voorwendselen. Ook waren er berichten, waaronder door het UN Panel of Experts geverifieerde gevallen, van gedwongen rekrutering van Banyamulenge jongeren door Twigwaneho groepen. In februari en maart 2021 documenteerde het UN Panel of Experts zes gevallen van gedwongen rekrutering door misleiding. Deze personen was werk beloofd. In totaal claimden veertien personen op deze manier te zijn gerekruteerd.²⁷⁸ Gewapende militieën ontvoerden bovendien volwassenen met als doel deze personen in te zetten voor gedwongen arbeid en seksuele uitbuiting (zie paragraaf 4.3.4).

la fin du ramadan à Kinshasa : 47 blessés parmi les membres de forces de l'ordre, une policière entre la vie et la mort, 13 mei 2021.

²⁷⁶ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 21, 27 januari 2021 ; BBC, *DR Congo's 'prophet' leader of Bundu Dia Kongo arrested*, 24 april 2020 ; OHCHR, *1,300 civilians killed in past eight months*, Bachelet, 5 juni 2020 ; HRW, *DR Congo: Bloody Crackdown on Political Religious Group*, 19 mei 2020. Zie ook : Immigration and Refugee Board of Canada, *Responses to Information Requests, COD106125.FE*, 20 juli 2018.

²⁷⁷ US Department of State, *Democratic Republic of the Congo 2020, International Religious Freedom report*, p. 3, mei 2021.

²⁷⁸ UNSC, *S/2021/560*, p. 8 en 275, 10 juni 2021 ; Radio Okapi, *Sud-Kivu: la société civile dénonce le recrutement force des jeunes dans la malice twigwaneho et Mai-Mai à Fizi et à Uvira*, 5 november 2020.

Kindsoldaten

De VN rapporteerde een geval van rekrutering van een kind door de FARDC gedurende 2020. Het ging om een jongen die werd ingezet om Mai-Mai elementen te bespioneren. Ook rapporteerde de VN over de rekrutering en inzet van twee andere minderjarigen door veiligheidstroepen die in 2021 geverifieerd werden.²⁷⁹ Op 3 augustus 2020 vaardigde het ministerie van Defensie een decreet uit waarin het verbod op de rekrutering of inzet van kindsoldaten werd benadrukt.²⁸⁰ Tussen juni 2019 en juni 2020 waren er, volgens het US Department of State, wel geloofwaardige aantijgingen van gedwongen rekrutering van vrouwen en meisjes door de FARDC in de provincie Kasai. De vrouwen en meisjes zouden middels ontvoeringen gerekruteerd zijn ten behoeve van seksuele slavernij. Ook bleven meldingen voorkomen van samenwerking tussen de FARDC en milities die kinderen rekruteerden en inzetten.²⁸¹

Gedurende 2020 werden ten minste 2100 kinderen (279 meisjes en 1822 jongens) gescheiden van gewapende groepen en milities.²⁸² De belangrijkste daders van rekrutering en inzet van kindsoldaten zijn de Mai-Mai Mazembe, Nyatura, Mai-Mai Apa na Pale, NDC-R, AFRC, Kamuina Nsapu, Raia Mutomboki, FDLR en gewapende strijders in Djugu. De meest geraakte gebieden voor wat betreft de rekrutering van kindsoldaten zijn Noord-Kivu, Tanganyika, Zuid-Kivu, Kasai en Ituri. In 2020 tekenden zeven commandanten van gewapende groepen een verklaring en routekaart om een einde te maken aan de rekrutering van kinderen en andere ernstige schendingen. In totaal hadden eind 2020 37 commandanten dergelijke verklaringen ondertekend.²⁸³ Ook in 2021 werden kinderen gescheiden van gewapende groepen en milities. MONUSCO rapporteerde dat de missie tussen december 2020 en maart 2021 63 kinderen scheidde. Tussen maart en juni 2021 registreerde MONUSCO 133 kinderen die ingezet werden als kindsoldaat of werden gescheiden van gewapende groepen.²⁸⁴

Nieuwe rekrutering van kinderen nam de afgelopen jaren af van 1.887 geregistreerde gevallen in 2018 naar 906 gevallen in 2019. Ongeveer duizend gevallen van nieuwe rekrutering van kinderen sinds 2018 betrof kinderen jonger dan vijftien jaar en 390 keer ging het om meisjes. Onder de gerekruteerde minderjarigen waren ook veertien buitenlandse kinderen uit Rwanda, Burundi en Uganda. Ondanks het afnemende aantal nieuwe rekruten onder minderjarigen, bleven kinderen kwetsbaar voor rekrutering. Tussen januari 2018 en maart 2020 rekruteerden gewapende groepen zoals de Nyatura en de Mai-Mai Mazembe juist in toenemende mate kinderen, als reactie op dreigingen van andere groepen.²⁸⁵ In 2020 verifieerde de VN de rekrutering en inzet van 788 kinderen (687 jongens en 101 meisjes). Deze kinderen waren allen in 2020 gerekruteerd en ingezet en werden in hetzelfde jaar van de gewapende groepen gescheiden. Van de kinderen die in 2020 gerekruteerd werden, werden 240 kinderen ingezet als strijders en 456 in ondersteunde diensten. Vijftig meisjes werden blootgesteld aan seksueel geweld.²⁸⁶

²⁷⁹ UNSC, A/75/873, p. 8, 6 mei 2021.

²⁸⁰ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 16, 30 maart 2021; UNSC, S/2020/1030, paragraaf IIIA, 19 oktober 2020.

²⁸¹ US Department of State, *2020 Trafficking in persons report : Democratic Republic of the Congo*, 26 juni 2020.

²⁸² Het gaat hierbij om kinderen die ontsnapt zijn aan gewapende groepen maar ook om kinderen die vrijwillig zijn vrijgelaten door gewapende groepen, kinderen die middels demobilisatie vrijkwamen, gearresteerde en gevangene genomen kinderen en kindsoldaten die omkwamen. BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 28-29, 27 januari 2021.

²⁸³ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 28-29, 27 januari 2021.

²⁸⁴ UNSC, S/2021/274, 18 maart 2021; UNSC, S/2021/587, 21 juni 2021.

²⁸⁵ UNSC, S/2020/1030, paragraaf IIIA, 19 oktober 2020.

²⁸⁶ UNSC, A/75/873, p. 8, 6 mei 2021.

2.15 Bewegingsvrijheid

Artikel 30 van de Congolese Grondwet bepaalt dat eenieder die zich op het Congolese grondgebied bevindt het recht heeft zich hierbinnen vrijelijk te bewegen. Ook heeft iedere ingezetene het recht het nationale grondgebied te verlaten en er naar terug te keren. De wet kan aan deze bepalingen wel voorwaarden verbinden. Het is niet bekend welke voorwaarden dit zijn.²⁸⁷ In mei 2021 kondigden de Congolese autoriteiten de staat van beleg af in de provincies Ituri en Noord-Kivu (zie ook paragraaf 1.8.2 en 2.1.2). De militaire autoriteiten, die de administratieve autoriteiten vervingen, kregen hierbij de mogelijkheid om de bewegingsvrijheid van burgers aan banden te leggen. Voor zover bekend werd deze mogelijkheid niet ingezet.²⁸⁸

Bewegingsvrijheid wordt binnen de DRC in de praktijk ingeperkt door gewapende conflicten en andere veiligheidsproblemen.²⁸⁹ In de hooglanden van Zuid-Kivu waren de Banyamulenge in Minembwe en Mikenge omringd door Mai-Mai groepen en hadden daardoor een zeer geringe bewegingsvrijheid. Als gevolg hiervan was hun toegang tot voedsel en medische zorg ernstig beperkt.²⁹⁰ Zowel staatsveiligheidsstroepen en gewapende groepen installeerden illegale wegversperringen op wegen, vliegvelden en markten. Zij intimideerden burgers en persten hen af. In sommige gevallen werden burgers gedetineerd of vastgehouden totdat zij of een familielid de gevraagde som betaalden. Tussen januari 2018 en 31 maart 2020 kwamen zes minderjarigen om bij *checkpoints* bemand door de FARDC toen zij daar stopten om belasting te betalen. Lokale autoriteiten hieven illegaal belasting op boten die op de Congo rivier voeren. Ook de FARDC en gewapende groepen legden reizigers en mensen die zich naar de markt begaven belastingen op. Het kwam voor dat staatsveiligheidsstroepen van reizigers eisten dat zij documenten konden overleggen zoals een reisopdracht van een werkgever, terwijl dit volgens de wet niet nodig is. Volgens een artikel van de VN kwam het tevens voor dat gewapende groepen heffingen oplegden aan burgers die toegang wilden krijgen tot hun landbouwgrond.²⁹¹

Ook de Covid-19 maatregelen legden de bewegingsvrijheid in de DRC aan banden. Zie voor meer informatie paragraaf 1.9.²⁹²

2.16 Ebola

In juni 2020 werd het einde van de tiende ebola-epidemie in het oosten van de DRC aangekondigd. Meer dan 2250 personen overleden aan de ziekte tussen augustus 2018 en juni 2020 op een totaal van 3317 bevestigde gevallen in Noord- en Zuid-Kivu en in Ituri. In dezelfde maand juni dook het virus opnieuw op in de provincie Equateur. Deze epidemie eindigde op 18 november 2020 en leidde tussen juni en

²⁸⁷ Constitution, artikel 30.

²⁸⁸ UNSC, *S/2021/587*, p. 2, 21 juni 2021.

²⁸⁹ Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf G1; US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 22, 30 maart 2021; zie ook UNSC, *S/2021/560*, p. 32, 10 juni 2021.

²⁹⁰ UNSC, *S/2021/560*, p. 301, 10 juni 2021.

²⁹¹ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 22, 30 maart 2021; UNSC, *S/2021/560*, p. 25 en 205, 10 juni 2021; UNSC, *S/2020/1030*, p. 8, 19 oktober 2020.

²⁹² BCNUDH, *Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020*, p. 5, augustus 2020; US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 22, 30 maart 2021; Radio Okapi, *Tshopo: des barrières érigées sur plusieurs axes routiers pour rançonner la population (Société civile)*, 19 mei 2021; UN News, *Armed group atrocities creating havoc in eastern DR Congo: UN refugee agency*, 16 februari 2021.

november 2020 tot de dood van 55 personen op 130 gerapporteerde gevallen. Op 7 februari 2021 begon de twaalfde epidemie in Noord-Kivu. Deze eindigde op 3 mei 2021. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) registreerde een tiental gevallen en zes doden.²⁹³ In oktober 2021 kondigde Congolese ministerie van Volksgezondheid een nieuw bevestigd geval aan van ebola bij een kind in Beni (Noord-Kivu).²⁹⁴ Dezerzijds is niet bekend of de Congolese regering reisbeperkingen oplegde in verband met de ebola-epidemie.

Tijdens de vorige verslagperiode was sprake van geweld richting gezondheidsmedewerkers, ziekenhuizen en ebola-behandelcentra. De oorzaak van dit geweld lag in een gebrek aan vertrouwen van de bevolking, corruptie en het langdurige geweld in de provincies waar ebola voorkwam. Gedurende 2020 nam het geweld richting ebola-behandelcentra en de gezondheidsmedewerkers aanzienlijk af. Desondanks bleven er gevallen bestaan van bedreigingen, ontvoeringen en moorden van gezondheidsmedewerkers, evenals plunderingen van of brandstichting in behandelcentra.²⁹⁵

In het oosten van Congo beschuldigden meer dan vijftig vrouwen medewerkers van de WHO en andere hulporganisaties die actief waren in de bestrijding van ebola van seksuele uitbuiting. Een onafhankelijke commissie deed onderzoek naar de aantijgingen. De commissie concludeerde eind september 2021 dat meer dan tachtig hulpverleners, waaronder medewerkers van de WHO betrokken waren bij seksuele mishandeling en exploitation gedurende de Ebola crisis in de DRK.²⁹⁶ Zie ook paragraaf 4.1.6.2.

²⁹³ WHO, *Ebola outbreak in Democratic Republic of the Congo declared over*, 3 mei 2021; UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 9, december 2020.

²⁹⁴ Al Jazeera, *New Ebola case confirmed in eastern DR Congo*, 9 oktober 2021; Radio Okapi, *RDC: la fièvre hémorragique Ebola resurgit à Beni*, 9 oktober 2021.

²⁹⁵ Insecurity Insight, *Attacks on Health Care during the 10th ebola response in the Democratic Republic of the Congo*, November 2020; Safeguarding Health in Conflict, *Violence against or obstruction of health care in the Democratic Republic of the Congo*, 22 juni 2021.

²⁹⁶ De Volkskrant, *WHO opnieuw in opspraak wegens seksueel misbruik door werknemers*, 30 september 2020; The Guardian, *More than 50 women in DRK allege abuse by Ebola aid workers*, 29 september 2020; Reuters, *WHO employees took part in Congo sex abuse during Ebola crisis, report says*, 29 september 2021; Nederlands Dagblad, *WHO: medewerkers gebruikten machtspositie voor misbruik*, 30 september 2021.

3 Identiteit, Nationaliteit en Documenten

3.1 Identiteit en identiteitsdocumenten

De DRC kent geen nationaal systeem voor de identificatie van burgers.²⁹⁷ Een kwart van de kinderen onder de vijf jaar oud was, volgens het laatste demografische en gezondheidsonderzoek in de DRC van 2014, geregistreerd en 14% had een geboorteakte. Geboorteregistratie was het geringst in Noord-Kivu (7%) en het hoogst in de voormalige provincie Bandundu (52%).²⁹⁸ Een geboorteakte is, onder andere, nodig voor het verkrijgen van toegang tot onderwijs en gezondheidszorg. Ook voor het erven van land is een geboorteakte nodig als bewijs van afstamming. Ten aanzien van de toegang tot onderwijs geeft UNICEF op haar website aan dat sommige scholen, bijvoorbeeld katholieke particuliere scholen en sommige universiteiten, bij de inschrijving een geboorteakte vragen. Voor wat betreft de toegang tot gezondheidszorg wordt aangegeven dat kinderen alléén medische zorg ontvangen op vertoon van een geboorteakte.²⁹⁹

In het vorige ambtsbericht werd melding gemaakt van de intentie van president Tshisekedi om een nationaal biometrisch bevolkingsregister in te stellen waarbij Congolezen ook zouden kunnen gaan beschikken over een biometrische identiteitskaart. Het project had als doel om alle Congolezen in 2023 over een biometrische identiteitskaart te laten beschikken. Hoewel de regering tijdens de verslagperiode stappen nam om het project te realiseren, was de biometrische registratie en afgifte van nationale identiteitskaarten nog niet gestart ten tijde van het schrijven van dit ambtsbericht.³⁰⁰ Congolezen kunnen wel beschikken over een biometrisch paspoort en een kiezerspas waarvoor biometrische gegevens worden geregistreerd (zie hieronder).

Identificatieplicht

In de DRC bestaat een identificatieplicht voor meerderjarigen, aldus een vertrouwelijke bron.³⁰¹ Uit een artikel van de blogger site *Habari* blijkt dat een identiteitskaart nodig is voor het regelen van bankzaken, ontvangen van geld uit het buitenland, het regelen van administratieve zaken en voor binnenlandse reizen.³⁰² Personen zonder geldig identiteitsbewijs werden soms gearresteerd door veiligheidstroepen.³⁰³

Identiteitsdocumenten

De kiezerspas (het bewijs van registratie als kiezer) bleef, evenals in de vorige verslagperiode, het document waarmee Congolezen zich in het dagelijkse leven

²⁹⁷ Centre of Excellence for CRVS Systems, *Snapshot of civil registration and vital statistics systems of Democratic Republic of Congo*, geraadpleegd op 8 april 2021.

²⁹⁸ Ministère du Plan et Suivi de la Mise en œuvre de la Révolution de la Modernité (MPSMRM), Ministère de la Santé Publique (MSP) et ICF International, *Enquête Démographique et de Santé en République Démocratique du Congo 2013-2014*.

²⁹⁹ Centre of Excellence for CRVS Systems, *Snapshot of civil registration and vital statistics systems of Democratic Republic of Congo*, geraadpleegd op 8 april 2021; UNICEF Data, *Democratic Republic of The Congo*, geraadpleegd op 8 april 2021.

³⁰⁰ Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo, december 2019; Cabinet du Numérique, *Registre National: la carte d'identité biométrique bientôt une réalité en RDC*, 10 november 2020 ; 7sur7.cd, *RDC – Nouvelle carte d'identité : la BAD appelle les entreprises à manifester leur intérêt pour la réalisation d'une étude de faisabilité*, 5 juni 2020.

³⁰¹ Vertrouwelijke bron, 15 april 2021.

³⁰² Habari RDC, *Sans la carte d'électeur de la Céni, la vie est compliquée à Lubumbashi*, 8 juli 2020.

³⁰³ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 25, 30 maart 2021.

identificeren.³⁰⁴ De kiezerspas is primair bedoeld om kiezers te registreren maar fungeert als tijdelijk identiteitsbewijs tot de Congolese autoriteiten een nationale identiteitskaart uitbrengen.³⁰⁵ Bij gebrek aan een kiezerspas gebruiken Congolezen ook wel een rijbewijs of paspoort om zich te identificeren. Volgens verschillende bronnen zou men bij verlies of diefstal van de kiezerspas, tijdelijk kunnen volstaan met een door de politie afgegeven verklaring van verlies/diefstal.³⁰⁶ Op grond van dit document verstrekt de CENI gratis een vervangende kiezerspas.³⁰⁷ Het artikel van Habari stelt dat de genoemde verklaringen van verlies/diefstal niet altijd of door alle diensten geaccepteerd worden en dat het verkrijgen van een vervangende kiezerspas lang kan duren.³⁰⁸ Een vertrouwelijke bron gaf aan dat de verklaring van verlies of diefstal geen formeel identiteitsdocument is en dat het slechts kan dienen voor het verkrijgen van een nieuw document bij de betreffende instantie.³⁰⁹

Kiezerspas

Zoals eerder aangegeven bleef de kiezerspas het belangrijkste identiteitsdocument in de DRC.³¹⁰ De kiezerspas wordt gratis verstrekt door de *Commission Electorale Nationale Indépendant* (CENI), die kantoren heeft in alle provincies van het land.³¹¹ De CENI verstrekt bij verlies, onder voorwaarden, ook een vervangende kiezerspas (zie ook hierboven). Volgens een artikel van Actualité.cd zou de CENI, door een gebrek aan fondsen, sinds 2019 echter geen vervangende kiezerspassen meer verstrekken.³¹²

³⁰⁴ Habari RDC, *Sans la carte d'électeur de la CénI, la vie est compliquée à Lubumbashi*, 8 juli 2020 ; Vertrouwelijke bron, 15 april 2021.

³⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 15 april 2021; Vertrouwelijke bron, 22 april 2021; Zie ook, Loi n. 04/028 du 24 décembre 2004 portant identification et enrôlement des électeurs en République Démocratique du Congo, december 2004, [link](#).

³⁰⁶ Actualité.cd, *RDC: la CENI alerte sur l'existence des réseaux de producteurs de faux duplicata des cartes d'électeur et invite les services compétents à appliquer la rigueur de la loi*, 25 maart 2021 ; Habari RDC, *Sans la carte d'électeur de la CénI, la vie est compliquée à Lubumbashi*, 8 juli 2020.

³⁰⁷ Actualité.cd, *RDC: la CENI alerte sur l'existence des réseaux de producteurs de faux duplicata des cartes d'électeur et invite les services compétents à appliquer la rigueur de la loi*, 25 maart 2021 ; Vertrouwelijke bron, 22 april 2021.

³⁰⁸ Habari RDC, *Sans la carte d'électeur de la CénI, la vie est compliquée à Lubumbashi*, 8 juli 2020.

³⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 22 april 2021.

³¹⁰ Habari RDC, *Sans la carte d'électeur de la CénI, la vie est compliquée à Lubumbashi*, 8 juli 2020 ; Vertrouwelijke bron, 15 april 2021.

³¹¹ Actualité.cd, *RDC: la CENI alerte sur l'existence des réseaux de producteurs de faux duplicata des cartes d'électeur et invite les services compétents à appliquer la rigueur de la loi*, 25 maart 2021.

³¹² Voor de voorwaarden, zie de website van de CENI. Website van CENI, www.ceni.cd , geraadpleegd op 24 april 2021 ; Actualité.cd, *RDC: la CENI alerte sur l'existence des réseaux de producteurs de faux duplicata des cartes d'électeur et invite les services compétents à appliquer la rigueur de la loi*, 25 maart 2021 ; Habari RDC, *Sans la carte d'électeur de la CénI, la vie est compliquée à Lubumbashi*, 8 juli 2020 ; Actualité.cd, *Carte d'électeur : la CENI ne produit plus des duplicatas depuis 2019 faute d'argent*, 13 april 2021.

Kiezerregistratie in Kananga (Kasai-Central)³¹³

De voorwaarden voor het verkrijgen van de kiezerspas zijn als volgt: (1) De Congolese nationaliteit bezitten; (2) 18 jaar of ouder zijn; (3) Niet voldoen aan de voorwaarden voor uitsluiting.³¹⁴ De registratie voor een kiezerspas vindt plaats gedurende de verkiezingsperiode. Deze wordt bepaald door de CENI. Buiten de verkiezingsperiode kan men zich niet registreren als kiezer en dus ook geen kiezerspas verkrijgen.³¹⁵ Dit is met name problematisch voor personen die meerderjarig zijn geworden na een verkiezingsperiode en dus gedurende een aantal jaren geen identiteitsbewijs hebben. Volgens een vertrouwelijke bron, kunnen deze jong volwassenen een paspoort aanvragen of zich identificeren met een rijbewijs, als ze daarover beschikken.³¹⁶

Voor het verkrijgen van een kiezerspas kunnen Congolezen zich identificeren met een van de volgende documenten: verklaring van nationaliteit, identiteitskaart³¹⁷, paspoort, rijbewijs, pensioenboekje, studentenkaart, personeelspas. Wanneer iemand niet beschikt over één van deze documenten kan men zich identificeren met een verklaring van vijf geregistreerde getuigen.³¹⁸ Bij de registratie van kiezers worden digitale vingerafdrukken geregistreerd.³¹⁹ De database van de CENI met (biometrische) gegevens van kiezers is niet openbaar toegankelijk, aldus twee vertrouwelijke bronnen. Alléén de CENI kan de gegevens inzien.³²⁰

Een vertrouwelijke bron geeft aan dat personen uit buurlanden relatief eenvoudig een kiezerspas kunnen verkrijgen. Wanneer zij gedurende een verkiezingsperiode in de DRC verblijven en familie hebben die zich als getuigen kunnen melden bij de registratie voor de verkiezingen is voor de CENI niet te achterhalen dat het om een buitenlander gaat.³²¹

³¹³ Radio Okapi, *RDC : que pensez-vous de la priorité de Felix Tshisekedi à organiser le recensement de la population ?*, 1 februari 2019.

³¹⁴ Artikel 7 van de Congolese kieswet stelt dat de volgende vier categorieën zijn uitgesloten van deelname aan de verkiezingen: personen die lijden aan een geestelijke handicap, personen van wie middels een juridische beslissing definitief de burgerlijke en politieke rechten zijn ontnomen, leden van de nationale strijdkrachten en van de nationale politie, en personen die niet geregistreerd staan op de kiezerslijsten.

³¹⁵ Met uitzondering van vervangende kiezerspassen.

³¹⁶ Vertrouwelijke bron, 22 april 2021; Vertrouwelijke bron, 15 april 2021; Website van CENI, www.ceni.cd, geraadpleegd op 24 april 2021

³¹⁷ Het is uit de website niet op te maken op welk document hier bedoeld wordt.

³¹⁸ Website van CENI, www.ceni.cd, geraadpleegd op 24 april 2021; Vertrouwelijke bron, 22 april 2021.

³¹⁹ Vertrouwelijke bron, 22 april 2021; Vertrouwelijke bron, 15 april 2021. Zie ook: Commission de l'immigration et du statut de réfugié du Canada, *COD104432.F*, 21 juni 2013.

³²⁰ Vertrouwelijke bron, 22 april 2021; Vertrouwelijke bron, 15 april 2021.

³²¹ Vertrouwelijke bron, 22 april 2021; Vertrouwelijke bron, 15 april 2021.

3.1.1

Reisdocumenten

Er zijn drie soorten paspoorten: gewoon paspoort, dienstpaspoort en diplomatiek paspoort. Daarnaast bestaan er verschillende reisdocumenten voor reizigers in de regio.³²² Hieronder wordt ingegaan op het aanvragen van een gewoon paspoort. Voor informatie over de overige documenten, wordt verwezen naar het Algemeen Ambtsbericht DRC van december 2019 en de website van het Directoraat-Generaal van Migratie.³²³

Gewoon paspoort

Paspoorten worden verkregen bij het ministerie van Buitenlandse Zaken in Congo. De website van dit ministerie geeft aan dat persoonlijke verschijning verplicht is in verband met de registratie van biometrische gegevens. Congolezen die in het buitenland woonachtig zijn kunnen een aanvraag indienen via de ambassade of het consulaat. Voor het verkrijgen van een paspoort zijn de volgende documenten nodig, aldus de website van het ministerie van Buitenlandse Zaken:³²⁴

- Een identiteitsbewijs: geboorteakte en/of verklaring van geboorte, oude paspoort of kopie daarvan, verklaring van verlies/diefstal, kiezerspas.
- Een aanvraagformulier voor het paspoort, te verkrijgen via de bank.

Twee vertrouwelijke bronnen geven aan dat een kiezerspas volstaat als identiteitsbewijs voor de aanvraag van een paspoort.³²⁵ Een vertrouwelijke bron stelde dat personen die niet beschikken over een kiezerspas, hun Congolese nationaliteit aan kunnen tonen middels een nationaliteitsbewijs.³²⁶

Tijdens de verslagperiode was er een tijdelijke stop op de afgifte van paspoorten.³²⁷ Volgens een vertrouwelijke bron werd het, als gevolg van deze stop, mogelijk om op basis van gegevens in het huidige paspoort een nieuw paspoort te verkrijgen zonder persoonlijke verschijning. De biometrische gegevens (waaronder de foto en de vingerafdrukken) uit het oude paspoort werden gebruikt in een nieuw paspoort. Volgens de bron werd dit document beschouwd als een 'duplicaat' van het oude paspoort maar had het nieuwe paspoort wel een nieuw paspoortnummer. Volgens de bron was het in april 2021 nog steeds mogelijk om op dergelijke wijze een nieuw paspoort te verkrijgen. Congolezen in het buitenland maakten gebruik van deze mogelijkheid door familieleden of kennissen te vragen het dossier voor hen in te dienen.³²⁸

Volgens berichten van Radio Okapi hervatte het ministerie van Buitenlandse Zaken in november 2020 de verstrekking van paspoorten. Het nieuwe aanvraagformulier wordt, tegen betaling van de paspoortleges, verstrekt door de bank. Het tarief voor de paspoorten werd gehalveerd.³²⁹ In maart 2021 publiceerde Radio Okapi een

³²² Vertrouwelijke bron, 22 april 2021; Website Direction Général de Migration, <https://www.dgm.cd/postes.html>, geraadpleegd op 24 april 2021.

³²³ Website Direction Général de Migration, <https://www.dgm.cd/postes.html>, geraadpleegd op 24 april 2021; Algemeen Ambtsbericht DRC, p. 62-63, december 2019.

³²⁴ Website Ministère des Affaires Etrangères, <https://www.minaffet.gouv.cd/passport.php>, geraadpleegd op 24 april 2021.

³²⁵ Vertrouwelijke bron, 22 april 2021; Vertrouwelijke bron, 15 april 2021.

³²⁶ Vertrouwelijke bron, 22 april 2021. Dit nationaliteitsbewijs wordt afgegeven door het ministerie van Justitie, zie leganet.cd, geraadpleegd op 24 april 2021.

³²⁷ Volgens een vertrouwelijke bron werd het nieuwe paspoort gezien als een duplicaat van het vorige paspoort. Radio Okapi, *RDC: arrêt momentané de la production du passeport du 18 au 29 juin*, 16 juni 2020 ; Radio Okapi, *RDC : Difficultés d'obtention du passeport au ministère des Affaires étrangères*, 27 augustus 2020 ; Vertrouwelijke bron, 22 april 2021.

³²⁸ Vertrouwelijke bron, 22 april 2021.

³²⁹ Radio Okapi, *RDC: la vente des formulaires de demande de passeports ordinaires démarre ce lundi 30 novembre*, 29 november 2020.

bericht waaruit bleek dat verschillende aanvragers in Goma een hoger bedrag betaalden dan het officiële tarief.³³⁰

Documenten aanvragen vanaf het buitenland

Congolezen die in het buitenland woonachtig zijn kunnen een aanvraag indienen via de ambassade of het consulaat, aldus de website van het ministerie van Buitenlandse Zaken.³³¹ Volgens een vertrouwelijke bron was het vanwege de tijdelijke stop op de afgifte van paspoorten, niet mogelijk om de Congolese ambassades in het buitenland een paspoort aan te vragen. Congolezen in het buitenland konden wel via familie of vrienden een 'duplicaat' van hun paspoort aanvragen in Kinshasa (zie hierboven).³³² Op de websites van verschillende Congolese ambassades in het buitenland waren berichten te lezen over een tijdelijke stop vanwege covid-19 maatregelen. In mei en juni 2021 hervatten sommige ambassades de afgifte van paspoorten, aldus hun websites.³³³

De Franse website *intervisa.fr* biedt onder meer aan het vernieuwen van een paspoort of kiezerspas in de DRC te kunnen regelen, tegen betaling. Het is dezerzijds niet bekend of deze dienst betrouwbaar is.³³⁴ Een vertrouwelijk bron stelde desgevraagd dat het aanvragen van paspoorten voor personen in het buitenland enkel gedaan werd door particulieren en niet door diensten.³³⁵

3.2 Nationaliteit

Het rapport van het US Department of State stelt dat de Congolese wet in de toekenning van de Congolese nationaliteit niet discrimineert op gronden van sekse, religie of invaliditeit. In de praktijk is het naturalisatieproces echter omslachtig, aldus het rapport. Individuele naturalisatieaanvragen behoeven goedkeuring van het parlement. De aanvragen van personen van wie de namen niet naar lokaal gebruik gespeld waren, werden vaak geweigerd, evenals de aanvragen van lichter gekleurde personen.³³⁶

Voor informatie over het verkrijgen en verliezen van de Congolese nationaliteit wordt verwezen naar het Algemeen Ambtsbericht DRC van december 2019.³³⁷

3.3 Identiteitsbewijzen van militairen

Uit openbare en vertrouwelijke bronnen blijkt dat militairen zouden moeten beschikken over een biometrische identiteitskaart.³³⁸ Dezerzijds is niet bekend in

³³⁰ Radio Okapi, *Goma: il faut déboursier entre 190 et 200 USD pour obtenir le passeport (témoignages)*, 6 maart 2021.

³³¹ Website Ministère des Affaires Etrangères, <https://www.minaffet.gouv.cd/passport.php>, geraadpleegd op 24 april 2021.

³³² Vertrouwelijke bron, 22 april 2021.

³³³ Embassy of the Democratic Republic of Congo in the United States, [link](#), geraadpleegd in juli 2021; Ambassade de la République Démocratique du Congo en Belgique, [link](#), geraadpleegd in juli 2021.

³³⁴ Website <https://www.intervisa.fr/>, geraadpleegd op 24 april 2021; Vertrouwelijke bron, 22 april 2021.

³³⁵ Vertrouwelijke bron, 22 april 2021.

³³⁶ US Department of State, *2020 Human Rights Report, Democratic Republic of the Congo*, p. 25, 30 maart 2021.

³³⁷ Algemeen Ambtsbericht DRC, p. 64-66, december 2019.

³³⁸ Sinds 2006 ondersteunde de EU de registratie van de biometrische gegevens van alle Congolese militairen. Vertrouwelijke bron, 15 juli 2021; Radio Okapi, *Kwilu: les militaires reçoivent leurs cartes biométriques pour faciliter leur paie*, 5 maart 2020; Actualité.cd, *RDC : quelques militaires impayés ont protesté à Kinshasa, l'armée annonce des sanctions*, 30 januari 2021; EUSEC RD Congo, *Mission de conseil et d'assistance en matière de réforme du secteur de la sécurité dans le domaine de la défense*, 10 april 2014. Zie ook: Radio Okapi, *Kinshasa : remise des cartes biométriques à 1600 militaires au camp Kokolo*, 25 april 2009.

hoeverre militairen ook daadwerkelijk beschikken over de kaart. De identiteitskaart zou, onder andere, nodig zijn voor het verkrijgen van het salaris. Op de kaart staan gegevens zoals naam, rang, identiteitsnummer, geboortedatum en bloedgroep. Volgens een vertrouwelijke bron krijgen nieuwe rekruten een biometrische identiteitskaart wanneer zij hun opleiding hebben afgerond. Naast de biometrische identiteitskaart beschikt elke militaire eenheid over een eigen papieren identiteitsbewijs, aldus deze bron.³³⁹

³³⁹ Vertrouwelijke bron, 15 juli 2021; Radio Okapi, *Kwilu: les militaires reçoivent leurs cartes biométriques pour faciliter leur paie*, 5 maart 2020 ; Actualité.cd, *RDC : quelques militaires impayés ont protesté à Kinshasa, l'armée annonce des sanctions*, 30 januari 2021 ; EUSEC RD Congo, *Mission de conseil et d'assistance en matière de réforme du secteur de la sécurité dans le domaine de la défense*, 10 april 2014.

4 Mensenrechten

4.1 Positie van specifieke groepen

4.1.1 Etnische groepen

De bevolking van de DRC bestaat uit meer dan tweehonderd etnische groepen waarvan de meerderheid Bantoe³⁴⁰ groepen zijn. De vier grootste etnische groepen, de Mongo, Luba, Kongo en Mangbetu-Azande, vormen samen ongeveer 45% van de Congolese bevolking.³⁴¹ Volgens de Congolese Grondwet heeft de staat de verplichting de vreedzame en harmonieuze co-existentie van etnische groepen te verzekeren en te bevorderen. Ook dient de staat minderheden te beschermen.³⁴²

Volgens de *Minority Rights Group International* is het definiëren van minderheden in de DRC complex door het grote aantal etnische groepen, gesproken talen en dialecten. Bovendien is etniciteit fluïde en veranderlijk. De meest kwetsbare minderheden en inheemse bevolkingsgroepen waren niet per se de kleinste of meest gemarginaliseerde groepen.³⁴³

Haatdragend taalgebruik en aanzetting tot geweld in publieke speeches en op sociale media namen toe gedurende 2020 en droegen bij aan intercommunale spanningen en geweld.³⁴⁴

4.1.1.1 Banyarwanda

De Hutu's en Tutsi's die in de DRC leven, staan samen bekend als de *Banyarwanda* en spreken een dialect van het Kinyarwanda. Zij worden door andere bevolkingsgroepen en in de media wel eens aangeduid als '*les Rwandais*' (Rwandezen), ook al wonen sommige Banyarwanda-groepen al honderden jaren in Congo.³⁴⁵ Volgens twee vertrouwelijke bronnen vindt er in stedelijke gebieden en in Kinshasa geen gericht geweld plaats tegen Tutsi's.³⁴⁶

Tutsi's in Noord-Kivu

In Noord-Kivu zijn Tutsi's met name woonachtig op de grondgebieden van Masisi en Rutshuru. In Rutshuru concentreert de Tutsi bevolking zich in Bwito. Daarnaast is er een Tutsi gemeenschap in Goma. Volgens een vertrouwelijke bron waren er sinds de vorige verslagperiode geen belangrijke wijzigingen in de situatie van Tutsi's in Noord-Kivu. Volgens de bron was er in Goma geen gericht geweld tegen Tutsi's.³⁴⁷ De grondgebieden van Masisi en Rutshuru zijn onveilig door de activiteiten van gewapende groepen Nyatura, zoals de Nyatura/CMC groep van 'Domi' in samenwerking met de FDLR. Zowel de FDLR als de Nyatura/CMC bestaan grotendeels uit leden uit de Hutu-gemeenschap (Zie ook paragraaf 2.2.2). Uit een rapport van het UN Panel of Experts blijkt dat leiders van de Nyatura/CMC

³⁴⁰ De Bantoe zijn een groep volkeren in centraal- en zuidelijk Afrika die Bantoetalen spreken.

³⁴¹ CIA, *The World Factbook*, geraadpleegd op 1 juli 2021, [link](#); Minority Rights Group International, *Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 1 juli 2021, [link](#).

³⁴² Constitution, article 51.

³⁴³ Minority Rights Group International, *Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 1 juli 2021, [link](#).

³⁴⁴ BCNUDH, *Rapport sur les discours et messages incitatifs à la haine en République Démocratique du Congo*, maart 2021; Vertrouwelijke bron, 26 juli 2021; AA, *UN condemns proliferation of messages inciting hatred, violence in DR Congo*, 17 juni 2021; Vertrouwelijke bron, 10 augustus 2021.

³⁴⁵ Minority Rights Group International, *Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 1 juli 2021, [link](#); Zie ook het Algemeen Ambtsbericht DRC van December 2019.

³⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 28 juli 2021; Vertrouwelijke bron, 29 juli 2021.

³⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 28 juli 2021.

individuen die betrokken waren bij de Tutsi gemeenschap van Bwito als doelwit namen. Personen die vermeende contacten hadden met etnische Tutsi ondergingen ernstige straffen zoals boetes, zweepslagen en de doodstraf. Tussen maart 2019 en maart 2020 zouden minstens twintig personen geëxecuteerd zijn op beschuldigingen van contact met Tutsi's.³⁴⁸ Volgens een vertrouwelijke bron zette Domi in lokale radio-uitzendingen op tot haat tegen Tutsi's. De Tutsi-gemeenschap in Noord-Kivu leeft vooral van de veeteelt. Volgens de bron werden, net als in de voorgaande verslagperiode, koeien geroofd of gedood door de Nyatura en de FDLR. De Tutsi's in Noord-Kivu hebben geen gewapende (zelfverdedigings-)groepen en zijn afhankelijk van de FARDC voor bescherming.³⁴⁹ De FARDC voerde tijdens de verslagperiode operaties uit tegen de Nyatura/CMC en de FDLR in Masisi en Rutshuru (zie paragraaf 2.2.2).³⁵⁰

Banyamulenge

De Banyamulenge zijn een subgroep van de Banyarwanda in de DRC. De Banyamulenge zijn voornamelijk afstammelingen van Tutsi veehouders die in de achttiende en negentiende eeuw migreerden naar een gebied dat Mulenge genoemd werd en nu onderdeel is van Zuid-Kivu. Vanaf de jaren '70 begon deze groep zich Banyamulenge te noemen (mensen van Mulenge). Deze term is later in gebruik genomen om in algemene zin te refereren aan de Congolese Tutsi's.³⁵¹ De Banyamulenge worden door andere gemeenschappen soms beschouwd als 'buitenlanders' en zouden geen aanspraak kunnen maken op grond in de hooglanden van Zuid-Kivu.³⁵² Volgens een artikel van de Kivu Security Tracker wordt de Banyamulenge gemeenschap historisch gezien gemarginaliseerd en gediscrimineerd.³⁵³

In de Hooglanden van Zuid-Kivu, die delen van de grondgebieden van Fizi, Mwenga en Uvira beslaan, bestaat langdurig intercommunaal conflict tussen de Banyamulenge gemeenschap enerzijds, die traditioneel veehouders zijn, en de Bafiluru, Banyindu en Babembe gemeenschappen anderzijds. De oorzaken van het conflict liggen in disputen over het management van seizoensgebonden migratie van personen met vee (*transhumance*) en het gebruik van land.³⁵⁴

Tijdens de verslagperiode verslechterde de veiligheidssituatie in de Hooglanden van Zuid-Kivu met toegenomen aantallen aanvallen op ontheemde burgers, dodelijke aanvallen, seksueel geweld, plunderingen en het afbranden van dorpen (zie ook paragraaf 2.4). In augustus 2020 rapporteerde BCNUDH dat er tussen februari 2019 en juni 2020 171 mensenrechtenschendingen en schendingen van het internationale recht werden gedocumenteerd in het kader van conflict in de gebieden van Mikenge, Minembwe en Itombwe. 85% van deze schendingen werden gepleegd door gewapende groepen en 15% door de FARDC. 38% van de slachtoffers zijn van de

³⁴⁸ UNSC, S/2020/482, p. 6-8, 2 juni 2021

³⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 28 juli 2021.

³⁵⁰ UNSC, S/2021/274, p. 3-4, 18 maart 2021; UNSC, S/2021/587, p. 4, 21 juni 2021.

³⁵¹ Minority Rights Group International, *Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 1 juli 2021, [link](#).

³⁵² BCNUDH, *Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020*, augustus 2020; Kivu Security Tracker, *Will intercommunity dialogue restore peace in the Highlands of South Kivu*, 13 april 2021; Vertrouwelijke bron, 26 juli 2021.

³⁵³ In de jaren '90 en 2000 voegden sommige Banyamulenge zich bij de *Rwandan Patriotic Front* van Paul Kagame. De RPF en geallieerde gewapende groepen pleegden destijds schendingen tegen burgers in Congo, in het kader van lokale conflicten. Deze schendingen zorgden voor een groeiend wantrouwen en discriminatie richting de Banyamulenge. In antwoord op het geweld zetten lokale gemeenschappen eigen gewapende groepen op, zoals de Mai-Mai groepen. Kivu Security Tracker, *Will intercommunity dialogue restore peace in the Highlands of South Kivu*, 13 april 2021.

³⁵⁴ BCNUDH, *Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020*, augustus 2020.

Banyamulenge gemeenschap, 25% van de Bafiluru gemeenschap, 13% van de Banyindu gemeenschap, 12% van de Bashi gemeenschap en 9% van de Bembe gemeenschap. Onder de schendingen vielen onder andere 128 slachtoffers van dodelijk geweld, 47 slachtoffers van conflict-gerelateerd seksueel geweld en 46 gevallen van het plunderen en in brand steken van huizen. Het rapport maakt ook melding van duizenden stuks vee die gedood, verwond of gestolen werden in deze periode. Vijfennegentig dorpen werden door verschillende gewapende groepen in brand gestoken (32 Banyamulenge, 38 andere gemeenschappen, 26 gemengde gemeenschappen). De vernieling van deze dorpen veroorzaakte grootschalige ontheemding.³⁵⁵ De Banyamulenge werden hierdoor gedwongen om in een aantal enclaves te verblijven, waarvan de belangrijkste Minembwe is.³⁵⁶ In deze enclaves in de hooglanden waren de Banyamulenge omringd door Maï-Maï groepen. De bewegingsvrijheid was door de veiligheidssituatie zeer beperkt. Als gevolg hiervan verslechterde de humanitaire situatie in de hooglanden. De toegang tot voedsel en medische zorg was ernstig beperkt.³⁵⁷

Haatdragend taalgebruik en aanzetting tot geweld tegen de Banyamulenge in publieke speeches en op sociale media namen toe gedurende 2020 en droegen bij aan intercommunale spanningen en geweld. Zo werd in maart 2020 via WhatsApp een lied van een Bafiluru zanger en commandant van een Maï-Maï groep gedeeld. In het lied riep de zanger op tot vervolging en uitroeiing van de Banyamulenge. De Banyamulenge gemeenschap beschuldigde herhaaldelijk de Bembe en Bafiluru gemeenschappen van poging tot overname van land en van uitroeiing van de Banyamulenge. Ook beschuldigden zij politici van pogingen om de Banyamulenge hun Congolese nationaliteit te ontnemen. Banyamulenge diaspora leden beschuldigden de politie en de FARDC van samenwerking met Maï-Maï groepen ten behoeve van uitroeiing van de Banyamulenge. Verschillende diasporagroepen beschuldigden de Bembe en Bafiluru gemeenschappen van etnische zuivering van de Banyamulenge. Een aantal leden van de Banyamulengegemeenschap uit België, de Verenigde Staten en Kinshasa stuurden in april 2020 een brief naar MONUSCO, de Speciaal Adviseur van de VN en de Speciaal Adviseur van de Secretaris-Generaal voor Preventie van Genocide om hen te waarschuwen voor de genocide die volgens hen plaatsvond tegen de Banyamulenge in het oosten van de DRC.³⁵⁸

4.1.1.2 Bambuti, Baka, Batwa

De Bambuti, Baka en Batwa zijn de inheemse volkeren van de DRC. Zij wonen verspreid en zijn aanwezig in de meeste provincies van de DRC. De groepen staan ook wel bekend onder de omstreden term 'pygmeeën'. Traditioneel waren de Bambuti, Baka en Batwa jagers en verzamelaars, maar hun nomadische manier van leven kwam onder druk te staan door de inrichting van beschermde natuurgebieden zoals het Virunga Park, het Kahuzi Biega Park, het Garamba Park en andere nationale parken in de DRC. Daarnaast verloren de Bambuti, Baka en Batwa veel terrein aan bos- en landbouwondernemingen. Het exacte aantal Bambuti, Baka en Batwa is onbekend en schattingen zijn gedateerd. In 2009 schatte de regering dat er in Congo rond de zeventienhonderdduizend Bambuti, Batwa en Baka waren terwijl

³⁵⁵ BCNUDH, *Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020*, augustus 2020; Kivu Security Tracker, *Will intercommunity dialogue restore peace in the Highlands of South Kivu*, 13 april 2021; Vertrouwelijke bron, 29 juli 2021.

³⁵⁶ Kivu Security Tracker, *Will intercommunity dialogue restore peace in the Highlands of South Kivu*, 13 april 2021.

³⁵⁷ UNSC, *S/2021/560*, p. 301, 10 juni 2021; Vertrouwelijke bron, 29 juli 2021.

³⁵⁸ BCNUDH, *Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020*, augustus 2020; Vertrouwelijke bron, 29 juli 2021; Judith Verweijen, Juvénal Twaibu, Moïse Ribakare, Paul Bulambo en Freddy Mwambi Kasongo, *Mayhem in the mountains – How violent conflict on the Hauts Plateaux of South Kivu escalated*, april 2021.

organisaties uit het maatschappelijk middenveld het aantal schatten op twee miljoen.³⁵⁹

Volgens Amnesty International slaagden de Congolese autoriteiten er niet in om hun beloftes aan de Twa gemeenschappen waar te maken. Sinds 1975 werden de Twa, onder andere, uit het nationaal park Kahuzi Biega in het oosten van het land gezet. Hen werd beloofd dat zij alternatieve stukken grond zouden krijgen evenals onderwijs en arbeidsmogelijkheden en toegang tot gezondheidszorg. Ook zeiden de autoriteiten toe om Twa vertegenwoordigers die gearresteerd waren voor het binnengaan van het nationaal park vrij te laten. De onderhandelingen tussen Twa vertegenwoordigers en de regering stagneerden.³⁶⁰

Volgens het US Department of State bestaat er in de DRC wijdverbreide discriminatie tegen inheemse volkeren van de DRC. De meeste inheemse volkeren namen geen deel aan het politieke proces en velen leefden in verafgelegen gebieden. Gevechten in het oosten tussen gewapende groepen en staatsveiligheidstroepen, uitbreiding van landbouwgronden en toegenomen handel en opgravingen zorgden voor ontheemding van sommige inheemse bevolkingsgroepen. In sommige gebieden ontvoerden omliggende stammen inheemse personen ten behoeve van gedwongen arbeid. Inheemse bevolkingsgroepen meldden tevens hoge aantallen gevallen van verkrachtingen door niet-inheemse groepen. Etnische Twa werden regelmatig geconfronteerd met maatschappelijke discriminatie en waren er vanuit de overheid weinig beschermingsmogelijkheden.³⁶¹

De wet, die stelt dat inheemse bevolkingsgroepen 10% van de winst moeten krijgen voor het gebruik van hun land, werd niet toegepast. Volgens Amnesty International beloofde de Congolese regering aan de Twa die uit het nationaal park Kahuzi Biega waren gezet dat zij alternatieve stukken grond zouden krijgen evenals onderwijs, arbeidsmogelijkheden en toegang tot gezondheidszorg. Ook zeiden de autoriteiten toe om leden van de Twa gemeenschap die gearresteerd waren vanwege het binnengaan van het nationaal park vrij te laten. De Congolese regering kwam deze beloftes niet na en onderhandelingen tussen Twa vertegenwoordigers en de regering stagneerden.³⁶²

In april 2021 nam de Nationale Assemblée een wet aan voor de bescherming en bevordering van de rechten van de inheemse 'pygmeë' volkeren. Vertegenwoordigende organisaties van de inheemse volkeren waren reeds in 2008 gestart met dit wetsvoorstel. De wet erkent dat inheemse volkeren grond bezitten. Daarnaast is in de wet gratis toegang tot middelbaar en beroepsoponderwijs vastgelegd en worden zij vrijgesteld van kosten verbonden aan het justitiële systeem.³⁶³

³⁵⁹ IWGIA, *The Indigenous World 2021, Indigenous peoples in the Democratic Republic of Congo*, 18 maart 2021; US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 38, 30 maart 2021; Minority Rights Group International, *Democratic Republic of the Congo, Batwa and Bambuti*, geraadpleegd op 22 juli 2021, [link: BCNUDH, Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020](#), augustus 2020.

³⁶⁰ Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, p. 142, 7 april 2021.

³⁶¹ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 38, 30 maart 2021; Zie ook RFI, *RDC: des pygmies massacres par dizaines en Ituri*, 20 januari 2021; Forest People Programme, *The Kasula Trial: punishment without justice for the Batwa in DR Congo*, 14 februari 2020; AI, *Forest Peoples Programme, IFE, Minority rights group international, Rainforest Foundation UK, Statement: Protected areas in the Democratic Republic of Congo – a broken system*, 25 januari 2021.

³⁶² US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 38, 30 maart 2021; Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, p. 142, 7 april 2021.

³⁶³ Actualite.cd, *RDC: l'Assemblée nationale a validé le projet de loi sur la protection et la promotion des droits de peuples autochtones pygmées*, 26 november 2020 ; Radio Okapi, *RDC : l'adoption de la loi sur la protection de*

De ngo *Foyer de Développement pour l'Autopromotion des Pygmées et Indigènes Défavorisés* (FDAPID) helpt bij de omschakeling van nomadische leefwijze naar landbouw met behoud van traditionele kennis en cultuur. Daarnaast verleent de FDAPID humanitaire en juridische hulp in Noord-Kivu en andere zones.³⁶⁴

4.1.2 *Religieuze groepen*

Er zijn geen recente gegevens beschikbaar van de religieuze overtuigingen van Congolezen. Verschillende bronnen schatten dat 80% tot 96% van de Congolese bevolking christelijk is, waarvan 40% tot 50% katholiek en 40% tot 50% protestant. Minder dan 5% van de bevolking beschouwt zichzelf Kimbanguïst³⁶⁵ en minder dan 5% is moslim. Volgens een rapport van het US Department of State schatten moslimleiders in dat moslims 5% van de Congolese bevolking uitmaken. Het *PEW Research Center* schatte in 2010 dat 1,5% moslim was.³⁶⁶

In 2020 gebruikte de Congolese regering geweld tegen de politiek-religieuze beweging *Bundu Dia Kongo*. Zie paragraaf 2.13.

4.1.3 *Dienstplichtweigeraars en deserteurs*

In de DRC bestaat geen dienstplicht. De Grondwet biedt wel de mogelijkheid om militaire dienst in te voeren.³⁶⁷ In augustus 2020 diende kamerlid Daniel Mbau Sukisa een voorstel in bij de Nationale Assemblée voor de instelling van een verplichte militaire dienst voor jongvolwassenen, die hun middelbare scholing hebben afgerond.³⁶⁸ Voor zover dezerzijds bekend, heeft dit voorstel geen gevolg gekregen.³⁶⁹

Desertie is volgens het Militaire Wetboek van Strafrecht strafbaar en kent als maximumstraf de doodstraf.³⁷⁰

Gedurende de verslagperiode waren er verschillende berichten van desertie van officieren van de FARDC die zich voegden in de rangen van de Twigwaneho en de Ngumino in Zuid-Kivu, onder wie Michel Rukunda, alias Mekanika.³⁷¹ In juli 2020 werd het plaatsvervangend militair hoofd van de regio Grand-Katanga, John Mulongo Djibwe, beschuldigd van desertie. Djibwe had zich niet gemeld in Kinshasa nadat hij hiertoe opgeroepen was om verslag te doen van toenemend geweld in de

droits des peuples autochtones saluée par des ONG, 9 april 2021 ; IWGIA, *The Indigenous World 2021, Indigenous peoples in the Democratic Republic of Congo*, 18 maart 2021.

³⁶⁴ Zie de website: [FDAPID – FDAPID-Hope for indigenous \(fdapid-hopeip.org\)](https://fdapid-hope.org/).

³⁶⁵ De Kimbanguïstische kerk is een christelijke kerk die in 1921 ontstond als religieuze beweging rond de profeet Simon Kimbangu in de stad Nkamba (Kongo-Central). Simon Kimbangu werd in 1921 gearresteerd door de Belgische koloniale autoriteiten die hem beschuldigden van ondermijning van de veiligheid van de staat. Hij werd ter dood veroordeeld en zat tot zijn dood in 1951 vast in de gevangenis. Zie *Le Monde, RDC: pour ses 100 ans, l'Eglise kimbanguïste communique avec les pouvoirs en place*, 6 april 2021

³⁶⁶ PEW- Templeton, *Global Religious Futures, Project, Democratic Republic of the Congo*, [link](#), geraadpleegd op 14 juni 2021; Ministère de l'Europe et des Affaires Etrangères, *Dossier pays, Présentation de la République Démocratique du Congo*, [link](#), geraadpleegd op 14 juni 2021 ; US Department of State, *Democratic Republic of the Congo 2020, International religious freedom report*, p. 1, mei 2021.

³⁶⁷ Constitution, artikel 63, geraadpleegd op <https://aceproject.org/ero-en/regions/africa/CD/rdc-constitution-2011/view>

³⁶⁸ Politico, *La proposition de loi relative à l'institution d'un service militaire obligatoire pour des personnes âgées de 18 à 25 ans déposée à l'Assemblée nationale*, 15 augustus 2020 ; Radio Okapi, *Que pensez-vous du service militaire obligatoire des jeunes congolais ?*, 25 augustus 2020.

³⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 15 juli 2021.

³⁷⁰ Code Pénal Militaire, zie artikel 44 tot en met 52.

³⁷¹ Kivu Security Tracker, *In the Highlands of South Kivu, a political impasse and a chain of desertions*, 23 maart 2021; Actualité, *RDC: le colonel déserteur Charles Sematama accueilli dans les hauts plateaux par les hommes d'un autre colonel déserteur Michel Mekanika*, 3 maart 2021 ; RFI, *RDC : le colonel Mekanika, bête noire des FARDC et des groupes Mai Mai*, 22 oktober 2020.

provincie Haut-Katanga.³⁷² In augustus 2020 werd kolonel John Tshibangu veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf voor desertie. Aangezien hij al ruim twee jaar in voorarrest zat werd hij na de veroordeling vrijgelaten.³⁷³ In juni 2021 meldden verschillende Congolese mediakanalen dat voormalig hoofdcommissaris van politie, generaal John Numbi, door het leger officieel als deserteur werd aangemerkt. John Numbi is de belangrijkste verdachte in de zaak van de dubbele moord op twee mensenrechtenverdedigers, Floribert Chebeya en Fidèle Bazana, welke in 2010 plaatsvond. De officiële verklaring, die Numbi als deserteur bestempelde, maakte het mogelijk om hem strafrechtelijk te vervolgen voor de dubbele moord. Mogelijk zou Numbi naar Zimbabwe zijn gevlucht.³⁷⁴

4.1.4 *Leden van oppositiepartijen / politieke activisten*

In 2019 had Tshisekedi stappen gezet om de democratische ruimte te vergroten. Politieke gevangenen werden vrijgelaten en sommige politici die in ballingschap verbleven konden terugkeren. In 2020 traden de Congolese autoriteiten weer in toenemende mate op tegen vreedzame critici, journalisten en leden van politieke partijen. Zij maakten daarbij gebruik van de noodmaatregelen die ingesteld werden tijdens de Covid-19 pandemie als voorwendsel om politieke protesten te beteugelen.³⁷⁵ Volgens het US Department of State voorkwamen autoriteiten en de veiligheidsdiensten dat oppositiepartijen bijeenkwamen en dat zij openbare bijeenkomsten en vreedzame demonstraties konden organiseren. Ook beperkten zij de bewegingsvrijheid van oppositieleiders. Staatsveiligheidstroepen gebruikten geweld om evenementen van de politieke oppositie te voorkomen of uiteen te drijven.³⁷⁶ Volgens een vertrouwelijke bron richtte de rechterlijke macht zich tijdens de verslagperiode in toenemende mate op leden van politieke partijen die een afwijkend standpunt innamen dan dat van de regering.³⁷⁷

Tijdens de verslagperiode werden leden van politieke partijen nog altijd geconfronteerd met represailles als zij kritiek uitten op de regering.³⁷⁸ HRW stelde dat er in de eerste helft van 2020 elf personen waren gearresteerd voor 'minachting van het gezag'. Tien gearresteerden werden beschuldigd van minachting van het gezag van provinciale autoriteiten of van Kamerleden.³⁷⁹ Zo werd Heri Kalemaza in maart 2020 gearresteerd op beschuldiging van minachting van de gouverneur van Zuid-Kivu. In oktober 2020 werd Kalemaza weer vrijgelaten en vrijgesproken onder voorwaarde van betaling van een schadevergoeding van 50.000 Congolese franc (USD 25) aan de gouverneur.³⁸⁰ In mei 2020 werd Henri Magie, de leider van de PPRD jeugdtak, opgepakt en beschuldigd van minachting nadat hij suggereerde dat Tshisekedi de verkiezingen van 2018 niet had gewonnen. In juli 2020 werd hij veroordeeld tot een gevangenisstraf van achttien maanden.³⁸¹ Ook verschenen

³⁷² RFI, *RDC : dans le Grand Katanga, l'adjoint du chef de la région militaire accusé de désertion*, 13 juli 2020.

³⁷³ Politico, *La Cour militaire de Kinshasa- Gombe a libéré le « général » autoproclamé John Tshibangu, mais a retenu l'infraction de « désertion »*, 21 augustus 2020 ; Congo Check, *Faux, le colonel John Tshibangu n'a pas été acquitté de toutes les charges*, 20 augustus 2020.

³⁷⁴ Politico, *Affaire Chebeya et Bazana: John Numbi déclaré déserteur par l'armée, bientôt la réouverture d'un nouveau procès*, 2 juni 2021 ; RFI, *Assassinat de Floribert Chebeya et Fidèle Bazana en RDC : John Numbi officiellement déclaré déserteur*, 2 juni 2021 ; Jeune Afrique, *RDC : John Numbi officiellement poursuivi pour l'assassinat de Floribert Chebeya*, 21 april 2021.

³⁷⁵ HRW, *DR Congo : Authorities foundering on rights*, 22 juli 2020; Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf B1.

³⁷⁶ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 26-27, 30 maart 2021;

³⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 26 juli 2021.

³⁷⁸ Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf B1; HRW, *DR Congo : Authorities foundering on rights*, 22 juli 2020.

³⁷⁹ HRW, *DR Congo : Authorities foundering on rights*, 22 juli 2020.

³⁸⁰ HRW, *DR Congo : Authorities foundering on rights*, 22 juli 2020.

³⁸¹ Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf B1; HRW, *DR Congo : Authorities foundering on rights*, 22 juli 2020.

verschillende mediaberichten over de veroordeling van Barnabé Wimana Milinganyo, een lid van het FCC, tot drie jaar gevangenisstraf voor bedreiging van de president. Volgens een artikel van RFI ontkende de UDPS betrokken te zijn bij de zaak en gaf de politieke partij aan geen aanklacht te hebben ingediend.³⁸² In juli 2021 arresteerde de ANR Jacky Ndala, hoofd van de jongerentak van *Ensemble pour la République*, de partij van Moïse Katumbi. Ndala werd beschuldigd van het aanzetten tot burgerlijke ongehoorzaamheid nadat hij jongeren had opgeroepen zich te verzetten tegen het wetsvoorstel over de "congolité" (zie ook paragraaf 1.5.2).³⁸³

Gedurende 2020 registreerde BCNUDH onder sympathisanten en leden van politieke partijen (zowel oppositie als meerderheid) 147 slachtoffers van mensenrechtenschendingen, bedreigingen en andere vormen van intimidatie.³⁸⁴ In juli 2020 werden vier lichamen van UDPS militanten en deelnemers aan een demonstratie tegen de nieuwe benoeming van Ronsard Malondo als president van de CENI, teruggevonden in de Lubumbashi rivier. Hun lichamen toonden sporen van marteling. In ieder geval een van deze militanten was opgepakt door de FARDC en was ook door familieleden bezocht.³⁸⁵ Er waren geen berichten van politieke gevangenen of politiek gedetineerden, aldus het US Department of State.³⁸⁶

4.1.5 LHBTI

Juridisch kader en gevallen van vervolging

In de DRC is homoseksualiteit niet expliciet strafbaar³⁸⁷. Homoseksuele handelingen kunnen bestraft worden als 'vergriep tegen de goede zeden' zoals beschreven in artikel 176 van het Wetboek van Strafrecht. Op een dergelijk vergriep staat een maximale gevangenisstraf van drie jaar. Ook artikel 172 zou gebruikt kunnen worden tegen LHBTI-individen. Dit artikel bestraft elke daad of wandaad die "tegennatuurlijk" is met een gevangenisstraf van drie maanden tot vijf jaar.³⁸⁸ Volgens het US Department of State werden LHBTI's in sommige gevallen op grond van deze wetgeving strafrechtelijk vervolgd terwijl deze wet nauwelijks gebruikt werd tegen heteroseksuele koppels. Het rapport gaat niet in op specifieke gevallen van vervolging.³⁸⁹ Een vertrouwelijke bron gaf aan niet bekend te zijn met gevallen van vervolging tussen december 2019 en mei 2021. Wel was de bron bekend met een geval van arrestatie en detentie van een persoon vanwege zijn homoseksuele geaardheid. Volgens de bron was deze persoon in augustus 2021 gearresteerd en zat hij in oktober 2021 nog steeds vast.³⁹⁰ Ook het rapport van de Belgische

³⁸² Milinganyo zou tijdens een televisieprogramma een uitdrukking in het Lingala hebben gebruikt die militairen en bandieten gebruiken om aan te geven dat een persoon beschoten zal worden. RFI, *RDC: polémique après la condamnation d'une figure de la coalition pro-Kabila*, 30 november 2020 ; Radio Okapi, *Depeche.cd : « Condamné à trois ans de servitude pénale, Barnabé Milinganyo conduit à la prison de Makala informe »*, 30 november 2020.

³⁸³ Radio Okapi, *Kinshasa – Jacky Ndala comparaît ce mardi au parquet de Matete*, 20 juli 2021 ; RFI, *RDC : arrestation de Jacky Ndala, le président de la Ligue des jeunes du parti de Moïse Katumbi*, 19 juli 2021 ; Vertrouwelijke bron, 26 juli 2021.

³⁸⁴ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 24, 27 januari 2021.

³⁸⁵ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 25, 27 januari 2021.

³⁸⁶ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 10, 30 maart 2021;

³⁸⁷ Wel zijn er in het verleden verschillende pogingen gedaan om homoseksualiteit strafbaar te stellen, zonder success. Zie CGVS, *COI Focus, République Démocratique du Congo, L'homosexualité*, p. 6, 24 juni 2021.

³⁸⁸ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 38-39, 30 maart 2021; Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf F4; CGVS, *COI Focus, République Démocratique du Congo, L'homosexualité*, p. 6, 24 juni 2021.

³⁸⁹ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 38-39, 30 maart 2021; Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf F4.

³⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 26 mei 2021; Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen meldt geen specifieke gevallen van vervolging van LHBTI'ers.³⁹¹

Sociaal kader

Volgens een artikel van *Le Monde* blijft homoseksualiteit in de DRC weinig geaccepteerd door de samenleving. Het US Department of State beschrijft het als een cultureel taboe.³⁹² Volgens een onderzoek van *Target Research & Consulting*³⁹³ onder ongeveer tweeduizend Congolezen uit heel de DRC zouden negen op de tien Congolezen 'tegen' homoseksualiteit zijn. Drie procent was voorstander van een wet die huwelijken van personen van hetzelfde geslacht zou toestaan.³⁹⁴ Een vertrouwelijke bron geeft aan dat er regionale verschillen bestaan in de mate van tolerantie jegens LHBTI-individen. In het westen van de DRC, met name in Kinshasa en grote steden, zou er meer openheid zijn om over seksuele oriëntatie en genderidentiteit te spreken. In het oosten van de DRC zouden de opvattingen traditioneler zijn, was er minder mogelijkheid tot discussie over het onderwerp en zou er vaker sprake zijn van geweld. Volgens de bron was het in hele land moeilijk om zich openlijk te uiten als LHBTI'er. Ook in het westen van de DRC vormen LHBTI's die zich openlijk durven te uiten een minderheid, aldus de bron.³⁹⁵ Volgens het jaarrapport van het US Department of State meldden voorvechters in het oosten van de DRC gevallen van arbitraire detentie, fysiek geweld, waaronder mishandeling, seksueel geweld in een openbare setting en verkrachting. In sommige gevallen werden LHBTI's gedwongen om scholen en andere publieke instituten te verlaten.³⁹⁶

Uit verschillende bronnen blijkt dat LHBTI-individen blootgesteld worden aan intimidatie, stigmatisering, verbaal en fysiek geweld (onder fysiek geweld vielen ook corrigerende verkrachtingen³⁹⁷) en sociale uitsluiting. Sommige religieuze leiders, radioprogramma's en politieke organisaties speelden een essentiële rol in de aanwakking van discriminatie van LHBTI-individen.³⁹⁸ In deze context kiezen de meeste LHBTI-individen ervoor om hun seksuele geaardheid en/of genderidentiteit geheim te houden. Een vertrouwelijke bron preciseerde dat het in Kinshasa gebruikelijk is onder jongeren om tot hun dertigste thuis te wonen en financieel afhankelijk te zijn van de familie voor huisvesting, voedsel en opleiding. Het openbaar maken van de seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit heeft mogelijk als gevolg dat de jongvolwassene het huis wordt uitgezet of dat hij/zij gekort wordt op bepaalde financiële tegemoetkomingen. De bron geeft aan dat LHBTI-individen daarom zullen voorkomen dat hun seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit bekend wordt, tenzij zij voldoende financiële middelen hebben om zelfstandig te kunnen

³⁹¹ CGVS, *COI Focus, République Démocratique du Congo, L'homosexualité*, 24 juni 2021.

³⁹² *Le Monde, En République démocratique du Congo, la communauté LGBT plus que jamais 2.0*, 21 juni 2020.

³⁹³ *Target Research & Consulting* is, volgens hun website, een consultancy en marketing bureau in Kinshasa met verschillende activiteiten in Afrikaanse landen. Zij werken naar eigen zeggen met een netwerk van ervaren consultants.

³⁹⁴ *Target Research & Consulting, Target Study : Congolese have spoken out on homosexuality, the death penalty, abortion and terrorism*, 30 maart 2021.

³⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 26 mei 2021; Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021

³⁹⁶ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 38-39, 30 maart 2021.

³⁹⁷ 'Corrigerende verkrachtingen' zijn een vorm van seksueel geweld waarbij mannen lesbische vrouwen trachten te 'genezen' door middel van verkrachting.

³⁹⁸ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 38-39, 30 maart 2021; *Le Monde, En République démocratique du Congo, la communauté LGBT plus que jamais 2.0*, 21 juni 2020; BBC, *Coronavirus in DR Congo captured on camera*, 8 juni 2020; Congo Forum, *Nord-Kivu: un pasteur défend les droits des homosexuels à Goma*, 21 september 2020; Vertrouwelijke bron, 26 mei 2021; CGVS, *COI Focus, République Démocratique du Congo, L'homosexualité*, 24 juni 2021; *Le Monde, En République démocratique du Congo, la communauté LGBT plus que jamais 2.0*, 21 juni 2020; *Société inclusives, Briser le silence après une agression, pourquoi est-il si important ?*, 1 september 2020.

wonen en in hun levensbehoeften kunnen voorzien.³⁹⁹ Een vertrouwelijke bron stelt dat binnen de LHBT-gemeenschap transgenders het meeste last hebben van stigmatisering en geweld, ook binnen de LHBTI-gemeenschap.⁴⁰⁰ In mei 2021 publiceerde *Radio Television Rwanzuru*⁴⁰¹ een artikel op haar website waarin melding wordt gemaakt van de moord op twee vermeende homoseksuele mannen op het grondgebied van Fizi in Zuid-Kivu. Een vertrouwelijke bron die informatie probeerde in te winnen over het incident kon niet bevestigen dat het incident had plaatsgevonden.⁴⁰²

De COVID-19 pandemie en de maatregelen hiertegen hadden ook gevolgen voor de LHBTI-gemeenschap. Sommige personen geloofden dat LHBTI-individen de pandemie veroorzaakten of dat de pandemie een straf van god was voor het gedrag van LHBT-individen. Ook hierin speelden religieuze leiders een rol. LHBTI-organisaties signaleerden tevens de moeilijkheden van LHBTI-individen die door de coronamaatregelen minder makkelijk konden ontsnappen aan de spot, beledigingen en verwijten van hun familieleden. Ook waren LHBTI-individen meer aangewezen op online dating, waaronder via sociale media. Hierdoor waren ze kwetsbaarder voor gedwongen openbaring van hun seksuele oriëntatie. Slachtoffers van online dating scams werden soms in elkaar geslagen of afgeperst.⁴⁰³

Mogelijkheden tot bescherming

De DRC beschikt niet over een constitutioneel of juridisch kader voor de bescherming van LHBTI-individen van wie de rechten worden geschonden. De enige wet die homoseksuelen⁴⁰⁴ uitdrukkelijk noemt is een wet uit 2008 over de bescherming van personen die leven met HIV/AIDS. In deze wet worden homoseksuelen genoemd als een hoog-risico groep.⁴⁰⁵ In maart 2021 circuleerden er berichten dat een Kamerlid van de nationale assemblee een wetsvoorstel wilde indienen ten behoeve van de bescherming van homoseksuelen. Toen dit bekendheid kreeg, ontkende het kamerlid dat hij hieraan werkte.⁴⁰⁶

Uit verschillende bronnen blijkt dat LHBTI-individen geen melding of klacht indienen wanneer hun rechten worden geschonden omdat zij bang zijn voor stigmatisering, openbaring van hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit aan familieleden of omdat hun aangiftezaken genegeerd worden. Het komt voor dat LHBTI-individen geïntimideerd worden door veiligheidstroepen of de rechterlijke macht.⁴⁰⁷

³⁹⁹ CGVS, *COI Focus, République Démocratique du Congo, L'homosexualité*, 24 juni 2021 ; Vertrouwelijke bron, 26 mei 2021.

⁴⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 26 mei 2021.

⁴⁰¹ Volgens de website is de RTR een apolitieke gemeenschappelijke radiozender die uitzendt in de stad Beni (Noord-Kivu).

⁴⁰² RTR, *Sud-Kivu : Assassinat de deux jeunes hommes présumés homosexuels a Fizi, l'ASSOFE exige la justice*, 11 mei 2021 ; Vertrouwelijke bron, 20 juli 2021.

⁴⁰³ Le Monde, *En République démocratique du Congo, la communauté LGBT plus que jamais 2.0*, 21 juni 2020 ; CGVS, *COI Focus, République Démocratique du Congo, L'homosexualité*, 24 juni 2021 ; Vertrouwelijke bron, 26 mei 2021.

⁴⁰⁴ Dus niet andere groepen die vallen onder de LHBT-gemeenschap.

⁴⁰⁵ CGVS, *COI Focus, République Démocratique du Congo, L'homosexualité*, 24 juni 2021 ; Vertrouwelijke bron, 26 mei 2021.

⁴⁰⁶ CGVS, *COI Focus, République Démocratique du Congo, L'homosexualité*, 24 juni 2021 ; Vertrouwelijke bron, 26 mei 2021.

⁴⁰⁷ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 38-39, 30 maart 2021; *Société inclusives, Briser le silence après une agression, pourquoi est-il si important ?*, 1 september 2020. Zie ook : CGVS, *COI Focus, République Démocratique du Congo, L'homosexualité*, 24 juni 2021.

Er bestaan in de DRC verschillende LHBTI-belangenorganisaties of organisaties die binnen hun activiteiten ook aandacht besteden aan de LHBTI-gemeenschap.⁴⁰⁸ Deze organisaties zijn niet allemaal geregistreerd. Volgens het jaarrapport van het US Department of State weigerden de autoriteiten de registratieverzoeken van sommige LHBTI-organisaties.⁴⁰⁹ Een vertrouwelijke bron stelt dat organisaties die op willen komen voor de rechten van LHBTI-individen in hun statuten niet openlijk kunnen spreken van homoseksuelen, lesbiennes, biseksuelen of transgenders omdat het registratieverzoek dan niet geaccepteerd zal worden. Geregistreerde organisaties houden zich daarom aan de term 'seksuele minderheid'.⁴¹⁰

Opvanglocaties voor LHBTI-individen bestaan niet in de DRC. Organisaties die zich inzetten voor LHBTI-individen proberen te helpen met het zoeken naar oplossingen voor diegenen die uit huis worden gezet vanwege hun geaardheid.⁴¹¹ Als gevolg van de maatregelen tegen corona konden LHBTI-organisaties veel gebruikelijke activiteiten niet organiseren of moesten zij overstappen naar digitale middelen voor discussie en onderlinge steun. Zo was de kantoormruimte van Jeunialissime, waar LHBTI-individen gewoonlijk bijeenkwamen, gesloten, maar werden er WhatsApp groepen opgezet en vonden er online webinars en discussiegroepen plaats, aldus een artikel van Le Monde.⁴¹²

4.1.6 Vrouwen

In algemene zin zijn vrouwen in de DRC achtergesteld ten opzichte van mannen. Hoewel de Grondwet discriminatie van vrouwen verbiedt krijgen vrouwen in bijna alle opzichten te maken met discriminatie. In 2015 en 2016 introduceerde de Congolese regering een aantal hervormingen om gendergelijkheid en vertegenwoordiging van vrouwen in de regering te bevorderen. Zo werd het wettelijk mogelijk voor vrouwen om te werken zonder uitdrukkelijke toestemming van hun echtgenoot. Desondanks worden vrouwen in de DRC nog steeds gediscrimineerd en biedt de wet niet dezelfde rechten aan vrouwen als mannen.⁴¹³ In de *gender index* van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van 2019 had de DRC positie 128 van de 129.⁴¹⁴ Vrouwen hadden ongeveer tien procent van de zetels in de Nationale Assemblée evenals in de provinciale parlementen. Van de 108 senatoren waren 23 vrouw. In het nieuwe kabinet van april 2021 werden vijftien ministersposten (van een totaal van 57) aan vrouwen toegekend tegen twaalf in het vorige kabinet.⁴¹⁵

4.1.6.1 Huiselijk geweld

De Congolese wet voorziet niet in straffen voor daders van huiselijk geweld. Huiselijk geweld is wijdverbreid. Vrouwen doen zelden aangifte van huiselijk geweld. De beschermingsmogelijkheden zijn gering. De politie grijpt zelden of niet in bij meldingen van huiselijk geweld. Volgens twee vertrouwelijke bronnen zijn er geen

⁴⁰⁸ Voorbeelden daarvan zijn *Jeunialissime*, *Synergia*, *Oasis Club Kinshasa*, *MOPREDS*. In 2017 publiceerde de organisatie UHAI EASHRI een lijst van bij hen bekende LHBT organisaties in heel Congo. Het rapport is hier te raadplegen: UHAI EASHRI, *Analyse de la situation des droits humains des personnes lesbiennes, gay, bisexuelles, transgenres et intersexuées et des professionnels du sexe dans la République Démocratique du Congo*, p.48-50, 2017.

⁴⁰⁹ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, 30 maart 2021.

⁴¹⁰ Vertrouwelijke bron, 26 mei 2021.

⁴¹¹ Le Monde, *En République démocratique du Congo, la communauté LGBT plus que jamais 2.0*, 21 juni 2020 ; Vertrouwelijke bron, 26 mei 2021.

⁴¹² Le Monde, *En République démocratique du Congo, la communauté LGBT plus que jamais 2.0*, 21 juni 2020 ; CGVS, *COI Focus, République Démocratique du Congo, L'homosexualité*, 24 juni 2021.

⁴¹³ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 34, 30 maart 2021; EASO, *COI Query, DRC, Information on the situation of women without a male support network in Kinshasa*, 5 december 2019; Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf F4.

⁴¹⁴ Equal Measures 2030, *Data Hub*, geraadpleegd op 9 juli 2021, [link](#).

⁴¹⁵ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 27, 30 maart 2021.

opvangmogelijkheden voor vrouwen die slachtoffer zijn geworden van huiselijk geweld.⁴¹⁶ De ngo LIZADEEL stelt op haar website een tijdelijke opvanglocatie te hebben waar vijftig meisjes en tien vrouwen opgevangen kunnen worden. Dezerzijds is niet bekend in hoeverre het opvangcentrum functioneert.⁴¹⁷

4.1.6.2 *Seksueel geweld*

Seksueel geweld en conflict-gerelateerd seksueel geweld bleven gedurende de verslagperiode wijdverbreid in de DRC.⁴¹⁸ Seksueel geweld is verboden op grond van de wet N. 06/019 van 20 juli 2006. Voor een verkrachting kan men veroordeeld worden tot een gevangenisstraf van vijf tot twintig jaar en een geldelijke boete. Er zijn geen specifieke wettelijke bepalingen die voorzien in de bescherming van slachtoffers van seksueel geweld.⁴¹⁹

Conflict-gerelateerd seksueel geweld kwam gedurende de verslagperiode met name voor in de provincies Noord-Kivu, Zuid-Kivu, Ituri en Tanganyika. Ook in de provincies Maniema, Haut-Katanga, Tanganyika en Kasai vond conflict-gerelateerd geweld plaats. Gedurende 2020 documenteerde MONUSCO ongeveer duizend gevallen van conflict-gerelateerd seksueel geweld. De slachtoffers waren vrouwen (675), meisjes (370), mannen (3) en jongens (5). Het aantal volwassen slachtoffers daalde met 35% ten opzichte van 2019. De Covid-19 maatregelen hadden, met name gedurende de eerste helft van 2020, mogelijk een negatieve impact op het aantal gemelde gevallen. Gewapende groepen en milities waren verantwoordelijk voor zeventig procent van slachtoffers van seksueel geweld. De overige dertig procent waren toe te schrijven aan staatsveiligheidstroepen, met name de FARDC.⁴²⁰ In september 2021 berichtte de UNHCR meer dan 1.100 verkrachtingen in Noord-Kivu en Ituri te hebben geregistreerd.⁴²¹

Seksueel geweld door humanitaire hulpverleners

In het oosten van Congo beschuldigten tientallen vrouwen medewerkers van de WHO en andere (VN-)hulporganisaties die actief waren in de bestrijding van ebola van seksuele uitbuiting.⁴²² Een onafhankelijke commissie deed onderzoek naar de aantijgingen. De commissie concludeerde eind september 2021 dat meer dan tachtig hulpverleners, waaronder medewerkers van de WHO betrokken waren bij seksuele mishandeling en exploitation gedurende de Ebola crisis in de DRC.⁴²³ Eind 2020 stelde de VN een nieuw telefoonnummer in werking waarheen slachtoffers van

⁴¹⁶ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 27, 30 maart 2021; Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf G3; Vertrouwelijke bron, 25 juni 2021; Vertrouwelijke bron, 9 juli 2021.

⁴¹⁷ LIZADEEL, *Our services*, [link](#), geraadpleegd op 3 september 2021.

⁴¹⁸ UNSC, *S/2021/312*, p. 11-13, 30 maart 2021; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 17-19, 27 januari 2021; US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 32-33, 30 maart 2021.

⁴¹⁹ Vertrouwelijke bron, 24 juni 2021; Loi N. 06/019 van 20 juli 2006 modifiant et complétant le decret du 30 janvier 1940 portant code pénal Congolais, geraadpleegd op 9 juli 2021, [link](#).

⁴²⁰ UNSC, *S/2021/312*, p. 11-13, 30 maart 2021; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 17-19, 27 januari 2021.

⁴²¹ UNHCR, *Millions need urgent humanitarian assistance in eastern DR Congo*, 10 september 2021.

⁴²² De Volkskrant, *WHO opnieuw in opspraak wegens seksueel misbruik door werknemers*, 30 september 2020; The Guardian, *More than 50 women in DRC allege abuse by Ebola aid workers*, 29 september 2020; The New Humanitarian, *More than 50 women accuse aid workers of sex abuse in Congo Ebola crisis*, 29 september 2020; The New Humanitarian, *Exclusive: New sex abuse claims against Ebola aid workers exposed in Congo*, 12 mei 2021.

⁴²³ De Volkskrant, *WHO opnieuw in opspraak wegens seksueel misbruik door werknemers*, 30 september 2020; The Guardian, *More than 50 women in DRC allege abuse by Ebola aid workers*, 29 september 2020; Reuters, *WHO employees took part in Congo sex abuse during Ebola crisis, report says*, 29 september 2021; Nederlands Dagblad, *WHO: medewerkers gebruikten machtspositie voor misbruik*, 30 september 2021.

(seksueel) geweld, gepleegd door humanitaire hulpverleners, kunnen bellen om een klacht in te dienen of feedback te geven.⁴²⁴

Seksueel geweld tegen minderjarigen

Voor wat betreft de gevallen aangaande minderjarigen ging het om gevallen van verkrachting (245), groepsverkrachting (77), gedwongen huwelijk (46), seksuele slavernij (23), poging tot verkrachting (6) en seksuele intimidatie (1). Staatsveiligheidstroepen waren verantwoordelijk voor 137 van deze gevallen, waaronder 92 gepleegd door de FARDC en 41 door leden van de *Police Nationale Congolaise* (PNC). Bij 47 van deze bijna vierhonderd gevallen werd de dader gearresteerd en in vier gevallen veroordeeld. In alle andere gevallen bleef de dader vrij rondlopen.⁴²⁵

Toegang tot justitie

De toegang tot justitie is beperkt waardoor veel slachtoffers geen aangifte doen. Een vertrouwelijke bron schatte dat in slechts 15% van de gevallen van seksueel geweld aangifte werd gedaan. Voorts schatte de bron dat in 10% van de gevallen de justitiële instanties actie ondernamen om de dader(s) te vervolgen. In de praktijk zien de meeste vrouwen af van aangifte, vanwege het sociale stigma, het gebrek aan vertrouwen in de rechtsgang en uit angst voor vergelding. Volgens twee vertrouwelijke bronnen bestaan er geen opvangmogelijkheden voor vrouwen die slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld.⁴²⁶ Enkele websites en online artikelen verwijzen naar (tijdelijke) opvangcentra voor vrouwen en/of tieners die slachtoffer zijn geworden van seksueel of ander gendergerelateerd geweld. Een voorbeeld hiervan is de ngo LIZADEEL die in Kinshasa een tijdelijke opvanglocatie zou hebben voor vijftig meisjes en tien vrouwen. Dezerzijds is niet bekend in hoeverre de opvangcentra functioneren.⁴²⁷

Vervolging van daders

Uit verschillende bronnen blijkt dat daders van seksueel geweld worden vervolgd en veroordeeld.⁴²⁸ Volgens een rapport van de secretaris-generaal van de VN inzake conflict-gerelateerd geweld werd gedurende 2020 belangrijke vooruitgang geboekt op het gebied van het bestrijden van straffeloosheid van seksueel geweld. In november 2020 werden de voormalig leiders van gewapende groepen Ntabo Ntaberi Sheka (*Nduma Défense du Congo*) en Serafin Lionso (FDLR) veroordeeld tot levenslange gevangenisstraffen voor oorlogsmisdaden, waaronder verkrachtingen en seksuele slavernij. Het ging om misdaden gepleegd tussen 2010 en 2017 in Noord-Kivu. In Kinshasa ging het proces tegen FRPI leider, Justin Banaloki, wegens aanklachten van oorlogsmisdaden waaronder seksueel geweld, door. Ook Takungomo Mukambilwa, senior leider van de gewapende groep Mai-Mai Raia Mutomboki Charlequin, werd veroordeeld tot twintig jaar gevangenisstraf voor misdaden tegen de menselijkheid waaronder verkrachting en seksuele slavernij. In 2020 maakten mobiele militaire rechtbanken de vervolging en veroordeling van leden van staatsveiligheidstroepen mogelijk, onder wie 103 FARDC-militairen en 28

⁴²⁴ UNSC, *S/2021/312*, p. 11-13, 30 maart 2021 ; UNFPA, *La RDC lance une ligne verte sur la redevabilité et la protection contre l'exploitation et les abus sexuels*, 18 december 2020.

⁴²⁵ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 29, 27 januari 2021.

⁴²⁶ Vertrouwelijke bron, 25 juni 2021; Vertrouwelijke bron, 9 juli 2021; Oxfam, *Congolese civil society call for access to justice and reparations for survivors of gender-based sexual violence*, 6 oktober 2020; UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 53, december 2020.

⁴²⁷ LIZADEEL, *Our services*, [link](#), geraadpleegd op 3 september 2021; UNHCR, *Survivors of sexual violence rebuild their lives in the DRC*, 1 december 2020; City Of Joy, *About City of Joy*, [link](#), geraadpleegd op 3 september 2021.

⁴²⁸ Vertrouwelijke bron, 25 juni 2021; Vertrouwelijke bron, 9 juli 2021; UNSC, *S/2021/312*, p. 11-13, 30 maart 2021; Radio Okapi, *Nord Kivu: 31 condamnations et 12 acquittements prononcés lors des audiences foraines à Masisi*, 3 november 2020 ; Radio Okapi, *Minova : 13 violeurs condamnés jusqu'à 10 ans de prison*, 21 oktober 2020.

leden van de nationale politie. Ook werden acht leden van gewapende groepen veroordeeld voor seksueel geweld. De door rechtbanken toegewezen schadevergoedingen werden echter niet betaald.⁴²⁹

4.1.6.3 *Alleenstaande vrouwen en weduwen*

In openbare bronnen is weinig (recente) informatie te vinden over de situatie van alleenstaande vrouwen en of weduwen.⁴³⁰

Uit informatie, verstrekt door een vertrouwelijke bron, blijkt dat alleenstaande vrouwen en weduwen een kwetsbare positie hebben in de Congolese samenleving. Wanneer vrouwen niet (kunnen) werken worden zij een kostenpost. In rurale gebieden zouden vrouwen vaker kunnen rekenen op hun sociale netwerk, maar in stedelijke gebieden ligt dit anders. Veel alleenstaande vrouwen en weduwen zouden door de familie worden gebruikt als huishoudelijke hulp, aldus de vertrouwelijke bron.⁴³¹ Een tweede vertrouwelijke bron geeft aan dat vrouwen in de DRC alleen in zeldzame gevallen autonoom zijn. De oorzaak hiervan ligt in een gebrek aan onderwijs en financiële middelen. De maatschappelijke blik op vrouwen die zelfstandig wonen (met en zonder kinderen) is negatief. Veelal worden deze vrouwen aangezien voor prostituees, aldus de bron.⁴³² Uit een onderzoek naar langdurige ontheemding in Congo blijkt dat vrouwen die *de facto* alleenstaand zijn, zich voordoen als gehuwd omdat de status 'alleenstaand' het huishouden kwetsbaarder zou kunnen maken en kunnen leiden tot stigmatisering.⁴³³

Alleenstaande vrouwen (gescheiden of weduwen) kunnen niet op zelfstandig wijze toegang krijgen tot grond. In het traditionele recht hebben vrouwen enkel recht op gebruik van land en niet op het bezit ervan. In verschillende provincies zoals in Kasai, Tanganyika en Zuid-Kivu rapporteerden traditionele leiders aan UNOCHA dat dit te maken had met de angst van verlies van erfgoed wanneer de vrouw zou hertrouwen. Ook weduwen hebben alleen toegang tot het land van hun overleden echtgenoot wanneer het familiehoofd (*conseil de famille*) hiervoor toestemming verleent. Deze situatie leidde tot een beperking van landbezit onder alleenstaande vrouwen, waaronder weduwen hetgeen hun kwetsbaarheid versterkte, met name ten aanzien van het risico op exploitatie en (seksuele) mishandeling.⁴³⁴

Het komt voor dat weduwen door de schoonfamilie verantwoordelijk gehouden worden voor de dood van hun echtgenoot en daarom gestraft worden. Na het overlijden van de echtgenoot, komt het geregeld voor dat een weduwe wordt beschuldigd van hekserij, wordt mishandeld of wordt weggejaagd, al dan niet met haar kinderen. Voor zover dezerzijds bekend, zijn er geen cijfers beschikbaar van het aantal gevallen.⁴³⁵ In een online artikel van *La Prosperité* wordt melding gemaakt van een radioprogramma waarin een pastoor de bevolking oproep om weduwen niet te marginaliseren door hen het huis uit te jagen ofwel haar bezittingen af te nemen. Volgens het artikel zou een socioloog in Kikwit onderzoek

⁴²⁹ UNSC, *S/2021/312*, p. 11-13, 30 maart 2021.

⁴³⁰ Zie ook EASO, *COI Query, Democratic Republic of Congo, Current information on the situation of widows and single women accused of causing death of their husbands through witchcraft in Kinshasa*, 7 november 2019; EASO, *COI Query, DRC, Information on the situation of women without a male support network in Kinshasa*, 5 december 2019; EASO, *COI Query, Democratic Republic of Congo, Situation of single women*, 25 juni 2021.

⁴³¹ Vertrouwelijke bron, 24 juni 2021.

⁴³² Vertrouwelijke bron, 9 juli 2021.

⁴³³ Jacobs C. et al., *Figurations of Displacement in the Democratic Republic of the Congo: Empirical findings and reflections on protracted displacement and translocal connections on Congolese IDPs (TRAFIG working paper 4)*, p. 29, november 2020.

⁴³⁴ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 103, december 2020.

⁴³⁵ Vertrouwelijke bron, 9 juli 2021; TV5 Monde, *RDC: le parcours du combattant des veuves*, 3 juni 2021; Habari RDC, *Les veuves victimes de pratiques traditionnelles dégradantes au Kasai*, 23 juni 2020.

gedaan hebben naar de situatie van weduwen en zou 60% van de weduwen gemarginaliseerd worden.⁴³⁶

Volgens een vertrouwelijke bron hebben de beschuldigingen ten aanzien van de weduwe enerzijds te maken met het culturele aspect van het niet kunnen accepteren van de dood. Anderzijds zou ook de erfenis van de man een rol spelen bij de beschuldigingen. De bron stelt dat deze culturele praktijk en de negatieve gevolgen voor weduwen in het hele land voorkomen. Ook in gezinnen waar het onderwijsniveau hoger ligt, zou deze praktijk voorkomen.⁴³⁷ Een tweede vertrouwelijke bron stelde dat beschuldigingen van hekserij vaker voorkomen in stedelijke gebieden dan in rurale gebieden. Volgens de bron heeft dit mogelijk te maken met de duurdere levensomstandigheden in de steden. Weduwen worden dan sneller gezien als kostenpost. In welgestelde families zouden beschuldigingen van hekserij minder voorkomen. Welgestelde weduwen zouden bovendien hun 'schuld' kunnen afkopen en daarmee mishandelingen kunnen voorkomen.⁴³⁸

Volgens een vertrouwelijke bron zijn de beschermingsmogelijkheden door de autoriteiten voor weduwen zwak of afwezig. Wetgeving om weduwen te beschermen wordt niet toegepast. Volgens de bron leven weduwen, die beschuldigd worden van hekserij, geïsoleerd en worden zij gestigmatiseerd en mishandeld.⁴³⁹ Een vertrouwelijke bron geeft aan dat er geen opvangmogelijkheden zijn voor vrouwen die verantwoordelijk gehouden worden voor de dood van hun echtgenoot. Een andere vertrouwelijke bron stelt dat er in Kinshasa drie bejaardentehuizen zijn waar weduwen opgevangen kunnen worden. De capaciteit van de tehuizen is onvoldoende met in totaal ongeveer zestig tot vijfenzeventig plekken. De opvanghuizen worden gefinancierd door particulieren.⁴⁴⁰ Een bron stelde dat sommige vrouwen opgevangen worden in hun eigen familie maar ook daar gestigmatiseerd worden.⁴⁴¹ Ook de kerk of een kerkgemeenschap kan in sommige gevallen hulp bieden. Uit een online artikel blijkt dat de lokale ngo Actionplus zich onder andere specifiek op de doelgroep weduwen zou richten.⁴⁴²

- 4.1.6.4 *Politie-eenheid voor de bescherming van kinderen en preventie van seksueel geweld*
In het algemeen ambtsbericht DRC van december 2019 werd melding gemaakt van het bestaan van een speciale politie-eenheid in Noord-Kivu, verantwoordelijk voor de bescherming van vrouwen en kinderen. Deze eenheid, *Escadron de Protection de l'Enfant et de Prévention des Violences Sexuelles* (EPEPVS) genoemd, is volgens twee vertrouwelijke bronnen aanwezig in alle provincies van de DRC. Het is onduidelijk in hoeverre de eenheid op provinciaal niveau verdeeld is over de verschillende grondgebieden. In openbare bronnen is weinig informatie beschikbaar over deze eenheid. Volgens een rapport van de VN verkregen gedurende 2020 ongeveer 65.000 vrouwen en kinderen een vorm van bescherming door de EPEPVS

⁴³⁶ La prospérité, Kikwit : l'abbé Guy Masieta s'insurge contre la marginalisation des veuves en RDC, 27 oktober 2020.

⁴³⁷ Vertrouwelijke bron, 9 juli 2021.

⁴³⁸ Vertrouwelijke bron, 24 juni 2021.

⁴³⁹ Vertrouwelijke bron, 24 juni 2021.

⁴⁴⁰ Volgens een bron is de capaciteit in de bejaardentehuizen gering ten opzichte van de stadsbevolking van Kinshasa, die door de bron op tien miljoen geschat werd. Andere bronnen schatten de bevolking van Kinshasa op vijftien miljoen (zie bijvoorbeeld: Population Stat, *World Statistical Data, Kinshasa, Democratic Republic of the Congo Population*, [link](#), geraadpleegd op 30 augustus 2021); UN Department of Economic and Social Affairs, *Urban Agglomerations, File 11a: The 30 Largest Urban Agglomerations Ranked by Population Size at Each Point in Time, 1950-2035*, [link](#), 2018). Vertrouwelijke bron, 24 juni 2021; Vertrouwelijke bron, 9 juli 2021.

⁴⁴¹ Vertrouwelijke bron, 9 juli 2021.

⁴⁴² Vertrouwelijke bron, 9 juli 2021; TV5 Monde, RDC: le parcours du combattant des veuves, 3 juni 2021 ; IEX, RDC : l'ONG « Action Plus » de Maguy Nzumba choisit d'être la Voix des Personnes Vulnérables (Sortie officielle), 21 juni 2021.

eenheden op politiekantoren en via kinderrechtbanken. Uit het rapport valt niet op te maken om wat voor bescherming het ging.⁴⁴³

Volgens een vertrouwelijke bron zou het de bedoeling zijn om alle gevallen die betrekking hadden op minderjarigen of vrouwen die te maken kregen met seksueel geweld, naar deze speciale eenheid door te verwijzen. De medewerkers van de EPEPVS zouden specifieke trainingen hebben gevolgd in het kader van bescherming van kinderen en vrouwen. Drie vertrouwelijke bronnen gaven aan dat het functioneren en de effectiviteit van de eenheid een probleem was, de eenheid niet functioneerde of dat het functioneren van de eenheden vooral theoretisch was. De eenheid had onvoldoende fondsen om de verantwoordelijkheden te kunnen vervullen. Een vertrouwelijke bron gaf aan dat het bestaan van de eenheid een afschrikwekkend effect zou kunnen hebben op potentiële daders. De EPEPVS wordt ondersteund door VN-organisaties en ingo's voor wat betreft opleidingen en sommige materiële noden, zoals brandstof.⁴⁴⁴

4.1.7 (Alleenstaande) minderjarigen

Schendingen van rechten van kinderen

Gedurende 2020 documenteerde MONUSCO minstens 3.470 ernstige schendingen van kinderrechten in het kader van conflict in de DRC. Dit betreft een lichte afname ten opzichte van 2019 toen MONUSCO 3.831 ernstige schendingen documenteerde. MONUSCO noteerde hierbij dat het cijfer van 2020 nog op kon lopen omdat het proces van documentatie en verificatie veel tijd in beslag neemt vanwege toegangsbeperkingen, beperkte fondsen en het gebrek aan veiligheid in bepaalde gebieden. Gewapende groepen pleegden 93% van de schendingen tegen kinderen tegenover 7% door staatsveiligheidsstroepen. 56% van de schendingen vonden plaats in Noord-Kivu, 15% in Ituri, 10% in Zuid-Kivu en 10% in Tanganyika. De meest gedocumenteerde schending gedurende 2020 was de rekrutering van kinderen waarbij 2101 kinderen werden gescheiden van gewapende groepen en milities. Voor informatie over kindsoldaten en rekrutering van kinderen zie paragraaf 2.14). MONUSCO documenteerde daarnaast 460 ontvoeringen van kinderen, 398 verkrachtingen van kinderen, 363 gedode kinderen, 143 verminkingen en 100 aanvallen op scholen.⁴⁴⁵ Volgens een vertrouwelijke bron zorgde de staat van beleg in Noord-Kivu en Ituri in 2021 voor ernstige mensenrechtenschendingen. De bron gaf daarbij het voorbeeld van kinderen in Bunia (Ituri) die gearresteerd en gedetineerd werden nadat zij demonstreerden tegen de kosten van het onderwijs.⁴⁴⁶

Onderwijs

Tijdens zijn verkiezingscampagne beloofde Tshisekedi gratis basisonderwijs op openbare scholen. Volgens de wet hebben kinderen recht op gratis onderwijs, maar deze wet was nooit uitgevoerd. In augustus 2019 kondigde de Congolese regering de invoering van gratis basisonderwijs aan vanaf het schooljaar 2019-2020.⁴⁴⁷ Gratis basisonderwijs werd tijdens de verslagperiode niet effectief ingevoerd. Bovendien waren er regionale verschillen in de implementatie. Volgens verschillende

⁴⁴³ Vertrouwelijke bron, 24 juni 2021; Vertrouwelijke bron, 18 juni 2021; Bureau du Coordonnateur Résident du Système des Nations Unies en RDC, *Rapport Annuel 2020, Les résultats des Nations Unies en République Démocratique du Congo*, p. 19, maart 2021; Bureau International des Droits de l'Enfant, *Batela Mwana*, 8 maart 2021.

⁴⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 24 juni 2021; Vertrouwelijke bron, 18 juni 2021. Zie ook: MONUSCO, *La MONUSCO développe les compétences de la police congolaise dans la lutte contre les violences sexuelles basées sur le genre*, 17 juni 2020; Bureau du Coordonnateur Résident du Système des Nations Unies en RDC, p. 19, maart 2021; Bureau International des Droits de l'Enfant, *Batela Mwana*, 8 maart 2021.

⁴⁴⁵ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 27-30, 27 januari 2021.

⁴⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 18 juni 2021; Radio Okapi, *Sit in des élèves à Beni : l'auditorat militaire ouvre une information judiciaire*, 22 juni 2021.

⁴⁴⁷ Congo Research Group, *Gratuité de l'enseignement: le pari risqué de Félix Tshisekedi*, 31 oktober 2019; VOA, *L'espoir fou d'un enseignement primaire gratuit dès septembre*, 22 augustus 2019.

bronnen waren de effecten van de aankondiging beperkt. Volgens een rapport van UNOCHA zorgde de regeling wel voor een afname in de door ouders betaalde kosten maar leidde het aanbieden van gratis onderwijs tegelijkertijd tot een toename van het aantal kinderen per klas, vooral in regio's waar het aantal scholen beperkt was. De regering was bovendien niet gestart met de bouw van nieuwe klassen en de renovatie van oude klaslokalen. De achterstand in betaling van salarissen door de overheid zorgde voor stakingen onder leerkrachten. In het verleden werden de salarissen grotendeels betaald uit de inkomsten van het schoolgeld betaald door ouders. Volgens een artikel van RFI werkten meer dan 60.000 leerkrachten zonder betaald te krijgen. Arme gezinnen bleven bovendien moeite hebben om andere schoolkosten, zoals schooluniformen en schoolmaterialen te betalen.⁴⁴⁸

Opvang minderjarigen

In de DRC worden weeskinderen in het algemeen opgevangen door de familie van één van beide ouders, de *famille élargie*. Ook komt het voor dat kinderen opgevangen worden door een gezin uit dezelfde (kerk-)gemeenschap. Er zijn verschillende redenen waardoor kinderen niet terecht kunnen bij hun familie en op straat terecht komen. Volgens een vertrouwelijke bron komen de meeste kinderen eerst terecht bij de uitgebreide familie en vluchten zij naar de straat als zij in die nieuwe thuissituatie te maken krijgen met geweld. Een tweede reden is armoede, waardoor kinderen de straat op gaan om te voorzien in hun eigen noden of door hun ouders of gastgezin achtergelaten worden. In de DRC komt het ook voor dat kinderen beschuldigd worden van hekserij. De gemeenschap of ouders zien de hekserij als verklaring voor tegenslagen in de familie zoals armoede, een scheiding of een overlijden. Ook kerken (*Eglises de Réveil* genoemd) beschuldigen kinderen van hekserij. Bovendien zouden deze kerken profiteren van deze situatie door zich te laten betalen voor een behandeling tegen hekserij. Volgens een vertrouwelijke bron heeft een beschuldiging van hekserij als gevolg dat de gemeenschap het kind ziet als publiek gevaar. Dit opent vervolgens de deur naar mishandeling door de gehele gemeenschap. Minderjarigen die hun ouders kwijtraken in de conflictgebieden wendden zich soms tot gewapende groepen waar zij gerekruteerd worden. Ook deze kinderen kunnen daarna terechtkomen in opvang- of weeshuizen.⁴⁴⁹

Volgens de wet dienen kinderen bij voorkeur opgevangen te worden door de familie of door een gastgezin. Wanneer dit niet mogelijk is kan een kind, voor een periode van maximaal zes maanden, opgevangen worden in een particulier of openbaar opvanginstituut. Voor zowel plaatsingen in gastgezinnen als in opvanghuizen is een plaatsingsbesluit van een rechter nodig. Volgens een vertrouwelijke bron wordt de wet in de praktijk nauwelijks toegepast. De regering is niet betrokken bij plaatsingen van kinderen bij de uitgebreide familie. De meeste alleenstaande (straat-)kinderen worden direct door ngo's of religieuze organisaties opgevangen, zonder dat hier een rechter aan te pas komt.⁴⁵⁰

Een vertrouwelijke bron stelde dat de regering enkele weeshuizen en opvangcentra heeft. De meeste opvanghuizen worden echter geleid door ngo's of religieuze organisaties. Het is niet bekend hoeveel weeshuizen en/of opvangcentra er

⁴⁴⁸ RFI, *RDC: la Cenco alerte sur les difficultés de la mise en place de la gratuité des écoles*, 14 januari 2021 ; UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 20, december 2020 ; Vertrouwelijke bron, 18 juni 2021.

⁴⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 18 juni 2021; SOS Enfants, *Les enfants des rues à Kinshasa*, geraadpleegd op 22 juni 2021, [link](#).

⁴⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 18 juni 2021; Loi n. 09/001 du 10 janvier 2009 portant protection de l' enfant, artikelen 63 tot 67.

bestaan.⁴⁵¹ Verschillende online artikelen meldden donaties aan kindertehuizen in de DRC. Voorbeelden van ngo's zijn Don Bosco⁴⁵², SOS kinderdorpen⁴⁵³, het Mama Koko weeshuis⁴⁵⁴ bij Kinshasa, en de centra van *Réseau des Educateurs des Enfants et Jeunes de la Rue* (REEJER)⁴⁵⁵. Op deze opvangcentra is geen toezicht vanuit de overheid. Een vertrouwelijke bron stelt dat veel opvanghuizen enkel op papier bestaan en dat de oprichters van deze 'huizen' geld verdienen door ontvangen donaties.⁴⁵⁶ Sommige opvanghuizen richten zich op specifieke groepen kinderen zoals kindsoldaten, straatkinderen of kinderen die worden beschuldigd van hekserij. In de opvanghuizen kunnen kinderen tot en met achttien jaar verblijven. In de praktijk blijven vooral kinderen tot een jaar of veertien in deze opvanghuizen. Oudere kinderen proberen zich vaker zelf te redden, aldus een vertrouwelijke bron.⁴⁵⁷

De capaciteit van de opvangtehuizen is niet toereikend om alle alleenstaande kinderen op te vangen. Volgens een vertrouwelijke bron zijn er in de DRC ruim veertigduizend straatkinderen van wie ongeveer twintigduizend in de hoofdstad Kinshasa. Straatkinderen worden ook wel *shégués* genoemd. Veel straatkinderen verblijven niet permanent in de opvangcentra maar komen er wanneer zij behoefte hebben aan voedsel of voorzieningen. Een deel van deze straatkinderen is afkomstig uit dakloze gezinnen die soms meerdere generaties dakloos blijven. De kwaliteit van voorzieningen betreffende onderwijs, medische zorg, voeding, beschikbaarheid van nachtopvang, kleding en beschikbaarheid van sanitaire voorzieningen in de opvanghuizen is volgens een vertrouwelijke bron onvoldoende. De opvanghuizen voldoen niet aan de door de Congolese regering gestelde minimale criteria. Een vertrouwelijke bron verklaarde desgevraagd dat de geboden voorzieningen in de opvanghuizen van Don Bosco acceptabel te noemen zijn.⁴⁵⁸

Binnen het ministerie van Sociale Zaken bestaat een directie die verantwoordelijk is voor de bescherming van kinderen, de Direction des interventions sociales pour la protection de l'enfant (DISPE). Deze directie is verantwoordelijk voor het beleid en de verordeningen ten aanzien van de bescherming van kinderen en voert, waar nodig, speciale interventies uit ten behoeve van kinderen in moeilijke situaties.⁴⁵⁹ Deze directie is niet specifiek verantwoordelijk voor de opvang van gerepatrieerde minderjarigen, aldus een vertrouwelijke bron. Ook bestaan er geen specifieke opvanglocaties voor deze minderjarigen.⁴⁶⁰

⁴⁵¹ Het is niet bekend hoeveel opvanghuizen er zijn. Volgens de bron heeft het Ministerie van Sociale Zaken moeite om de huizen te monitoren en erover te rapporteren. Vertrouwelijke bron, 18 juni 2021.

⁴⁵² Via Don Bosco is een Belgische ngo die zich richt op het opleiden van straatkinderen en kinderen beschuldigd van hekserij en hen helpt op de arbeidsmarkt een plek te vinden. De ngo heeft tevens in verschillende steden opvangcentra voor minderjarige kinderen, waaronder in Lubumbashi, Goma, Bukavu <https://www.viadonbosco.org/fr/pays/dr-congo>.

⁴⁵³ SOS kinderdorpen heeft drie kinderdorpen in de DRC waar ze weeskinderen, alleenstaande kinderen en kinderen van moeders met mentale gezondheidsproblemen opvangen. Bij binnenkomst zijn de kinderen jonger dan acht jaar. Zie: <https://sosverdcongo.org/qui-nous-sommes/>

⁴⁵⁴ Een ziekenhuis annex weeshuis waar 300 schoolgaande kinderen werden opgevangen. Zie ACP, *Visite de réconfort de la ministre du Genre à l'orphelinat « Mama Koko » de Kimbondo*, 21 september 2020.

⁴⁵⁵ REEJER had gedurende 2020 44 opvangcentra voor kinderen in Kinshasa waar meer dan tweeduizend kinderen (tijdelijk) werden opgevangen. REEJER, *Rapport des activités de Réseau des Educateurs des Enfants et jeunes de la Rue (2020)*, februari 2021.

⁴⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 18 juni 2021.

⁴⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 18 juni 2021.

⁴⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 18 juni 2021.

⁴⁵⁹ Bureau International des droits des Enfants, *Etat des lieux du système de protection de l'enfant et de la formation des policiers, du personnel judiciaire et des travailleurs sociaux en République Démocratique du Congo*, januari 2017.

⁴⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 18 juni 2021.

4.2 Naleving en schendingen

In de conflictgebieden van de DRC was gedurende de verslagperiode sprake van wijdverbreide en stelselmatige mensenrechtenschendingen. 93% van de door BCNUDH geregistreerde schendingen in 2020 vond plaats in de provincies van Ituri, Noord- en Zuid-Kivu, Tanganyika, Haut- en Bas-Uélé, Maniema en de Kasai. In 2020 registreerde BCNUDH een totaal aantal van 7.909 mensenrechtenschendingen, een toename van 21% ten opzichte van 2019. In de eerste helft van 2021 nam het aantal mensenrechtenschendingen weer af tot ongeveer hetzelfde niveau als in 2019.⁴⁶¹ Het Congolese leger (FARDC), de *Police Nationale Congolaise* (PNC), de diverse veiligheidsdiensten (in het bijzonder de nationale inlichtingendienst *Agence Nationale de Renseignements* (ANR)) maakten zich schuldig aan ernstige mensenrechtenschendingen, waaronder buitengerechtelijke executies, verdwijningen, willekeurige arrestaties, mishandeling en marteling van burgers. Daarnaast maakten gewapende groeperingen, waaronder de ADF, de FDLR, de Nyatura, de NDC-R, de LRA en Mai-Mai groepen, zich schuldig aan ernstige schendingen van de mensenrechten.⁴⁶²

In de gehele DRC waren in 2020 staatsactoren verantwoordelijk voor 45% van de door BCNUDH geregistreerde mensenrechtenschendingen, een afname van 9% ten opzichte van 2019. De overige 55% werd gepleegd door gewapende groepen. Ondanks deze percentuele afname bleef het totaal aantal schendingen gelijk, Tegelijkertijd steeg het aantal schendingen door staatsactoren in de provincies van Ituri, Noord- en Zuid-Kivu, Tanganyika, Haut- en Bas-Uélé, Maniema en de Kasai, van 2792 in 2019 naar 3046 in 2020. De FARDC was verantwoordelijk voor 22% van de mensenrechtenschendingen door staatsactoren. De FARDC pleegde onder andere 295 schendingen van het recht op leven (met 449 slachtoffers van wie 295 slachtoffers van buitengerechtelijke executies), 565 schendingen van het recht op fysieke integriteit (1029 slachtoffers onder wie 140 vrouwen en 86 kinderen die slachtoffer werden van seksueel geweld) en 321 schendingen van het recht op vrijheid en veiligheid (969 slachtoffers).⁴⁶³

Mensenrechtenschendingen in verband met covid-19

De VN registreerde 57 mensenrechtenschendingen gepleegd door staatsveiligheidstroepen in relatie tot de noodtoestand van de Covid-19 pandemie. Als voorbeeld geeft het US Department of State de arrestatie van veertien leden van de burgerbeweging *Lutte pour le Changement* (LUCHA) in Kinshasa op 4 april 2020. De politie mishandelde enkele arrestanten. De jongeren bereidden zich voor op de overhandiging van documentatie aan een COVID-19 werkgroep. De jongeren werden beschuldigd van het schenden van het verbod op bijeenkomsten van meer dan twintig personen. Op 9 juli 2020 dreef de politie in Kinshasa een demonstratie uiteen van personen die zich uitspraken tegen de sluiting van de markt Zando. Bij de opvolgende gevechten kwamen volgens de politie drie personen om het leven: twee raakten geëlektrocuteerd doordat zij in een gat vielen waar een elektriciteitskabel lag en één persoon werd platgedrukt door de menigte.⁴⁶⁴ Volgens MONUSCO werden de meeste mensenrechtenschendingen tijdens de noodtoestand gepleegd door individuele agenten of militairen, die de situatie gebruikten om slachtoffers te mishandelen, willekeurig te arresteren of uit te buiten.⁴⁶⁵

⁴⁶¹ Vertrouwelijke bron, 26 juli 2021; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 38, 27 januari 2021.

⁴⁶² BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, 27 januari 2021.

⁴⁶³ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 6-7, 27 januari 2021.

⁴⁶⁴ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 21, 30 maart 2021.

⁴⁶⁵ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 21, 30 maart 2021.

4.2.1

Vrijheid van meningsuiting

Tientallen personen die het beleid van de regering bekritiseerden, waaronder op sociale media, werden bedreigd, fysiek aangevallen, gearresteerd en in sommige gevallen strafrechtelijk vervolgd, aldus *Human Rights Watch*.⁴⁶⁶ Volgens het *US Department of State* werden journalisten, activisten en politici soms geïntimideerd, bedreigd of gedetineerd door de autoriteiten wanneer zij zich in het openbaar kritisch uitten over de regering, president of de staatsveiligheidstroepen.⁴⁶⁷ Gedurende 2020 registreerde BCNUDH 229 schendingen van het recht op vrije meningsuiting.⁴⁶⁸ Een vertrouwelijke bron gaf aan in het eerste half jaar van 2021 minstens 57 willekeurige arrestaties en illegale detenties in verband met het uitoefenen van het recht op vrije meningsuiting te hebben gedocumenteerd.⁴⁶⁹

Mensenrechtenverdedigers

Gedurende de verslagperiode vonden nog altijd gerichte acties plaats tegen mensenrechtenverdedigers, waaronder bedreigingen, willekeurige arrestaties en detentie.⁴⁷⁰ Zowel staatsveiligheidstroepen als gewapende groepen maakten zich schuldig aan bedreigingen en mensenrechtenschendingen jegens mensenrechtenverdedigers.⁴⁷¹ BCNUDH registreerde gedurende 2020 376 gevallen van bedreigingen en mensenrechtenschendingen van mensenrechtenverdedigers.⁴⁷² Tijdens de verslagperiode was nog altijd geen wet op de bescherming van mensenrechtenverdedigers door het parlement goedgekeurd.⁴⁷³

Hieronder volgen enkele voorbeelden van bedreigingen, arrestatie en detentie van mensenrechtenverdedigers. Deze lijst is niet uitputtend.

- Op 20 januari 2020 werd Joseph Lokondo gearresteerd vanwege zijn kritiek op de gouverneur van de provincie Equateur. Hij verbleef tot en met 7 juli 2020 in voorarrest toen hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes maanden. Op 8 juli 2020 werd hij vrijgelaten vanwege de tijd die hij al in voorarrest had doorgebracht.⁴⁷⁴
- Op 1 mei 2020 werd in Kasai-Central een mensenrechtenverdediger willekeurig gearresteerd en mishandeld door de politie. De mensenrechtenverdediger had geprotesteerd tegen intimidatie door de politie in Bakwa Mbuyi, op het grondgebied van Demba.⁴⁷⁵
- Op 28 juli 2020 werden vijf mensenrechtenverdedigers gearresteerd tijdens een demonstratie tegen het wanbeleid van de provinciale autoriteiten. Zij riepen de gouverneur op om ontslag in te dienen. Op 30 juli 2020 kwamen ze zonder aanklachten vrij.⁴⁷⁶

⁴⁶⁶ HRW, *DR Congo: Repression Escalates, Crackdown on Media, Dissent, Protests*, 28 januari 2021.

⁴⁶⁷ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 17, 30 maart 2021.

⁴⁶⁸ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 22, 27 januari 2021.

⁴⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 26 juli 2021.

⁴⁷⁰ Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf E2; US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 8, 30 maart 2021; HRW, *World report 2021, Democratic Republic of Congo, Events of 2020*, 13 januari 2021; Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, p. 141, 7 april 2021; Radio Okapi, *Affaire Ngezayo: plaidoyer pour des mesures urgentes de protection des défenseurs des droits de l'homme*, 3 april 2021; European Parliament, *Motion for a resolution, B9-0196/2021*, 9 maart 2021.

⁴⁷¹ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 31, 30 maart 2021; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 25, 27 januari 2021.

⁴⁷² BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 38, 27 januari 2021.

⁴⁷³ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 39, 27 januari 2021.

⁴⁷⁴ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 8, 30 maart 2021.

⁴⁷⁵ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 25, 27 januari 2021.

⁴⁷⁶ Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, 7 april 2021.

- In augustus 2020 werd een mensenrechtenverdediger en coördinator van de burgerbeweging LUCHA meermaals slachtoffer van dreigingen van arrestatie en doodsbedreigingen door leden van de veiligheidstroepen en door de plaatsvervangende gouverneur van de provincie Kwango. De mensenrechtenverdediger veroordeelde het wanbeheer in de provincie, met name door de plaatsvervangende gouverneur. Op 19 augustus 2020 ontvoerde een vermeende jongerengroep onder de naam '*groupe américain*' die banden zou hebben met de tijdelijke gouverneur, de mensenrechtenverdediger. Zij hielden hem vast op een geheime locatie waar hij gedurende meerdere weken slachtoffer werd van marteling. Er volgde een rechtszaak.⁴⁷⁷
- In september 2020 werden Dismas Kitenge, directeur van een mensenrechten-ngo, en zijn familieleden met de dood bedreigd door onbekenden. Kitenge ontving de doodsbedreigingen nadat hij de minister voor Mensenrechten had ontmoet inzake de straffeloosheid van een militaire officier die ernstige mensenrechtenschendingen zou hebben gepleegd in Kisangani tussen 1998 en 2002.⁴⁷⁸

Journalistiek/persvrijheid

De Congolese Grondwet voorziet in persvrijheid. Desondanks kregen journalisten te maken met aanklachten wegens smaad, strafrechtelijke vervolging, bedreigingen, willekeurige arrestatie, detentie en fysieke aanvallen. Journalisten uitten regelmatig kritiek tegen de autoriteiten. Politieke intimidatie van journalisten was gebruikelijk en de autoriteiten probeerden in sommige gevallen om mediakanalen te sluiten. Ook gewapende groepen en hun politieke takken beperkten op regionaal niveau regelmatig de persvrijheid. Hoewel de *Conseil supérieur de l'Audiovisuel et de la Communication* (CSAC) het enige overheidsinstituut is dat wettelijk bevoegd is om vergunningen van kranten en televisiestation (tijdelijk) in te trekken, beperkten ook de regering, veiligheidsdiensten en provinciale functionarissen radio- en tv-zendtijd.⁴⁷⁹

Volgens *Human Rights Watch* en de organisatie *Journalistes en Danger Afrique* (JED) namen in 2019, na het aantreden van Tshisekedi de aanvallen op de pers af. In 2020 namen de aanvallen en restricties op de pers weer toe. JED registreerde gedurende 2020 116 schendingen van de persvrijheid tegen 85 in 2019.⁴⁸⁰ BCNUDH registreerde in 2020, onder journalisten en andere beroepsprofessionals, 79 slachtoffers van bedreigingen, intimidatie en schendingen van de persvrijheid. Volgens de VN-organisatie waren de restricties op de persvrijheid en vrijheid van meningsuiting, met name van journalisten gedurende 2020 nog steeds een ernstige zorg.⁴⁸¹

⁴⁷⁷ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 21, 27 januari 2021.

⁴⁷⁸ Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, 7 april 2021.

⁴⁷⁹ Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf D1; Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, p. 141, 7 april 2021; US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 19, 30 maart 2021.

⁴⁸⁰ Journalistes en Danger Afrique, *Rapport 2020, La liberté de la Presse sous le signe du Coronavirus, Le retour des predateurs*, november 2020 ; HRW, *DR Congo : Repression Escalates*, 28 januari 2021.

⁴⁸¹ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 34, 27 januari 2021.

Hieronder volgen enkele voorbeelden van schendingen van de persvrijheid. Deze lijst is niet uitputtend.

- Op 7 februari 2020 werd de journalist Dek'son Assani Kamango van Radio Omega gearresteerd op grond van belediging van de provinciale autoriteiten van Maniema.⁴⁸²
- In maart 2020 vielen politieagenten de verslaggever Tholi Totali Glody aan nadat hij liet weten een reportage te maken over de Covid-19 lockdown.⁴⁸³
- In mei 2020 werd de journalist Fabrice Ngani gearresteerd, samen met drie lokale activisten, nadat zij een kritische brief hadden bezorgd aan de gouverneur van Mongala. Ngani werd in juni 2020 vrijgelaten maar kreeg een verbod op verslaggeving opgelegd.⁴⁸⁴
- Op 9 mei 2020 ontving verslaggever Christine Tsibuyi bedreigende telefoongesprekken na publicatie van een artikel over aanvallen op journalisten in Mbuji-Mayi (Kasai-Oriental). Dezelfde dag werd haar auto geramd en moest ze uitwijken richting een muur. Een man en vier leden van de veiligheidstroepen sloegen haar in het gezicht. Tshibuyi maakte melding van het incident bij de autoriteiten maar er werd geen onderzoek gestart.⁴⁸⁵
- Op 17 juni 2020 trokken de provinciale autoriteiten van Mongala de accreditaties van een aantal journalisten in. Tevens gaven zij bevel om enkele radiostations tijdelijk te sluiten en schortten de uitzending van verschillende politieke televisie- en radioprogramma's op.⁴⁸⁶
- Op 21 juli 2020 sloeg de nationale politie in Mbuji-Maji (Kasai-Oriental) vier journalisten die verslag deden van twee vreedzame marsen. De eerste mars werd georganiseerd door de beweging '*Sauvons le Kasai-Oriental*' met steun van verschillende burgerbewegingen waaronder *Lutte pour le changement* (LUCHA). In deze mars eisten burgers het vertrek van de gouverneur van Kasai Oriental. In de tweede mars, georganiseerd door de *Union pour la démocratie et le progrès social* (UDPS), werd juist steun aan de gouverneur uitgesproken. De journalisten werden willekeurig gearresteerd en illegaal gedetineerd. Na enkele uren werden zij vervolgens vrijgelaten.⁴⁸⁷
- In mei 2021 werd een journalist vermoord in Masisi (Noord-Kivu). De daders bleven onbekend.⁴⁸⁸
- In juni 2021 werd een correspondent van *Digital Congo* in Grand Bandundu (Kwilu) gearresteerd en gedetineerd. De correspondent zou beschuldigd zijn van het toebrengen van schade aan een commandant van de politie in Bandundu. Volgens verschillende mensenrechten- en persorganisaties werd de correspondent mishandeld en gemarteld.⁴⁸⁹
- Op 15 september 2021 sloeg de politie in op Patient Ligodi, een journalist van *Radio France Internationale* (RFI), die oppositieleider Martin Fayulu

⁴⁸² Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, p. 141, 7 april 2021; RSF, *RDC: un journaliste incarcéré pour "outrage" à gouverneur*, 11 februari 2020.

⁴⁸³ Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf D1; RSF, *DRC – Congolese police run down reporter covering coronavirus lockdown*, 26 maart 2020.

⁴⁸⁴ Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf D1; RSF, *RDC: un journaliste arrêté et quatre medias fermés par les autorités*, 3 juni 2020.

⁴⁸⁵ Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, p. 141, 7 april 2021; ; HRW, *DR Congo: Authorities Foundering on Rights, crackdown on Media, Dissent, Protests*, 22 juli 2020.

⁴⁸⁶ Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, p. 141-142, 7 april 2021; HRW, *DR Congo: Authorities Foundering on Rights, crackdown on Media, Dissent, Protests*, 22 juli 2020; RSF, *DRC: Growing crackdown on media in Mongala province*, 24 juni 2020.

⁴⁸⁷ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 34, 27 januari 2021 ; OLPA, *Kasai Oriental : OLPA offusqué par l'agression des journalistes à Mbuji-Mayi*, 21 juli 2020.

⁴⁸⁸ France 24, *RD Congo : un journaliste congolais assassiné dans le Nord-Kivu*, 10 mei 2021 ; JED Afrique, *Nord-Kivu : Un journaliste assassiné en plein état de siège*, 10 mei 2021.

⁴⁸⁹ Radio Okapi, *Kwilu: le correspondant de Digital Congo arrêté et torturé par la police, dénonce l'UNPC, JED et RJDH*, 7 juni 2021.

wilde interviewen tijdens een demonstratie. De gouverneur van Kinshasa had de demonstratie van het oppositieplatform Lamuka verboden maar enkele tientallen demonstranten, waaronder Martin Fayulu en Adolphe Muzito, verzamelden desondanks in Kinshasa. Ligodi werd kort gedetineerd en dezelfde dag weer vrijgelaten. Als reactie op het geweld tegen de journalist publiceerden een aantal intellectuelen, journalisten en activisten uit het maatschappelijk middenveld een artikel in *Jeune Afrique*. Hierin betoogden zij dat er sprake was van autoritaire neigingen en toenemend geweld tegen journalisten en het maatschappelijk middenveld.⁴⁹⁰

- Op 20 september 2021 arresteerden militaire autoriteiten de journalist Sosthène Kambidi. Kambidi nam in december 2017 deel aan een onderzoek door RFI en Reuters naar betrokkenheid van staatsveiligheidsstroepen bij de de moord op twee VN-experts. Kambidi kreeg de eerste 36 uur geen toegang tot een advocaat. Hij werd beschuldigd van criminele samenzwering, rebellie en terrorisme.⁴⁹¹

Internet

Tijdens de verslagperiode werden verschillende personen, met name journalisten, geïntimideerd, gearresteerd en/of kortdurend gedetineerd naar aanleiding van artikelen of *posts* op sociale media.⁴⁹² Alexandre Robert Mawelu, een journalist voor Radio Liberté in Gemena (Zuid-Ubangi) werd op 24 april 2020 gearresteerd door de politie. Mawelu uitte tijdens een radioprogramma kritiek op de gouverneur van Zuid-Ubangi in een WhatsApp groep, die aan het radioprogramma gekoppeld was. De journalist werd na enkele dagen vrijgelaten maar bleef dreigberichten ontvangen. JED registreerde zeven gevallen van schendingen van de persvrijheid als het gaat om online pers en mediaberichten of *posts* via sociale media.⁴⁹³ Voor zover dezerzijds bekend waren er tijdens de verslagperiode geen gevallen van personen die veroordeeld werden op basis van de inhoud van hun weblog, facebook- of twitterpagina's.

Volgens een artikel van JamborDC.info⁴⁹⁴ hebben de veiligheidsdiensten in de DRC hun aanwezigheid op sociale media versterkt sinds de laatste verkiezingsperiode. Een geïnterviewd lid van de ANR zou hebben aangegeven instructie te hebben gekregen om WhatsApp groepen te infiltreren en om actief te worden op facebook en andere sociale media. De DRC kende tijdens de verslagperiode geen specifieke wetgeving ten aanzien van digitale communicatie. Volgens het artikel worden gearresteerde activisten vervolgd op grond van het Wetboek van Strafrecht en kunnen zij worden beschuldigd van verschillende strafbare feiten, van smaad tot hoogverraad. In het artikel worden twee voorbeelden aangehaald van personen die

⁴⁹⁰ RFI, *RDC : la société civile s'insurge face aux violences contre les journalistes*, 19 september 2021 ; *Jeune Afrique, RDC : « les journalistes congolais ne sont pas des criminels »*, 18 september 2021 ; Reuters, *Police beat journalist, fire tear gas during Congo election protest*, 16 september 2021.

⁴⁹¹ De twee experts kwamen in 2017 om in de DRC. Reuters, *Rights groups demand release of Congo journalist over terrorism charges*, 25 september 2021 ; RFI, *RDC: l'ONU donne sa version sur la détention du journaliste Sosthène Kambidi*, 25 september 2021.

⁴⁹² *Journalistes en Danger Afrique, Rapport 2020, La liberté de la Presse sous le signe du Coronavirus, Le retour des prédateurs*, p. 51-52 en 74-75, november 2020 ; HRW, *DR Congo : Authorities Foundering on Rights, Crackdown on Media, Dissent, protests*, 22 juli 2020 ; Actualité.cd, *Kinshasa : Un journaliste arrêté pour tentative de soulèvement de l'armée*, 26 april 2021.

⁴⁹³ *Journalistes en Danger Afrique, Rapport 2020, La liberté de la Presse sous le signe du Coronavirus, Le retour des prédateurs*, november 2020 ; HRW, *DR Congo : Authorities Foundering on Rights, Crackdown on Media, Dissent, protests*, 22 juli 2020.

⁴⁹⁴ Jambordc.info is een online platform waar enkele tientallen journalisten uit Zuid-Kivu in samenwerking met correspondenten uit andere provincies artikelen publiceren over de sociale en politieke context in de DRC.

gearresteerd werden op basis van online berichten. Het is niet beschreven of deze personen ook veroordeeld zijn.⁴⁹⁵

Volgens het US Department of State waren er geen signalen van beperking of blokkering van het internet door de Congolese regering gedurende 2020. Wel waren er enkele meldingen van monitoring van online privé-communicatie waarvoor de autoriteiten niet de juiste wettelijke bevoegdheden hadden.⁴⁹⁶

4.2.2

Vrijheid van vereniging en vergadering

De Congolese Grondwet voorziet in de vrijheid van vereniging en vergadering. Ook de wetgeving die de organisatie en het functioneren van politieke partijen regelt voorziet in deze vrijheden. De Grondwet garandeert het recht op vreedzame vergadering, zolang deze niet in strijd is met de wet, de openbare orde en de goede zeden. Ook de vrijheid van demonstratie wordt in de Grondwet gegarandeerd.⁴⁹⁷

Vrijheid van vereniging

De vrijheid van vereniging wordt over het algemeen gerespecteerd door de Congolese regering, aldus US Department of State. Organisaties uit het maatschappelijk middenveld en ngo's dienen zich te registreren bij de overheid en mogen fondsen werven middels donaties. Ze mogen geen fondsen genereren, ook als het gaat om non-profit activiteiten. Het registratieproces was ingewikkeld en traag. Sommige registratieverzoeken, met name van LHBT-organisaties werden geweigerd, aldus het US Department of State. Veel ngo's meldden dat het soms jaren duurde voordat zij geregistreerd werden.⁴⁹⁸ Volgens *Freedom House* mochten sommige ambtenaren en leden van de veiligheidsdiensten geen vakbonden vormen of collectief onderhandelen.⁴⁹⁹

Vrijheid van vergadering

Het aantal schendingen van de vrijheid op vergadering nam de afgelopen jaren af in de DRC. Volgens BCNUDH vonden in 2018 257 schendingen plaats, tegenover 134 in 2019 en 97 in 2020. De afname in 2020 kon mogelijk worden verklaard door de noodtoestand die de regering aankondigde in antwoord op de Covid-19 pandemie. De noodtoestand gold van half maart tot half juli 2020 en verbood samenkomsten van meer dan twintig personen.⁵⁰⁰

Demonstraties

Demonstraties dienen vooraf schriftelijk bij de autoriteiten te worden aangekondigd. Het ontbreken van een schriftelijke aankondiging werd vaak gebruikt als excuus om demonstraties te verbieden, aldus het US Department of State.⁵⁰¹ Tijdens de verslagperiode kwam het regelmatig voor dat aangekondigde demonstraties of marsen verboden werden. Ook waren er burgermeesters en gouverneurs die een tijdelijk verbod op demonstraties afkondigden voor een stad, grondgebied of gehele provincie. De redenen die hiervoor aangevoerd werden waren de maatregelen rondom de covid-19 pandemie of de veiligheidssituatie.⁵⁰²

⁴⁹⁵ Jambordc.info, *RDC: l'atteinte à la liberté d'expression sur les réseaux sociaux entame la démocratie*, 13 april 2020.

⁴⁹⁶ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 20, 30 maart 2021.

⁴⁹⁷ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 20, 30 maart 2021; Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf E1.

⁴⁹⁸ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 21-22, 30 maart 2021.

⁴⁹⁹ Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf E3.

⁵⁰⁰ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 22, 27 januari 2021.

⁵⁰¹ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 20-21, 30 maart 2021

⁵⁰² Radio Okapi, *Nord-Kivu : interdiction des manifestations publiques*, 14 april 2021 ; Actualité.cd, *RDC : Fayulu et Muzito considèrent l'interdiction de la marche contre l'insécurité dans l'est et la répression des manifestants comme « complicité et non-assistance à un peuple en danger »*, 24 april 2021 ; Actualité.cd, *Lualaba : le maire*

Ondanks de covid-19 maatregelen en verbod op demonstraties om andere redenen vonden gedurende de verslagperiode grote marsen en demonstraties plaats. Zo blokkeerden driehonderd aanhangers van Vital Kamerhe, aangeklaagd vanwege corruptie, in april 2020 een weg in Bukavu als protest tegen zijn arrestatie.⁵⁰³ In januari 2020 werden bijeenkomsten van oppositieleider Martin Fayulu verboden in zes steden. Demonstranten die zich ondanks het verbod in Kinshasa en Kindu verzamelden werden met geweld uiteen gedreven. Volgens de coalitie Lamuka werden tientallen demonstranten gearresteerd in verschillende delen van het land. Ook raakten enkele demonstranten gewond.⁵⁰⁴ In september 2021 verbood de gouverneur van Kinshasa demonstraties van het oppositieplatform Lamuka. Enkele tientallen demonstranten verzamelden zich alsnog in de hoofdstad. De politie gebruikte traangas om de demonstranten uiteen te drijven. Ook sloeg de politie in op een journalist die oppositieleider Martin Fayulu wilde interviewen (zie ook paragraaf 4.2.1).⁵⁰⁵

Uit verschillende bronnen blijkt dat personen die deelnamen aan demonstraties het risico liepen op arrestatie, mishandelingen, detentie en soms dodelijk geweld.⁵⁰⁶ Verschillende waarnemers meldden dat sommige demonstraties in 2020 met (excessief) geweld uiteen werden geslagen. Veiligheidstroepen gebruikten traangas, rubberen kogels en in sommige gevallen schoten zij met scherp. Dit leidde tot verschillende burgerdoden en gewonden.⁵⁰⁷ Ter illustratie de demonstraties in verschillende steden van het land op 9 juli 2020 toen burgers demonstreerden tegen de aanstelling van de nieuwe president van de electorale commissie CENI. De demonstraties werden vooraf verboden maar demonstranten verzamelden zich alsnog. Volgens mensenrechtenorganisaties gebruikte de politie excessief geweld tegen de grotendeels vreedzame demonstranten. Bij de demonstraties kwamen enkele demonstranten om. Vele anderen raakten gewond.⁵⁰⁸

Volgens BCNUDH werden demonstraties met geweld uiteen geslagen, met name in Noord-Kivu, Kinshasa en Haut-Katanga. Vreedzame demonstraties door het maatschappelijk middenveld, met name in Tanganyika, Zuid-Kivu, Kasai, Kasai Oriental en Maniema werden eveneens onderdrukt waarbij schendingen van het recht op eerbiediging van de fysieke integriteit plaatsvonden en schendingen van de vrijheid en veiligheid van demonstranten.⁵⁰⁹ Volgens het US Department of State legde de regering de vrijheid van vergadering aan banden. Zo voorkwam zij dat personen of groepen die kritisch tegenover de regering stonden hun recht op

de Kolwezi interdit toute manifestation jusqu'à nouvel ordre, 27 april 2021 ; Actualité.cd, RDC : toutes les manifestations publiques interdites dans le Haut-Katanga jusqu'à nouvel ordre, 10 maart 2020 ; Actualité.cd, RDC : prévue le 15 septembre, la marche de Lamuka interdite à Kinshasa pour éviter la contamination « massive » de la Covid-19, 10 september 2021.

⁵⁰³ Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf E1.

⁵⁰⁴ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 20-21, 30 maart 2021; RFI, *RD Congo: la police met fin à une manifestation de Martin Fayulu et ses proches*, 17 januari 2020; Actualité.cd, *Kinshasa, Lamuka maintient sa marche pour le 17 janvier malgré son interdiction par le gouverneur Ngabila*, 15 januari 2020; Amnesty International, *RDC. Un an après l'arrivée au pouvoir de Félix Tshisekedi, l'insécurité et l'impunité continuent de mettre en péril les droits humains*, 24 januari 2020.

⁵⁰⁵ RFI, *RDC : la société civile s'insurge face aux violences contre les journalistes*, 19 september 2021; Jeune Afrique, *RDC : « les journalistes congolais ne sont pas des criminels »*, 18 september 2021; Reuters, *Police beat journalist, fire tear gas during Congo election protest*, 16 september 2021.

⁵⁰⁶ Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf E1; US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 20, 30 maart 2021.

⁵⁰⁷ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 20, 30 maart 2021; Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, p. 140, 7 april 2021.

⁵⁰⁸ Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, p. 140, 7 april 2021; RFI, *RDC: plusieurs morts en marge de manifestations à Kinshasa et Lubumbashi*, 9 juli 2020; Human Rights Watch, *Democratic Republic of Congo, Events of 2020*, geraadpleegd op 16 juli 2021.

⁵⁰⁹ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 24, 27 januari 2021.

vreedzame bijeenkomsten konden opeisen, met name in Haut-Uelé, Noord-Kivu en Tanganyika.⁵¹⁰

4.2.3

Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging

De Congolese Grondwet voorziet in de vrijheid van godsdienst.⁵¹¹ Volgens Freedom House respecteerde de overheid in algemene zin het recht op vrijheid van godsdienst. Religieuze groeperingen dienen zich te laten registreren, maar ook ongeregistreerde groeperingen werden over het algemeen niet gehinderd bij de uitoefening van hun geloof.⁵¹²

De Congolese regering en religieuze gemeenschappen bleven nauwe relaties onderhouden. Katholieke leiders hebben regelmatig overleg met leden van de regering over verscheidene onderwerpen waaronder godsdienstvrijheid, onderwijs en veiligheid. De regering bleef steunen op religieuze organisaties voor het aanbod van openbare diensten zoals onderwijs en gezondheidszorg in het hele land. Tussen 65% en 72% van de leerlingen staan ingeschreven bij scholen die door de regering gefinancierd worden en beheerd worden door religieuze organisaties. Moslim leiders stelden dat de regering hen niet dezelfde privileges gaf als de grotere religieuze groepen. De regering bleef de aanwezigheid van islamitische aalmoezeniers binnen de FARDC, nationale politie en in ziekenhuizen blokkeren.⁵¹³

In 2020 gebruikte de Congolese regering geweld tegen de politiek-religieuze beweging *Bundu Dia Kongo*. Zie paragraaf 2.13.

In Noord-Kivu en Ituri viel de ADF, een gewapende groep, burgers aan, waaronder christenen. Soms richtten de aanvallen zich op kerken of bezittingen van kerken.⁵¹⁴ Volgens een rapport van het US Department of State voerde de ADF gedurende 2020 gerichte aanvallen uit op burgers om verschillende redenen, waaronder religieuze redenen. Bij het geweld kwamen in 2020 minstens vijfhonderd burgers om.⁵¹⁵ De ADF zweerde trouw aan IS in oktober 2017 en werd door IS erkent in 2018.⁵¹⁶ Het UN Panel of Experts vond echter geen aanwijzingen van directe banden tussen de groepen.⁵¹⁷ In maart 2021 plaatsten de Verenigde Staten de ADF op de lijst van buitenlandse terreurorganisaties.⁵¹⁸ Volgens de ngo *Open Doors*, die opkomt voor vervolgte christenen, ging het om religieuze vervolging van christenen. De organisatie stelt dat het in de regio's, onder controle van de ADF nauwelijks mogelijk is om de eigen godsdienst te belijden. De ADF zou van deur tot deur gaan

⁵¹⁰ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 20, 30 maart 2021

⁵¹¹ Journal Officiel de la République Démocratique du Congo, *Constitution de la République Démocratique du Congo, artikel 22*, 5 februari 2011 ; US Department of State, *Democratic Republic of the Congo 2020, International Religious Freedom report*, p. 1, mei 2021 ; Aid to the Church in Need, *Democratic Republic of the Congo, Religious Freedom in the World, Report 2021*, 19 april 2021.

⁵¹² Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf D2; US Department of State, *Democratic Republic of the Congo 2020, International Religious Freedom report*, mei 2021.

⁵¹³ US Department of State, *Democratic Republic of the Congo 2020, International Religious Freedom report*, p. 3-4, mei 2021.

⁵¹⁴ Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf D2; Open Doors, *Democratic Republic of the Congo : Country Dossier*, december 2020; Aid to the Church in Need, *Democratic Republic of the Congo, Religious Freedom in the World, Report 2021*, 19 april 2021; US Department of State, *Democratic Republic of the Congo 2020, International Religious Freedom report*, p. 1, mei 2021.

⁵¹⁵ US Department of State, *Democratic Republic of the Congo 2020, International Religious Freedom report*, p. 5, mei 2021.

⁵¹⁶ US Department of State, *Democratic Republic of the Congo 2020, International Religious Freedom report*, p. 5, mei 2021 ; Algemeen Ambtsbericht DRC, december 2019.

⁵¹⁷ UNSC, *S/2021/560*, p. 2, 10 juni 2021; Kivu Security Tracker, geraadpleegd op 17 juli 2021, <https://kivusecurity.org>; BBC, *Allied Democratic Forces: The Ugandan rebels working with IS in DR Congo*, 14 juni 2021.

⁵¹⁸ US Department of State, *State Department Terrorist Designations of ISIS Affiliates and Leader in the Democratic Republic of the Congo and Mozambique*, 10 maart 2021.

om te achterhalen wat eenieder gezegd heeft. Met name uitdrukkingen van het geloof die gepaard gingen met afkeuring van acties van de ADF-militanten zouden niet worden gedoogd. Voorts geeft Open Doors aan dat het, in deze gebieden, risicovol is om christelijke symbolen te dragen, zoals een kruis.⁵¹⁹ Verschillende bronnen signaleren tevens dat de ADF personen dwong om zich te bekeren tot de islam.⁵²⁰

In het noorden van de DRC waarschuwden christelijke leiders voor de migratie van islamitische Mbororo veehouders. Zij bleven deze migratie aanduiden als 'islamitische invasie'. In Haut- en Bas-Uélé leidden verschillende confrontaties tussen Mbororo veehouders en de lokale bevolking tot meerdere doden (Zie ook paragraaf 2.7). Volgens het US Department of State speelden bij deze confrontaties ook economische en politieke redenen een rol en was het daarom moeilijk om deze enkel onder de noemer religie te categoriseren.⁵²¹

In mei 2021 werden bij twee op zichzelf staande incidenten twee imams in Beni (Noord-Kivu) doodgeschoten. De dader of daders bleven onbekend. Volgens een artikel van Radio Okapi was het motief nog onbekend maar stelden sommige van hun bronnen dat de preken van een van de leiders te maken zouden kunnen hebben met zijn dood. In zijn preken had hij de afstand tussen de islam en de acties van de ADF duidelijk proberen te maken.⁵²²

4.3 Toezicht en rechtsbescherming

4.3.1 Mogelijkheden tot aangifte

Voor een aangifte kan men zich wenden tot de politie of direct tot het Openbaar Ministerie.⁵²³ Volgens een vertrouwelijke bron kan de klager zich, bij voldoende bewijs, tevens direct tot de rechtbank wenden.⁵²⁴ Bij de politie neemt een officier van de gerechtelijke politie (*officier de police judiciaire*, veelal aangeduid als OPJ) de aangifte in behandeling. De aangifte wordt in principe ondertekend door de klager. Wanneer het dossier compleet is wordt het doorgestuurd naar het Openbaar Ministerie. Zowel bij de politie als bij het Openbaar Ministerie kan de aangifte mondeling of schriftelijk plaatsvinden. Een schriftelijk bewijs van de aangifte wordt niet standaard afgegeven.⁵²⁵ De aangever kan middels betaling (5000 Congolese Franc, ongeveer €2,10) wel een kopie krijgen. Volgens een vertrouwelijke bron zouden de meeste mensen geen weet hebben van het belang van een dergelijk document en het dus niet aanvragen. Volgens de bron hebben personen die zich laten vertegenwoordigen door een advocaat wel een schriftelijk aangiftewijs, omdat de advocaat dit aanvraagt.⁵²⁶

In de praktijk zouden de meeste Congolezen voorkeur hebben voor een minnelijke schikking bijvoorbeeld met bemiddeling van het plaatselijke (wijk)hoofd, aldus een

⁵¹⁹ Open Doors, *Democratic Republic of the Congo : Country Dossier*, december 2020.

⁵²⁰ Radio Okapi, *Ituri : les rebelles des ADF libèrent 12 otages à Mutweyi*, 15 maart 2021 ; Barnabas Fund, *At least 30 Congolese Christians murdered, ten raped in string of jihadi attacks*, 4 december 2020; ACI Afrique, *Les évêques catholiques de la RD Congo mettent en garde contre la menace de l'islamisme visant les victimes de la violence*, 14 april 2021 ; UNSC, *S/2021/560*, p. 82, 10 juni 2021.

⁵²¹ US Department of State, *Democratic Republic of the Congo 2020, International Religious Freedom report*, p. 4-5, mei 2021.

⁵²² Radio Okapi, *Meurtre du cheikh Ali : mobiles et meurtriers toujours recherchés*, 2 mei 2021 ; Radio Okapi, *RDC : un responsable musulman assassiné à Beni*, 19 mei 2021.

⁵²³ Vertrouwelijke bron, 15 april 2021; Vertrouwelijke bron, 21 juli 2021.

⁵²⁴ Vertrouwelijke bron, 21 juli 2021.

⁵²⁵ Vertrouwelijke bron, 15 april 2021; Vertrouwelijke bron, 21 juli 2021.

⁵²⁶ Vertrouwelijke bron, 15 april 2021.

vertrouwelijke bron. Zij dienen dan geen klacht in bij de politie of het Openbaar Ministerie.⁵²⁷ De toegang tot justitie is beperkt door de geografische afstanden die soms afgelegd moeten worden naar het dichtstbijzijnde politiebureau, gebrek aan kennis bij burgers van het justitiële systeem en de kosten die de aangifte en opvolgende stappen met zich mee brengen. Met name in rurale gebieden moeten burgers grote afstanden afleggen om aangifte te doen.⁵²⁸ Er is ook sprake van genderongelijkheid als het gaat om toegang tot justitie waarbij vrouwen moeilijker toegang hebben en last hebben van discriminatie (zie ook 4.1.6).⁵²⁹ Volgens een vertrouwelijke bron zouden zowel politie als het Openbaar Ministerie betalingen vragen in verband met de te maken onkosten, zoals voor het traceren van daders, transport en onderzoek. Voorts stelde de bron dat de behandeling van aangiftes afhangt van de opvolging die de klager eraan gaf. Met uitzondering van zeer ernstige delicten zou het nodig zijn om regelmatig naar het politiebureau of bureau van het Openbaar Ministerie te gaan om te zorgen dat de zaak behandeld werd en om betalingen te verrichten voor nieuwe te maken kosten.⁵³⁰

Volgens een vertrouwelijke bron kunnen Congolese burgers alleen bescherming krijgen via de politie en bij afwezigheid daarvan zoeken zij soms bescherming bij andere veiligheidstroepen zoals de FARDC of de ANR.⁵³¹ Volgens een vertrouwelijke bron kunnen burgers zich, bij klachten over de behandeling van hun aangifte, wenden tot het hoofdkantoor van de politie. De politie heeft ook een klachtencommissie met kantoren in het binnenland. Een tweede bron stelt echter dat dit alleen gebruikelijk is bij klachten over het gedrag van de politieagent. Beide bronnen stellen dat burgers bij klachten over misdaden gepleegd door (vermeende) ambtenaren terecht kunnen bij militaire rechtbanken. Het Militair Strafrechtelijk Wetboek heeft ook betrekking op de politie.⁵³² Met name in de conflictgebieden is de politie soms niet aanwezig of begaat zelf misdrijven.⁵³³

Mensenrechtenorganisaties zoals de *Association Africaine pour l'Accès à la Justice*⁵³⁴ (ACAJ), de *Association Africaine des Droits de l'Homme* (ASADHO) en *La Voix des Sans-Voix*⁵³⁵ (VSV) kunnen onder bepaalde omstandigheden hulp bieden aan slachtoffers, met name aan mensenrechtenverdedigers. In de conflictgebieden kan men zich wenden tot MONUSCO of BCNUDH.⁵³⁶

Toegang tot juridisch advies

De Congolese wet bepaalt dat een verdachte recht heeft op vertegenwoordiging door een advocaat.⁵³⁷ Volgens het US Department of State werd dit recht in sommige gevallen niet gerespecteerd. Wanneer een verdachte wordt beschuldigd van moord is de regering verplicht om juridische bijstand te organiseren voor de verdachte. De Congolese regering bood volgens het US Department of State

⁵²⁷ Vertrouwelijke bron, 15 april 2021; Vertrouwelijke bron, 21 juli 2021.

⁵²⁸ Vertrouwelijke bron, 21 juli 2021; Zie ook Oxfam, *Congolese civil society call for access to justice and reparations for survivors of gender-based sexual violence*, 6 oktober 2020

⁵²⁹ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 53, december 2020

⁵³⁰ Vertrouwelijke bron, 21 juli 2021.

⁵³¹ Vertrouwelijke bron, 21 juli 2021.

⁵³² Vertrouwelijke bron, 15 april 2021.

⁵³³ Vertrouwelijke bron, 15 april 2021; US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 29, 30 maart 2021; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 6, 27 januari 2021.

⁵³⁴ Zie <https://acajrdc.org/>

⁵³⁵ Zie <http://vsv-rdc.org/index.php/apropos/>

⁵³⁶ Vertrouwelijke bron, 15 april 2021; Vertrouwelijke bron, 21 juli 2021. Zie <http://barreaudelagombe.cd/bcg/index.php/publications-bcg>

⁵³⁷ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 10, 30 maart 2021; Vertrouwelijke bron, 15 april 2021; Vertrouwelijke bron, 21 juli 2021.

regelmatig gratis juridische bijstand aan personen die veroordeeld konden worden tot de doodstraf. Advocaten hadden echter vaak onvoldoende toegang tot hun cliënten.⁵³⁸ De kosten voor een advocaat zijn vaak onbetaalbaar waardoor gedetineerden geen toegang hadden tot juridisch advies.⁵³⁹ Buiten de steden zijn weinig advocaten en is er zodoende weinig mogelijkheid tot juridisch advies of vertegenwoordiging.⁵⁴⁰ In Kinshasa en in beperkte mate ook elders in grote steden kunnen onbemiddelde inwoners zich wenden tot *Bureaux de consultation gratuite* (BCG -rechtswinkels) voor gratis rechtshulp. De BCG kennen volgens een vertrouwelijke bron nauwelijks bekendheid onder de bevolking.⁵⁴¹

4.3.2 *Rechtsgang*

4.3.2.1 Arrestatie en detentie

Hoewel de Grondwet en overige wetten dit verbieden, was tijdens de verslagperiode geregeld sprake van willekeurige arrestatie en detentie.⁵⁴² Volgens het US Department of State registreerde de VN in de eerste helft van 2020 1.327 willekeurig gearresteerde personen tegen 2.947 personen in dezelfde periode in 2019.⁵⁴³ Volgens het rapport van BCNUDH pleegde de politie gedurende 2020 1340 mensenrechtenschendingen tegen 1.297 schendingen in 2019. Het aantal geregistreerde mensenrechtenschendingen door de inlichtingendienst ANR nam toe van 101 schendingen in 2019 tot 189 schendingen in 2020.⁵⁴⁴ Human Rights Watch documenteerde minstens 109 gevallen van willekeurige arrestaties tussen januari 2020 en januari 2021. De ANR was betrokken bij minstens zestien van deze gevallen.⁵⁴⁵ Een vertrouwelijke bron gaf aan in de eerste helft jaar van 2021 minstens 57 willekeurige arrestaties en illegale detenties in verband met het uitoefenen van het recht op vrije meningsuiting te hebben gedocumenteerd.⁵⁴⁶ Mensenrechtenverdedigers, journalisten en leden van organisaties uit het maatschappelijk middenveld werden bedreigd, gearresteerd en veroordeeld voor het uitoefenen van de fundamentele vrijheden.⁵⁴⁷

Langdurige voorlopige hechtenis, variërend van maanden tot jaren, bleef een probleem. Ngo's schatten dat zeventig tot tachtig procent van de gevangenispopulatie in voorlopige hechtenis zat.⁵⁴⁸ Om de overbevolking in gevangenissen en detentiecentra te doen afnemen, in de context van de Covid-19 pandemie, werden ongeveer vijfduizend personen vrijgelaten op basis van rechterlijke beslissingen of gratieverlening door de president.⁵⁴⁹

⁵³⁸ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 10, 30 maart 2021.

⁵³⁹ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 8, 30 maart 2021; Avocats Sans Frontieres, *ASF in de Democratische Republiek Congo*, geraadpleegd op 22 juli 2021, [link](#)

⁵⁴⁰ Avocats Sans Frontieres, *ASF in de Democratische Republiek Congo*, geraadpleegd op 22 juli 2021, [link](#); Vertrouwelijke bron, 15 april 2021.

⁵⁴¹ Vertrouwelijke bron, 15 april 2021; Vertrouwelijke bron, 21 juli 2021. Zie <http://barreaudelagombe.cd/bcg/index.php/publications-bcg>

⁵⁴² US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 8-9, 30 maart 2021; Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf F2; Vertrouwelijke bron, 26 juli 2021; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, 27 januari 2021.

⁵⁴³ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 10, 30 maart 2021.

⁵⁴⁴ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, 27 januari 2021.

⁵⁴⁵ HRW, *DR Congo: Repression Escalates, Crackdown on Media, Dissent, Protests*, 28 januari 2021.

⁵⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 26 juli 2021.

⁵⁴⁷ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 10, 30 maart 2021; Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf F2; Vertrouwelijke bron, 26 juli 2021; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, 27 januari 2021.

⁵⁴⁸ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 9, 30 maart 2021; HRW, *DR Congo: prisons face Covid-19 Catastrophe*, 17 april 2020.

⁵⁴⁹ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, 27 januari 2021.

Omstandigheden in gevangenissen

De situatie in gevangenissen in de DRC is slecht. De gevangenissen zijn overvol, er is een groot gebrek aan hygiëne en de kans op besmettelijke ziektes is groot. Overlijden door ondervoeding en gebrek aan medische zorg komt nog altijd geregeld voor. Veel gedetineerden waren voor hun voedsel afhankelijk van familieleden, ngo's en kerkelijke organisaties.⁵⁵⁰ Gedetineerden en hun bezoekers werden nog altijd afgeperst door het gevangenis personeel en door medegevangenen.⁵⁵¹ Vanwege de bijzonder slechte staat van de gevangenissen in de DRC zijn ontsnaptingen aan de orde van de dag.⁵⁵²

4.3.2.2 Doodstraf

Hoewel de doodstraf in de Congolese Grondwet niet genoemd wordt, staat de doodstraf nog wel in het Wetboek van Strafrecht en in het Wetboek van Militair Strafrecht. Het Wetboek van Strafrecht biedt mogelijkheid voor de toepassing van de doodstraf voor negentien misdrijven. In het Wetboek van Militair Strafrecht kan de doodstraf opgelegd worden voor 74 misdrijven. Op de uitvoering van de doodstraf bestaat sinds 2003 een de facto moratorium.⁵⁵³ Tenuitvoerlegging van doodsvonnissen heeft voor zover bekend sinds 2002 niet plaatsgevonden.

Ondanks het de facto moratorium op de uitvoering van de doodstraf worden personen in de DRC regelmatig veroordeeld tot de doodstraf. Amnesty International registreerde in 2019 acht terdoodveroordelingen in de DRC ten opzichte van 41 in 2018.⁵⁵⁴ In 2020 registreerde Amnesty International twintig terdoodveroordelingen, waarvan twee bij verstek.⁵⁵⁵ De BCNUDH registreerde 26 ter-dood-veroordelingen in 2020.⁵⁵⁶ Volgens twee media-artikelen werden tussen 2016 en 2018 minstens 155 personen ter dood veroordeeld en was het totaal aantal terdoodveroordeelde gedetineerden hoger dan vijfhonderd.⁵⁵⁷ Ook in 2021 waren er berichten van terdoodveroordelingen.⁵⁵⁸

Op grond van artikel 87 van de Grondwet kan de president het recht van gratie uitoefenen. De president kan straffen uitstellen, omzetten of afzwakken.⁵⁵⁹ Volgens een artikel van Radio Okapi verleende Tshisekedi, in een beschikking van 30 juni 2020, collectieve gratie aan een aantal gevangenen. Hieronder vielen ook enkele ter-dood-veroordeelde. De straf van personen die vóór 30 juni 2020 onherroepelijk

⁵⁵⁰ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, 30 maart 2021; Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, 7 april 2021; HRW, *DR Congo: prisons face Covid-19 Catastrophe*, 17 april 2020; Jeune Afrique, RDC: "La plupart de nos prisons datent de l'ère coloniale", 27 juli 2021.

⁵⁵¹ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, 30 maart 2021.

⁵⁵² US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, 30 maart 2021; Radio Okapi, RDC: *evasion de 25 des 57 détenus de la prison centrale de Kongolo*, 4 november 2020; Actualité.cd, RDC: *evasion massive à la prison d'Ilebo (Kasai)*, 4 maart 2021.

⁵⁵³ Ensemble Contre la Peine de Mort, *La peine de mort en République Démocratique du Congo*, april 2019; Radio Okapi, RDC: *plaidoyer pour le retrait effectif de la peine de mort*, 10 oktober 2020; Le Monde, « *La RDC doit officialiser son moratoire et progresser vers l'abolition de la peine de mort* », 8 oktober 2020.

⁵⁵⁴ Amnesty International, *Death Sentences and Executions 2019*, p. 11, 21 april 2020.

⁵⁵⁵ Amnesty International, *Death Sentences and Executions 2020*, p. 50, 21 april 2021; HRW, *DR Congo: Quash Whistleblowers' Death Sentences, Investigate Corruption Allegations*, 9 maart 2021.

⁵⁵⁶ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 34, 27 januari 2021.

⁵⁵⁷ Radio Okapi, RDC: *plaidoyer pour le retrait effectif de la peine de mort*, 10 oktober 2020; Le Monde, « *La RDC doit officialiser son moratoire et progresser vers l'abolition de la peine de mort* », 8 oktober 2020.

⁵⁵⁸ AA, RDC: *seize personnes condamnées à mort pour le meurtre d'un médecin de l'OMS*, 10 maart 2021; Radio Okapi, *Troubles à la fin du ramadan à Kinshasa : environ 30 musulmans condamnés à mort*, 15 mei 2021.

⁵⁵⁹ Radio Okapi, RDC: *l'ASADHO demande la libération des condamnés dans l'affaire Laurent-Désiré Kabila*, 9 april 2020; Journal Officiel de la République Démocratique du Congo, *Constitution de la République Démocratique du Congo*, 5 februari 2011.

ter dood veroordeeld waren, werd omgezet naar een levenslange gevangenisstraf.⁵⁶⁰ Amnesty International gaf in haar jaarlijkse rapport over de doodstraf aan dat het onbekend is in hoeverre de straf van ter-dood-veroordeelden ook daadwerkelijk was omgezet.⁵⁶¹ Begin 2021 kwamen Eddy Kapend en een aantal gevangenen vrij nadat zij twintig jaar eerder ter dood veroordeeld waren voor de moord op voormalig president Laurent-Désiré Kabila.⁵⁶²

4.3.3 *Mishandeling en foltering*

Foltering is in de DRC zowel volgens de Grondwet als volgens het Wetboek van Strafrecht verboden. Op 7 november 2019 besloot de regering tot de oprichting van een nationaal comité voor de preventie van foltering.⁵⁶³ Foltering kwam tijdens de verslagperiode nog altijd voor. Veiligheidsdiensten folterden burgers, vooral gedetineerden.⁵⁶⁴ Gedurende het jaar deelden mensenrechtenverdedigers video's van fysieke mishandelingen van demonstranten door staatsveiligheidsstroepen.⁵⁶⁵ Volgens het US Department of State veroordeelde de minister van Mensenrechten openlijk de gouverneurs van Equateur, Mongala, Sankuru, Haut Uele en Kasai Central voor hun opdracht tot foltering van politieke dissidenten.⁵⁶⁶

Hoewel de regering trachtte stappen te zetten om de straffeloosheid aan te pakken, bleef straffeloosheid onder de staatsveiligheidsstroepen een probleem.⁵⁶⁷ Op 3 februari 2020 veroordeelde een militaire rechtbank in Goma (Noord-Kivu) twee politieagenten tot 2 en 10 jaar gevangenisstraf en een boete van USD 30.000 voor de willekeurige arrestatie, foltering en dood van een man in oktober 2018.⁵⁶⁸ Op 13 juli 2020 werden vier lichamen van militanten van de UDPS teruggevonden in de rivier Lubumbashi. De lichamen toonden tekenen van martelingen. Een van de militanten was, tijdens een demonstratie, door de FARDC gearresteerd. Familie van de man had hem op 11 juli 2020 nog bezocht in een militaire gevangenis⁵⁶⁹. Een gerechtelijk onderzoek naar de zaak leidde tot de arrestatie van vier militairen van de FARDC voor hun betrokkenheid bij de repressie van de demonstraties op 9 juli 2020.⁵⁷⁰

4.3.4 *Verdwijningen en ontvoeringen*

Tijdens de verslagperiode vonden verdwijningen plaats, gepleegd

⁵⁶⁰ Radio Okapi, *60-eme anniversaire de l'indépendance de la RDC: Félix Tshisekedi accorde une grâce présidentielle collective à certains prisonniers*, 1 juli 2020.

⁵⁶¹ Amnesty International, *Death Sentences and Executions 2020*, p. 50, 21 april 2021.

⁵⁶² BBC News, *Assassinat de Laurent Désiré Kabila : libération du Colonel Kapend et d'une vingtaine de détenus*, 8 januari 2021 ; Jeune Afrique, *Assassinat de Laurent-Désiré Kabila : Eddy Kapend et ses coaccusés sont sortis de prison*, 8 januari 2021.

⁵⁶³ Hoewel de oprichting werd verwelkomd was er ook kritiek, onder andere op de onafhankelijkheid van het nieuwe comité die wordt voorgezeten door de minister van Mensenrechten. OMCT, *Prévention et repression de la torture en RDC: lacunes et faiblesses du cadre juridique*, p. 2, 20 februari 2020.

⁵⁶⁴ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 5-6, 30 maart 2021; Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf F3; Radio Okapi, *Sud-Kivu: Caritas et l'ONG "PPI" dénoncent des cas de tortures dans les prisons*, 27 januari 2021.

⁵⁶⁵ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 5-6, 30 maart 2021

⁵⁶⁶ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 5-6, 30 maart 2021. Zie ook: RSF, *Journalists tortured in DRC on provincial governor's orders*, 26 augustus 2020; RFI, *RDC: le gouverneur du Kasai Central dans le collimateur de Kinshasa*, 27 februari 2020.

⁵⁶⁷ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 5-6, 30 maart 2021; Amnesty International, *Democratic Republic of the Congo 2020*, geraadpleegd op 18 juli 2021; Freedom House, *Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo*, paragraaf F3.

⁵⁶⁸ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 33, 27 januari 2021.

⁵⁶⁹ Volgens een artikel van HRW mogen militairen enkel burgers vasthouden in militaire gevangnissen als zij betrokken zijn geweest bij een militair misdrijf. HRW, *DR Congo : Ensure credible probe of bodies found in river*, 12 augustus 2020.

⁵⁷⁰ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 25-26, 27 januari 2021 ; HRW, *DR Congo : Ensure credible probe of bodies found in river*, 12 augustus 2020.

door het leger en veiligheidsdiensten. Ook de milities in de DRC maakten zich schuldig aan de ontvoering van burgers, met het oog op afpersing, dwangarbeid, rekrutering of verkrachting.⁵⁷¹ De *Kivu Security Tracker* registreerde in 2020 in de provincies Noord-Kivu en Zuid-Kivu, 455 gevallen van ontvoeringen voor losgeld met 576 slachtoffers. In 2019 waren er in deze provincies 394 ontvoeringen met 567 slachtoffers.⁵⁷²

4.3.5 *Buitengerechtelijke executies en moorden*

Het aantal buitengerechtelijke executies door staatsactoren en standrechtelijke executies door gewapende groepen nam toe in 2020 ten opzichte van 2019.⁵⁷³ Volgens BCNUDH bleef het aantal slachtoffers van buitengerechtelijke executies door staatsactoren zorgwekkend. In 2020 registreerde de BCNUDH 458 slachtoffers (onder wie 61 vrouwen en 35 kinderen) ten opzichte van 430 slachtoffers (81 vrouwen en 42 kinderen) in 2019. De meest geraakte provincies in 2020 waren Noord-Kivu (148 slachtoffers), Zuid-Kivu (64 slachtoffers), Kinshasa (50 slachtoffers) en Ituri (50 slachtoffers).⁵⁷⁴ In heel de DRC waren gewapende groepen en milities verantwoordelijk voor een extreem hoog aantal standrechtelijke executies, aldus de BCNUDH. In 2020 registreerde het mensenrechtenbureau minstens 2487 slachtoffers van wie 492 vrouwen en 251 kinderen. Dit was een toename van 142% ten opzichte van 2019. De ADF pleegde de meeste standrechtelijke executies (34%), met name op het grondgebied van Beni (Noord-Kivu) maar ook in Irumu en Mambasa (Ituri).⁵⁷⁵

⁵⁷¹ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, p. 4, 30 maart 2021; BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 6, 28-29, 27 januari 2021; BCNUDH, *Atteintes et violations des droits de l'homme et du droit international humanitaire commises par des combattants des Forces alliées démocratiques (ADF) et des membres de forces de défense et de sécurité congolaises dans les territoires de Beni (Nord-Kivu), d'Irumu et de Mambasa (Ituri), mise à jour de juillet à décembre 2020*, p. 10, januari 2021.

⁵⁷² Kivu Security Tracker, <https://kivusecurity.org/map#> geraadpleegd op 19 april 2021.

⁵⁷³ Buitengerechtelijke executies zijn moorden die worden gepleegd door overheidsfunctionarissen, of in opdracht of met goedkeuring van de overheid. Een standrechtelijke executie is een executie waar een persoon ter plekke wordt gedood, zonder of na een heel summier proces. BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 4, 27 januari 2021; Kivu Security Tracker, <https://kivusecurity.org/map#> geraadpleegd op 19 april 2021.

⁵⁷⁴ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 4, 27 januari 2021; Amnesty International, *Report 2020/21, The state of the world's human rights*, p. 140-141, 7 april 2021.

⁵⁷⁵ BCNUDH, *Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020*, p. 4, 27 januari 2021.

5 Vluchtelingen en ontheemden

In oktober 2020 bood de DRC volgens de UNHCR onderdak aan 527.114 vluchtelingen en asielzoekers met name uit Burundi, Centraal Afrikaanse Republiek, Rwanda en Zuid-Sudan.⁵⁷⁶ Binnen de DRC verbleven in oktober 2020, 5,5 miljoen ontheemden.⁵⁷⁷ Het verstrekken van humanitaire hulp aan vluchtelingen en ontheemden werd bemoeilijkt door onveiligheid in bepaalde gebieden, het ontbreken van infrastructuur, frequente overstromingen en epidemieën zoals Ebola, cholera en Covid-19.⁵⁷⁸

5.1 Ontheemden

Naast de vluchtelingen en asielzoekers uit buurlanden, verbleven in oktober 2020 meer dan 5,5 miljoen ontheemden in de DRC.⁵⁷⁹ Dit is een toename ten opzichte van eind 2019; toen ging het om ongeveer 4,5 miljoen ontheemden.⁵⁸⁰ De ontheemden verblijven in 14 van de 26 provincies van de DRC. Ontheemding vindt in de DRC met name plaats als gevolg van conflicten en gewapend geweld (87%). Ook conflicten over land en intercommunale conflicten veroorzaakten ontheemding (11%).⁵⁸¹

In onderstaande tabel zijn de aantallen ontheemden in de meest geraakte provincies weergegeven.

	Aantal ontheemden	Percentage van het totaal aantal ontheemden
Noord-Kivu	1,8 miljoen	34%
Ituri	1,7 miljoen	33%
Zuid-Kivu	690.000	13%
Tanganyika	469.000	9%
Maniema	331.000	6%

Tabel 5. Aantal ontheemden per provincie. ⁵⁸²

Net als in voorgaande jaren hebben conflicten en geweld, vooral in Noord- en Zuid-Kivu, Tanganyika en Ituri grootschalige ontheemding veroorzaakt.⁵⁸³ De veiligheidssituatie in de oostelijk regio's Noord-Kivu, Zuid-Kivu en Ituri verslechterde significant gedurende de verslagperiode (zie ook Hoofdstuk 2). Dit geweld leidde opnieuw tot ontheemding.⁵⁸⁴ Tussen september 2019 en februari 2020 raakten

⁵⁷⁶ UNHCR, *Global Focus, Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 30 maart 2021, <https://reporting.unhcr.org/drc>

⁵⁷⁷ UNHCR, *Global Focus, Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 30 maart 2021, <https://reporting.unhcr.org/drc>

⁵⁷⁸ UNHCR, *Global Focus, Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 30 maart 2021, <https://reporting.unhcr.org/drc>

⁵⁷⁹ UNHCR, *Global Focus, Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 30 maart 2021, <https://reporting.unhcr.org/drc>

⁵⁸⁰ Zie Algemeen ambtsbericht Democratische Republiek Congo, december 2019.

⁵⁸¹ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 22, december 2020.

⁵⁸² UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 22, december 2020.

⁵⁸³ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 8, december 2020 ; IDMC, *Internal displacement 2020: Mid-year update*, 23 september 2020; IDMC, *Internal Displacement, Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 2 juli 2021, [link](#).

⁵⁸⁴ UNHCR, *Global Focus, Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 30 maart 2021, <https://reporting.unhcr.org/drc>

919.000 personen ontheemd.⁵⁸⁵ Tussen maart 2020 en augustus 2020 raakten meer dan 1,2 miljoen personen ontheemd in de DRC, met name in bovenstaande regio's.⁵⁸⁶

De internationale ngo *Internal Displacement Monitoring Centre* (IDMC) rapporteerde voor het jaar 2020 2,21 miljoen nieuwe ontheemden tegenover 1,67 miljoen voor het jaar 2019. In Ituri raakten 627.000 personen ontheemd in de eerste helft van 2020. In Noord-Kivu escaleerde het conflict nadat de regering een militaire operatie begon tegen de ADF in november 2019. Dit leidde tot 436.000 nieuwe ontheemden. Interetnisch conflict in Tanganyika leidde tot 120.000 ontheemden. In Zuid-Kivu leidden aanvallen door milities, gewapende groepen en overheidstroepen tot 61.000 nieuwe ontheemden.⁵⁸⁷ Hoewel er nog geen officiële algemene cijfers beschikbaar waren voor 2021, blijkt uit een verscheidenheid aan bronnen dat ook in 2021 grootschalige ontheemding plaatsvond. De UNHCR rapporteerde in september 2021 dat gedurende het jaar meer dan een miljoen mensen ontheemd raakten in het oosten van de DRC.⁵⁸⁸

Omstandigheden van ontheemden

Tachtig procent van de ontheemden bestaat uit vrouwen en kinderen. De meeste ontheemden (86%) wordt opgevangen in gastgemeenschappen. Veertien procent van de ontheemden wonen in spontane nederzettingen of officiële locaties.⁵⁸⁹ Conflicten, onveiligheid en een gebrek aan infrastructuur hadden een negatief effect op de inspanningen van humanitaire organisaties om ontheemden te ondersteunen.⁵⁹⁰ De humanitaire nood in het oosten van de DRC is hoog. Zowel lokale gemeenschappen als ontheemden kregen te maken met geweld, voedselonzekeerheid, overstromingen, ziekte-uitbraken en de secundaire effecten van de Covid-19 maatregelen, aldus de organisatie ACAPS.⁵⁹¹ Gewapende groepen vielen ontheemden en nederzettingen van ontheemden aan. Deze aanvallen vonden met name plaats in de hooglanden van Zuid-Kivu en in Ituri (zie ook hoofdstuk 2).⁵⁹²

Terugkeer

Tussen maart 2020 en augustus 2020 keerden 537.000 personen terug naar hun oorspronkelijke gebieden of vestigden zij zich in andere provincies, met name in Noord-Kivu, Tanganyika, Kasaï en Centraal-Kasaï.⁵⁹³ UNOCHA rapporteerde eind 2020 het cijfer van 1,4 miljoen teruggekeerden tussen maart 2019 en augustus

⁵⁸⁵ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 22, december 2020.

⁵⁸⁶ UNOCHA, *République Démocratique du Congo, Plan de Réponse Humanitaire 2021*, p. 19, januari 2021

⁵⁸⁷ IDMC, *Internal displacement 2020: Mid-year update*, 23 september 2020; IDMC, *Internal Displacement, Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 2 juli 2021, [link](#).

⁵⁸⁸ UNOCHA, *République Démocratique du Congo, Note d'informations humanitaires pour les provinces du Bas-Uélé, du Haut-Uélé, de l'Ituri et de la Tshopo*, 16 tot 23 juni 2021 ; IOM DTM, *Evaluation rapide – suivi des urgences, Dashboard #66*, 10 tot 12 juni 2021 ; Radio Okapi, *Nord-Kivu : accalmie dans 6 villages de Walikale après des affrontements entre miliciens*, 8 juni 2021 ; UNHCR, *Nearly 6,00 people flee brutal attacks on displacement sites in eastern DR Congo*, 4 juni 2021 ; UNHCR, *Millions need urgent humanitarian assistance in eastern DR Congo*, 10 september 2021.

⁵⁸⁹ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 22, december 2020 ; UNHCR, *UNHCR alarmed at armed atrocities in eastern DR Congo*, 16 February 2021.

⁵⁹⁰ US Department of State, *2020 Human rights report, Democratic Republic of the Congo*, 30 maart 2021; BCNUDH, *Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020*, augustus 2020.

⁵⁹¹ ACAPS is een non-profit project van een consortium van twee ngo's: NRC en Save the Children. ACAPS is een onafhankelijke informatieverstrekker en specialist op het gebied van analyses van humanitaire noden.

⁵⁹² UNHCR, *UNHCR appalled at rising violence against displaced in eastern DRC*, 30 June 2020; UNHCR, *UN chief condemns deadly attacks targeting displaced people in DR Congo*, 2 juni 2021.

⁵⁹³ UNOCHA, *République Démocratique du Congo, Plan de Réponse Humanitaire 2021*, p. 19, januari 2021.

2020. Terugkeer vond plaats in 13 van 26 provincies in de DRC.⁵⁹⁴ In onderstaande tabel zijn per regio het aantal teruggekeerden weergegeven.

	Aantal teruggekeerden	Percentage van het totaal aantal teruggekeerden
Noord-Kivu	407.000	27%
Ituri	283.000	19%
Zuid-Kivu	208.000	14%
Tanganyika	173.000	12%
Maniema	102.000	7%

Tabel 6. Aantal teruggekeerden in de meeste geraakte provincies in de periode maart 2019 tot augustus 2020.⁵⁹⁵

Vijfenzeventig procent van de terugkeer vindt plaats als gevolg van de verbetering van de veiligheidssituatie in een bepaald gebied, aldus UNOCHA. De VN-organisatie stelt daarnaast dat ook negatieve factoren leiden tot terugkeer. Zo is 22% van de terugkeer bewegingen het gevolg van conflicten over land en intercommunale conflicten in de zones van ontheemding. Twee procent van de terugkeer vindt plaats als gevolg van aanvallen en gewapend conflict.⁵⁹⁶

Omstandigheden na terugkeer

Vanwege de fragiele veiligheidssituatie zijn de meeste terugkeerbewegingen niet definitief en bewegen ontheemden zich tussen hun oorspronkelijke gebieden en een of meerdere locaties van ontheemding. De omstandigheden zijn vaak niet goed genoeg om veilige terugkeer te garanderen. Ontheemden keren terug als zich een rustige periode voordoet maar zien zich vaak genoodzaakt om opnieuw te vluchten door terugkerend geweld.⁵⁹⁷

5.1.1

Congolese vluchtelingen en asielzoekers in het buitenland

Hoewel in 2020 de meeste ontheemding binnen de DRC zelf plaats vond, zochten volgens UNHCR ook duizenden burgers hun toevlucht in buurlanden, met name in Uganda. Eind oktober 2020 waren er in totaal naar schatting 934.500 Congolese vluchtelingen en asielzoekers in zeven buurlanden van de DRC of andere landen in de regio.⁵⁹⁸ Tussen januari en juni 2020 zochten meer dan 13.750 ontheemd geraakte Congolezen asiel in de regio.⁵⁹⁹

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste aantallen Congolese vluchtelingen en asielzoekers in buurlanden weergegeven.

	Aantal vluchtelingen en asielzoekers
Uganda	426.605
Burundi	79.662
Tanzania	78.572
Rwanda	74.696
Zuid-Afrika	59.675
Zambia	58.911

⁵⁹⁴ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 23, december 2020.

⁵⁹⁵ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 23, december 2020.

⁵⁹⁶ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 23-24, december 2020.

⁵⁹⁷ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, pagina 24, december 2020.

⁵⁹⁸ De UNHCR noemt specifiek de landen Angola, Burundi, Republiek Congo, Uganda, Tanzania en Zambia. Ook

verbleven ongeveer 175.000 Congolese asielzoekers en vluchtelingen elders op het Afrikaanse continent.

⁵⁹⁹ UNHCR, *Regional Refugee Response Plan, Democratic Republic of the Congo Situation, Progress report: January – June 2020*, 22 december 2020.

Kenia	46.024
Malawi	30.234
Angola	23.458
Republiek Congo	19.791

Tabel 7. Aantal vluchtelingen en asielzoekers uit de DRC in buurlanden en landen in de regio per februari 2021. ⁶⁰⁰

Volgens de UNHCR zouden de meeste Congolese vluchtelingen in buurlanden blijven gedurende 2021. Met name vluchtelingen uit Oost-Congo zouden niet terug willen keren omdat de situatie daar niet bevorderlijk is voor veilige langdurige terugkeer.⁶⁰¹ Desondanks vond er gedurende de verslagperiode wel wat terugkeer plaats. Zo kwamen in het eerste kwartaal van 2020 ruim 300 Congolezen vanuit buurlanden terug naar de DRC. UNOCHA rapporteerde daarnaast dat er tussen januari en oktober 2020 23.600 DRC vluchtelingen vanuit Angola vrijwillig of gedwongen terugkeerden naar de provincie Kasai. In 2019 ging het om 48.650 teruggekeerden en in 2018 om 323.000.⁶⁰²

5.2 Vluchtelingen

De DRC ving eind 2020 ongeveer 525.000 vluchtelingen en 1.500 asielzoekers op, aldus UNOCHA. Zij zijn met name afkomstig uit Rwanda, de Centraal-Afrikaanse Republiek, Zuid-Sudan, Burundi, Republiek Congo en Angola (zie tabel 8). Drieënzestig procent van de vluchtelingen zijn kinderen.⁶⁰³ Conflicten, politieke instabiliteit en onveiligheid in de buurlanden van de DRC vormden de belangrijkste factor voor migratie van deze groepen vluchtelingen. Vluchtelingen in de DRC kregen in grote mate te maken met voedselonzeekerheid, ondervoeding en beschermingsrisico's, aldus UNOCHA. Ook zorgde de COVID-19 uitbraak voor een beperking van de middelen van bestaan en bemoeilijkte de pandemie de terugkeer naar hun landen van oorsprong.⁶⁰⁴

	Aantal vluchtelingen en asielzoekers
Rwanda	213.638
Centraal Afrikaanse Republiek	173.371
Zuid-Sudan	54.899
Burundi	46.416
Congo ⁶⁰⁵	637
Angola ⁶⁰⁶	414

Tabel 8. Aantal vluchtelingen per land van oorsprong die in de DRC verblijven op basis van cijfers van het UNHCR per 28 februari 2021. ⁶⁰⁷

Ongeveer twee derde van de vluchtelingen woont in het oosten van de DRC in de provincies Haut-Uélé, Ituri (met name Zuid-Sudanezen), Noord- en Zuid-Kivu (met

⁶⁰⁰ Het aantal vluchtelingen en asielzoekers uit de DRC in Zuid-Afrika dateert van februari 2020. UNHCR, *Operational Portal, Refugee situations, Refugees and asylum seekers from the DRC*, geraadpleegd op 2 april 2021, <https://data2.unhcr.org/en/situations/drc>.

⁶⁰¹ UNHCR, *Global Focus, Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 30 maart 2021, <https://reporting.unhcr.org/drc>

⁶⁰² UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 25-26, december 2020.

⁶⁰³ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 113-114, december 2020.

⁶⁰⁴ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 113-114, december 2020.

⁶⁰⁵ Cijfers van november 2020.

⁶⁰⁶ Cijfers van november 2020.

⁶⁰⁷ UNHCR, *Operational portal, refugee situations*, geraadpleegd op 12 april 2021, <https://data2.unhcr.org/en/country/cod>

name vluchtelingen uit Burundi en Rwanda). Een derde van de vluchtelingen, met name vluchtelingen uit de Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR), woont in het noorden van de DRC in de provincies Zuid- en Noord- Ubangi en Bas Uélé.⁶⁰⁸ In onderstaande tabel zijn de aantallen vluchtelingen per regio weergegeven.

	Aantal vluchtelingen	Percentage van het totaal aantal ontheemden
Noord-Kivu	170.995	34.9%
Noord-Ubangi	90.346	18.4%
Zuid-Kivu	83.585	17.1%
Bas-Uélé	45.474	9.3%
Haut-Uélé	42.088	8.6%
Sud-Ubangi	37.631	7.7%
Ituri	12.798	2.6%

Tabel 9. Aantal vluchtelingen per regio op basis van cijfers van UNHCR.⁶⁰⁹

Bijna driekwart van de vluchtelingen en asielzoekers leeft buiten kampen of nederzettingen. De meeste van hen wonen in gastgemeenschappen. Ongeveer een kwart van de vluchtelingen en asielzoekers woont in officiële kampen of in nederzettingen. Er zijn zes officiële kampen, ongeveer vijftien nederzettingen waar UNHCR de coördinatie heeft overgenomen en vele spontane nederzettingen, aldus een rapport van UNOCHA. De officiële vluchtelingenkampen liggen in de provincies Zuid-Ubangi (2), Noord-Ubangi (2), Bas-Uélé (1) en Zuid-Kivu (1). De meeste kampen en nederzettingen bevinden zich op de grens met buurlanden en zijn moeilijk te bereiken. Een procent van de vluchtelingen woont in stedelijke gebieden.⁶¹⁰

Het recht op asiel is vastgelegd in de Congolese Grondwet.⁶¹¹ In de Congolese wet is tevens vastgelegd dat vluchtelingen zich vrij kunnen vestigen, bewegingsvrijheid genieten en toegang hebben tot dezelfde diensten als Congolese burgers.⁶¹² Volgens UNOCHA hebben vluchtelingen echter een beperkte toegang tot basisdiensten en tot het juridische systeem. In algemene zin achtte OCHA de volledige vluchtelingenbevolking van de DRC behoeftig in opvangvoorzieningen, essentiële huishoudelijke middelen, water, hygiëne, onderwijs, voedselzekerheid, gezondheidszorg en bescherming (waaronder kindbescherming, gendergerelateerd geweld).⁶¹³

Vluchtelingen uit de Centraal-Afrikaanse Republiek

Volgens UNHCR berichtten de Congolese autoriteiten in maart 2021 over de aankomst van naar schatting 92.000⁶¹⁴ vluchtelingen uit de Centraal-Afrikaanse Republiek. Deze groep sloeg op de vlucht vanwege het geweld dat in de CAR ontstond in december 2020 naar aanleiding van de verkiezingen. Begin maart 2021

⁶⁰⁸ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 113-114, december 2020; UNHCR, *Operational portal, refugee situations*, geraadpleegd op 12 april 2021, <https://data2.unhcr.org/en/country/cod>.

⁶⁰⁹ De aantallen vluchtelingen per regio dateren van eind 2020 of begin 2021. UNHCR, *Operational portal, refugee situations*, geraadpleegd op 12 april 2021, <https://data2.unhcr.org/en/country/cod>.

⁶¹⁰ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 113-114, december 2020.

⁶¹¹ Constitution, artikel 33, zie bijvoorbeeld: <http://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC128142/>

⁶¹² UNHCR, *Global Focus, Democratic Republic of the Congo*, geraadpleegd op 30 maart 2021, <https://reporting.unhcr.org/drc>; UNOCHA, *République Démocratique du Congo, Plan de Réponse Humanitaire 2021*, p. 136, januari 2021.

⁶¹³ UNOCHA, *Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo*, p. 113-114, december 2020.

⁶¹⁴ Dit cijfer was nog niet bevestigd door VN-bronnen.

hadden UNHCR en de *Commission Nationale pour les Réfugiés* (CNR) ruim 48.000 personen geregistreerd.⁶¹⁵

De meeste vluchtelingen uit de CAR verbleven vlakbij de grens, langs de rivier die de CAR van de DRC scheidt. De meeste vluchtelingen waren vrouwen, kinderen en kwetsbare personen waaronder ouderen, gehandicapten en slachtoffers van seksueel en/of gendergerelateerd geweld. Volgens UNHCR waren de gebieden langs de grens moeilijk te bereiken en liepen vluchtelingen risico op hernieuwde aanvallen en mensenrechtenschendingen door gewapende groepen.⁶¹⁶ De omstandigheden waarin de vluchtelingen verkeerden waren slecht. Zij overnachtten in geïmproviseerde schuilplaatsen. De meesten van hen hadden geen toegang tot schoon water, sanitaire voorzieningen of voedsel. Sommige vluchtelingen werden opgevangen door gastgezinnen; soms verbleven drie vluchtelingenfamilies bij een gastgezin.⁶¹⁷

UNHCR en CNR trachtten de vluchtelingen te verplaatsen naar ingerichte nederzettingen. Zo waren de organisaties in maart 2021 reeds begonnen met het opzetten van een nederzetting voor tienduizend vluchtelingen in het dorp Modale (Noord-Ubangi) en waren zij voornemens een tweede locatie op te zetten in Ndu (Bas-Uélé). De bedoeling was om vier nederzettingen te creëren om 35.000 vluchtelingen op te kunnen vangen. Door de nederzettingen in de nabijheid van bestaande dorpen te bouwen, zouden de vluchtelingen toegang hebben tot diensten die in de dorpen reeds aanwezig waren zoals scholing, gezondheidszorg en juridische dienstverlening.⁶¹⁸

⁶¹⁵ UNHCR, *Ad Hoc Update – New influx from the Central African Republic to the DRC*, 12 maart 2021.

⁶¹⁶ UNHCR, *Ad Hoc Update – New influx from the Central African Republic to the DRC*, 12 maart 2021.

⁶¹⁷ ONU info, *RDC: le HCR va relocaliser des milliers de réfugiés centrafricains dans des lieux plus sûrs*, 2 maart 2021.

⁶¹⁸ ONU info, *RDC: le HCR va relocaliser des milliers de réfugiés centrafricains dans des lieux plus sûrs*, 2 maart 2021 ; UNHCR, *Ad Hoc Update – New influx from the Central African Republic to the DRC*, 12 maart 2021.

6 Terugkeer

Er zijn geen aanwijzingen dat migranten die, al dan niet gedwongen terugkeerden bij aankomst problemen kregen met de autoriteiten. Er zijn geen aanwijzingen dat personen bij terugkeer zijn mishandeld.⁶¹⁹

⁶¹⁹ CGVS, *COI Focus, Republique Démocratique du Congo, Le traitement réservé par les autorités nationales à leurs ressortissants de retour dans le pays*, 7 juni 2021 ; CGVS, , *République Démocratique du Congo, Le traitement réservé par les autorités nationales à leurs ressortissants de retour dans le pays*, 20 januari 2020 ; Vertrouwelijke bron, 20 mei 2021 ; Vertrouwelijke bron, 19 mei 2021.

7 Bijlagen

7.1 Literatuurlijst

Voor dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van de volgende openbare bronnen:

Rapporten

ACCORD:

- Democratic Republic of Congo, Year 2020: Update on incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), 25 maart 2021.

ACLED:

- Database, zie <https://acleddata.com/#/dashboard>
- Regional Overview – Africa 24 – 30 april 2021, 5 mei 2021

African Centre for the Constructive Resolution of Disputes:

- An overview on the Democratic Republic of Congo in times of COVID-19, 14 april 2021

Aid to the Church in Need:

- Democratic Republic of the Congo, Religious Freedom in the World, Report 2021, 19 april 2021

Amnesty International:

- Report 2020-21 - The state of the world's human rights, 7 april 2021
- Death Sentences and Executions 2020, 21 april 2021

Baromètre Sécuritaire du Kivu:

- La cartographie des groupes armés dans l'Est du Congo, Opportunités manquées, insécurité prolongée et prophéties auto-réalisatrices, februari 2021.

BCNUDH :

- Rapport public sur les conflits en territoire de Djugu, province de l'Ituri, Décembre 2017 à septembre 2019, januari 2020
- Analytical note on the human rights situation in the highlands of Mwenga, Fizi and Uvira territories, South Kivu province, between February 2019 and June 2020, augustus 2020
- Analyse de la situation des droits de l'homme pour l'année 2020, 27 januari 2021
- Atteintes et violations des droits de l'homme et du droit international humanitaire commises par des combattants des Forces alliées démocratiques (ADF) et des membres de forces de défense et de sécurité congolaises dans les territoires de Beni (Nord-Kivu), d'Irumu et de Mambasa (Ituri), mise à jour de juillet à décembre 2020, januari 2021
- Mise à jour sur la situation dans les territoires de Djugu, Irumu et Mahagi, province de l'Ituri, du 1er mai u 31 décembre 2020, januari 2021

Bureau International des droits des Enfants :

- Etat des lieux du système de protection de l'enfant et de la formation des policiers, du personnel judiciaire et des travailleurs sociaux en République Démocratique du Congo, januari 2017

- Batela Mwana, 8 maart 2021

Centre of Excellence for CRVS Systems:

- Snapshot of crvs systems of Democratic Republic of Congo, 8 april 2021

CGVS :

- République Démocratique du Congo, Le traitement réservé par les autorités nationales à leurs ressortissants de retour dans le pays, 20 januari 2020
- COI Focus, République Démocratique du Congo, Le traitement réservé par les autorités nationales à leurs ressortissants de retour dans le pays, 7 juni 2021
- COI Focus, République Démocratique du Congo, L'homosexualité, 24 juni 2021

Congo Research Group :

- For the army, with the army, like the army?, The rise of Guidon Shimiray and the NDC-Rénové in Eastern Congo, 13 mei 2020

EASO :

- COI Query, Democratic Republic of Congo, Current information on the situation of widows and single women accused of causing death of their husbands through witchcraft in Kinshasa, 7 november 2019
- COI Query, Democratic Republic of Congo, Situation of single women, 25 juni 2021
- COI Query, DRC, Information on the situation of women without a male support network in Kinshasa, 5 december 2019

Ensemble Contre la Peine de Mort :

- La peine de mort en République Démocratique du Congo, april 2019

EUSEC RD Congo :

- Mission de conseil et d'assistance en matière de réforme du secteur de la sécurité dans le domaine de la défense

Freedom House:

- Freedom in the World 2021, Democratic Republic of the Congo

Groupe d'étude sur le Congo:

- Réforme de la CENI en RDC, januari 2021

Human Rights Watch :

- World Report 2021, Democratic Republic of Congo, Events of 2020, geraadpleegd op 16 juli 2021

IDMC:

- Internal displacement 2020, Mid-year update, 23 september 2020

Immigration and Refugee Board of Canada:

- Responses to Information Requests, COD106125-FE, 20 juli 2018

Insecurity Insight:

- Attacks on Health Care during the 10th ebola response in the Democratic Republic of the Congo, November 2020

International Crisis Group:

- DR Congo: Ending the Cycle of Violence in Ituri, 15 juli 2020
- DR Congo: No Grace Period for the New Government, 5 mei 2021

INTERSOS-UNHCR :

- Analyse succincte des données de monitoring de protection – provinces Tanganyika et Haut Katanga, janvier- août 2020, 6 november 2020
- Rapport mensuel de monitoring de protection Ituri, Février 2021, 16 maart 2021

IWGIA :

- The Indigenous World 2021, Indigenous peoples in the Democratic Republic of Congo, 18 maart 2021

Journalistes en Danger Afrique :

- La liberté de la presse sous le signe du coronavirus, rapport 2020, november 2020

Kivu Security Tracker:

- The Landscape of Armed Groups in Eastern Congo, Missed Opportunities, Protracted Insecurity and Self-Fulfilling Prophecies, februari 2021

Ministère du Plan et Suivi de la Mise en œuvre de la Révolution de la Modernité (MPSMRM), Ministère de la Santé Publique (MSP) et ICF International :

- Enquête Démographique et de Santé en République Démocratique du Congo 2013-2014.

Ministerie van Buitenlandse Zaken :

- Algemeen Ambtsbericht DRC, december 2019

OFPRA :

- Le bilan du début de mandat de Félix Tshisekedi, 30 april 2020

Open Doors:

- Democratic Republic of the Congo- Country Dossier, december 2020

Organisation Mondiale Contre la Torture :

- Prévention et répression de la torture en RDC - Lacunes et faiblesses du cadre juridique, 20 februari 2020

REEJER :

- Rapport des activités de Réseau des Educateurs des Enfants et jeunes de la Rue (2020), februari 2021

Safeguarding Health in Conflict:

- Violence against or obstruction of health care in the Democratic Republic of the Congo, 22 juni 2021

UHAI EASHRI :

- Analyse de la situation des droits humains des personnes LGBTI et des professionnels du sexe dans la RDC, 2017

UNFPA :

- La RDC lance une ligne verte sur la redevabilité et la protection contre l'exploitation et les abus sexuels, 18 december 2020

UNHCR :

- Regional Refugee Response Plan, Democratic Republic of the Congo Situation, Progress report: January – June 2020, 22 december 2020
- Ad Hoc Update - New influx from the Central African Republic tot he DRC, 12 maart 2021
- Global Focus, Democratic Republic of the Congo, geraadpleegd op 30 maart 2021
- Operational Portal, Refugee situations, Refugees and asylum seekers from the DRC, geraadpleegd op 2 april 2021

UNOCHA :

- RD Congo, Nouvelle carte Administrative, 21 april 2015
- Aperçu des besoins humanitaires, République Démocratique du Congo, december 2020
- Plan de réponse Humanitaire 2021, januari 2021
- Note d'information humanitaire pour les provinces du Haut-Katanga, du Haut-Lomami, du Lualaba et du Tanganyika, 15 maart 2021
- Note d'information humanitaire pour les provinces du Haut-Katanga, du Haut-Lomami, du Lualaba et du Tanganyika, 16 april 2021
- République Démocratique du Congo, Plan de Réponse Humanitaire 2021, januari 2021

UNSC :

- S/2019/905, 26 november 2019
- S/RES/2502 (2019), 19 december 2019
- S/2020/214, 18 maart 2020
- S/2020/482, 2 juni 2020
- S/2020/554, 18 juni 2020
- S/2020/919, 21 september 2020
- S/2020/1030, 19 oktober 2020
- S/2020/1150, 30 november 2020
- New strategy for Mission Withdrawal from Democratic Republic of Congo Tailored to Provinces' Security Needs, Special Representative Tells Security Council, 7 december 2020
- S/RES/2556 (2020), 18 december 2020
- S/2020/1283, 23 december 2020
- S/2020/274, 18 maart 2021
- S/2021/312, 30 maart 2021
- S/2021/560, 10 juni 2021
- S/2020/587, 21 juni 2021
- S/2021/807, 17 september 2021

USAID :

- Democratic Republic of the Congo, Complex Emergency, 21 december 2020
- Democratic Republic of the Congo, Complex Emergency, Factsheet 4, 8 juli 2021

US Department of State:

- 2020 Trafficking in persons report - Democratic Republic of the Congo, 26 juni 2020

- 2020 Human Rights report - Democratic Republic of the Congo, 30 maart 2021
- State Department Terrorist Designations of ISIS Affiliates and Leader in the Democratic Republic of the Congo and Mozambique, 10 maart 2021
- Democratic Republic of the Congo - 2020 International Religious Freedom report - mei 2021

The New Humanitarian:

- Rebel splits and failed peace talks drive new violence in Congo's Ituri, 5 mei 2020

Onderzoek

Judith Verweijen, Juvénal Twaibu, Moïse Ribakare, Paul Bulambo en Freddy Mwambi Kasongo:

- Mayhem in the mountains - How violent conflict on the Hauts Plateaux of South Kivu escalated, april 2021.

Jacobs C. et al.:

- Figurations of Displacement in the Democratic Republic of the Congo: Empirical findings and reflections on protracted displacement and translocal connections on Congolese IDPs (TRAFIG working paper 4), november 2020

Nieuwsberichten

7sur7

AA

ACI Afrique

ACP

Actualité.cd

AfricaNews

Amnesty International

Al Jazeera

Barnabas Fund

BBC News

bIISS

Cabinet du Numérique

CIA

Congo Check

Congo Forum

Congo Research Group

Crisis Tracker

De Standaard

De Volkskrant

Forest People Programme

France 24

Habari

HRW

IEX

IOM

Jeune Afrique

Journalistes en Danger

Kivu Security Tracker

Le Monde

MONUSCO

Médecins Sans Frontières

OHCHR

OLPA

Oxfam

PEW

Politico.cd

Radio Okapi

Reuters

RFI

Reporters Without Borders

RTR

Security Council Report

Société Inclusive

Target

The Africa Report

The Guardian

The New Humanitarian

Trouw

TV5 Monde

UN News

UNFPA
UNHCR
VOA Afrique

Washington Post
WHO

Websites

- CENI, [link](#)
- CIA, The World Factbook, [link](#)
- City Of Joy, *About City of Joy*, [link](#)
- Direction Général de Migration, [link](#)
- Equal Measures 2030, *Data Hub*, [link](#)
- France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires Etrangères, [link](#)
- IDMC, [link](#)
- Kivu Security Tracker, [link](#)
- LIZADEEL, *Our services*, [link](#)
- Ministère de l'Europe et des Affaires Etrangères (Frankrijk), Dossier pays, Présentation de la République Démocratique du Congo, [link](#)
- Ministère des Affaires Etrangères – République Démocratique du Congo, [link](#)
- Minority Rights Group International, *Democratic Republic of the Congo*, [link](#)
- MONUSCO, *The Foreign Armed Groups*, [link](#)
- PEW- Templeton, Global Religious Futures, Project, Democratic Republic of the Congo, [link](#)
- SOS Enfants, Les enfants des rues à Kinshasa, [link](#)
- SOS Villages, République Démocratique du Congo, [link](#)
- UNICEF Data, Democratic Republic of The Congo, [link](#)
- UNHCR, Global Focus, Democratic Republic of the Congo, [link](#)
- UNHCR, Operational Portal, Refugee situations, Refugees and asylum seekers from the DRC, [link](#)
- WHO, *COVID-19 Response Fund, Democratic Republic of the Congo*, [link](#)

7.2 Kaart van de Democratische Republiek Congo

7.3 Lijst met afkortingen

ACAJ	Association Africaine pour l'Accès à la Justice
ACCORD	Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research
ACLED	Armed Conflict Location & Event Data Project
ADF	Allied Democratic Forces
AFRC	Alliance des Forces Révolutionnaires du Congo
ALiR	Armée pour la Libération du Rwanda
ANR	Agence Nationale de Renseignements
APCLS	Alliance des Patriotes pour un Congo Libre et Souverain
APRDC	Alliance des Patriotes pour la Restauration de la Démocratie au Congo
ASADHO	Association Africaine des Droits de l'Homme
BCG	Bureaux de consultation gratuite
BCNUDH	Bureau Conjoint des Nations Unies pour les Droits de l'Homme
BDK	Bundu Dia Kongo
BDM	Bundu Dia Mayala
CACH	Cap pour le Changement
CAR	Centraal-Afrikaanse Republiek
CENI	Commission Electorale Nationale Independante
CMC	Coalition des mouvements pour le changement
CNR	Commission Nationale pour les Réfugiés
CNRD	Conseil National pour le Renouveau et la Démocratie
CODECO	Coopérative de Développement Economique du Congo
COMIC	Communauté Islamique du Congo
CSAC	Conseil supérieur de l'Audiovisuel et de la Communication
DISPE	Direction des interventions sociales pour la protection de l'enfant
DRC	Democratische Republiek Congo
EPEPVS	Escadron de Protection de l'Enfant et de Prévention des Violences Sexuelles
FACC	Forces Armées pour le Changement au Congo
FARDC	Forces Armées de la République Démocratique du Congo
FCC	Front Commun pour le Congo
FDAPID	Foyer de Développement pour l'Autopromotion des Pygmées et Indigènes Défavorisés
FDLR	Forces Démocratiques de Libération du Rwanda
FDLR-FOCA	Forces Démocratiques de Libération du Rwanda - Forces combattantes Abacunguzi
FDN	Forces de Défense Nationale du Burundi
FNL	Front National de Libération
FOREBU	Forces Républicaines du Burundi
FPIC	Force Patriotique et Intégrationniste du Congo
FPP/AP	Forces Patriotiques Populaires – armée du peuple
FRPI	Forces de résistance patriotique de l'Ituri
IDMC	Internal Displacement Monitoring Centre
JED	Journalistes en Danger Afrique
LHBTI	Lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender en intersekse
LRA	Lord's Resistance Army
LUCHA	La Lutte pour le Changement
MONUSCO	Mission de l'Organisation des Nations Unies pour la stabilisation en République Démocratique du Congo
NDC-R	Nduma Defense du Congo-Rénové
PARECO	Coalition des patriotes résistants congolais
PNC	Police Nationale Congolaise
PPRD	Parti du Peuple pour la Reconstruction et la Démocratie
RED Tabara	Résistance pour un État de Droit – Tabara
REEJER	Réseau des Educateurs des Enfants et Jeunes de la Rue
RFI	Radio France Internationale
UDPS	Union pour la Démocratie et le Progrès Social
UNC	Union pour la Nation Congolaise
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees

UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
UNOCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
UPLC	Union Patriotique pour la Libération du Congo
URPDC	Union des Révolutionnaires pour la Défense du Peuple Congolais
USD	United States Dollar
USN	Union Sacrée de la Nation
VN	Verenigde Naties
VNVR	Verenigde Naties Veiligheidsraad
VSV	La Voix des Sans-Voix
WHO	World Health Organization